

เสปียธรรม

ฉบับที่ ๑๖

ฉบับที่ ๕๑

ปีที่ ๕

พฤษภาคม - สิงหาคม

๒๕๔๒

อนาคตของพุทธศาสนา : รุ่งเรืองหรือร่วงโรย?

Phnom Borey Borey

ถาม : พุทธศาสนาพุทธในสังคมไทยนี้ เป็นอย่างเดียวกับศาสนาแท้ๆ ในพระไตรปิฎกหรือไม่ อย่างไร?

ตอบ : พระพุทธศาสนาเนื้อแท้ก็เรียกว่ามันถอดออกมาจากพระไตรปิฎก; แต่เอามอดอกกันไม่หมดดอก เอามอดอกกันเท่าที่จะมาอยู่ในรูปขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรมบ้าง เป็นส่วนใหญ่. แต่ธรรมะชั้นลึกมันมีอยู่ในบุคคลบางคน ในเอกชนมากกว่า แต่เราก็เชื่อว่า ไม่น้อยเหมือนกัน. ธรรมะชั้นลึกมีคนรู้ มีคนเข้าใจถึงกับพูดเป็นว่า “สวรรค์ในอก นรกในใจ นิพพานอยู่ที่ตายก่อนตาย”. นี่มันก็ลึกถึงที่สุด

ส่วนพุทธศาสนาเปลือกนั้น ในพระไตรปิฎกไม่มี ไม่มีเรื่องที่แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเขามีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา แบบที่เรามี ๆ อยู่; เช่นงานวัดอย่างนี้ไม่ได้ดอกหรือว่าอะไรที่มันเป็นเรื่องนอกรอกเกี่ยวกับการกฐิน การบวชนาค การอะไรนี่มันเป็นนอกรอก. นี่มันมีมากขึ้น ๆ ซึ่งในพระบาลีมันไม่มีดอก; อย่างว่าทอดกฐินนี้ เกือบจะไม่ต้องมีชาวบ้านมาสักคนหนึ่งก็ทำได้, การบวชนาคนี้ พ่อแม่ไม่ต้องมาเลยก็ได้, เดียวนี้ดูซิ เรื่องทอดกฐิน เรื่องบวชนาค เป็นต้นนี่ มันกลายเป็นเรื่องทำลายเศรษฐกิจ.

ถ้าว่าประพฤติดตามพระไตรปิฎกกันอยู่ หรือทำตามร่องรอยที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกแล้วละก็ พุทธศาสนาจะไม่ทำลายเศรษฐกิจมากเหมือนเดี๋ยวนี; แม้เรื่องการก่อสร้าง ศิลปสถาปัตยกรรม อะไรก็จะไม่มากเหมือนอย่างที่มีอยู่เดี๋ยวนี; เพราะมันไม่ใช่เป็นที่รวมอยู่ที่นั่น, เพิ่งเกิดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีขึ้นในชั้นหลัง และในประเทศต่าง ๆ ในชั้นหลัง ที่เอาศิลปะไปรวมกับศาสนานั้น มันไม่มีดอกครั้งพุทธกาลแท้ ๆ, แล้วมันก็ค่อย ๆ มี ค่อย ๆ มี และก็มากขึ้นจนเหลือจนเพ้อ จนเข้าใจผิดเลย.

ฉะนั้นถ้าเรามีธรรมะพอ คนก็จะมีความสุขมากกว่านี้, หรือถ้าเราเอาอย่างครึ่งพุทธกาล เท่าที่เห็นอยู่ในพระไตรปิฎก ก็ไม่ทำลายเศรษฐกิจของประเทศชาติมากเหมือนเดี๋ยวนี. เรื่องราวมีเช่นว่า ทำปาฏิโมกข์กลางคืน ไม่ได้มีหลังคา กลางสนามหญ้าทำนองนั้น; ถ้าฝนมาต้องเลิก พายุมาก็ต้องเลิก. ฉะนั้นไม่ต้องสร้างอาคารสถานที่ที่หมดเปลือง ที่มากมายเหมือนเดี๋ยวนี. นี่เราจะไม่วิจารณ์กันว่าเป็นผลดีหรือผลเสีย เราจะพูดกันแต่ความแตกต่างมันมีอยู่อย่างนี้, เป็นผลดีหรือผลเสียไปคิดเอาเองก็แล้วกัน.

นี่คือความเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันระหว่างพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาลกับพุทธศาสนายุคปัจจุบันนี้; ถ้ามันทำลายเศรษฐกิจมากนัก ต่อไปคงทนอยู่ไม่ได้ดอก คงมีการแก้ไขหรือมีการปฏิวัติกันเป็นแน่นอน.

อนาคตของพุทธศาสนา : รุ่งเรืองหรือร่วงโรย?

ระยะที่ผ่านมา เรื่องราวของวัดพระธรรมกาย ทำให้มีคำถามจากพุทธบริษัทไทยถึงมหาเถรสมาคมหนาหูขึ้น แต่แล้วการปลดเบ็ดล้อมภาระอันหนักอึ้งช่วง ๓-๔ เดือนที่ผ่านมาของมหาเถรสมาคม ก็ยังไม่สามารถไขข้อกังขาให้แก่สังคมไทยในประเด็นต่าง ๆ ได้

ขณะที่พุทธศาสนิกชนจำนวนไม่น้อยใจจดใจจ่อเฝ้ารอคำตอบอยู่นั้น มีหลายคนที่ยพยายามค้นหาคำตอบด้วยตนเองจากหนังสือหนังสือหาตัวรับตำราต่างๆ ในห้องตลาดมาเป็นแนวทางการพิจารณาหาข้อเท็จจริง แต่ก็ยังไม่สามารถตัดสินใจไม่ได้ว่า สิ่งไหนถูกต้อง สิ่งไหนไม่ถูกต้อง ยิ่งความซับซ้อนของปัญหา และข่าวสารที่ออกมามากมายในแต่ละวันไม่ซ้ำกันนั้น ได้สร้างความสับสนอลหม่านทวีคูณซ้ำซ้อนยิ่งขึ้น ไหนจะต้องไขข้อเท็จจริงจากข่าว ไหนจะต้องพิจารณาถึงกลไกไปถึงหลักธรรมของพุทธศาสนา ยิ่งข่าวที่ออกมาทางโทรทัศน์พูดอย่าง หนังสือพิมพ์พูดอย่าง หรือหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งพูดอย่าง อีกฉบับพูดอย่าง ไปคนละทิศละทางจนแยกแยะไม่ได้ว่า ข่าวที่ออกมาตามสื่อต่างๆ นั้นมีข้อเท็จจริงเพียงไร มีความเป็นกลางในการเสนอข่าวแค่ไหน ยังมีนักข่าวบางคนรับสินบนจากนักการเมืองด้วยแล้ว เรื่องราวต่างๆ ที่รายงานออกสู่สาธารณชน จะปักใจเชื่อได้คงไม่สนิทใจนัก

ความซับซ้อนของปัญหา และข่าวสารที่ออกมา เราจะเห็นว่าในแง่หนึ่งเป็นโอกาสที่พุทธศาสนิกชนได้ตั้งคำถามกับมหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์กันมากขึ้น หรือมองอีกนัยหนึ่ง ธรรมกายถือว่าเป็นประกายสำคัญในช่วงเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรมปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ซึ่งเรียกร้องให้มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์ ปรับตนเองรับกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คำถามที่สังคมไทยระดมใส่คณะสงฆ์นั้น เมื่อมองกว้างออกไปจากกรณีวัดพระธรรมกายแล้ว ยังมีเรื่องใหญ่ๆ ที่ท้าทายอยู่ข้างหน้าอีกมากมาย อาทิ กรณีปัญหาพันธุวิศวกรรม อาหารแปลงพันธุกรรม หรือแม้แต่เรื่องสิทธิมนุษยชน ความรุนแรง สิ่งแวดล้อม และเรื่องของชุมชน ฯลฯ เหล่านี้ คือ สิ่งที่กำลังท้าทายพุทธศาสนาอนาคตข้างหน้า

แต่ก่อนที่คณะสงฆ์จะตอบคำถามให้กับสังคมไทยในหลายประเด็นข้างต้น คณะสงฆ์ควรทวนกลับมาทบทวนตนเองจากเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ ต่อกรณีปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ นับแต่สมัยนิกร ยันตระ มาถึงธรรมกาย ได้เป็นที่

ประจักษ์ประการหนึ่งว่า มหาเถรสมาคมไม่มีอำนาจและกลไกที่แท้จริงในการทำงาน ถ้าพิจารณา พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันด้วยแล้ว เราจะเห็นว่าอำนาจทางฝ่ายศาสนจักรนั้น รวมศูนย์อยู่ที่ฝ่ายอาณาจักรแทบทั้งหมดทั้งสิ้น นับแต่การแต่งตั้งสังฆราชลงมาในมาตรา ๕ ตริ มาตรา ๗ และอำนาจการถอดถอนตามมาตรา ๙ และมาตรา ๑๐ วรรค ๕ ส่วนอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม แม้มีบทบัญญัติเขียนไว้ในมาตรา ๑๕ บ้างก็ตาม แต่ก็มุ่งไปที่การปกครองคณะสงฆ์ การควบคุมส่งเสริมงานด้านศาสนาและการรักษาพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ อนึ่งในมาตรานี้ แม้ว่าจะเปิดโอกาสให้

ภาพการ์ตูนจาก นสพ.ไทยรัฐ ฉบับวันที่ ๒๔ ก.พ. ๒๕๔๒

มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติ หรือ ออกประกาศ แต่ไม่มีกลไกทางอำนาจทำการใด ๆ ได้ หลายต่อหลายเรื่อง จึงปล่อยให้ฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาทำหน้าที่แทน บางครั้งถึงกับจับพระเล็กพระน้อยสึกโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ตรงกันข้าม ถ้าพระที่มีชื่อเสียงการมี มหาเถรสมาคมและเจ้าหน้าที่ที่บ้านเมืองกลับทำอะไรไม่ได้เอาเลยด้วยซ้ำ นี่ยังไม่กล่าวย้อนหลังไปถึง พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ๒๔๘๔ ที่เอาแบบอย่างการปกครองจากบ้านเมือง และ ร.ศ. ๑๒๑ ซึ่งถือว่าเป็นผิดจักรวาลไม่แพ้ พ.ร.บ. ๒๕๐๕ ดังกล่าวมาเบื้องต้น

ด้วยอำนาจหน้าที่ของคณะสงฆ์ที่กล่าวมานี้ คงหนีไม่พ้นที่มหาเถรสมาคม จะต้องเข้ามาแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดี ในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์ และหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องตอบคำถามกับพุทธศาสนิกชนให้ทันทั่วทั้ง กรณีธรรมกายเห็นจะเป็นตัวอย่างชัดเจนที่สุดในขณะนี้ ที่มหาเถรสมาคมเข้ามาแก้ปัญหา นอกจากชักช้าไม่ทันการณ์แล้วยังพยายามประนีประนอมรอมชอมกันไป เข้าทำนองที่ว่า บัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ขุ่น โดยไม่คำนึงถึงความจริงความถูกต้องตามหลักธรรมวินัยแต่อย่างใด

ที่กล่าวเช่นนั้น มิได้ประสงค์ที่จะก่อให้เกิดความแตกแยก หรือยุ่งแยงตะแคงรัวให้เกิดความขัดแย้งขึ้นอีก หากแต่ต้องการให้ตั้งอยู่บนหลักของพระธรรมวินัย ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วในพระสูตรต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นกาลามสูตร โคตมสูตร หรือหลักธรรมวินัยในข้ออื่น ๆ ซึ่งนำมาเทียบเคียงได้ อาทิ มหापเทศ ๔, วัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระธรรมวินัย ฯลฯ ซึ่งในเรื่องเหล่านี้ พระพุทธองค์ได้ทรงประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างมาช้านาน ตลอดพระชนม์ชีพของท่าน ต่อเมื่อมีคณะสงฆ์เกิดขึ้น พระพุทธองค์ก็ทรงเคารพสงฆ์ ถือสงฆ์เป็นใหญ่มากกว่าความสัมพันธ์ส่วนตัว และมากกว่าผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น กรณีธรรมกาย ถ้ามหาเถรสมาคมพิจารณาตามนัยนี้ และตีความให้สมสมัยในประเด็นปัญหาต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมาแล้ว ถือว่าถูกต้องชอบธรรม แต่หากธรรมไม่สามารถจัดการได้ สังคมและชุมชนนั้น ๆ ก็จะเข้ามาทำหน้าที่แทน ดังกรณีภิกษุแคว้นโกลัมพีที่เกิดทะเลาะเบาะแว้งกัน แม้กระทั่งพระพุทธองค์ทรงห้ามก็ไม่ฟัง ต้องถูกชาวบ้านลงโทษ ไม่ถวายอาหาร ไม่ใส่บาตร นำความลำบากให้กับภิกษุแคว้นโกลัมพีตลอดพรรษา ในที่สุดก็ต้องไปขอขมาพระพุทธองค์ ชาวแคว้นโกลัมพีถึงยอมให้อภัย

ในประเด็นนี้เป็นที่สังเกตได้ว่า ถ้าคณะสงฆ์ไม่สนใจกิจของตน มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน หรือมัวเมาหลายศสรวลเรวญ

ก็จะถูกลงโทษจากสังคมทันที ดังที่คณะสงฆ์เป็นอยู่ในขณะนี้แทบจะไม่แตกต่างไปจากในอดีตมากนัก กล่าวคือ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ฝึกไปในโคตหรัย แสงทศคัคคักัดักันจนออกหน้าออกตา สร้างวัดวาเข่งกันกันใหญ่โต มีโทรศัพท์มือถือ ตู้เย็น โทรทัศน์ รถเบนซ์ วอลโว่ขับเข่งกัน โดยไม่สนใจที่จะเจริญไตรสิกขา พร้อมกันนั้น ฆราวาสเอง ก็หาได้มีภูมิธรรมภูมิปัญญาที่จะเกื้อหนุนค้ำจุนให้พระสงฆ์ดำเนินตามอริยมรรคได้ ยิ่งทำให้คณะสงฆ์อ่อนแอและเสื่อมโทรมลงไปในวัน คำถามที่พุทธศาสนิกชนโยนไปให้คณะสงฆ์นั้น ในแง่หนึ่งชาวพุทธเอง ก็ควรที่จะตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตนต่อพระสงฆ์ และพุทธศาสนาในฐานะพุทธบริษัทหนึ่งด้วย พุทธศาสนานั้น จะตั้งมั่นอยู่ได้ก็โดยอาศัยบริษัททั้ง ๔ อันมีภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ที่รู้ธรรม และประพฤติธรรมนำทางในการดำเนินชีวิต แต่ถ้าบริษัท ๔ ไม่รู้ธรรม ไม่ประพฤติธรรม พุทธศาสนาก็จะเสื่อมโทรมล่มสลายไปจากชาวไทยในที่สุด นิमितติที่เกิดกรณีธรรมกาย ทำให้พุทธศาสนิกชนเริ่มหันมาสนใจพุทธศาสนากันมากขึ้น บ้างถึงกับโทรศัพท์มาสอบถามเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา ตลอดจนไปถึงความหมายของศัพท์ภาษาในแวดวงพระสงฆ์ เช่น สัมมาทิฐิ อุตตา อนัตตา ฯลฯ อย่างนี้เป็นต้น

ถ้าถือว่าเป็นจุดเริ่มต้น ก็คงต้องขอบคุณธรรมกายที่ทำให้ชาวพุทธสว่างขึ้นมา ไม่ได้ถือพุทธศาสนากันเฉพาะในทะเบียนบ้านเท่านั้น หากยังพยายามที่จะเข้ามาศึกษาหลักธรรมคำสอนด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีชาวพุทธหลายท่านโทรศัพท์มาถามอยู่บ้าง แต่หากเทียบกับประชากรที่นับถือพุทธศาสนาในเมืองไทย ซึ่งมีมากถึง ๙๕% แล้ว เสียงชาวพุทธที่ปลุกเร้าให้เหล่าพระสงฆ์เข้ามาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และกลับมาดำเนินวิถีชีวิตเป็นแบบอย่างที่ดีแล้วนั้น ไม่เห็นว่าจะเริ่มต้นเมื่อไหร่

ในช่วงเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรมนี้เอง พุทธศาสนิกชนควรจะตื่นขึ้นมาทำกระเสโลก โดยการค้นหาคำตอบในพุทธศาสนา อันถือว่าเป็นองค์ความรู้ของเหล่าชาวพุทธให้จงได้ อย่างมัวแต่พึ่งพิงมีสนามงไม้ ลิงคักดีลชีทั้งหลาย ไม่ว่าจะ เป็นพระสุพรรณกัลยา เสด็จพ่อ ร.๕ หรือแม่แต่วัฒนธรรมตะวันตกที่กำลังไหลเข้ามาก็ตาม

พุทธศาสนานั้นเน้นการพึ่งพาตนเอง คนนั้นแหละเป็นที่พึ่งของตน และเมื่อตนเป็นที่พึ่งของตนได้ ก็ไม่ต้องมีตนอีกต่อไป นี่คือเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา.

เสขิยธรรม

เป็นจดหมายข่าวมีวัตถุประสงค์
เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และประสบการณ์
การประยุกต์หลักธรรมมาใช้กับชีวิตและสังคมสมัยใหม่
ทั้งในหมู่ของบรรพชิตและฆราวาส

ผู้จัดทำ

กลุ่มเสขิยธรรม ร่วมกับ
คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

คณะสาธาณียกร

พระครูสังฆวิชัย (สมนึก นาโต)
พระอธิการทับทิม อนาวโร
พระอธิการวิทยา จิตตธมโม
พระมหาประจวบ ปณญาทีโป
พระมหาพนธ์ สุภรณ์โม
พระมหาเจิม สุวโจ
พระไพศาล วิสาโล
พระใบฎีกาสุทัศน์ วชิรญาณ
นายเชน นคร
นายนิพนธ์ แจ่มดวง
นายปรีดา เรื่องวิชาธร
นายสมเกียรติ มีธรรม
นายวรพงษ์ เวชมาลินนท์
นางพุลลณี เรื่องวิชาธร
นายพรชัย บริบูรณ์ตระกูล
นางสาวสุภัทสรา สุขเจริญจิตต์
นางสาวศิริพร ฉัตรศิริมงคล
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา
นายธำรง ปัทมภาส

การเป็นสมาชิก

เสขิยธรรม ออกแบบแพร่ปีละ ๓ ฉบับ ค่าสมาชิก ๒๐๐ บาท/ปี ประสงค์จะขอรับเป็นสมาชิก โดยส่งชานดิหรือตัว
แลกเงินไปรษณีย์ในนาม **นายวรพงษ์ เวชมาลินนท์** มายัง
เลขที่ ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จเจ้าพระยา
คลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ ปณ.คลองสาน

กลุ่มเสขิยธรรม

เกิดขึ้นจากกรรมตัวของพระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้
ห่วงใยในพระพุทธศาสนาและสภาพของสังคมไทย มีความ
ประสงค์จะประยุกต์ใช้ศาสนธรรมเพื่อการพัฒนาตนเองและ
สังคมอย่างสมัยนิยม นอกเหนือจากการประสานงานและเกื้อหนุน
กำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงานเพื่อสังคมในด้านต่าง ๆ แล้ว
ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งของกลุ่มฯ ก็คือ การเพียร
พยายามประยุกต์ธรรมะเป็นข้อวัตรปฏิบัติเพื่อขัดเกลาตนเอง
โดยมุ่งประโยชน์สุขของสังคมและเพื่อสมดุลของระบบนิเวศน์
อาทิ การลดและพยายามงดเว้นจากอบายมุขสมัยใหม่ เช่น
บุหรี่ เครื่องดื่มชูกำลัง น้ำอัดลม ภาชนะพลาสติกและโฟม
 เป็นต้น

ผู้มีความสนใจ ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ ฝ่าย
ประสานงานกลุ่มเสขิยธรรม ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ
ถนนสมเด็จเจ้าพระยา คลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ โทร.
๐๒๓๒-๕๔๕๕ โทรสาร ๐๒๓๒-๕๔๕๐

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อ
๑. ประสานงานระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงาน
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและการพัฒนาเพื่อดำเนินงานร่วม
กัน
๒. แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเรื่อง
ศาสนาและการพัฒนา พร้อมทั้งศึกษาหาแนวทางร่วมกันในการ
ทำงาน
๓. ฝึกอบรมและสรรหาทรัพยากรบุคคลและวัสดุ
อุปกรณ์ เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมหน่วยงานซึ่งต้องการการเกื้อ
หนุนดังกล่าว

จัดทำโดย ส.พ. สุขภาพใจ

ฉบับที่ ๔๑ ปีที่ ๙ เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

สารบัญ

บทนำ	พุทธประเพณีดินฟ้าเพื่อศานติ / รัตโนภิกขุ
๑ อนาคตของพุทธศาสนา : รุ่งเรืองหรือร่วงโรย?	๔๗ อบรมธรรมอย่างไร ที่เปลี่ยนแปลงคนระดับลึก / คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา
๔ แถลงการณ์องค์กรโกลดามะ เนื่องในวันสิทธิมนุษยชน	๕๐ การประชุมนานาชาติ พุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคมครั้งที่ ๙ / พูลฉวี เรื่องวิชาธร
ปฏิภิกขิยา	๕๓ แขงแขวในดงขมมัน ประยุกต์ธรรม
๕ จดหมายถึงนายกรัฐมนตรี เรื่องการจัดสร้างตราไปรษณียากร เนื่องในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ / ส.ศิวรักษ์	๕๕ ปาฐกถามูลนิธิโกลดามะ ประจำปี ๒๕๔๒ เรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ ในชนบทท่ามกลางภาวะวิกฤต" / พระครูสุภาจารวัฒน์ ฉับกระแสะ
๖ จดหมายสหายธรรม ชวนคิดชวนค้น	๖๐ พุทธศาสนากับการศึกษา / โยธัน กัลตุง
๗ สังฆราชจัดทำพิธีขอฝน บทความหลัก	๖๑ วิพากษ์โทษประหาร ผ่านคำสอนเรื่อง "กรรม" / โสบัง วิลเลียม เอ็ดเวิร์ด สตรีและเด็ก
๙ ความอ่อนแอและเสื่อมโทรม ของคณะสงฆ์ไทย / สมเกียรติ มีธรรม	๖๒ สถานการณ์ภิกษุณีในจีนแผ่นดินใหญ่ / ฮันส์ กุนเธอร์ วากเนอร์ ท่องไปในชีวิตและงาน
๑๒ บทบาทของพุทธศาสนา ในสภาวะวิกฤตของอารยธรรมโลก / ศ. น.พ.ประเวศ วะสี	๖๕ "เกษตรผสมผสาน สู่ความดับทุกข์" : พระสมคิด จารณธมฺโม / สมเกียรติ มีธรรม
เสขิยทัศน์	๑๐๐ ปี ชาตกาล ปรีดี พนมยงค์
๒๕ "อนาคตของพุทธศาสนา : รุ่งเรืองหรือร่วงโรย?" พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต) พระมหาเจิม สุวโจ พระไพศาล วิสาโล	๖๘ พุทธศาสนา / ปรีดี พนมยงค์
ธรรมลีลา	๗๐ พุทธทัศน์เพื่อความเป็นไทยของ นายปรีดี พนมยงค์ / สันติสุข โสภณศิริ
๔๓ หมู่พระอรหันต์ ทำนุอยู่เป็นสุขจริงหนอ / พุทธทาสภิกขุ	๗๓ ข้อความโจมตีนายปรีดี พนมยงค์ ในอินเตอร์เน็ต
ข่าว - กิจกรรม	๗๔ ตู้หนังสือเสขิยธรรม ปิดประเด็น
๔๔ ธรรมชาติผานศรัทธา / ต้นกล้วย	๘๐ จดหมาย "ขอให้พิจารณาถอดถอนปริญญา คุณูปภัณตภิกขุคติมคค์์ของพระธมฺชโย" / พรศิลป์ รัตนชูเดช
๔๕ การสัมมนาระหว่างพระ-แม่ชีพม่ากับไทย ให้เก้กั้เกอการพัฒนสมัยใหม่ ในยุคโลกาภิวัตน์ / กองสาธาณียกร	
๗๗ รายงานการสัมมนา "พระธรรมปฏิภัก สังคมไทย" / กองสาธาณียกร	
อนุทินเสขิยธรรม	
๔๖ ธรรมสังฆจริยสถานได้ครั้งที่ ๒	

นิธินัว ปวดต่า
นินคยหาวที่ เมธาวิ
ดาทีลี ภขมานสุส
ย ปสุเส วชชทสุสนิ
ดาทีลี ปณุตติ ภช
เสยโย โหด น ปาปิโย.

คนเรา ความมองผู้มีปัญญาใด ๆ ที่คอยชี้โทษ คอยกล่าวคำขานบออยู่เสมอไป ว่าคนนั้นแหละ
คือผู้ชั่วร้ายก็พลั้ง, วิจารณ์บัณฑิตที่เป็นเช่นนั้น, เมื่อคบหากับบัณฑิตที่ตนนั้นอยู่ ย่อมมีแต่ดีที่เดียว
ไม่มีเลวเลย.

ปณุตติวคค.ช. ฐ. ไตรปิฎกฉบับบาลีสยามรัฐ เล่ม ๒๕ ข้อ ๑๖ หน้า ๒๕

สำนวนแปลของ พุทธทาส อินทปัญโญ

โทร. ๐๔๕๒-๒๖๒๑, ๐๔๕๒-๖๗๙๗, ๐๔๕๒-๕๐๐๗ โทรสาร ๐๒๖-๗๗๔๔

ข้าพเจ้ารู้สึกเต็มเปี่ยมด้วยความหวัง เมื่อทราบว่า จะมีการเฉลิมฉลองวันครบรอบปีที่ ๕๐ แห่งการลงนามในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ต่อการที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติกำลังสนับสนุนการเรียนรู้และการเผยแพร่ตัวบทแห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ประชาชนทั้งหลายได้เข้าใจถึงสิทธิที่พวกเขาสมควรได้รับ

สิทธิมนุษยชนคือผลประโยชน์สากล เนื่องจากเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ย่อมไม่หาเสาริภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีแห่งมนุษย์ และมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิในการบรรลุถึงสิ่งเหล่านี้ ไม่ว่าจะชอบหรือไม่ก็ตาม แต่เราทั้งหลายก็ได้ถือกำเนิดขึ้นในโลกอันเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมนุษย์อันยิ่งใหญ่ ไม่ว่าจะเราจะเป็นหรือยากไร้มีการศึกษาหรือไร้การศึกษา สังเกตประชาชาติเดียวหรือประชาชาติอื่น ๆ นับถือศาสนาเดียวหรือศาสนาอื่น ๆ หรือยึดมั่นในอุดมการณ์ใดอุดมการณ์หนึ่ง แต่เหนือสิ่งอื่นใด เราแต่ละคนก็เป็นมนุษย์เหมือนกับคนอื่น ๆ ต่างรักสุขและเกลียดทุกข์

แม้จะมีรัฐบาลในบางประเทศโต้แย้งว่า มาตราฐานแห่งสิทธิมนุษยชนที่กำหนดในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นมาตราฐานของประเทศฝ่ายตะวันตก และไม่สามารถประยุกต์ใช้กับประเทศในเอเชียและกลุ่มประเทศโลกที่สามในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกได้ เพราะมีความแตกต่างกันในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ข้าพเจ้าเองไม่เห็นด้วยกับความคิดเช่นนั้นและปักใจเชื่อมั่นว่าผู้คนส่วนใหญ่ก็ไม่สนับสนุนความคิดนี้เช่นกัน ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักการทั้งหลายที่วางไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นเหมือนนักบุญธรรมชาติซึ่งต้องได้รับการปฏิบัติตามจากรัฐบาลและประชาชนทั้งมวล

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีที่มีการให้ความสำคัญอย่างแพร่หลายต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในดินแดนหรือในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก ประชาชนจากทุกหนทุกแห่งกำลังตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญอันยิ่งยวดแห่งสิทธิมนุษยชนซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้ประสบทุกข์เป็นอันมากมีความหวังว่าจะได้รับการบรรเทาทุกข์ หากยังเป็นตัวบ่งชี้ถึงพัฒนาการและความก้าวหน้าของมนุษยชาติ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการให้ความสำคัญ

ต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน และความพยายามในการป้องกันสิทธิมนุษยชนดังกล่าว เป็นงานบริการอันยิ่งใหญ่ที่มีต่อประชาชนไม่เฉพาะในปัจจุบันเท่านั้น หากหมายถึงคนรุ่นต่อไปในอนาคตด้วย

เนื่องจากเหลือเวลาอีกปีเดียวก็จะย่างเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ แล้ว เราพบว่าโลกทุกวันนี้กำลังกลายเป็นครอบครัวเดียวกันเราต่างถูกยึดโยงเข้าหากันด้วยความเจริญอย่างยิ่งยวดทางวิทยา-

ศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งทำให้เราสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้อย่างรวดเร็วฉับไว ขณะเดียวกันปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นดาษดื่นไม่ว่าจะเป็นปัญหาประชากรล้นโลก การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ หรือปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมซึ่งกำลังเป็นภัยต่อการอยู่รอดของมนุษยชาติ ก็ทำให้มนุษย์เราเข้าหากันมากขึ้นเช่นกัน

สิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งหมดนี้ต่างสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในประเด็นเหล่านี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่า สำเนียงแห่งความรับผิดชอบสากลคือกฎเกณฑ์สำคัญที่จะไขสู่ความก้าวหน้าและความอยู่รอดของมวลมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดต่อสันติภาพโลก ต่อการรณรงค์สิทธิมนุษยชน ต่อวัฒนธรรมการเมืองแบบสันติวิธี และต่อการเสวนาเพื่อแก้ไขความขัดแย้งทั้งหลายของมนุษย์

โดยสรุป ข้าพเจ้าขอใช้อีกโอกาสนี้แสดงความเห็นและขอชื่นชมเป็นการเฉพาะต่อนักต่อสู้ด้านสิทธิมนุษยชนทั้งหลายทั่วโลก ท่านทั้งหลายกำลังก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ดีและกำลังช่วยเหลือชีวิตของผู้คน โดยการกระจายข่าวสารการละเมิดสิทธิมนุษยชนในที่ต่าง ๆ และกำลังทำงานเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของพวกเขาให้ดีขึ้น ข้าพเจ้าเห็นว่งานสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง ด้วยการต่อสู้ปกป้องผู้คนที่ถูกประทุพพริหารถูกเอาเปรียบอันเนื่องมาจากข้ออ้างทาง เชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์ หรืออุดมการณ์ ท่านทั้งหลายกำลังทำหน้าที่อันแท้จริง เพื่อนำสังคมมนุษย์ไปสู่

สันติภาพ ความยุติธรรม และศักดิ์ศรีแห่งการเป็นมนุษย์

๗ ธันวาคม ๒๕๔๑, ธรรมศาลา

เรื่อง การจัดสร้างตราไปรษณียากรที่ระลึก

เรียน นายกรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือกระทรวงคมนาคม ที่คค ๐๑๐๐/๒๑๑ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๒

ตามหนังสือที่อ้างถึงกระทรวงคมนาคมแจ้งมาว่า ไม่อาจจัดสร้างตราไปรษณียากรที่ระลึก ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ โดยให้เหตุผลว่า “การสื่อสารฯ ไม่อาจสนองความประสงค์ที่จะจัดสร้างตราไปรษณียากรสำหรับทุกรายที่ขอมาได้ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้นดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปสำหรับบุคคลธรรมดา มิได้เกี่ยวข้องกับตราไปรษณียากรที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมราชวงศ์”

ข้าพเจ้าใคร่ขอร้องเรียนมายังฯ ผนฯ ในฐานะประธานคณะกรรมการจัดงานฉลองร้อยปี นายปรีดี พนมยงค์ว่า นายปรีดี เป็นบุคคลพิเศษในระดับชาติ ถึงขนาดที่นายกรัฐมนตรีเป็นประธานจัดงานฉลอง นอกเหนือจากสถานะที่ท่านเป็นรัฐบุรุษอาวุโสผู้มีพระคุณ ในการนำประชาธิปไตยมาสู่ประเทศไทย แต่พ.ศ. ๒๕๔๕ และเป็นผู้นำขบวนการเสรีไทย ในขณะที่ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในรัชกาลที่ ๘ จนประเทศไทยสามารถดำรงรักษาอิสรอธิปไตยไว้ได้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แม้รัฐบาลเผด็จการทหารก่อนหน้านั้นจะได้ประกาศสงครามกับสัมพันธมิตรก็ตามที

คุณูปการเพียงเท่านี้ก็นับได้ว่ายิ่งใหญ่เกินกว่าบุคคลใด ๆ ได้บำเพ็ญมาในรอบศตวรรษนี้ ไม่สมควรดอกหรือที่รัฐบาลจะสั่งการให้การสื่อสารแห่งประเทศไทย เลิกกฎระเบียบต่างๆ ที่ใช้กับบุคคลทั่วไป หากควรใช้ นโยบายหลักในการบูชาบุคคลที่ควรบูชา ดังกรณีของอภิปัฐนิบุคคล เช่น นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีคุณความดียิ่งกว่าที่กล่าวมาแล้วทั้งสองประการนั้น รวมถึงการที่ท่าน ได้สามารถแก้ไขสัญญาอันไม่เท่าเทียมกันกับมหาอำนาจต่างๆ ได้ทั้งหมด จนไทยเราหมดสิทธิสภาพนอกอาณาเขต นับว่าเราเป็นเอกราชอย่างแท้จริง ยังทางด้านภาษียากร ท่านก็นำระบบที่ยุติธรรมมาใช้ยิ่งกว่าที่แล้วๆ มา รวมถึงการวางแผนทางด้านสภาพพัฒนาเศรษฐกิจฯ และการตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยขึ้น และการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลต่างๆ อีกด้วย นอกเหนือไปจากการตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง

เหตุเพียงเพราะท่านเป็นสามัญชน จึงสร้างตราไปรษณียากรเพื่อเป็นเกียรติแก่ท่านไม่ได้ ด้วยขัดกับกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่พวกข้าราชการตั้งขึ้น จนกฎเกณฑ์เป็นข้อกีดขวางในด้านการยกย่องบุคคลที่ควรบูชา ก็เลยยกย่องได้แต่อภิชนผู้มีชาติสกุลสูงเท่านั้น ทั้งนี้ นับว่าผิดไปจากพระบรมพุทโธวาทด้วยประการทั้งปวง

อนึ่งขอเรียนให้ตราไว้ด้วยว่า ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผู้ซึ่งจะมีพระราชประสูติกาลครบศตวรรษในปีเดียวกับ นายปรีดี พนมยงค์ นั้น เดิมทีเดิวกี่ทรงเป็นสามัญชนเช่นผู้คนทั้งหลายในประเทศนี้ การยกย่องเชิดชูพระองค์ท่าน นับว่าสมควร ทั้งนี้ เพราะพระคุณูปการ ซึ่งทรงบำเพ็ญมาตลอดพระชนม์ชีพ หากจะยกย่องพระองค์ท่านเพียงเพราะพระชาติภูมิแล้ว ไชร นับว่าผิดทั้งข้อเท็จจริงและผิดทั้งทางพระธรรมวินัยอีกด้วย โดยที่ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สมาชิกในพระราชวงศ์องค์อื่นๆ หาได้รับอภิสิทธิ์ดังองค์พระประมุขไม่ อย่างน้อยไม่ปรากฏในคัมภีร์กฎหมายใดๆ การสื่อสารฯ ควรถือตามคัมภีร์กฎหมายและตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีข้อยกเว้นสำหรับบุคคลซึ่งไม่ใช่คนธรรมดาสามัญ ทั้งการยกย่องสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ก็ควรถือพระกิตติคุณที่ได้ทรงบำเพ็ญมา จึงจะสมควร การยกย่องเพียงเพราะพระชาติภูมิ ไม่นับว่าเป็นการเชิดชูพระองค์ท่านอย่างแท้จริง

จึงเรียนมาเพื่อฯ ผนฯ ได้โปรดใช้วิจารณญาณและความกล้าหาญทางจริยธรรมสั่งการไปตามทำนองคลองธรรม

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์)

ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน

ฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ ฝ่ายเอกชน

สำเนาส่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

“คนกันเอง” ขี้ขมทรัพย์แก่ ศพพ. และชาวเสขิยธรรม มาด้วยปัญญา และกรุณา

เจริญพร ศพพ.

หลายปีมานี้หลวงพี่ได้รู้จักพระเสขิยธรรม พระสงฆ์นักพัฒนาหลายรูป ตลอดจนคณะกรรมกรศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.) ก็รู้สึกปีติภาคภูมิใจมาก ที่เห็นพระสงฆ์เสขิยธรรมได้พยายามทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อันเป็นประโยชน์แก่มหาชนจำนวนมาก และเจ้าหน้าที่ ศพพ. ก็มีบทบาทประสานงาน สนับสนุนส่งเสริมพระสงฆ์นักพัฒนาดังกล่าว

แต่อีกมุมมองหนึ่ง ก็มีข้ออ่อนอยู่หลายข้อ เท่าที่หลวงพี่ได้สังเกตเห็นและพบเจอ แต่ละครั้งในการประชุม ไม่ว่าจะเป็นการประชุมใหญ่เสขิยธรรม และเสขิยธรรมอีสานใต้ รวมทั้งการอบรมต่าง ๆ ที่เสมสิกขาลัย และ ศพพ. จัด จึงอยากจะต้องข้อสังเกต ซึ่งมีประเด็นดังต่อไปนี้

ทุกครั้งที่มีการประชุม อบรม งานต่าง ๆ สิ่งที่ยุ่จัดและผู้เข้าอบรมลืมไม่ได้เลยก็คือ กาแฟ เพราะขึ้นลิ้มเครื่องดื่มเหล่านี้ การประชุมต่าง ๆ คงจะค่อนข้างเงียบเหงา หรือไม่ถ้าย่กว่านั้น ผู้เข้าร่วมประชุม อบรม ก็คงจะหลบหนีก่อนวันสุดท้ายกระมัง เพราะเคยชินเคยดื่มกาแฟจนเคยชิน แต่หลวงพี่ก็ไม่ได้ห้ามหรือกณะ เพียงแต่อยากถามว่าเวลาไหนสมควร ไม่สมควร ที่เป็นเวลาของน้ำปานะ แต่นั่นฉัน ดื่ม ได้ทั้งวัน โดยเฉพาะตอนเช้า หนึ่ง ๆ ที่ตอนเช้าก็มีข้าวต้ม ก็เพราะเราปล่อยให้ละลายเลยตามชอบใจ จนทำให้พระเสขิยธรรมรุ่นใหม่ ๆ ติดกาแฟเป็นว่าเล่น

และก็เรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ในการเดินทางของพระก็เหมือนกัน หลายรูปคิดว่า

เป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องใหญ่เพราะถ้ามาร่วมประชุม ร่วมอบรมทุกครั้ง จะต้องได้ค่ารถ ค่าเดินทางตอบแทน ถ้า ศพพ. ไม่จ่ายให้ก็จะไม่พอใจ และคราวต่อ ๆ ไปก็ไม่อยากจะเข้าร่วมประชุมอบรมอีก เพราะมาแล้วไม่ได้อะไร มีแต่เสียทั้ง ๆ ที่บางรูปก็มีปัจจัยเยอะ ไม่ลำบากอะไร แต่รูปที่ไม่มีปัจจัย ๆ ก็จะไปอีกอย่าง

เรื่องเหล่านี้ กรรมกรเสขิยธรรม และ ศพพ. อาจจะเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่พระพุทธเจ้าตรัสว่าไม่ความของข้ามสิ่งเล็กน้อยมีใช้หรือ เพราะรูปพระถึงแม้จะตัวเล็ก ก็สามารถกัดคนได้เหมือนกัน

หลวงพี่ไม่รู้ว่พระสงฆ์ที่เป็นกรรมกรเสขิยธรรม และเจ้าหน้าที่ ศพพ. คิดอย่างไร และวันที่ ๓๑ มีนาคมที่จะประชุมกัน ไม่รู้ว่าจะมีประเด็นเหล่านี้ในการประชุมหรือเปล่า ศพพ. กำลังส่งเสริมพระหรือทำลายพระกันแน่ อนาคตพระเสขิยธรรมจะเป็นเช่นไร

พระป่า

ขอขอบพระคุณที่พระคุณเจ้ามีเมตตาเตือนสติ ขออภัยที่ต้องตัดข้อความที่ไม่เหมาะสมออกบ้าง หวังว่โอกาสหน้าจะได้อ่านคำแนะนำแบบ “เต็ม ๆ” และ... ลงชื่อจริง

ผู้ได้รับประโยชน์จาก “ตู้หนังสือเสขิยธรรม”

เรียนนางสาวราณีเยกร

ก่อนที่จะวิจารณ์หรือเสนอความคิดเห็นหนังสือดังกล่าว เพื่อขอให้บริการต่อไป ก็ขอแสดงความคิดเห็นในแง่ความในคอลัมน์ “ตู้หนังสือเสขิยธรรม” ที่พูดถึงกลวิธีการใช้ประโยชน์จากหนังสือให้มากที่สุด แม่ชีเองโดยปกติแล้ว ตั้งแต่เป็นฆราวาสก็มักจะเสนอหนังสือที่ตนชอบและมีอยู่ให้กับเพื่อนอ่านอยู่เสมอ และปัจจุบันนี้ตั้งใจว่าจะนำหนังสือที่ใช้บริการ “ตู้หนังสือฯ” นี้ ไปวางไว้ที่ห้องสมุดของ

วัดเช่นกัน ซึ่งกำลังสร้างอย่างเป็นกิจจะลักษณะ) ส่วนบทความจากสารโกมลที่ยกมาก็ “ใช่เลย!” สำคัญที่สุดคือรากของตัวเอง อันจะเป็นการทำให้รู้จักเลือกหนังสือมากขึ้น ลดขยะความรู้บางอย่างลงอีกด้วย

ต่อไปก็ขอเสนอสิ่งที่ได้จากการอ่าน “นิติศาสตร์แนวพุทธ” ของพระอาจารย์ธรรมปิฎก ดิฉันรู้สึกชอบแนวการอธิบายของท่านที่นำหลักการของพุทธศาสตร์มาวิเคราะห์อธิบายนี้ ทำให้ดิฉันแจ่มแจ้งมากขึ้นว่า ศาสตร์ของพุทธนั้นนำมาเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต และเป็นแผนกษัตริย์ธรรมทางสังคมได้ดียิ่ง ทำให้ผมคิดได้ดีเมื่อก่อนกล่าวถึงการลงมติ ว่เป็นเสียงอันตรายที่มนุษย์เป็นอยู่ โดยไม่รู้จักชีวิตที่แท้จริง ไม่รู้ธรรมชาติที่ตนต้องการ ซึ่งกำลังเป็นปัญหาอยู่มากในปัจจุบัน สิ่งสำคัญที่พระอาจารย์ได้ชี้แจงว่าเราต้องเข้าใจจุดหมายที่แท้จริงตามกฎธรรมชาติที่อยู่เบื้องหลังระบบแห่งสมมติ และมันก็คือหนทางการศึกษาอันเป็นไปเพื่อพัฒนาตนสู่ความดีงามสูงสุดนั่นเอง จริงแล้วก่อนหน้านั้นดิฉันมีความขัดแย้งหลายอย่างในกฎบางอย่างของแม่ชีในวัดนี้ เมื่้ออ่านหนังสือนี้จบ ก็คิดว่าจะลองมองหาดูสิ่งที่อยู่เบื้องหลังกฎสมมติเหล่านั้น

นี่ถึงเพื่อนที่เรียนรัฐศาสตร์ เรียนกฎหมาย ก็เรียนแต่ว่ากฎหมายมีว่อย่างไร แต่ไม่มีวิชาที่จะวิเคราะห์เบื้องหลังของกฎสมมติ ถ้าสักวันหนึ่งมีขึ้นมา ก็คงจะดูดีมากกว่าสำหรับสังคมไทย

แม่ชีจากนครศรีธรรมราช

ยินดีกับท่านแม่ชีด้วยคะ ที่ได้รับประโยชน์จาก “ตู้หนังสือเสขิยธรรม” ขอเป็นกำลังใจในโครงการจัดตั้งห้องสมุดและการวิเคราะห์ “เบื้องหลัง” กฎของสำนัก มีอะไรก็หน้าอย่าลืมเล่าให้ฟังบ้าง นะคะ

สังฆราชจัดทำพิธีขอฝน

หน้าที่เราขอจัดไว้สำหรับเป็นเวทีแสดงความเห็นทำนอง “มองต่างมุม” แต่แทนที่จะพูดก็เปลี่ยนเป็นเขียนแทน แต่ก่อนอื่นขอให้เห็นว่าหน้านี้เป็น “กระดานข่าว” คือมีข่าวอยู่ที่นั่นหนึ่งแปะอยู่ ผู้อ่านมีความเห็นอย่างไร เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ก็เขียนใส่กระดานแล้วเอามาแปะต่อท้าย คนอื่น ๆ เห็นแล้วอยากโต้ตอบก็เขียนมาแปะต่ออีกเช่นกัน หลายคนคงจะนึกภาพออก เพราะเคยเห็นตามโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือในชมรมบางแห่ง ส่วนนักเรียนคอมพิวเตอร์ไม่ต้องพูดถึง กระดานข่าวแบบนี้มีมากมายตามอินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่

ก็มีกติกาคำคล้าย ๆ กัน คือ ห้ามใช้คำหยาบ จะใช้นามแฝง หรือนามจริงก็ได้ เขียนยาวเท่าไรก็ไม่ผิดกติกา แต่ควรใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ กระดานข่าวเสขิยธรรม ก็ใช้กติกาแบบนี้เช่นกัน

กระดานข่าววันนี้มีเรื่อง สังฆราชจัดทำพิธีขอฝน หลังจากที่มีข่าวนี้ไม่นาน ก็มีหลายคนเขียนมาแสดงความคิดเห็น เราขอคัดมาลงเพียง ๔ ชิ้น ส่วนผู้อ่าน เสขิยธรรม มีความเห็นต่อข่าวนี้อย่างไร ขอเชิญเขียนมาร่วมวงได้เลย เราจะคัดมาลงฉบับหน้า เริ่มได้แล้วครับ...

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงห่วงใยประชาชนชาวไทยทั่วประเทศที่กำลังประสบปัญหาภัยแล้ง จึงมีบัญชาเมื่อวันที่ ๕ มีนาคมให้มหาเถรสมาคมจัดทำพิธีสวดพระพุทธมนต์ใหญ่เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ชาวไทยทั่วประเทศ โดยส่วนกลางทำพิธีสวดที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ส่วนที่ภูมิภาคจะทำพิธีสวดที่วัดต่าง ๆ ในแต่ละแห่งที่นำพระปางขอฝนไปประดิษฐาน นอกจากนี้ นายพิภพ กาญจนนะ อธิบดีกรมการศาสนา ยังกล่าวว่าการสวดขอฝนนี้เคยทำมาแล้วเมื่อปี ๒๕๖๙ ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดภาวะแห้งแล้งอย่างหนัก และปรากฏว่าได้ผลดี

ผมว่ามันเป็นเรื่องปกติธรรมดาและครับที่ฝนไม่ตกในช่วงหน้าแล้ง ถ้าเกิดว่าฝนไม่ตกหน้าฝนถึงจะเป็นเรื่องแปลก ถ้าจะสวดขอฝนหรือแห่นางแมวช่วงเดือนมิถุนายนกรกฎา ยังจะเข้าทำเสียกว่า การขอให้ฝนตกหน้าร้อนมันจะไม่เป็นการเรียกร้องธรรมชาติเกินไปหรือครับ พุทธศาสนาสอนว่า จะทำอะไรต้องดูที่เหตุปัจจัย และทำตรงตัวเหตุปัจจัย นี่ชาวพุทธเราคิดจะฝืนเหตุปัจจัยกันแล้วหรือ ทำแบบนี้ก็คงไม่ต่างจากการขอให้ไม่เกิดพายุดีเปรสชันในช่วงหน้าฝน คนต่างชาติต่างศาสนาได้ยินแล้ว จะหัวเราะเยาะเอา นี่ถ้าเกิดฝรั่งมาถามผมว่า บ้านยูแก่ปัญหาความแห้งแล้งด้วยวิธีนี้หรือว้าง ๆ ขอนิมนต์พระไทยไปสวดขอฝนที่อาฟริกาจะได้ไหมไม่ต้องเปลืองเงินเป็นพัน ๆ ล้าน ผมไม่ทราบว่าเป็นส่วนหนึ่งของรายการอเมซิงไทยแลนด์หรือเปล่า ประเพณีพิธีต่าง ๆ ก็จัดให้หนักท้องเที่ยวทั่วโลกดูแล้ว ขาดแต่พิธีขอฝนฝรั่งยังไม่เคยเห็น เลยจัดให้เขาประทับใจเล่นกระมัง งานนี้การท่องเที่ยว ฯ แสบปี่ ชาวพุทธสิเคร้า

ไทยแท้

ดิฉันว่าเราไม่เห็นจะต้องไปแคร์ฝรั่งเลย ไปอวยเขาทำไม อะไรที่เราเห็นว่าดี ก็ทำของเราไป เขาจะคิดอย่างไรก็เป็นเรื่องของเขา เรื่องพิธีขอฝนนี้ไม่เห็นจะเสียหายอะไร ถามว่าพิธีนี้เปลืองเงินมากหนักหรือ ก็เปล่า การสร้างขวัญและกำลังใจอย่าถือว่าไม่สำคัญ เงินก็พันล้านก็หาซื้อไม่ได้ คนเราถึงแม้จะทุกข์ยากลำบาก แต่ถ้ามีขวัญกำลังใจ มันก็มีเรี่ยวแรงสู้ต่อไป ตรงกันข้าม เมื่อไม่มีกำลังใจเสียแล้ว ชีวิตก็ดับจนไปเสียหมด ทั้ง ๆ ที่ยังมีทางออกอีกมากมาย ดูอย่าง

พวกที่ฆ่าตัวตายกันโครม ๆ ที่จริงชีวิตของเขาก็ชั่ววอนตรอก แต่เนื่องจากใจเสีย ก็เลยคิดสั้นอย่างน่าเสียดาย เรื่องขอฝนนี้ว่าไปก็ไม่ต่างจากคนป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายที่ไปบนบานเจ้าพ่อเอราวัณ ก็ในเมื่อหมอมือเป็นที่พึ่งไม่ได้แล้ว ไปพึ่งเจ้าพ่อเอราวัณจะเสียหายอะไร เพียงแค่เสียเงินค่าดอกไม้ธูปเทียนกับค่าแท็กซี่ไม่กี่สิบบาท ถ้าไปหาเจ้าพ่อเอราวัณแล้วเกิดมีความหวัง ต่อชีวิตไปได้อีก ๓-๔ เดือน ก็คุ้มเกินคุ้มแล้วกับเงินไม่กี่บาทที่ถวายท่านไป เทียบไม่ได้กับค่าผ่าตัดฉายแสงหรือค่ายาบำบัดอื่น ๆ บาท

ลูกแก้ว

 จะดีกว่าถ้าสังฆราชและมหาเถรสมาคมชี้แนะประชาชนทั่วประเทศให้ช่วยกันรักษาป่า หรือช่วยกันขุดบ่อเก็บน้ำ ผมคิดว่าพระเราน่าจะเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาที่ตรงจุด ที่ฝนตกไม่ใช่เพราะเราตัดป่ากันจนวินาศสันตะโรหรือ ที่จริงทุกวันนี้ฝนก็ยังไม่น้อย ถ้าช่วยกันขุดสระก็ช่วยได้มาก หรืออย่างน้อยสังฆราชก็น่าจะเตือนคนไทยอย่าแย่งน้ำกัน ให้ช่วยกันแบ่งปันน้ำ จัดสรรน้ำร่วมกัน ผมเห็นชาวบ้านแย่งน้ำกันทั้งในระหว่างคนหมู่บ้านเดียวกันและคนต่างหมู่บ้านแล้วสลดใจที่หลวงพ่อลวงที่ทั้งหลายกลับนิ่งเงียบ ไม่เห็นเจริญรอยตามพระพุทธเจ้าที่เตือนชาวโกสัมพีและชาวโกลิยะไม่ให้ฆ่ากันเพราะแย่งน้ำโรหิณี ผมอยากจะบอกอีกว่า ไม่ต้องทำอะไรมากหรอก แค่พระเราอย่าไปสนับสนุนรัฐบาลให้สร้างเขื่อน ก็ช่วยแก้ปัญหาความแห้งแล้งได้มากแล้ว เขื่อนนี้แหละเป็นตัวการทำลายป่าจนฝนฟ้าผิปกติแบบนี้ แต่พระเป็นอันมาก โดยเฉพาะเจ้าคุณทั้งหลายทั้งในกรุงและต่างจังหวัดกลับเชียร์ให้สร้างเขื่อน อย่างเขื่อนแก่งเสือเต้นที่แพร่ พระครูและเจ้าคุณทั้งหลายออกโรงหนุนเต็มตัวเลยทีเดียว จะทำอะไรก็ตาม ควรศึกษาข้อมูลให้รอบคอบ อย่างฝนแล้งนี้ พระนาจะเป็นผู้นำในการกระตุ้นให้ชาวบ้านใช้ปัญญาพิจารณาว่าอะไรคือสาเหตุ ไม่ใช่ไปใช้วิธีที่ฉาบฉวย ผิดประเด็น แถมงมงายเสียอีก ผมบอกได้คำเดียวว่าพิธีขอฝนนี้กำลังทำให้ชาวบ้านหลงมงายกันใหญ่แล้ว นี่เราเป็นเมืองพุทธหรือเมืองพราหมณ์กันแน่

นาคุล

 อาตมาไม่เห็นว่ามีพิธีขอฝนนั้นงมงายตรงไหน และไม่ใช่พิธีพราหมณ์ด้วย พระพุทธองค์ก็เคยทรงทำเป็นแบบอย่างมาแล้วครั้งทรงประทับที่วัดเชตวัน กรุงสาวัตถี เพราะทรงมุ่งโปรดสัตว์ อนุเคราะห์ทั้งคนและปลาที่เดือดร้อนจากฝนแล้ง อย่านึกไปเข้าใจว่าพิธีขอฝนนี้เป็นการวิงวอนพึ่งพาสິงศักดิ์สิทธิ์ คนละเรื่องเลยโยม ขอให้คุณดูเนื้อความในคาถาขอฝน ไม่ได้มีการขอร้องเทวดาเลย เพียงแต่พรรณานาคคุณพระพุทธองค์ (เช่น ทรงยังประโยชน์แก่สรรพสัตว์ และทรงบรรลุสัมโพธิญาณ) จากนั้นก็บอกว่า “ด้วยความสัจย์นี้ ขอฝนจงตกตามธรรมดา” บางช่วงก็บอกว่า “กุฎีทั้งหลายของเรา มุงบังแล้วอยู่สบาย กันลมได้ ดูก่อนเทพบุตร ท่านจงให้ฝนตกตามสบายเถิด จิตของเราตั้งมั่นดีแล้ว เรามีความพากเพียรอยู่ ขอท่านจงให้ฝนตกเถิดเทพบุตร” ไม่เห็นมีเรื่องงมงายอะไรเลย มีแต่การอ้างอิงสิ่งดีงามรวมทั้งอ้างอิงความสัจย์ ที่จริงวิธีการนี้ทางพระเรียกว่า “สัจจริยา” คือการอ้างอิงพลังสัจจะ ความจริง รวมทั้งยกเอาคุณธรรมที่ตนประพฤติปฏิบัติ ขึ้นมาอ้างเป็นพลังสำหรับปิดปากภัยอันตราย วิธีนี้ไม่ได้ทำให้คนคลายความเพียร หรือพึ่งพาสິงศักดิ์สิทธิ์เลย ตรงข้ามเป็นการเสริมย้ำให้เกิดศรัทธาความมั่นใจในคุณธรรมและความเพียรของตน พุดง่าย ๆ วิธีนี้บอกเราว่าความจริงและคุณธรรมมีพลังพอที่เราจะพึ่งพาได้ในยามเดือดร้อน นี่แหละคือวิธีพุทธ ต่างจากพราหมณ์หรือผีที่อ่อนออนลึงศักดิ์สิทธิ์ล้วน ๆ

สุวิโร

ป.ล. คุณนาคุลเข้าใจผิดเรื่องหนึ่ง กรณีแม่น้ำโรหิณีไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับเมืองโกสัมพีเลย แต่เป็นความขัดแย้งระหว่างแคว้นศากยกับแคว้นโกลิยะต่างหาก

อ่านแล้ว เห็นด้วยไม่เห็นด้วย หรือคิดต่างไปจากนี้ ขอเชิญร่วมวงได้เต็มที่

ความอ่อนแอและความเสื่อมโทรม ของคณะสงฆ์ไทย

สมเกียรติ มีธรรม
เก็บความและเรียบเรียง*

พระสงฆ์แบบอย่างบุคคลในอุดมคติ

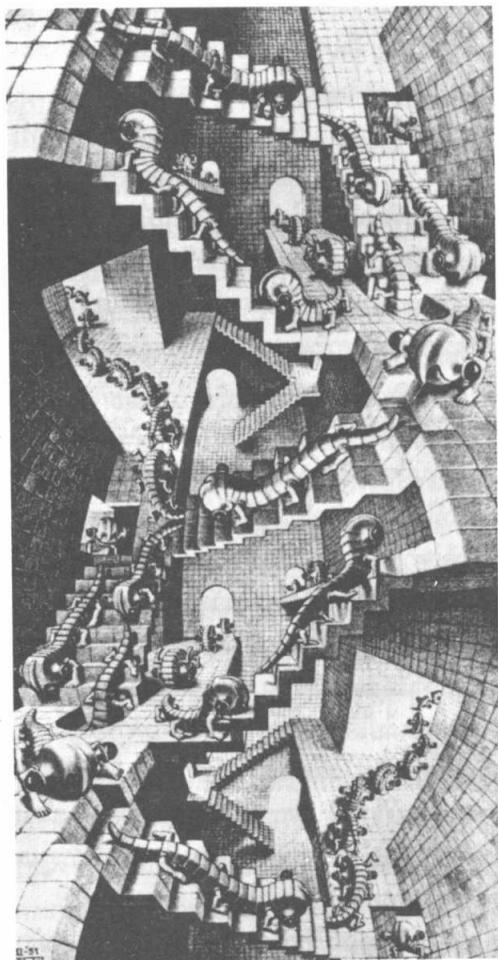
เป้าหมายของการดำรงพรหมจรรย์ของพระภิกษุสงฆ์นั้น พระบรมศาสดาตรัสไว้ชัดเจนว่า “ภิกษุทั้งหลาย โดยนัยนี้แล พรหมจรรย์นี้มีใช้มีลาภสักการะและชื่อเสียงเป็นอาณิสสร มีใช้มีศีลสัมปทา (ความถึงพร้อมแห่งศีล) เป็นอาณิสสร มีใช้มีสมาธิสัมปทา (ความถึงพร้อมแห่งสมาธิ) เป็นอาณิสสร แต่พรหมจรรย์นี้มีอุปปทาเจโตวิมุตติเป็นผลประโยชน์ เป็นแก่น

เป็นจุดหมาย” เจโตวิมุตติหรือความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ สูพระนิพพานหรืออนัตตภาวะ ถือว่าเป็นอิสริยาภสูงสุดที่มนุษย์จะเข้าถึงได้ ซึ่งในที่นี้ไม่รวมถึงพระภิกษุผู้เป็นปุถุชน ต่อเมื่อท่านเข้าข้ายแห่งพระอรियมรรค ตั้งแต่พระโสดาบันขึ้นไป จึงเป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า แต่ภิกษุปุถุชนหากเป็นผู้เจริญไตรสิกขา มีอาจารย์ตรงนาม มีศีลวัตรไม่ต่างพร้อยและอบรมจิตอย่างสงบ ถึงจะไม่มีความงกเห็นธรรมถึงขั้นพระโสดาบัน ก็อนุโลมได้ว่าเป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า

ที่ผ่านมากพวกเราเข้าใจพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์กันไม่ชัดเจนนัก ไปยึดที่เอกลักษณ์ทางวัตถุว่าพระพุทฺธคือพระพุทฺธรูป พระธรรมคือตัวอักษรภาษาบาลีที่จารลงสมุด จนเป็นคัมภีร์ที่ใส่ไว้ตามหอไตรหรือในตู้พระไตรปิฎก และพระสงฆ์ก็คือ ผู้ที่มุ่งสงบทรงจีวร โดยที่สถานะทั้งสามนี้มักเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติหรือกันอีกด้วย

การกราบไหว้พระพุทฺธปฏิมากรนั้น เขาไม่ได้ไหว้รูปที่เป็นหรือหล่อขึ้นมา หากนั่นเป็นเพียงสัญลักษณ์อันจะน้อมนำเขาให้เข้าถึงพระพุทฺธคุณ หากไม่พระพุทฺธรูปจะเป็นตัวกีดขวางกั้น มิให้เข้าถึงพระพุทฺธธรรม ดังที่ท่านอาจารย์พุทธทาสได้เตือนไว้

การกราบไหว้พระภิกษุสงฆ์ก็เช่นกัน ไม่ได้มีเจตจำนงที่บุคคลผู้หม่ากกราบไหว้สักการะนั้น ๆ หากเขาก็คือเอาว่าท่านเป็นสัญลักษณ์แทนพระอรियสงฆ์หรือพระรัตนตรัยทั้งสาม แต่เท่าที่สังเกตพระส่วนใหญ่

* สมเกียรติ มีธรรม เก็บความและเรียบเรียงจากบทความชื่อ “ความอ่อนแอและเสื่อมโทรมของคณะสงฆ์ไทยและทางออกจากสภาพปัจจุบันอันรวนแร่” ตีพิมพ์ในหนังสือ สิกขาบัคผ้าเหลือง, สหพิมพ์มูลนิธิทอง, พิมพ์ครั้งแรก ธันวาคม ๒๕๓๘ โดยใช้เพียงครึ่งแรกของบทความในหัวข้อ “ความอ่อนแอและเสื่อมโทรมของคณะสงฆ์ไทย”, หน้า ๕๔ - ๗๔

จะไม่เข้าใจความซื่อไม่สั่งวร ยิ่งฝ่ายแคววทเราปรับอบัติ
พระไม่ไหวรับไหวอันอุปสัมบัน ซึ่งจริงแท้แน่หรือความซื่อนี้มา
สงสัย) พระภิกษุก็เลยมักลิมตัวปราศจากอัปปัจฉายนธรรม
อย่างน่าสงสารนัก ผิดกับทางอุตตโรนิกาย ซึ่งพระรับไหว
คฤหัสถ์ แม้ไหวคฤหัสถ์ก่อนก็มีอยู่เนืองๆ ที่ชั่วร้ายก็คือ พระ
ผู้ทรงสมณศักดิ์ของเรา มักปราศจากความละอาย ยอมให้
ท่านผู้แก่พรรษาอายุกาลกว่ากราบไหว้ เพียงเพราะท่านไร้
ยศศักดิ์หรือตำแหน่งศักดิ์กว่า ทั้งๆ ที่การยอมเช่นนั้นเป็นอบัติ
เท่าๆ กับที่พระกราบไหว้คฤหัสถ์

ในสมัยปฐมโพธิกาล กุลบุตรกุลธิดาที่ออกบวช
อุปสมบทดูจะมุ่งที่อิสรภาพอันสูงสุด อันได้แก่ เจโตวิมุตติ
ดังกล่าวมาแล้ว ดังพระเมธีนามมหาชาติโคตมิ และบรรดา

๖๖

สงฆ์ไม่มีหน้าที่เรียไร ไม่มีหน้าที่หา
เงิน ไม่มีการแข่งขันแข่งบุญแข่งวาสนา ไม่มี
การอวดบารมีกันอย่างผิด ๆ ไม่ติดใน
ยศฐาบรรดาศักดิ์ ดังไม่ติดในที่อยู่อาศัย
หรือในรสอาหาร ตลอดจนการนุ่งห่มผ้า
กาสาवพัสตนั้น ที่ติดอยู่ในรูปแบบของ
จีวรแพร จีวรไหม นับว่ามีน้อยมาก

๖๗

ศกยวณิ ที่พากันยอมทรมานพระองค์เพื่อจะทรงรับอุปสมบท
กรรม จะได้เจริญเพียรข่มมารมีให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์

ครั้งล่วงมัชฌิมโพธิกาลเรื่อยลงมา คณะสงฆ์ขยายตัวขึ้น
มาก ผู้ที่เข้ามาบวชเพราะหวังลาภผลก็ย่อมมีตามมา จนพระ
ศาสนคตต้องทรงบัญญัติสิกขาวินัยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อคงสังค
สงฆ์ไว้ให้สะอาดอย่างสงบ และเพื่อให้แต่ละท่านเข้าถึงความ
สว่าง และใช้ความสว่าง อย่างสงบ และสะอาดเกื้อกูลกัน
เอง ตลอดจนเกื้อกูลพุทฺชน และสรรพสัตว์อีกด้วย ในทาง
หนึ่งทรงเน้นที่อุดมภาพอันเป็นตัวเกื้อหนุนให้เข้าถึงอุดมคติหรือ
อุดมธรรมอันเป็นอิสรภาพสูงสุด พร่อมๆ กันนั้นก็โปรดให้
ขยายคณะสงฆ์ออกไปในทางปริภมณ เพื่อให้เกิดโอกาสพุทฺชนได้
เข้ามาสัมผัสกับสังคมดังกล่าว เพื่อเขาจะได้คลายสภาพจาก
ความเห็นแก่ตัว จากความเป็นพาลบุพฺชน ได้เป็นกัลยาณ-

บุพฺชน จนเข้าถึงกระแสแห่งพระอริยมรรคได้ตามขั้นตอน
แต่ไล่ตាប់ตมิรรคจนถึงอรหัตตผล

บทบาทพระสงฆ์ไทยในสมัยก่อน

สำหรับประเทศสยามเรานี้ คณะสงฆ์ได้เป็นแบบอย่างให้
สังคฆรวาสในทางที่มีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่ายอย่างบรรสาน
สอดคล้องกันและกัน รวมตลอดถึงธรรมชาติด้วย แม้พระ
ส่วนใหญ่จะไม่เข้าถึงอุดมคติที่อิสรภาพอันสูงสุด อย่างน้อย
ก็เป็นตัวนำคุณค่าให้แก่ชาวบ้านทางด้านความรู้จักพอ ทางด้าน
การดำรงชีวิตอย่างไม่เร่งรีบ อย่างไม่กอบโกย อย่างไม่เอา
รัดเอาเปรียบกันและกัน อย่างเจือจางกัน แบ่งปันกัน ด้วย
ไมตรีจิตมิตรภาพ

นอกจากวัดหรือคณะสงฆ์จะเป็นตัวนำทางด้านคุณธรรม
และศีลธรรมจรรยาแล้ว ยังเป็นตัวนำทางด้านความคิด
ทางด้านศิลปวิทยารวมถึงการเยียวยารักษาโรค และการ
ประสิทธิ์ประสาทวิชาการศึกษาต่างๆ อีกด้วย ไม่แต่ทางหนังสือ
หากรวมถึงภูมิปัญญาอื่นๆ อันเป็นมรดกตกทอดมาในสังค
นั้นๆ อันไม่ขัดกับสมณสาธูปอย่างจ้งๆ จนเกินไป

พระที่เข้ามาบวชแทบไม่ได้มุ่งอุดมคติอันสูงสุด ในการทำ
ตนให้พ้นทุกข์ หากเข้ามาบวชตั้งมารับการศึกษาชั้นประถม
มัธยม และอุดม คือให้สูงขึ้นเป็นลำดับๆ เมื่อสึกทลาเพศ
ออกไป จะได้มีคุณธรรมและวิชาความรู้สำหรับรักษาตัวให้
รอดปลอดภัยจากอบายมุข ให้เป็นคนดีในสังค และให้มีวิชา
ความรู้สำหรับประกอบอาชีพนอกเหนือไปจากที่เรียนรูได้จาก
ผู้ใหญ่ในวงศ์สกุล

สำหรับผู้ที่ไม่ลาสิกขาออกไป ก็เพราะมีอุปนิสัยทางเนก
ขัมมปฏิบัติ ไม่มีราคจริตรุนแรง อบรมปมนิสัยตามแบบ
เดิมๆ มา ให้ได้ปลงอนุกรรมฐานบ้าง อย่างปราศจากการ
ยั่วถูกมาก็เลศต่างๆ ทางสื่ออย่างสมัยใหม่ที่เป็นพิษเป็นภัย
กับการดำรงพรหมจรรย์ ทั้งชีวิตในวัดก็อยู่กันอย่างง่าย ๆ
กินกันอย่างง่าย ๆ ขาดอาหารที่กระตุ่นเตือนชวลลีในทางกามกิเลส
เป็นส่วนมาก ที่หนึ่งที่นอนเม็ดโล่ง การอยู่ในที่ลับสองต่อสอง
กับคนต่างเพศเป็นไปได้อย่างทั้งการถูกเนื้อต้องตัวของกันและ
กันสำหรับคนต่างเพศ แม้ในหมู่ฆรวาสก็เป็นไปไม่ได้ง่าย ๆ
มีหน้าที่ครูอาจารย์ก็กวดขันธ์วัตรปฏิบัติของพระใหม่อย่างน้อย
ต้อง ๕ พรรษา คือให้บรรลุนิสัยมุตตะกะ จึงจะพ้นการดูแล
อย่างใกล้ชิดของครูอาจารย์

ครูบาอาจารย์อาจไม่มีวิชาความรู้มากหรือลึกซึ้ง แต่มัก

มีศิลาจารวัตร แม้ไม่ถึงขั้นวิเศษก็ไม่บกพร่องมากนักและส่วนมากทำไม่เก่งเงิน ไม่ติดยึดติดติดลาภ หรืออำนาจวาสนา แม้บางองค์จะจารึกมาถึงขนาดดูร้ายเอาเลยก็มี เพราะเนกขัมมปฏิบัติเป็นไปแต่ในทางศีลสิกขาปราศจากเมตตภาพรรณจนถึงแก่น จึงมักบันดลโทษจริตได้ง่าย เพราะไปมัวคุมราคจริตไว้ แต่ทำนั้นก็หวังดีต่อศิษย์ อนุเคราะห์เกื้อหนุนศิษย์ ดังพ่อแม่ที่ดีต่อลูก ก็รักและหวังดีต่อลูกเช่นกัน ด้านพิธีกรรมแม้บางทีเลือนไปทางไสยศาสตร์อยู่บ้าง แต่ทำก็มีมุ่งบำบัดทุกข์บำรุงสุขของผู้คนยิ่งกว่าเห็นแก่อามิส

การสร้างกุฏิ การจัดงานวัด การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นเรื่องอันเนื่องด้วยฆราวาส ไม่ใช่กิจของสงฆ์ สงฆ์ไม่มีหน้าที่เรียไร ไม่มีหน้าที่หาเงิน ไม่มีการแข่งบุญแข่งวาสนา ไม่มีการอวดบารมีกันอย่างผิดๆ ไม่ติดในยศฐาบรรดาศักดิ์ ดังไม่ติดในที่อยู่อาศัย หรือในรสอาหาร ตลอดจนการนุ่งห่ม ผักกาสาวพัสตร์นั้น ที่ติดอยู่ในรูปแบบของจีวรแพร จีวรใหม่ นับว่ามีน้อยมาก

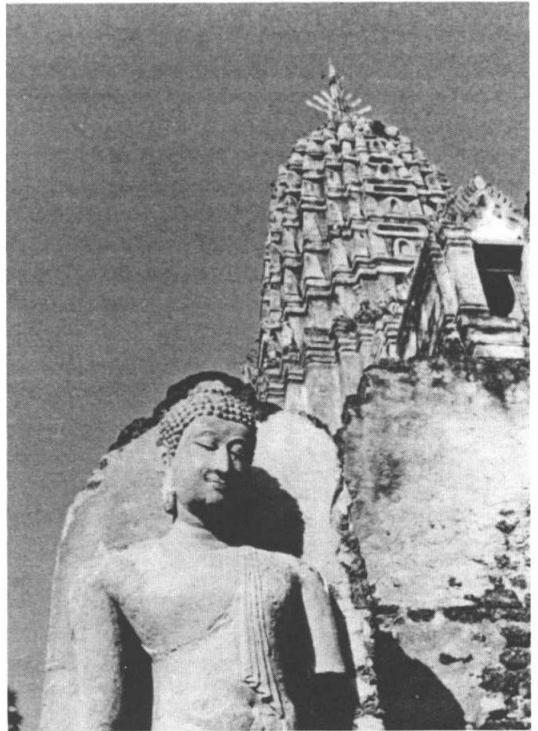
พุทธศาสนากับการทำหายความเชื่อแบบฝรั่ง

จากสังคมสงฆ์ดังกล่าว เพราะเรามีพระมาก แม้ส่วนมากจะทำตนเป็นพรหมณ์ผู้วางน้อยกับพิธีกรรมจนถึงรับสมณศักดิ์ รับเงินทองและประกอบไสยเวทวิเศษ แต่เราก็มีช่องทางอันเปิดให้ผู้ที่ต้องการเป็นสมณะอย่างพระที่แท้ เพื่อเข้าถึงอุดมธรรม

ตราบนานเมื่อ ๓๐ ปีมานี้ แทบทุกวัดมีกุฏิวิฐาน อันไม่เป็นไปดังที่อยู่ของชาวบ้าน ไม่สะอาดเอี่ยม จนอุตทมนไปทางเกษมชิลลิกนุโยค บ้านเรือนของผู้คนเฝ้าอย่างวัดมาเป็นแบบอย่าง ต่างจากคฤหาสน์ฝรั่งที่เราเอาอย่างกันในระยะหลังๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างฟุ้งฟุ้งพุ่มพุ่ม ขาดความสัมพันธ์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ ต่างคนต่างอยู่ ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อมวลชน มีโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการปลุกปั่นราคจริต โลภจริต โทสจริต โมหจริตอย่างร้ายแรงที่สุด อีกทั้งการศึกษาอย่างใหม่ก็เน้นที่หัวสมองมากกว่าหัวใจ สอนให้คนสมัยใหม่ดูถูกปรานธรรรม ดูถูกนรกสวรรค์ ชาตินี้ชาติหน้า จนพากันเป็นมิจฉาทิฐิอย่างไม่รู้ตัว

ในอดีตคณะสงฆ์สยามเป็นอิสระจากบ้านเมือง แม้จะอิงทางโลก แต่ทางธรรมสำคัญกว่า ดังเมืองต่างๆ ก็ห่างจากอำนาจของส่วนกลาง แม้จะอยู่ในอาณาเขตของราชธานี แต่ราชธานีก็เข้าไปก้าวก่ายน้อย แต่ละเมือง แต่ละบ้าน แต่ละวัด มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ชาวบ้านก็คุมวัด พระคุมกันเอง

ให้อยู่ในกรอบของศีลสิกขา トラาบนานเมื่อเรามาสมคบสมาคมกับฝรั่ง จึงเกิดความสับสนหือวุ่นขึ้นทั้งอาณาจักรและศาสนจักร เมื่อพวกมิชชันนารีอเมริกันทำหายความเชื่อของเราในสมัยรัชกาลที่ ๓ โดยอ้างวิทยาศาสตร์ของฝรั่งมาโจมตีคำสอนของเราที่ปรากฏในไตรภูมิพระร่วง เป็นเหตุให้เรา (๑) ปฏิเสธความเชื่อแบบคริสต์ ที่มีศรัทธาที่ลึกลับที่ศรัทธายันอธิปไตยไม่ได้ ตามหลักวิทยาศาสตร์ของฝรั่งเอง (๒) เราถือว่าพุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ อย่างที่ฝรั่งยึดถือกันอยู่ในเวลานั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เราหันเอาพุทธศาสนาให้มาเป็นไปดังวิทยาการ

ของฝรั่ง ดังที่เราเคยเห็นให้พุทธศาสนาเข้ามาประสานกับจักรวาลวิทยาของพรหมณ์ และ (๓) ปฏิเสธความวิเศษมหัศจรรย์ อิทธิปาฏิหาริย์ รุกขเวทดา ภูตผีปีศาจ ในพุทธศาสนา

รัฐฐาธิปัตย์กับการครอบงำคณะสงฆ์

จะอย่างไรก็ตามจำเดิมแต่พระราชโอรสผู้ได้ทรงบัญชาการคณะสงฆ์อย่างเต็มที่แล้วนั้น Protestant Buddhism ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในคณะสงฆ์ ยิ่งอำนาจรัฐเข้ามาจัดการกับพุทธจักรมากขึ้นทุกที จนได้แผ่

แสนยานุภาพออกไปยังหัวเมืองต่างๆ เอกลักษณะของคณะสงฆ์ตามบ้านตามเมืองต่างๆ ก็ถูกยุบยอบหรือบอบสลายให้ เป็นไปตามพระมณฑกสมณาทิตย์ยิ่งๆ ขึ้นกล่าวคือ

๑. พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ นั้น เป็นต้นตอที่มากที่สุดให้เห็นว่า อาณาจักรครอบงำศาสนาจักรในทุกๆ ทาง และให้อำนาจแต่คณะธรรมยุติกนิกายไว้เป็นพิเศษ ให้ปกครองพระมหานิกายได้ แต่มหานิกายปกครองธรรมยุตไม่ได้ จนตราบททุกวันนี้ แม้จะเปลี่ยนพระราชบัญญัติไปแต่ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้วมีฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขปรับปรุงในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้ว โดยเนื้อหาสาระก็ทำให้คณะสงฆ์สลายยอบกับอำนาจรัฐแทบจะทุกทาง หากรัฐให้อภิสิทธิ์คณะสงฆ์อยู่บ้าง ก็แต่เฉพาะพระภิกษุที่สลายยอบกับ

๒๒

ยิ่งพระผู้ใหญ่ที่เป็นอุปชฌาย์อาจารย์ ก็ไม่เป็นแบบอย่างในทางมักน้อยถ่อมตน แสบปราศจากศีลสังวร โดยรุ่นแต่กับการประจบโยม ประจบคนมีหน้ามีทรัพย์สิน หากไม่ก็ฝึกใฝ่อยู่กับนายพลหรือนักการเมือง จนแม้ยอมเป็นหัวคะแนนให้เขา แถมวิงวอนศตราบรรตาศักดิ์ก็กันอย่างครึ้นเครง

๒๓

รัฐเท่านั้น ยิ่งภายหลังแปรนิตยภัตเป็นดั่งเงินเดือนข้าราชการ และจ่ายกันอย่างพระเป็นลูกจ้างของรัฐด้วยแล้ว ไม่เห็นกันดอกหรือว่าเป็นการทำลายเนื้อหาสาระของพระธรรมวินัย ให้พุทธซีโนรสกลายมาเป็นคนรับใช้ของรัฐชาติบ้าง

๒. สมณศักดิ์นั้นเดิมทางการบ้านเมืองถือว่าต้องแสวงหาพระดีที่ประพฤติชอบ และที่มีความรู้ดีมีแต่งตั้งไว้ในทางยศศักดิ์คือครูฐานเพื่อเป็นพระราชลิริและเป็นศรีของพระนคร ข้อสำคัญคือพระเถระท่านเข้าใจความข้อนี้ ดังนั้นการรับสมณศักดิ์ของท่านเหล่านั้นก็จัดรับประเคนวัดอุปัชฌาย์ อันท่านไม่หลงไหลไปด้วย แท้ที่จริงการที่ให้พระเขียนประวัติตนเองเพื่อขอสมณศักดิ์หรือเพื่อเลื่อนในสมณศักดิ์นั้น เป็นการดูถูกพระ เป็นการทำลายคุณค่าตามวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอย่างร้ายแรงที่สุด ยิ่งมีนายหน้าที่ทำทงเดินหนีไม่ให้ได้มั่งซึ่งยศศักดิ์ ด้วย

การใช้เงินกันเป็นแสนเป็นล้านด้วยแล้ว พระจะต่างจากฆราวาสที่ตรึงโหน หรือจะเลวร้ายกว่าฆราวาสเสียด้วยซ้ำ เพราะยังไม่เห็นฆราวาสคลองยอกอย่างฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเช่นเดียวกับพระสงฆ์ ยิ่งต่อมกษายสมณศักดิ์ลงไปเป็นดั่งสัญญาบัตรและประทวน ที่สุดจนพระครูก็มีไม่รู้ว่าที่ขึ้นต่อที่ขึ้น พระราชาคณะก็เป็นชั้นๆ อันถือได้ว่าเป็นเครื่องล่อให้สลายยอบ ผลก็คือพระดี ๆ ที่สามารถจะได้รับการสมณศักดิ์น้อยลงไปเรื่อย ๆ หรือได้รับแล้วก็ยกากที่เขาจะเลื่อนชั้นให้ จะได้ก็แต่พวกกึ่งดีบึ่งดี พวกสลายยอบ พวกเดินหนีวิ่งเต้นเท่านั้น จนเราจะมีเจ้าคุณในวงการพระไม่แพ้คุณหญิงในวงการฆราวาส สมเด็จจะมีมากเท่า ๆ กับท่านผู้หญิง และที่จะหาคุณค่าหรือศักดิ์ศรีจากตำแหน่งดังกล่าวยอมเป็นไปได้อีก

๓. การศึกษาของคณะสงฆ์แต่ก่อน ท่านเรียนกันเพื่อรู้แม่ท่านจะมุ่งกันพระมากกว่าวิปัสสนาธุระ ท่านก็มีเวลาทำวัตร สวดมนต์เจริญสมถกรรมฐาน แม้จนวิปัสสนากรรมฐาน หากไม่มีเวลาเล่นกับเครื่องงานวิชาต่างๆ เพื่อผ่อนคลายอารมณ์ และแก้กฏลฎาติโยมต่างๆ เช่นช่วยทำนายนให้ ช่วยสะเดาะเคราะห์ ช่วยลงผ้าประเจียด หรือตะกรุดให้โดยไม่ได้มุ่งที่โลภจจริต หรือมุ่งความโด่งดัง

ครั้นคิดหลักสูตรระเบียบที่มีการสอบโดยข้อเขียนกันทุกๆ ปี มีหลักสูตรอย่างใหม่ที่กิดกัน "ตรีจฉานวิชา" ต่างๆ ออกไป ทั้งพระองค์ผู้ทรงจัดการปริยัติศึกษาปฏิเสทที่จะจัดการด้านปฏิบัติศึกษาพร้อมๆ กันไปด้วยแล้ว การศึกษาของคณะสงฆ์อย่างใหม่จึงเป็นไปอย่างฝรั่ง ที่เน้นทางพุทธิศึกษา อย่างปราศจากการอบรมให้หัวสมองกับหัวใจสัมพันธ์กัน ยิ่งต้องการระเบียบประโยคสูงๆ ยิ่งกว่าความรู้ทางปริยัติธรรมอย่างแตกฉาน ยังหลักสูตรนักรธรรมนั้นก็เป็นไปอย่างวิวิทย์ของฝรั่ง ความเชื่อนรก สวรรค์ รุกขเทวดา ภูตผีปีศาจ ฯลฯ ยิ่งหมดไป ทั้งจิตศึกษาที่ไม่ได้อบรม วัตรุ่นใหม่ก็ไม่สัปปายะ กุฎีฐานอยู่กันอย่างสมัยใหม่ มีสื่อที่ล่อไปในทางกามสุขัลลิกานุโยคได้ง่าย ผู้หญิงผู้ชายอยู่กันสองต่อสองได้ง่ายในกุฎีที่สร้างกันใหม่ๆ ดังกับคฤหาสน์ที่ติดเครื่องปรับอากาศ สมัยนี้แม้ใช้ที่นอนยัดนุ่นก็ไม่ละลาย ใช้ยาฉีดฆ่ายุงกันต่อหน้าฆราวาส แม้จนตบยุงกันอย่างหน้าเฉยตาเฉย แล้วนี้วัดจักไม่เป็นภาณอุตทมนุอัสซีตดอกหรือ ยิ่งพระผู้ใหญ่ที่เป็นอุปชฌาย์อาจารย์ก็ไม่เป็นแบบอย่างในทางมักน้อย ถ่อมตน แสบปราศจากศีลสังวร โดยรุ่นแต่กับการประจบโยม ประจบคนมีหน้ามีทรัพย์สิน หากไม่ก็ฝึกใฝ่อยู่กับนายพลหรือนักการเมือง

จนเมื่อยอมเป็นหัวคะแนนให้เขา แคมป์วิงทนายศาลาบรรดาคักดี ก็ไม่ค่อยใครนักรงเวลาให้ลูกวัดแทบไม่มี เมื่อลูกวัดเข้าไปหา ก็ไม่โอภาปราศรัยด้วย แคมป์ข้าวดาเวดต่างๆ ทั้งท่านนั้นๆ ก็มีงกเงิน งบยกคักดีคือครุฐาน จนนั่งรถโก้ๆ อวดกัน อย่างน่ารังเกียจยิ่งนัก

๔. ในสมัยราชธิปไตยได้ใช้พระราชบัญญัติการปกครอง คณะสงฆ์และการพระปริยัติศึกษาแผนใหม่ รวมทั้งหลักสูตร นักธรรมให้คณะธรรมยุตเป็นตัวนำ และให้สมณศักดิ์เป็น เครื่องล่อ และได้นำเอาระเบียบประเพณีจากราชสำนักออกมาเผยแพร่โดยผ่านคณะสงฆ์อย่างได้ผลยิ่ง วัดที่จัดการศึกษา อย่างใหม่ยอมหม่มผ้าตามฝ่ายธรรมยุต ย่อมได้รับสมณศักดิ์ รุดหน้ากว่าฝ่ายมหานิกายเดิม ดังกรณีของพระภิกษุชั้นนำใน วัดมหาธาตุและวัดเบญจมบพิตรนั้น เคลื่อนย้ายสถานะทาง สมณศักดิ์เร็วกว่าที่วัดสุทัศน์ วัดระฆัง และวัดพระเชตุพนเพียงใด น่าจะต้องจับตามองทุกๆ ที่ท่านนั้นๆ ดำรงสถานะทางการศึกษาไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเอาเลย

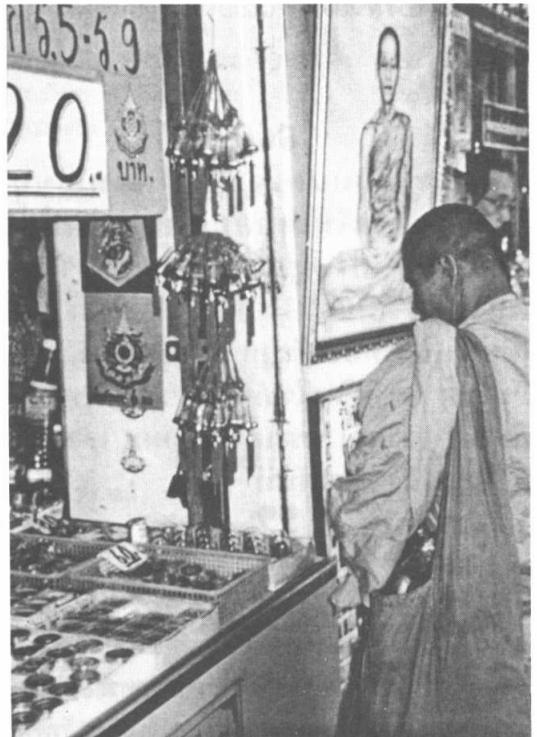
พ.ร.บ.คณะสงฆ์กับการส่งทอด วัฒนธรรมราชสำนัก

พระราชบัญญัติฉบับ ร.ศ. ๑๒๑ ตราออกมาหลังจากที่โปรดให้พระภิกษุออกไปจัดการศึกษาทางหัวเมืองต่างๆ เป็นอันกล่าวได้อย่างเต็มปากว่า ราชธิปไตยใช้การศึกษาที่ พระสงฆ์เป็นตัวนำ มาจัดการปกครองคณะสงฆ์อีกที นับว่า มีทั้งคุณและโทษ แต่อย่างน้อยพระราชทรงเข้าใจปัญหาของ การพระศาสนา มุ่งความเป็นเลิศ มุ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ต่างๆ ทั้งทางราชการยังต้องการพระดีที่มีความรู้ความสามารถไว้สำหรับทำนุบำรุงบ้านเมือง ให้เป็นตัวนำในทาง จริยธรรมและวิชาความรู้ แต่พวกนักเรียนนอกที่กลับเข้ามา แต่ปลายรัชกาลที่ ๕ เริ่มดูถูกพระแล้วว่าความรู้ด้อยกว่าตน เรือว่าล้าสมัย แม้พระราชธิปไตยเองก็เคยทรงคิดเช่นนั้น ดังพระ ราชทัตตเลขถึงสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชพระองค์แรก ที่ชี้ ชัดว่าถ้าอยากอยู่อย่างสบายๆ ให้ไปบวช จนถึงกับตบัสเรียก พระคันถุระว่า lazy พระเล่าบ่นสวดมนต์ว่า lazier และพระ วิปัสสนาธุระว่า laziest ต่อเมื่อถึง ร.ศ. ๑๑๒ แล้ว เสด็จไป ทรงเปิดกิจการของมหามกุฏราชวิทยาลัยจึงทรงขอมาต่อสงฆ์ ว่าทรงมีพระราชดำริผิดไป เชื่อว่าพระสงฆ์จะเป็นตัวนำได้ใน ทางการศึกษา

พระราชบัญญัติฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ นั้น แม้จะมีรูปแบบ

เป็นประชาธิปไตย มีสังฆสภา สังฆมนตรี และคณะวินัยธร อันเอาอย่างมาจากอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ของบ้านเมือง แต่โดยที่ไม่ได้เลิกสมณศักดิ์ พระเถระจึงยัง น้อมนำใจไปในทางคักดินาและราชธิปไตย อันมีระบบ ราชการเป็นตัวยืนโรง จนลูกชาวบ้านเหล่านี้ที่มีสมณศักดิ์ ยกที่จะเข้าใจทุกขสัจของคนยากไร้ ทั้งๆ ที่ชาวบ้านหรือชาว ไชยภวนั้นแล ก็คือก่ำกัฟิดเดิมของพระคุณเจ้าเหล่านี้ส่วนใหญ่

ทั้งนี้เพราะระบบและจารีตประเพณีของศาสนจักรนั้นให้ เผยอศเผยอศคักดีขึ้นเรื่อย ๆ คือ เปรียบดูต้องนั่งเสื่อ ราชา-

คณะต้องนั่งพรม มีหมอนอิง มีก้น้ำชา ต้องมีโต๊ะหมู่ที่บูชา โต๊ะทองโต๊ะมุก เครื่องแก้วเจียรระโน ฯลฯ ภาษาที่ต้องใช้กัน ในทางคักดินา ตั้งแต่ได้เท่า เจ้าคุณ พระเดชพระคุณ เจ้า พระคุณ ไปจนถึงราชาศัพท์

ประเพณีและพิธีกรรมออกมาจากราชสำนักยิ่งๆ ขึ้นทุกที จนมีเครื่องทองน้อย ภูเขาโยงเมื่อกับคนสามัญ ถ้าใครรวยขึ้น ก็ต้องมีสวดและเทศน์คารพทแบบในวัง ถ้าพระช่วยจัดงน ให้โยมที่มีทรัพย์ พระก็มักจะนิมนต์ผู้บังคับบัญชามาสวดมา เทศน์ โดยโยมให้โยมถวายมาก ๆ พระเจ้ากราก็ได้หน้าเป็นการ

ติดสินบนมากมายๆ เพื่อตนเองจะได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ง่ายขึ้น ยัง
งานการกุศลของพระองค์ด้วยแล้ว มักอาราธนาผู้บังคับบัญชา
มาเทศน์ มาสวดมนต์ และถวายกันแพ่งๆ ทั้งนั้น พระนอกจาก
จากนั้นก็เป็นที่โปรดปรานของบริวาร ซึ่งก็หมั่นหมั่นตั้งซึ่งกัน
และกัน เป็นอันงานบุญคืองานสังฆกรรมที่มากไปด้วยการใช้เงิน
อย่างฟุ่มเฟือย อันคนธรรมดาสามัญจนจนอดทนอดกลั้นไปตามๆ

แก่หรือเนื้อหาสาระของประเพณีทางด้านบุญกิริยาวัตถุ
แทบไม่มี เช่นงานศพนั้น เราทำเพื่อผู้ตายหรือผู้อยู่ พระ
สวดให้ผีฟังหรือให้คนฟัง คนตายแล้วไปไหน เคยถามและ
อภิปรายกันอย่างจริงจังบ้างไหม หรืองานศพก็ถวายได้อัน
สำคัญของผู้ตายและของพระองค์อย่างทางบุญนั้น ดุจดั่งคนป่วยคือ

๒๒

**เพราะระบบและจารีตประเพณีของ
ศาสนจักรเน้นให้เผยแพร่ศรัทธาขึ้น
เรื่อย ๆ คือ เปรียญต้องนั่งเสื่อ ราชาคณะ
ต้องนั่งพรม มีหมอนอิง มีก้น้ำชา ต้องมีโต๊ะ
หมู่ที่บูชา โต๊ะทองโต๊ะมุก เครื่องแก้วเจียร-
ใน ฯลฯ ภาษาที่ต้องใช้กันในทางศักดิ์นา ตั้ง
แต่ได้เท่า เจ้าคุณ พระเดชพระคุณ เจ้าพระ-
คุณ ไปจนถึงราชาศัพท์**

๒๓

รายได้อันสำคัญแพทย์ ทั้งๆ ที่พระกับแพทย์ควรมีส่วน
คล้ายกันตรงที่ว่าจะมีจิตใจในทางเอื้ออาทรต่อคนเจ็บคนตาย
และญาติของผู้ป่วยผู้ตาย ยิ่งกับคนเจ็บด้วยแล้วพระของเรา
แทบไม่มีบทบาทเอาเลย ยิ่งกับผู้ยากไร้ ผู้เป็นโรคเอดส์ ผู้ป่วย
ในสลัม ผู้ที่ถูกไล่ที่ ผู้ที่เดินขบวนคัดค้านรัฐบาลและนายทุน
พระยิ่งกลัวที่จะเกลือกกลั้วเอาเลย พระก็เลยอยู่ข้างคนรวย
อยู่ข้างนายทุน อยู่ข้างทุนคือ แม้จะอาราธนาไปให้พระนั่งมณฑ
ทหาร ให้ไปเจิมเรือรบ รถถัง ไปเจิมโรงแรมหรูๆ โรง
อาบอบนวดก็ไม่รังเกียจ แต่ถ้ามณฑให้ไปรับไทยทนจากคน
ที่อดข้าวประท้วงรัฐบาลกลั้วเกรงกันหน้า แสดงว่าไม่มีจุดยืน
ทางสังฆม ปราบจากความกล้าหาญทางจริยธรรม พระเป็น
ดังพรหมณ์ผู้ประกอบพิธี หรือเป็นดังเสียงที่คอยเน้นวัดหรือ
ผ้าศาลที่คอยรับไทยทนอย่างไม่กล้าเสียงในทางใดๆ ที่เป็น

ไปเพื่อความยุติธรรมในสังฆมเอาเลย

แม้ พ.ร.บ. พ.ศ. ๒๕๔๔ จะไม่ตีติโทษหนัก แต่อย่างน้อย
ก็มีรูปแบบเป็นประชาธิปไตย ครั้งแรกเลิกไปในสมัยเผด็จการ
ส.ธนะรัชต์ โดยนำเอาฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาใช้ อ้างว่าเอา
อย่างฉบับ พ.ศ. ๑๒๑ นั้น แม้จะแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. ๒๕๓๕
แล้ว เนื้อหาที่คือรวมอำนาจคณะสงฆ์ไว้กับมหาเถรสมาคม ซึ่ง
อาจเหมาะสมกับระบอบราชาธิปไตย ซึ่งมีพระเจ้าแผ่นดิน
เป็นสังฆราช หรือมีเจ้าใหญ่ใหญ่โตที่กล้าตัดสินใจอย่างสมเด็จ
พระมหาสมณเถรบัญชาการ หากปล่อยให้พระแก่ๆ และ
พระกึ่งดิบกึ่งดีที่ไม่รู้สภาพความเป็นจริงของสังฆมปัจจุบันอัน
ซับซ้อนซ่อนเงื่อนกว่าในสมัยราชาธิปไตยแล้วจะกล้าตัดสินใจ
ทำอะไรได้ในทางเนื้อหาสาระ

มีหน้าที่ชี้แจงอำนาจรัฐยังเป็นอันตราย เพราะรัฐบาลสมัย
ใหม่มีความฉ้อฉลฉกฉวยความชอบธรรมน้อย และไม่เข้าใจ
ปัญหาคณะสงฆ์เอาเลย อย่างน้อยในสมัยราชาธิปไตยยังพอ
มีความชอบธรรมอยู่บ้าง อ้างได้ว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ธรรมราชา

ครั้งสมัย ส.ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นเผด็จการอันธพาล บัญชี
บัญชีผู้หนึ่งอย่างผิดศีลข้อที่ ๓ โกงเงินแผ่นดินและราษฎร
อย่างผิดศีลข้อที่ ๒ ฆ่าผู้พันคนโดยปราศจากขบวนการของ
ความยุติธรรม นับว่าผิดศีลข้อที่ ๑ ยังการโกหกต่อแกล
ซึ่งๆ หน้า นับว่าผิดศีลข้อที่ ๔ รวมทั้งการโง่เขลาชวนเชื่อ
อย่างเลวร้าย เช่น งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข นั้น
พระมหากษัตริย์ไม่เห็นหรือว่าท่านกำลังคบพาล ผู้ซึ่งศีลข้อที่ ๕
ก็ล่วงเป็นประจักษ์ ด้วยการดื่มเหล้าอย่างเมามาย ด้วยเหตุที่
คบพาลเช่นนี้ พระผู้ใหญ่ในเวลานั้น จึงวางแผนสังหารพระ
ด้วยกันอย่างท่านพระพิมลธรรมได้อย่างเลือดเย็นหรือมีใช่ แต่
แล้วพระพวกนี้บางองค์ก็ยังนั่งอยู่ในมหาเถรสมาคมจนบัดนี้
ควรที่เราจะกราบไหว้ท่านได้อย่างไม่ละอายใจละหรือ ยิ่งเมื่อ
สิทธิวิโรคนิยมเข้ามาถึงวัด ไม่มีการห้ามปรามในเรื่องการดู
โทรทัศน์ แล้วจะป้องกันการทำเรบของราคะจริตได้หรือ แม้
เพียงแต่ตอนดูโฆษณาขายผ้าอนามัยและยาธรรม พระเถร
หมู่ๆ ที่ไม่เคยปลงสุภกรรมฐานจะจินตนาการกำหนดขึ้นเมก
หรือไม่ ยิ่งเข้าหน้าปีไปดูทางวิดีโอได้ด้วยยังไม่ช่วยให้ต้อง
อาบัติสังฆกิสเลส แม้จนปาราชิกง่าย ๆ ดอกหรือ ยิ่งนอน
กันเมิดชิดด้วยแล้ว ย่อมทำความชั่วได้ง่าย แถมนกวัดก็ไม่มี
ใครดูแลใคร การกินข้าวค้ำอย่างเปิดเผยจึงมีอย่างมหากใน
หลายต่อหลายวัด การดูหมิ่นท่านและละละคะคราะห์กับ

ผู้หญิงสองต่อสองก็มาก ยังการทำจุดต่าง ๆ นั้น ไม่จำกัดขอบเขตแต่ในวัด เพราะเดี๋ยวนี้มีรถยนต์ที่ปิดกระจกอย่างหนาที่ทาสีทาบทั้งลงไปและมักไม่ไหน ๆ กับสีทาสองต่อสอง ก็ดูไม่อับอายกันเอาเลย ยิ่งบุญที่ที่พระฝากกันตามชนาคานั้น ไม่เห็นเป็นผิดกันเลยทีเดียว ทั้งนี้โดยไม่ต้องเอ่ยถึงการที่ปลุกเสกวัตถุมงคลต่าง ๆ ที่ถวายเกจิอาจารย์กันที่ละเป็นหมื่น ๆ บาท

กิจกรรมที่ว่านี้พระไม่เห็นผิด ดังพระราชอาชญาที่แพพท์ถูกดำเนินคดีข้อโกง พระผู้ใหญ่ที่ก้าเป็นไม่รู้ไม่เห็นเสีย ปล่อยให้ทางอาณาจักรว่ากันไป ยิ่งพระชื่อดังที่มีข่าวอื้อฉาวกับสีกทั้งไทยและเทศก็ยังลอยนวลอยู่ได้ โดยไม่มีปฏิกิริยาใดๆ จากคณะสงฆ์ แม้มีคณะโรงเรียนเจ้าคณะพระสังฆาธิการก็ออกมาปกป้องพระที่ถูกกล่าวหา โดยไม่ตั้งตัวเป็นนาลงเพื่อชำระสะสาง

ยิ่งเวลาสอบนักธรรม พระก็ลอกคำตอบกันอย่างหน้าด้านๆ ที่ว่ามานั้นเป็นอาการอันทุกคนเห็นได้ง่ายๆ ในที่อันโล่งแจ้ง ยังเลวร้ายกว่าคราวลาที่ไป แล้วในที่ลับซึ่งเวลานี้มีมากตามกฎวิริฐนต่างๆ แล้วจะให้เรารับนับถือพระคุณเจ้าเหล่านั้นได้อย่างจริงใจละหรือ.

รายชื่อผู้บริจาคสมาชิกอุปถัมภ์ "เสขียรธรรม"

๑. คุณแมรี่เริงไกร	วงษ์ภักดีวัฒนา	๖๐๐ บาท
๒. คุณหญิงวัชร์	ศิริวัชร์	๒๐๐ บาท
๓. พล ร.อ.สุรพล	แสงโชติ	๒๐๐ บาท
๔. คุณวีรวรงค์	เมธาธรรมทรกรณ์	๕๐๐ บาท
๕. คุณแสร้งการ	ศิริพิบูลอุษา	๒๐๐ บาท
๖. คุณนฤฤฤ	ฤทธิเดช	๕๐๐ บาท
๗. คุณชำนาญ	เดชะนริทธิ์ชัย	๕๐๐ บาท
๘. คุณวัชร์	อังกศกรกุล	๔๐๐ บาท
๙. KANET	KONGSAIYA	๑,๕๐๐ บาท
๑๐. คุณลัดดา	รัฐเกียรติพงษ์	๖๐๐ บาท

รายชื่อผู้สมัครสมาชิกและต่ออายุสมาชิก "เสขียรธรรม"

๑. คุณปวีตา	เตียสุวรรณ	๒๐๐ บาท
๒. คุณสมรนาถ	สุขวัฒน์	๒๐๐ บาท
๓. คุณดุสิตดา	ดุสิตมมา	๒๐๐ บาท
๔. คุณนัฐพล	ศิริสุภาโยค	๒๐๐ บาท
๕. คุณสุเมตตา	ชายสวัสดิ์	๒๐๐ บาท
๖. รศ.เรณู	คุปทัชเสวี	๒๐๐ บาท
๗. คุณฉวีชัย	โตสิทธิ์กุล	๒๐๐ บาท
๘. คุณสมพร	ปาละจุม	๒๐๐ บาท
๙. คุณวิชัย	โสมิตพิพัฒน์	๒๐๐ บาท
๑๐. คุณสุธิดา	วงศ์สุภาพ	๒๐๐ บาท
๑๑. คุณวิชัย	ไทยถาวร	๒๐๐ บาท
๑๒. คุณนฤสม	วงอุไร	๒๐๐ บาท
๑๓. คุณอารณชวีรัตน์	เสียวสกุล	๒๐๐ บาท
๑๔. บาทหลวงวีระ	เจนมสุก	๒๐๐ บาท
๑๕. คุณประวิทย์	เมี่ยมแสนสุข	๒๐๐ บาท
๑๖. นพ.นพ.ชัยวัฒน์	เทพเสนา	๒๐๐ บาท
๑๗. นพ.วิทยา	พิทักษ์ไพบูลย์	๒๐๐ บาท
๑๘. คุณสุธิตดา	รัตกรักษ์	๒๐๐ บาท
๑๙. คุณศุภชัย	เจริญศักดิ์วัฒนา	๒๐๐ บาท
๒๐. คุณสายรุ้ง	เอกสมิทธิ์	๒๐๐ บาท
๒๑. คุณอัปสร	ศิริวิลา	๒๐๐ บาท
๒๒. คุณประศักดิ์	ถาวรยุติการต์	๒๐๐ บาท
๒๓. ร้อยโทชลอ	จันทร์สุวรรณ	๒๐๐ บาท
๒๔. นพ.แพทย์พงษ์	วรวงศ์พิเชษฐพบ	๒๐๐ บาท
๒๕. คุณอารยัน	ลาสิทธิ์	๒๐๐ บาท
๒๖. คุณสิน	พงษ์ทัญญู	๒๐๐ บาท
๒๗. คุณธีรพล	นิยม	๒๐๐ บาท
๒๘. น.ต.ปฎนพ	ปฎนพ	๒๐๐ บาท
๒๙. คุณวรทิพย์	คุณธีรประเสริฐ	๒๐๐ บาท
๓๐. คุณศุภกิจ	ปัทมณันท์	๒๐๐ บาท
๓๑. คุณมารณศิริ	คคิศาสตร์	๒๐๐ บาท
๓๒. คุณวีระพันธ์	สุพรรณไธยมมาตย์	๒๐๐ บาท
๓๓. บริษัทเอส เอส เอช	เอช เอช	๒๐๐ บาท
๓๔. คุณสุเมธา	ไทรแก้ว	๒๐๐ บาท
๓๕. คุณเอกพงศ์	วรวงศ์พิเชษฐ	๒๐๐ บาท

(รายชื่อต่อที่หน้า ๖๕)

บทบาทของพุทธศาสนา ในสภาวะวิกฤตของอารยธรรมโลก

ศ. น.พ. ประเวศ วะสี

พุทธศาสนาเป็นภูมิปัญญาใหญ่ของโลก ซึ่งควรจะได้รับคามสนใจมาศึกษาให้เข้าใจว่าภูมิปัญญาทางพุทธศาสนานั้นจะให้คำตอบในเรื่องที่ติดขัดอยู่ทั้งหมดนี้ได้อย่างไรหรือเปล่า ผมขอเสนอการมองลักษณะตรงนี้เป็น ๗ ประการด้วยกัน

ที่เรียกว่า **ภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา** จะให้คำตอบกับโลก ให้คำตอบกับวิกฤตอารยธรรม ไม่ได้แปลว่าผูกขาดทางศาสนา เพราะพุทธศาสนาถือธรรมเป็นใหญ่ ไม่ได้ถือความเป็นเจ้าเข้าเจ้าของ ไม่ได้ถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นเจ้าของศาสนา เพราะว่าพุทธศาสนาพูดไว้ชัดเจนว่าหลักธรรมนั้น คือหลักความเป็นกลางตามธรรมชาติ พระศาสนาจะเกิดขึ้นหรือไม่ หลักธรรมนั้นก็ยังมีอยู่ สุดท้ายแต่ใครจะไปค้นพบ มนุษย์ทั่วโลกไม่จำเป็นต้องรู้จักพระพุทธเจ้า ไม่จำเป็นต้องรู้จักพระพุทธศาสนา ก็สามารถค้นพบหลักธรรมนั้นได้ ตัวนี้เปิดโอกาสให้มีการค้นพบ ให้มีการเข้าถึง หลักธรรมที่เป็นกลางนี้ โดยภาษาต่างๆ โดยเรียกชื่อต่างๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นพุทธศาสนา แต่ที่นี้เรากำลังพูดถึงเรื่องพุทธศาสนา ก็เป็นการพูดกันไม่ได้แปลว่าจะเป็นเจ้าของ หรือมีแต่สิ่งที่เรียกว่าพุทธศาสนาเท่านั้นที่จะแก้ปัญหาโลก เพราะหลักธรรมที่เป็นกลาง พุทธธรรมเป็นหลักธรรมที่เป็นกลาง ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ

บทความนี้ตัดทอนจากปาฐกถาของ ศ. น.พ. ประเวศ วะสี เรื่อง "พุทธธรรมกับอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ ๒๑" เมื่อวันอังคารที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๒ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมชั้น ๔ ตึกเอนกประสงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์) ร่วมจัดโดย มูลนิธิโกมลคีมทอง และสำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

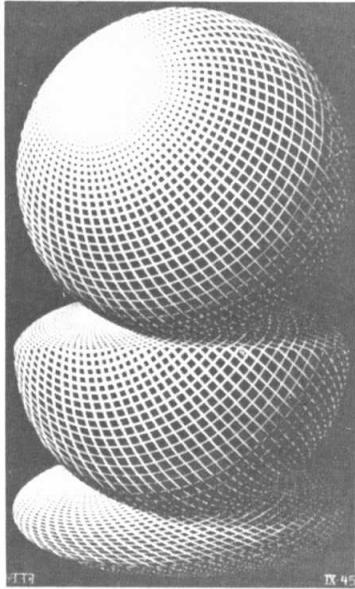
กองสารนิเทศตัดทอนมาเฉพาะในหัวข้อ "ภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา" อันกล่าวถึงคุณลักษณะของภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา ๗ ประการที่สามารถให้คำตอบต่อวิกฤตอารยธรรมของมนุษยชาติ

ข้อบทความนี้แต่งโดยกองสารนิเทศเพื่อใช้ในการตีพิมพ์ครั้งนี้

ประการที่ ๑ พุทธศาสนาถือตนเป็นตัวตั้ง

ในขณะที่มนุษย์พากันหาสิ่งพึ่งพิงจากภายนอก เช่น ภูเขา ต้นไม้ เจ้าป่าเจ้าเขา เจ้าพ่อ เทวดา อินทร์พรหม หรือแม้แต่พระสุพรรณหัลยา สิ่งพึ่งพิงภายนอกทั้งสิ้นผมไปดูจนครวญครวมก็ประจักษ์ว่าทำไม่ถึงล่มสลายเพราะไม่ได้คิดพึ่งตนเอง ไม่คิดพึ่งตัวเอง พุทธศาสนาเป็นพุทธศาสนาที่เน้นความสำคัญที่ตัวคนตัวมนุษย์ ตัวเราเอง ไม่ได้คิดเรื่องอื่น เอาตัวเราเอง เมื่อพระพุทธเจ้าบรรลुธรรมนั้น บรรยายกันว่าโลกธาตุสิ้นสะเทือน หมายถึง จักรวาลทั้งจักรวาลสิ้นสะเทือนไปหมด เพราะเป็นของใหม่ แล้วมีวิธีคิดใหม่แล้ว เดิมนั้น คิดพึ่งสิ่งอื่น พึ่งพิงเทวดา พึ่งพิงพระอินทร์ พระพรหม **พระพุทธเจ้ามาประกาศว่ามนุษย์พึ่งตนเองได้ มนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้ มนุษย์มีศักยภาพที่จะบรรลุ**

อิสรภาพได้ มนุษย์สามารถพึ่งตนเองได้โดยสิ้นเชิง
 นี่คือหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่มี
 ศักยภาพสูงสุด สามารถเรียนรู้ให้บรรลุอะไรก็ได้ บรรลุความ
 จริง บรรลุความดี บรรลุความงาม บรรลุอิสรภาพ บรรลุ
 ความสุขได้ ๆ ก็ได้ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นพุทธศาสนาจึงให้คุณ
 ค่าสูงสุดต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ มนุษย์ที่บรรลุอิสรภาพมีค่า
 มากกว่าเทวดา ท่านไปตนะครีว่าที่บรรยายกันไว้ เทวดา
 ต่าง ๆ มาไหว้พระพุทธเจ้า พระอินทร์ พระพรหม...ทั้งนั้น
 เลย เพราะเราให้คุณค่ากับมนุษย์ที่เรียนรู้ที่บรรลุความดี และ
 ก็คิดว่าในสภาพที่สลับซับซ้อนอย่างนี้คงไม่มีวิธีอื่น เพราะโลก
 ได้พิสูจน์มาแล้วเป็นพัน ๆ ปีว่าไม่พึ่งพิง
 สิ่งอื่น มันพึ่งพิงไม่ได้ทั้งสิ้น พึ่งพิงผี พึ่ง
 พึ่งภูเขา พึ่งพิงเทวดา พึ่งพิงพระพรหม
 ต่อมาพึ่งพิงวิทยาศาสตร์ก็ได้ทั้งสิ้น
 ต้องมาพึ่งพิงตัวเอง เพราะมันอยู่ที่ตัวเอง
 มนุษย์เป็นผู้พัฒนา มนุษย์เป็นผู้ได้รับผล
 การพัฒนา ความสำคัญจึงอยู่ที่ตัวมนุษย์
 เอง เพราะฉะนั้นพุทธศาสนามีหลัก
 เบื้องต้นคือ ให้ความสำคัญกับตัวมนุษย์
 นี้เอง เพราะฉะนั้นจุดสำคัญอยู่ที่การ
 พัฒนามนุษย์ ไม่ใช่ไปอยู่ที่อื่น ดึงไปสู่
 อย่างอื่น ๆ นั้นแก้ปัญหาไม่ได้ทั้งสิ้น พระ-
 อินทร์พระพรหมเป็นตัวอย่างแล้ว ต่อมา
 ก็มีพระอะไรต่าง ๆ รวมถึงเทพต่าง ๆ
 ทั้งสิ้นก็ปรากฏว่าพึ่งไม่ได้

ทะเลลงไปได้เพราะความเป็นกลาง วิธีคิดทางพุทธศาสนาเน้นคือ
 คิดด้วยความเป็นกลาง ทำให้ทะเลทะเลลงไปได้ไม่มีจุดที่จะ
 ลื่นสุด เชื่อมโยงกันไปหมดทั้งวัฏธรรม นามธรรม ไปได้ทั่ว
 ตลอด เพราะวิธีคิดด้วยความเป็นกลาง วิธีคิดแยกข้าง แยก
 ขั้วอย่างที่ว่าไม่สามารถทะเลทะเลลงไปได้ จะเข้าไปสูการติดขัด
 วิธีคิดแบบอิทัปปัจจยตา โดยเห็นความเป็นอิสระของเหตุปัจจัย
 ของสรรพสิ่ง ไม่มีอะไร ที่ดำรงอยู่ เบ็ดเสร็จเป็นเอกเทศโดย
 ตัวของตัวเอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น เพราะสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี
 อยู่ เพราะสิ่งนี้ไม่มีสิ่งนี้จึงไม่มี

มีพรหมณ์ไปกราบทูลถามพระพุทธเจ้าว่า "พระโคตม
 ผู้เจริญสิ่งทั้งปวงมีอยู่จริงหรือหนอ" สิ่ง
 ทั้งปวงมีอยู่จริงหรือ ถ้าท่านฟังตนะครี
 พระพุทธเจ้าท่านจะไม่ตอบอะไรตายตัว
 ท่านจะตอบโดยเฉื่อยๆ เสมอ ตอบโดย
 ความเป็นเหตุปัจจัยเสมอ พระพุทธเจ้า
 ตอบพรหมณ์ว่า "ดูการพรหมณ์ไวยา-
 หารอย่างนี้เป็นที่สุดประการหนึ่ง" เป็นที่สุดคือ
 Extreme หรือชั่วสุดอย่างหนึ่ง
 พรหมณ์ก็ถามข้าพระพุทธเจ้าผู้เจริญว่า
 "สิ่งทั้งปวงไม่มีอยู่จริงหรือหนอ" คือที่เรา
 เห็นจริง ๆ มันไม่มี เราคิดไปเองว่ามี
 พระพุทธเจ้าตอบ "ดูการพรหมณ์ไวยา-
 หารอย่างนี้เป็นที่สุดประการที่สอง (Extreme
 อีกข้างหนึ่ง) ตถาคตไม่เข้าใกล้ส่วนสุด
 ทั้งสอง ตถาคตจะสอนทางสายกลาง

เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี โดยเฉื่อยๆ
 โดยเหตุปัจจัย ที่เรียกว่าหลักอิทัปปัจจยตา ความเป็น
 ปัจจัยการของสิ่งทั้งหลาย ฉะนั้นสิ่งที่เราเห็น จะเป็นรูปธรรม
 ก็ตาม นามธรรมก็ตาม สิ่งที่เชื่อมโยงกันนั้น เป็นกระแสของ
 เหตุปัจจัยที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ไม่มีตัวมันยึดลงโดยตัว
 ของมันเอง ที่จริงอันนี้ก็คือหลักที่เราได้ยินกันบ่อย ๆ ว่า เป็น
 อนิจจัง เมื่อเป็นอนิจจังก็เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตามเหตุ
 ตามปัจจัย ถ้าเราประจักษ์ตรงนี้ก็สามารที่จะนำมาคิดเรื่อง
 ต่าง ๆ ได้โดยไม่ติดขัด หรือไม่เอียงข้าง

วิทยาศาสตร์เอียงข้าง เพราะไปนิยมเอาเองว่า ฉันทันที
 จริง ฉันทันทีเต็ม ของเธอเป็นหย่อม ๆ ฉันทันทีเลยเข้าไปสู่ระบบ
 เข้าไปติดอยู่นั้น แต่ถ้าคิดด้วยความเป็นกลางเมื่อเชื่อมโยง
 กันหมดทั้งวัฏธรรม นามธรรม ทุกอย่างเคลื่อนไหวไปได้ตลอด

**ประการที่ ๒ พระพุทธศาสนามีวิธีคิดเรื่อง
 ความเป็นกลาง**

ทำให้เชื่อมโยงได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด โลกเป็นอนิจจัง
 เปลี่ยนแปลงไปเป็นลำดับ และเปลี่ยนแปลงไปมาก จนเป็นโลก
 ที่เปลี่ยนไปอย่างเช่นที่ผ่านมา แต่ว่าถ้าเรามีวิธีคิดด้วยความ
 เป็นกลางเราก็จะตามไปเข้าใจได้หมด แต่ถ้าเราคิดเป็นส่วนเป็น
 เลี้ยว เข้าไปยึดติดในลัทธิในวิธีคิดเราก็จะไปตาม ไม่เข้าใจความ
 เป็นจริง เหมือนไปรตรอนนิประจุไฟฟ้าบวก อิเลคตรอนประจุ
 ไฟฟ้าลบ โปรตรอนกับอิเลคตรอนเคลื่อนที่ไปได้นิดเดียว
 จะถูกประจุไฟฟ้าตรงข้ามจับไป เคลื่อนไปไม่ได้ไกล แต่ว่า
 นิวตรอนมีความเป็นกลาง ทำให้เคลื่อนทะเลลุดิกนี้ เลย
 สนามหลวไปกระหวายยุติธรรม ไปไหนก็ได้ สามารถทะเล

เวลาไม่ติดขัด สังคมจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม เข้าใจได้

เมื่อเราคิดด้วยความเป็นกลางนั้นเป็นเรื่องที่ยาก อย่างยิ่งมนุษย์ส่วนใหญ่ไม่สามารถคิดด้วยความเป็นกลางได้ ที่คิดด้วยความเป็นกลางไม่ได้ เพราะสองอย่างใหญ่ ๆ *ประการแรกคือตัวกิเลส* ตัวกิเลสทำให้คิดแบบแยกส่วน เพราะกิเลสเอาตัวของตัวเองเป็นตัวตั้ง ก็จะเห็นอย่างที่ว่าอยาก เห็นจะได้ยินอย่างที่ว่าอยากได้ยิน ก็จะคิดอย่างที่ว่าอยากคิด โดยเอาตัวของตัวเป็นตัวตั้ง จะขาดความเป็นกลาง อย่างถ้าเราโกรธใคร ก็จะเห็นเฉพาะส่วนเดียว คือส่วนไม่ดีของเขา เท่านั้น จริง ๆ เขามีส่วนอื่น ถ้าเรามีกิเลสเมื่อไร เราจะเห็นแยกส่วนทันทีที่เราจะไม่เห็นทั้งหมด ตามความเป็นจริง ตามความเป็นกลาง เพราะมนุษย์เรามีกิเลสมนุษย์จึงไม่เห็นความเป็นจริงตามความเป็นกลาง *ประการที่สองคือการขาดสติ* สติทำให้เป็นกลาง สามารถเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ตามที่มันเป็นจริง แต่ถ้าขาดสติเมื่อไร ก็จะไม่เห็นสิ่งที่มีมันเป็นความจริงนั้น ๆ กุศณฺณมูรติที่ปาฐกถาที่เขียนมาทั้งหมดเป็นเรื่องเดียวกันทั้งสิ้น คือเรื่องเกี่ยวกับการคิด เพราะการคิดของมนุษย์นั้นมีปัญหา มากปัญหาอยู่ที่การคิด ที่จริงปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์อยู่ที่การคิด ทางพุทธปฏิจลสมุปบาท บทที่ ๑ ก็บอกว่า *อวิชชา ปัจจยา สงขารา* ความไม่รู้ทำให้เกิดการคิด ประงแต่ง เพราะการคิดนั้นเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความไม่ดี เกิดปัญหาใหญ่ขึ้นมาตมมา ทางพุทธศาสนาจะไม่แยกเรื่องการคิดออกไปโดด ๆ การคิดจะอยู่ในมรรค ๘ มรรค ๘ ทั้งมรรคเป็นไปเพื่อลดตัวกู-ของกู เพื่อลดกิเลสทั้งหมด และในมรรค ๘ ก็มีการเจริญสติ เพราะฉะนั้นการคิดที่ถูกต้องจะอยู่ภายในกรอบของมรรค ๘ ด้วยการลดกิเลส ด้วยการมีสติ เพราะฉะนั้นจึงช่วยปรับปรับประกอบความคิดและความเป็นกลาง ทางวิทยาศาสตร์คิดว่าตัวเองคิดด้วยความเป็นกลาง ดังที่บัญญัติศัพท์ว่ามี objectivity แต่เนื่องจากมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับมนุษย์ มีกิเลส เพราะฉะนั้นที่เรียกว่า objectivity นั้น แท้ที่จริงก็ยังไม่เป็นไปโดยจิตของผู้ที่เข้าไปสังเกต ที่เข้าไปวัดสิ่งต่าง ๆ ก็คงจะไม่เป็นกลางโดยแท้จริง เพราะฉะนั้นหลักการคิดด้วยมโนภูมิปฏิบัติ ด้วยการคิดด้วยความเป็นกลาง มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและเราไม่ค่อยเอามาพูดถึงกัน ผมชอบอ่านพระไตรปิฎก ก็เห็นชัดเจนว่าวิธีคิดแบบพระไตรปิฎกนั้นจะไม่เหมือนวิธีที่เราคิดกัน แต่เราไม่ค่อยจะเอาวิธีคิดมาพูด เรามักจะเอาแต่เนื้อหาจากพระไตรปิฎกขึ้นมาพูดกัน ผมคิดว่าน่าจะต้องจับวิธีคิด ถ้าเราจะไปให้ได้ใกล้

ประการที่ ๓ พุทธศาสนาถือว่าการศึกษาคือวิถีชีวิต

ต่างจากการศึกษาในโลกที่แยกส่วนไปเอาการศึกษาเอาวิชาเป็นตัวตั้ง เพราะในพุทธศาสนาถือว่าชีวิตคือการศึกษามรรค ๘ มรรค ๘ หมายถึงวิถีชีวิตซึ่งเมื่อรวมกลุ่มกันเข้าไปที่เหลือ ๓ กลุ่ม เรียกว่า *ไตรสิกขา* สิกขาก็คือศึกษา เพราะฉะนั้นวิถีชีวิตคือการศึกษาคือการเรียนรู้ในวิถีชีวิตนั้นเป็นไปทั้งหมด หมายถึงการดำรงชีวิตการดำรงชีวิตร่วมกันที่เป็นปกติ เรียกว่า *ศีล* ซึ่งรวมทั้งการทำมาหากิน การอาชีพ เศรษฐกิจ อยู่ในนี้ เพราะในนี้มีสัมมาอาชีวะ อยู่ในศีลนี้ด้วย ต้องมองศีลในทางที่กว้างขึ้น อย่างมองศีลว่าเฉพาะคือ ศีลห้า ศีล หมายถึงระบบการดำรงชีวิตร่วมกันด้วยความเป็นปกติ เพราะฉะนั้นมีรวมทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในนั้น ทั้งการทำมาหากิน ความสัมพันธ์สังคมต่าง ๆ รวมทั้งกฎหมายอะไรอยู่ในนั้นหมด รวมอยู่ในศีล

เมื่อมีการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างปกติ ก็เป็นปัจจัยให้จิตสงบ ตั้งมั่น และทำให้ปัญญาพัฒนาไปสูงขึ้นเพราะฉะนั้น ศีลสมาธิ ปัญญา จึงเชื่อมโยงกัน เป็นวิถีชีวิต และการเรียนรู้ นั้นเรียนในวิถีชีวิต เพื่อให้การอยู่ร่วมกันเป็นปกติ เพื่อให้จิตตั้งมั่น เพื่อให้เกิดปัญญาที่ลดละความเห็นแก่ตัว ไปเป็นลำดับ จนถึงที่สุด เพราะฉะนั้นการศึกษาไม่แยกจากวิถีชีวิต แต่การศึกษาในโลกทุกวันนี้เพี้ยนไปเป็นการท่องหนังสือ เป็นการศึกษาศาสตร์ต่าง ๆ ศาสตร์โน่น ศาสตร์นี่ต่าง ๆ แต่ทว่าเมื่อศึกษาศาสตร์ต่าง ๆ ไปแล้ว อย่างที่คุณโสภณ ที่นั่งอยู่ที่นี่ ชอบพูดถึงบ่อย ๆ คือเครื่องมือการแข่งชิง ศึกษาไปเพื่อการแข่งชิง เมื่อพูดถึงการแข่งชิงนั้นคือการแย่งชิง ศึกษาศาสตร์นั้น ศาสตร์นี้ ที่นี้ถ้าศึกษากันเป็นศาสตร์ โดยไม่ใช่ว่าการศึกษานั้นเป็นวิถีชีวิตทั้งหมดที่จะอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ศาสตร์นั้นแยกกลายเป็นศาสตราคำเดียวเท่านั้น เป็น*ศาสตรา* เป็นอาวุธที่จะทำร้ายกันที่จะแย่งชิงกัน

ฉะนั้น คนจบมหาวิทยาลัยขณะนี้ก็เหมือนคนหนึ่งที่ถือหอก คนหนึ่งถือเลहन คนหนึ่งถือทูลาว ที่จะไปพุ่งไปแย่งชิงกันต่าง ๆ นี้มันคือสภาพของอะไรครับ ถ้าเราทำการศึกษแล้วไม่เห็นคนเข้าใจวิถีชีวิตทั้งหมดที่จะอยู่ร่วมกัน จะเป็นภาพงูอาวูช คนละอย่าง ๆ ๆ ๆ ก็จะไปตีแย่ง แย่งชิงกัน นี่คือสภาพคนป่า ที่จริงคนป่าก็ไม่ได้เลวร้ายอะไร เขาก็คือคนป่าอย่างของเขา แต่ว่าเป็นคำพูด "บาบาเรียน" ขอประทอนโทษเรากศึกษาเข้าไปสู่ความป่าเถื่อน นั่นแหละครับทุกวันนี้ เพราะ

การศึกษาไปแยก แยกออกไปจากการดำรงชีวิตร่วม ซึ่งเป็นหลักทางพุทธศาสนา

เรื่องการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ ขอให้รู้ว่าการศึกษามันคืออะไร ทุกวันนี้ก็ไปแยกการศึกษาออกไป นั่งท่องหนังสือกันอย่างคนไทยตามอย่างมอญกว่าปีแล้ว คนไทยทั่วประเทศไม่เข้าใจความจริงของชีวิต ของคนไทยของสังคมไทย ที่ทำอะไร ๆ กันอยู่นี้ ทำกันด้วยความไม่รู้อะไรทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเข้าใจความจริงของชีวิต ของคนไทยของสังคมไทย ที่ทำอะไร ๆ กันอยู่นี้ ทำกันด้วยความไม่รู้อะไรทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเข้าใจความจริงของชีวิต ของคนไทยของสังคมไทย ที่ทำอะไร ๆ กันอยู่นี้ ทำกันด้วยความไม่รู้อะไรทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเข้าใจความจริงของชีวิต ของคนไทยของสังคมไทย ที่ทำอะไร ๆ กันอยู่นี้ ทำกันด้วยความไม่รู้อะไรทั้งสิ้น

อันนั้น อันนี้ขึ้นมา ไปคิดว่า เอ...แล้วจะเรียนวิชาอะไรบ้าง ทั้งหมด ทำไม่ไม่เรียนความเป็นจริงของสังคมไทย ของคนไทย ของอะไรสารพัดเชื่อมไปทั้งโลกก็ได้ เรียนให้รู้ความจริง

เราผลิตคนที่ไม่รู้ความจริงขึ้นมาเต็มไปหมด เหมือนผลิตคนตามอวดคำสั่ง เราเห็นคนพิการที่แขนขาขาดก็เกิดความสลดสังเวช แต่ที่เราผลิตคนที่พิการทาง

พระขณะทางวิธิตดทงอะไรขึ้นมาเต็มไปหมด มันจะน่าสังเวชแค่ไหน เพราะฉะนั้นตรงนี้อาจจะฝากไว้อีกประการหนึ่ง ให้ช่วยดูเรื่องการศึกษาและมองเรื่องการศึกษาในทางพุทธ ตรงนี้ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกก็ได้พูดไว้มาก พูดไว้นานอย่างน้อยก็ ๓๐ ปี ก็ไม่เห็นใครเข้าใจ ก็อย่าไปเสียใจ พระเจ้าอยู่หัวก็บ่นเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่าฉันพูดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมา ๒๗ ปีแล้ว ไม่มีใครรู้เรื่องเลย ไม่มีใครได้ยินเลย เพราะคนเหล่านี้มันมันงัดตีนตันฟองสบู่ มันก็ฟังไม่รู้เรื่อง นี่ขนาดพระเจ้าอยู่หัวพูดนะ เพราะฉะนั้นเจ้าคุณพระธรรมปิฎกพูดมา ๓๐ ปีเวลา คงสิ้นภาระมัน เรื่องที่สำคัญ ๆ มันคงจะต้องกินเวลา แต่ว่ามันก็ไม่ควรจะเน้นนานมาก เพราะเน้นนานมากกินไป จนมันวิกฤตแล้ว ถ้าจะเคารพพระธรรมปิฎกกัน ลองจับดูสิ่งที่ท่านพูดมากที่สุดคือ เรื่องการศึกษา ท่านพูดมาก อาจจะเพราะว่าท่านกังวลมากที่สุด เพราะเป็นห่วงมากที่สุด แต่ก็ไม่ได้จับกัน เพราะตัวโครงสร้างนั่นเอง โครงสร้างทางการเมือง โครงสร้างทางราชการ โครงสร้างอะไรที่มันตรงกับวิธิตด แม้มันมหาเถระ

“...เพราะฉะนั้นอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ ๒๑ คือการพัฒนาในภาพภูมิใหม่ เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ จะขาดเสียซึ่งพัฒนาทางจิตวิญญาณไม่ได้ และต้องเป็นพัฒนาการทางจิตวิญญาณที่มีฐานอยู่ในปัญญา ซึ่งเป็นหลักของพุทธศาสนา...”

ที่สำคัญในโลก อย่างพระธรรมปิฎกที่เรามีอยู่ร่วมสมัยกัน พูดยังไม่ได้อินเลย เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะสนใจเรื่องพุทธศาสนาในฐานะที่จะให้คำตอบกับวิกฤตการณ์ของโลก คงต้องจับเรื่องการศึกษาว่า จริงๆ แล้วมันเป็นอะไร มันศึกษายังไงที่จะมีประโยชน์

ประการที่ ๔ พุทธศาสนาเสนอพัฒนาการทางจิตวิญญาณ

ด้วยฐานทางปัญญา กรุณาช่วยจำคำนี้ไว้ชนิดหนึ่งด้วย **ฐานทางปัญญา** ในความเป็นมนุษย์นั้นไม่มีจิตวิญญาณ เป็นเรื่องสำคัญและมีอยู่เฉพาะมนุษย์สัตว์ไม่มี

เพราะจิตวิญญาณหมายถึงความดี หรือคุณค่า คุณค่าที่เกิดจากการลดละความเห็นแก่ตัว ยิ่งลดความเห็นแก่ตัวลงมากเท่าไรจิตวิญญาณยิ่งสูงขึ้น เมื่อมีพัฒนาการทางจิตวิญญาณ หรือว่า spiritual development มนุษย์จะเกิดความปีติความอิ่มเอิบ เกิดความสุขอย่างประณีตที่ทุกอณูของร่างกาย ในพระไตรปิฎกจะเจอการบรรยายทำนองนี้มาก “ก็เลยเกิดความปีติ

เกิดความสุขที่แผ่ซ่านไปทั่วร่างกายของเธอ ไม่มีเอกเทศใด ๆ ในร่างกายของเธอที่ความปีติความสุขแผ่ซ่านไปไม่ถึง” อันนั้นก็คล้ายกระแสในยุคปัจจุบันเรา มีความสุขไปทุกอณูของร่างกาย เป็นความสุขทางจิตวิญญาณ หรือ spiritual happiness เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ และชีวิต ทำให้เกิดความสมบูรณ์ในตัวเอง

ในยุคสมัยแห่งวัตถุนิยม บริโภคนิยม มนุษย์ได้ทอดทิ้งมิติทางจิตวิญญาณ ทำให้ขาดความสมบูรณ์ในตัวเอง หรือเกิดความพร่อง แต่เนื่องจากมันขาดไม่ได้ ตัวนี้ที่จริงมันอยู่ใน DNA ผมไม่มีเวลาอธิบายตรงนี้ มันอยู่ใน DNA สิ่งใดที่สำคัญ และสำคัญต่อความอยู่รอดของชีวิต ธรรมชาติจะเอาไปใส่ไว้ใน DNA ให้เป็นยีน เพราะฉะนั้นเรื่องศาสนาจึงเกิดขึ้นเอง และมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา มิติทางจิตวิญญาณจะต้องเกิดขึ้นได้เพราะมันเป็นธรรมชาติ ที่มีขาดไปแล้วชีวิตมันไม่สมบูรณ์ จะเกิดโรคภัยไข้เจ็บ อายุสั้น อะไรต่ออะไรต่างๆ แล้วแต่ ภูมิคุ้มกันก็กับพร่องต่างๆ ไป

เมื่อมาใช้วัตถุนิยมบริโภคนิยม ขาดมิติทางจิตวิญญาณ
ไป สามสี่ร้อยปีมาแล้ว มนุษย์จำเป็นต้องไปหามาเติมเมื่อ
มันขาดความสมบูรณ์ไปทั้งระบบ หาอะไรมาเติมครับ ...หา
ยาเสพติดมาเติม หาคความฟุ้งเฟ้อ เวอร์ซาเซ่, หลุยส์วิตตอง,
กุชชี ฯลฯ ความฟุ้งเฟ้อ ความรุนแรง รู้สึกว่าชีวิตมันขาด
อะไรไป หาเงินมาใส่ หาคความรุนแรงมาใส่ด้วย เพราะ
ฉะนั้น อันนี้โรคเดียวกัน โรคยาเสพติด โรคเวอร์ซาเซ่ โรค
ความรุนแรง นี้โรคเดียวกัน หรือว่าโรคความพรัอง โรคขาด
ความสมบูรณ์ ต้องหาอะไรมาเติม

เพราะฉะนั้นขณะนี้ไปดูอะ... มีเงินก็ยังแก้ปัญหาไม่ได้
อเมริกาที่มีเงินเท่าไร มีข้อมูลเท่าไร มีอำนาจเท่าไร แก้ปัญหา
ยาเสพติดได้ไหม ไม่ได้เลย ใส่จับขุณสาอยู่ไหนแหละ น่าจะ
ไปใส่ตัวของตัวเองว่าตัวเองขาดอะไร

คนอเมริกันถึงต้องการยาเสพติด
ทำไมถึงต้องใส่จับขุณสาอยู่ ใส่จับขุณสา
หนึ่งได้ ขุณสาสองก็เกิดขึ้น ในเมื่อ
Demand มันยังมีอยู่ ฉะนั้นจะแก้
ไม่ได้ด้วยการไปแบบเดิมๆ นอกจาก
สร้างความสมบูรณ์ในตัวมนุษย์เอง
ด้วยพัฒนาการทางจิตวิญญาณ ที่นี้
พัฒนาการทางจิตวิญญาณนั้นมีหลาย
วิธี ศาสนาต่างๆ ที่มีพระเจ้าก็ใช้การ
บูชาพระเจ้า ความรักดีต่อพระเจ้าเป็น
วิธีพัฒนาจิตวิญญาณ คือทำให้จิต

หลุดออกจากความคับแคบในตัวเอง ไปรวมกับสิ่งที่ใหญ่กว่า
อย่างไม่มีที่สิ้นสุด พระเจ้านั่นคือความใหญ่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

การพัฒนาจิตวิญญาณควรมีฐานอยู่ในปัญญา คือการรู้
ความจริง การพัฒนาทางจิตวิญญาณที่ไม่ได้เรื่องด้วยปัญญา
พาไปสู่ความรุนแรงได้ เช่นการทำร้ายกัน หรือการฆ่ากัน ใน
นามของศาสนา ในทางพุทธศาสนานั้นมุ่งใช้ปัญญาเป็นเครื่อง
มือไปสู่การพัฒนาทางจิตวิญญาณ นั่นคือปัญญาที่เข้าใจว่า
ธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งหลายเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อ
เป็นอนัตตาก็ไม่ควรยึดมั่นในความมีตัวตน หรือตัวกู-ของกู
ถ้าคลายจากความยึดมั่นในตัวกู-ของกู คิดที่เป็นอิสระ มี
พัฒนาการทางจิตวิญญาณ พัฒนาการทางจิตวิญญาณที่เกิด
จากปัญญา รู้ความจริง ของความเป็นอนัตตา ไม่เป็นพิษ เป็น
ภัยอย่างใดเลย แต่ว่าจิตวิญญาณบางชนิดที่เข้าไปหลงติดอยู่
นั้น ไม่ลดความเห็นแก่ตัวในทางลึก ๆ และก็อาจจะนำไปสู่

ความรุนแรงได้

เพราะฉะนั้น อุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ ๒๑ คือ
การพัฒนาในภาพภูมิใหม่ เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ จะ
ขาดเสียซึ่งพัฒนาทางจิตวิญญาณไม่ได้ และต้องเป็น
พัฒนาการทางจิตวิญญาณที่มีฐานอยู่ในปัญญา ซึ่งเป็นหลัก
ของพุทธศาสนา

ประการที่ ๔ พุทธศาสนาถือธรรมเป็นใหญ่

เปิดโอกาสให้ร่วมมือกันได้ทั้งโลก อย่างที่กระผม
กราบเรียนแต่ต้นว่า พุทธศาสนาถือว่าหลักธรรมคือความจริง
ที่เป็นกลางตามธรรมชาติ พระศาสดาจะเกิดหรือไม่เกิด
หลักธรรมนั้นก็มีอยู่ พระศาสดาเป็นเพียงผู้ค้นพบและนำมา

แสดง ผู้ที่ไม่เคยรู้จักพระศาสดา หรือ
คำสอนของพระศาสดาก็สามารถ
ค้นพบหลักธรรม เพราะหลักธรรมนี้
เป็นความจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติ

ตรงนี้มีความสำคัญยิ่งนักเพราะ
หลายศาสนาไม่มีเจ้าของ เป็นเจ้าเข้าเจ้า
ของศาสนาพุทธถือธรรมเป็นหลัก เมื่อ
เป็นอย่างนั้นก็เปิดโอกาสให้มีการร่วมมือ
กันได้ทั้งโลก เพราะใคร ๆ ก็ตาม จะ
เรียกว่าศาสนาหรือไม่เรียก จะเรียกว่า
ชื่อศาสนาใด ๆ ใช้คำพูดใด ๆ ก็อาจ
ค้นพบและได้ประโยชน์จากหลักธรรม

ที่เป็นกลางตามธรรมชาติได้ พุทธศาสนาที่แท้จริงจึงใจกว้าง
อย่างยิ่งไม่มีความรุนแรงทางศาสนา เปิดโอกาสให้มีความร่วม
มือกันระหว่างศาสนา ความร่วมมือระหว่างศาสนาและแม้กับ
สิ่งที่ไม่ได้ใช้คำว่าศาสนา มีความสำคัญต่อการสร้างระบบอยู่
ร่วมกันทั้งโลก

ตรงนี้ทำให้นึกถึงท่านอาจารย์พุทธทาส ที่ท่านตั้งปณิธาน
ไว้ ๓ ประการ ก็ขอให้ลูกศิษย์ลูกหาชาวพุทธ ศาสนิกต่าง ๆ
ได้นำไปเป็นเครื่องสังวร คือ ประการที่ ๑ ออกยักให้ศาสนิกของ
ศาสนาต่าง ๆ เข้าถึงแก่นแท้หรือหลักหรือหัวใจของศาสนา
ของตน สอง ให้มีความร่วมมือระหว่างศาสนา สาม ให้มนุษย์
ถอนตัวออกจากวัตถุนิยม ซึ่งเป็นเรื่องที่เรากำลังพูดกันอยู่
เราต้องเปลี่ยนภาพภูมิจากภาพภูมิที่ติดอยู่ในวัตถุนิยมไปเป็นภาพ
ภูมิของความดี ของการลดละของความเห็นแก่ตัว ถ้าใคร
นึกถึงท่านอาจารย์พุทธทาส นึกถึงพระธรรมปิฎก ก็ลองเอา

คำสอนที่ทันสมัยไปหมดพิจารณาโดยลึกซึ้งให้เกิดปัญญา ให้เข้าใจวิธีการที่จะดำเนินต่อไป

ประการที่ ๖ ความเป็นชุมชน

ระบบที่มีความหลากหลายในตัว แต่มีบูรณาการมากที่สุด คือร่างกายของเรา ร่างกายของเรามีความหลากหลาย สุดกำลัง มีอะตอม มีอณู มีเซลล์จำนวนมาก และมีลักษณะต่าง ๆ เซลล์เม็ดเลือดแดง เซลล์ตับ เซลล์สมอง เซลล์ของไต เซลล์ผิวหนัง เซลล์กระดูก หลากหลายเหลือกำลัง จำนวนมาก มีโพพาร์ เป็นอณูอินดิย คือ นับมากก็ได้แต่ต้องเติมตัวเลขยาว สุดโต๊ะ แต่ว่ามีบูรณาการ

ระบบร่างกายนี้ลงทุนมากเพื่อบูรณาการ

ประการที่ ๑ ร่างกายเรามีจิตเดียว มีจิตเป็นอันเดียวกัน ไม่ได้มีหลายจิต

ประการที่ ๒ ร่างกายมีเซลล์เป็นหน่วยพื้นฐาน อะตอม และอณู ไม่ใช่เทียวโหล่งทั่วไปหมดทั้งร่างกาย แต่รวมกันอยู่ในหน่วยพื้นฐานที่เรียกว่า เซลล์ ถ้าปราศจาก เซลล์ก็ไม่มีชีวิต เซลล์เป็นหน่วยพื้นฐานที่ทำให้เกิดมีชีวิตขึ้น เซลล์นั้นแลกเปลี่ยนกับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา แต่ไม่ใช่ Free Flow ไม่ใช่ไหลเรื่อยเข้าก็เข้า อะไรอยากออกก็ออก ถ้าอะไรอยากเข้าก็เข้า อยากรอกก็ออก เซลล์จะตาย แต่ว่าเซลล์นั้นจะเลือกว่าอะไรเข้าอะไรออก เพื่อให้เซลล์คงความสมดุลไว้ คงสภาพสมดุลไว้ ไม่ใช่ Free Flow แต่ว่าแลกเปลี่ยนตลอดเวลา

ประการที่ ๓ ร่างกายใช้ระบบข้อมูลข่าวสาร ลงทุนมากเหลือเกิน ลงทุนในระบบข้อมูลข่าวสารที่จะให้รู้ทั่วกันทั้งหมด ทั้งตัวนั้นจะติดต่อกันทั้งหมด จึงมีวัตถุประสงค์เดียวกันได้ ความเป็นเอกภาพได้ ลงทุนข้อมูลข่าวสารอะไรบ้าง หนึ่ง ลงทุนให้เซลล์มีระบบ DNA DNA นั้นคือ Information เป็นรหัส เป็น Information ทุกเซลล์จะมี information อยู่ สอง มีระบบประสาทที่ยื่นไปถึงทุกส่วนของร่างกายหมด ไปแตะอะไรนิดก็หมด ทุกตัวระบบประสาทเชื่อมมาสู่สมอง รู้หมด สาม ติดต่อเชื่อมโยงกันด้วยสารเคมี สารเคมีที่มีอยู่นั้นมันจะบอกกัน น้ำตาลต่ำ น้ำตาลสูง ไขมันน้อย ไขมันมาก แล้วมีการปรับตัวอย่างไรเพื่อให้อยู่ในสมดุล เพราะฉะนั้นร่างกายมีการลงทุนเรื่องข้อมูลข่าวสารนี้อย่างไรโพพาร์ เพื่อให้ได้ความเป็นเอกภาพ

ถ้าระบบสังคมเราจะ เป็นเอกภาพจะอยู่ด้วยกันเป็นปกติ มีดุลยภาพ และยั่งยืน คงจะต้องดูระบบที่เป็นแบบก่อน

คือระบบร่างกาย ประการที่หนึ่ง ขยายจิตสำนึกของคนที่เราพูด ถ้าจิตสำนึกคับแคบอยู่ทั่วตัว มันมีจิตเดียวไม่ได้ ต่างคนต่างจิตไป แต่ว่าเราย้ายจิตสำนึกให้เป็นจิตเดียวกันตัวนี้ตรรกการยกระดับจิตสำนึก เราถามว่าจะเป็นอย่างไร เราคิดว่ามันเป็นไปไม่ได้ ขณะนี้มีคนได้สังเกตทำการทดลอง วิจัยเรื่องจิตคนมารวมตัวกัน แล้วเกิดความสร้างสรรค์ เกิดความสุขอย่าง มีโพพาร์เมื่อจิตเข้ามาเชื่อมเป็นจิตเดียวกัน

ผมได้อ่านพระไตรปิฎก ไปเจอพระสูตร พระสูตรนั้น มีว่า พระอนุชาระ พระนันทิยะ พระกิมพิละ ไปปฏิบัติธรรม อยู่ในป่าแห่งหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จไปเยี่ยม ถามว่าเธอทั้งสามยังมีความสุขดีอยู่หรือ ยังมองตากันด้วยความชื่นชมหรือ ยังอ่อนโยนอ่อนน้อมอยู่ด้วยกัน คือที่ความร่วมมือกันยังอยู่หรือเปล่า พระทั้งสามพูดตอบว่าทุกอย่างดีหมด มีความสุขรักใคร่กันดีมองตากันด้วยความชื่นชม แต่มีอยู่ประโยคหนึ่งบอกข้าพระพุทธเจ้าทั้งสามถึงแม้ร่างกายต่างกัน แต่จิตรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน เขามีความสุขมาก มีความสุขความสร้างสรรค์มาก

ฉะนั้นอยากจะทำให้ดูตรงนั้นว่า ถ้าเรายกระดับจิตสำนึกขึ้นไปให้มันไปรวมกันได้ พอมันหลุดออกจากความเห็นแก่ตัวไป รวมกันเพราะฉะนั้นอยู่กับตัวมันรวมกันไม่ได้ ตรงนี้เป็นประเด็นที่เราได้พูดกันมาแล้ว คือเรื่องการยกระดับจิตสำนึก ที่หน่วยพื้นฐานทางสังคม ในทางชีววิทยา หน่วยพื้นฐานคือเซลล์ หน่วยพื้นฐานทางสังคมคือ ชุมชน ขนาดต่าง ๆ ลักษณะต่าง ๆ ผู้คนไม่ใช่ส่องลอยกันไปในโลก ตัวคนเดียวตัวใครตัวมัน อย่างนั้นก็ไม่ใช่เป็นระบบ และไม่สามารถจะสร้างเอกภาพได้

หน่วยพื้นฐานทางสังคมหรือว่าความเป็นชุมชนนั้น ขณะนี้ได้ถูกทำลายลงไป แต่ว่าในขณะที่มันกำลังเกิดขึ้นใหม่ทั่วโลก เพราะมนุษย์ได้ค้นพบว่า บัจเจกชนนิยมสุดโต่งไปไม่รอดแล้วขาดพลังขาดความอบอุ่นขาดศักยภาพในการแก้ปัญหาขาดภูมิคุ้มกันต่างๆ มนุษย์จะถูกกระแสแห่งการทำลายรุนแรง รวดเร็ว เข้ามาทำลายถ้าปราศจากการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน

คติทางพุทธศาสนาสอนเรื่องหนึ่ง สงฆ์ คือ ชุมชน ตัวอย่างในอุดมคติ สงฆ์ คือ ชุมชนผู้เรียนรู้ เข้ามาบวชเรียน เข้ามาอยู่ด้วยกัน มีความเป็นชุมชน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการปฏิบัติร่วมกัน พระวินัยเรียกว่าเกือบทั้งหมด ถ้าทบทวนดูเป็นไปเพื่อความเป็นชุมชนของสงฆ์ที่อยู่กัน ในที่เรียกว่า วิชชีธรรม หรือ อปริหานิยธรรม ที่มีความ

ข้อ ๑ ว่าหมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ ข้อ ๒ พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงกระทำ นั่นเป็นธรรมของความเป็นชุมชน เพราะถ้าอยู่เดี่ยว ๆ ก็ไม่ต้องมีธรรมะที่ว่านี้ทั้งหมด ไม่มีธรรมะว่าหมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงทำกิจที่พึงกระทำ

นี่คือธรรมะแห่งความเป็นชุมชน ถึงกับทรงเรียกว่าเป็นอภิทานิยธรรม คือธรรมะเพื่อความไม่ฉิบหาย เพราะปริทานิยะ แปลว่า ฉิบหาย อภิทานิยะ ก็แปลว่า ไม่ฉิบหาย เป็นธรรมะเพื่อความเจริญ เมื่ออัสสกาลพรหมณ์ จะไปยุเหย่แคว้นวัชชี ได้เข้าไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่าการนี้สำเร็จไหม คือพระพุทธเจ้าที่ใครมีอะไรก็ไปถามทุกอย่าง ใครจะรบทัพจับศึกก็ไปถามจะแพ้หรือชนะ แต่ท่านจะไม่ตอบอย่างที่ผมกราบเรียน ท่านจะไม่ตอบคำตายตัว ท่านจะตอบโดยเงื่อนไข ท่าน ก็ย้อนถามว่า แล้วชาววัชชี ยังใช้ วัชชีธรรมอยู่หรือเปล่า ถ้ายังใช้วัชชีธรรมอยู่ เธอไม่มีทางทำลายเขาได้ เพราะวัชชีธรรม หรือ อภิทานิยธรรมเป็นธรรมะเพื่อความเข้มแข็งของสังคม เพราะฉะนั้นเรื่องชุมชนเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องที่สำคัญในศตวรรษหน้าจะมีความสำคัญมากขึ้น โลกจะเปลี่ยนเพราะว่ามนุษย์ได้กลับมาค้นพบความสำคัญของชุมชน

ขณะนี้หนังสือหนึ่งหาเรื่องพวกนี้มีเยอะเต็มไปหมด ในอเมริกา ในแคนาดา ในยุโรป ที่อื่นต่าง ๆ กลับมาค้นพบเรื่องนี้ หนังสือเล่มหนึ่งโดย โรเบิร์ต พุดนัม จากฮาวาร์ด ชื่อว่า *Civilization in modern's Italy* ทำวิจัย แล้วก็ค้นพบว่าตัวที่จะกำหนดทำให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดีนั้นอยู่ที่ความเป็นประชาสังคม คนรวมตัวกัน เป็นชุมชนในรูปแบบต่างๆ เติบโตขึ้นที่ทางสังคมไปหมด ตัวนั้นจะเป็นตัวกำหนดให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี ศีลธรรมดี ถ้าที่ใดมีความสัมพันธ์เป็นทางดึง เช่น เชื้ออำนาจรัฐลงไปต่อให้มีคนดี คนตั้งใจดี ศีลธรรมก็ไม่เกิด

เหมือนพุทธศาสนาที่มาจากในประเทศไทย พุทธศาสนาซึ่งมีอุดมการณ์มีวิธีการเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางราบ เช่นความเป็นชุมชน เข้ามาสู่สังคมไทยซึ่งเป็นโครงสร้างทางตั้ง ถูกโครงสร้างทางตั้งเข้าครอบ แม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ใช้ระบบราชการ ซึ่งเป็นระบบรวมศูนย์อำนาจ แทนที่จะเป็นระบบชุมชนของพระที่รวมตัวกันทำงานอะไรต่างๆ ซึ่งระบบราชการปกครองลงไปอย่างนี้ ศีลธรรมจึงไม่เกิด เพราะโครงสร้างเป็นอย่างนี้จึงไม่เกิด ต่อให้มีคนดี ๆ อยู่เท่าไรก็ตาม

โครงสร้างทางสังคมกำหนดคุณสมบัติในสังคม เพราะฉะนั้นความเป็นชุมชนและความเชื่อมโยงกันเป็นอนาคต คนอื่น ๆ ก็เขียนเรื่องนี้ มีหม่อชื่อ สก็อต เพค เป็นหม่ออเมริกัน เป็นจิตแพทย์กล่าวว่า a world taking to be born โลกกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต คือ civilities is a problem คือคุณหม่อสก็อต แก่ทำงานจริง ๆ แก่เป็นจิตแพทย์ต้องแก้ทุกข์ให้คนเดิมก็ทำที่เรียกว่า Psychotherapy สำหรับแต่ละคน ๆ ที่มีความทุกข์มาก ต่อมา แก่พบว่าทำไม่ไหว เพราะแต่ละคนมันมีความทุกข์เยอะเหลือเกิน ต้องทำ group's therapy ทำเป็นกลุ่ม เพราะคนมันก็เกี่ยวข้องกันไม่ได้มีคนเดียว เช่นมีคนเดียวมีความทุกข์ในครอบครัว ในที่ต่าง ๆ มันเกี่ยวข้องกัน มันต้องทำเป็นกลุ่ม group's therapy พบว่าก็ไม่พออีก ต้องช่วยสร้างความเป็นชุมชน เพราะคนนี่จากกันไปนานเข้ามารวมตัวร่วมคิด ร่วมทำ ไม่เป็น ความเป็นชุมชนหมายถึงรวมตัว ร่วมคิด ร่วมกันในรูปแบบต่างๆ ตรงนี้ทำไม่ขึ้น หม่อสก็อต ได้ตั้งมูลนิธิ FCE -- Foundation for Community Encouragement และมีผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยคนให้รวมตัวกันเป็น รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ และเมื่อรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำเป็น เกิดขึ้น ก็มีความสุขอย่างบรรลุนิพพาน

เรื่องนั้นผมตามทั้งเรื่องในประเทศและต่างประเทศก็จะตรงกัน ว่าเกิดความเป็นชุมชนนี้มันมีความสุขเหมือนบรรลุนิพพาน เพราะในความเป็นชุมชนมี ความเอื้ออาทรต่อกัน มีการลดความเห็นแก่ตัว มีการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการจัดการเกิดขึ้น มีองค์กรประกอบใหญ่ ๓ อย่างด้วยกัน ที่ผนวกกันเป็นชุมชน ซึ่งองค์กรประกอบแต่ละองค์กรนั้นก็มีพลังมากทุกอย่างคือ **ประการที่ ๑** มีการพัฒนาทางจิตวิญญาณหรือมีธรรมะ คือมีการลดความเห็นแก่ตัว มีความเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งมีความสำคัญมาก ถ้าตรงนี้ไม่มีความเป็นชุมชนก็ไม่เกิด เช่นมารวมตัวกันแล้วมีการโกงกัน มีการเห็นแก่ตัว ความเป็นชุมชนก็แตก ไม่เกิดฉะนั้นความเป็นชุมชนจะเกิดต้องมีตรงนี้อยู่มีธรรมะมีการลดความเห็นแก่ตัว ฉะนั้นคนจึงมีความสุข และมีพลังเกิดขึ้น **ประการที่ ๒** เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติอย่างภาษาอังกฤษเรียกว่า Interactive learning to action การเรียนรู้โดด ๆ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ปัญหาปัจจุบันที่เชื่อมโยงและสลับซับซ้อน มีผู้คนอยู่ในนั้นเยอะ มีสถาบันอยู่ในนั้นเยอะ การที่คนจะเอาความรู้ ใครคนใดคนหนึ่งจะเอาความรู้ไปใช้จะไม่สำเร็จ ใน ๕๐ ปีที่ผ่านมา หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีความพยายามจะพัฒนาตัวระบบ

อย่างมากทั่วโลก แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะส่วนใหญ่จะเอาความรู้ไปใช้โดยไม่เรียนรู้

สมมติเราเรียนวิชาสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ถ้าเอาความรู้นั้นไปใช้ จะไม่สำเร็จ เพราะสิ่งนั้นยาก ความเป็นจริงมันยากเกินไป จะเอาความสำเร็จรูปไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จต้องเรียนรู้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง ที่นี้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงมีคนที่เกี่ยวข้องเยอะมาก คนใดคนเดียวก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันของคนทั้งหมด ที่เกี่ยวข้องอยู่ในระบบด้วยการปฏิบัติโดยการปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติมันยากและเป็นของจริงจะต้องเรียนรู้ จะต้องแก้ปัญหาต่างๆ เพราะฉะนั้นจึงเป็นการเรียนรู้ที่ทรงพลังมาก คือการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ในความเป็นชุมชนจะมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติมีพลังมาก นี่เป็นพลังใหญ่ที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้

ประการที่ ๓ มีการจัดการ พวกเราหลายคนไม่ชอบเรื่องการจัดการหรือ management คิดว่ามันเป็นเรื่องของพวกเงินทุนเพราะนายทุนใช้มันแย่ง แต่พวกเราไม่ใช่เราแย่งแย่ง การจัดการเป็นปัญญาอีกมิติหนึ่งเรามักจะไปแยก

ปัญญาเป็นเรื่องๆ ซึ่งก็สำคัญ แต่ว่าถ้าอยู่เป็นเรื่องๆ ไม่มีวันสำเร็จ เพราะเรื่องต่างๆ ต้องเอามาเชื่อมโยงกัน เหมือนเราจะสร้างบ้าน มันมีอิฐ มีทราย มีไม้ มีกระเบื้อง มีปูน ถ้ามันอยู่กันเป็นกองๆ แยกกันมันก็ไม่เป็นบ้าน แต่ถ้าเอามาเชื่อมกันให้พอดีมันเกิดเป็นบ้าน อันนั้นเป็นการจัดการ

ฉะนั้นเรื่องต่างๆ อยากให้มันสำเร็จต้องมีการจัดการ ฉะนั้น การจัดการจึงมีพลังมากที่จะทำอะไรที่เป็นไปไม่ได้ ให้เป็นไปได้อย่างที่บอก “management make the impossible possible” แต่ว่าขึ้นอยู่กับว่าจะจัดการเรื่องอะไร ถ้าจัดการเรื่องขายของ เรื่องการตลาด ถ้าเราเข้าใจทฤษฎีการตลาด จะเห็นว่าไม่มีอะไรทำไม่ได้เลยมันเป็นการจัดการที่ใช้การวิจัยตลอดเวลา การวิจัยและพัฒนาตลอดเวลาพลังมันเยอะเหลือเกินพระมันไปด้วยกัน แต่ว่าวัตถุประสงค์มันไปอีกอย่างหนึ่งเพื่อไปส่งเสริมให้คนบริโภคซึ่งเป็นอนุเคราะห์กรรม แต่ว่าพลังมันมากแต่ในสิ่งที่มันเป็นกุศลก็ต้องใช้พลังทางปัญญา

ฉะนั้นในความเป็นชุมชนจะเกิดการจัดการขึ้นคือ จะเกิดผู้นำตามธรรมชาติ เกิดขึ้นในความเป็นชุมชนและผู้นำตามธรรมชาติ ก็จะมาช่วยในการจัดการ และในความเป็นชุมชนมีองค์ ๓ องค์ประกอบเข้ามาผนวกกัน

๑. ธรรมชาติหรือจิตวิญญาณ

๒. การเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

๓. การจัดการ

นี่คือความยากของปัญหาที่เราเผชิญอยู่ สิ่งใดสิ่งหนึ่งองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเดียว ถึงแม้มีพลังมากก็ยังไม่พอ คือตัวธรรมหรือตัวจิตวิญญาณอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีการจัดการ การจัดการอย่างเดียวโดยไม่มีธรรม มันก็ไปไม่ได้ แต่ในความเป็นชุมชนมีทั้ง ๓ เรื่องเข้ามาผนวกกัน จึงมีพลังมาก เพราะฉะนั้นในความเป็นชุมชนจึงมีศักยภาพที่จะแก้ปัญหาทุกชนิด ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง เสมอภาคพร้อมกันไป

เรื่องความเป็นชุมชนจึงเป็นกุญแจ ที่ไปของศตวรรษหน้า ชุมชนที่จะเกิดขึ้นทั่วไปก็จะเป็น

เครือข่ายของชุมชนที่เชื่อมโยงกัน ความเป็นประเทศก็จะลดความสำคัญลง เพราะขนาดนี้สิ่งต่างๆ ก็เดินทางข้ามประเทศโดยไม่ต้องรอของใหม่ ข้อมูล ข่าวสาร เริ่มต้นเดินทางข้ามประเทศ ต่อไปความร่วมมือกันมันก็เดินทางข้ามประเทศ จะเป็นเครือข่ายของชุมชนไปหมดทั้งโลก พุทธศาสนาก็เป็นศาสนาที่สอนให้ส่งเสริมเรื่องความเป็นชุมชน

ดังนั้นขอพระคุณเจ้า ชาวพุทธ หรือไม่ใช่พุทธต่างๆ ช่วยกันคว้าวาทักธรรมตรนี้ ธรรมถูกฝรั่งทอดทิ้งไป ในวัฒนธรรมที่เป็นปัจเจกชนนิยมสุดโต่งที่แกล้งแล้วความที่คนเราได้แยกจากกันไปนาน จนบัดนี้ข้ามหากันไม่เป็น มารวมตัวร่วมคิดร่วมทำไม่เป็น เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องสร้างวิทยากรที่เรียกว่า วิทยากรกระบวนการ วิทยากรที่เข้าใจว่ากระบวนการที่จะข้ามมารวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ... นี่มันทำอย่างไร แล้วไปส่งเสริมให้คนรวมตัว ร่วมคิดร่วมทำ ต้องการวิทยากรประเภทนี้ เต็มประเทศไปหมด และนี่เป็นอย่างหนึ่งที่มาวิทยาลัย

“วิชาชีพธรรมหรือบริหาร-ธรรมเป็นธรรมเพื่อความเข้มแข็งของสังคม เพราะฉะนั้นเรื่องชุมชนเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องที่สำคัญมากขึ้น โลกจะเปลี่ยนเพราะว่ามนุษย์ได้กลับมาค้นพบความสำคัญของชุมชน...”

ทั้งหลายซึ่งมีอยู่เยอะไม่ค่อยเข้าใจและไม่ได้ทำ ก็ไปเรียน
เอาวิชาเป็นตัวตั้ง ก็เรียนไปวิชาที่วิชานั้น แต่ถ้าถามดูความเป็น
จริง อ้าว! ตายจริง มันก็ต้องการตรงนี้ตั้งเยอะ แต่มันยังไม่ได้
ได้ทำไม่ทำเลย

พอทำตรงนี้เยอะก็จะสร้างให้คนมารวมตัวกันเป็น
ทางพระก็เช่นเดียวกันทั้งๆที่พระพุทธเจ้าสอนเรื่องความเป็น
ชุมชน ตอนนั้นก็ต่างคนต่างอยู่ ทะเลาะกันมาก มีวัดหนึ่งที
พระทะเลาะกันเยอะ ผมพยายามจะไปทางไปส่งเสริมการ
รวมตัว ร่วมคิดร่วมทำของพระที่วัดนั้น มีพระองค์หนึ่งพูดว่า
“ถ้าคุณหมอลำสำเร็จจะได้บุญมาก” คือท่านหมายความว่า..ท่านทำ
ไม่สำเร็จ! บางครั้งพระก็ไม่ยอมมารวมตัว ร่วมคิด
ร่วมทำ อันนี้เรียกว่า ทิ้งพระพุทธเจ้าไปแล้ว เพราะพระพุท
ธศาสนาส่งเสริมตรงนี้

ฉะนั้น ขอฝากตรงนี้ไว้ว่า พุทธศาสนาที่ดี อย่าทิ้ง
หลักธรรมที่วางนี้ ควรก็จะเห็นว่ามีความสำคัญ คือหาวิธีการ
สร้างวิทยากร วิทยากรกระบวนการ ตอนนั้นเรามีวิทยากรที่
เป็นประเภท product สำเร็จรูป ฉะนั้นอันนี้เป็นวิธีการที่จะ
ส่งเสริม เป็นวิทยากรกระบวนการ

ประการที่ ๗ พุทธศาสนามีจินตนาการใหญ่

จินตนาการใหญ่ทำให้มนุษย์ทำเรื่องใหญ่ๆ ยากๆ ได้
ที่จริงมนุษย์เผชิญเรื่องใหญ่ๆ ยากๆ แต่มีจินตนาการเล็ก
หรือไม่มีจินตนาการเลย การศึกษาปัจจุบันทำลายจินตนาการ
ของมนุษย์ เด็กๆ มันมีจินตนาการก็ไปทำลายมันเสีย ไม่
ต้องมีจินตนาการ เอาแต่ความรู้ เอาแต่ความจริง แต่ความ
รู้มีข้อจำกัด มีพลังไม่มาก จินตนาการนั้นไม่มีข้อจำกัด จะให้
พลังมาก ก็จะดึงความรู้ที่ไม่มีอยู่ให้เกิดความรู้ ให้มีขึ้น
ไอ้หนังสือที่กล่าวไว้ว่า “imagination is important than
knowledge” จินตนาการสำคัญกว่าความรู้ ถ้าความรู้มันบิต
มันมีรู้แค่นั้นๆ อย่างมนุษย์แต่โบราณความรู้ไม่มี ก็จบอากว่า
มันเป็นไปไม่ได้ ไอ้โน่นก็เป็นไปไม่ได้ ไอ้ที่นี่เป็นไปไม่ได้ คือ
ความรู้จำกัด ไปคิดว่าเป็นไปไม่ได้ทำไม่ได้ แต่จินตนาการไม่
มีข้อจำกัด จินตนาการมันไปไกลเท่าไรก็ได้ เพราะฉะนั้นจะ
ดึงความรู้ให้เกิดขึ้น เจ้าชายลิตซ์หัตถะมีจินตนาการที่ใหญ่มาก
มีจินตนาการว่ามนุษย์พันทุกซ์ได้ อันนี้ใหญ่มาก เพราะใคร
จะไม่คิดว่ามันเป็นไปไม่ได้ มันก็มีมนุษย์ที่เป็นธรรมชาติ จะพัน
ทุกซ์ไปได้อย่างไร เจ้าชายลิตซ์หัตถะมีจินตนาการใหญ่ ไม่ทรง
มีความรู้ว่าจะทำอย่างไร ดังที่ไปลองผิดลองถูกมากมายไปหา

อาพาร์ตาดส อุทกาดส ไปประมาณพระวรวงศ์ต่างๆ แสดง
ว่าไม่ทรงมีความรู้ แต่มีจินตนาการว่ามนุษย์พันทุกซ์ได้ ทำให้
เกิดวิริยะมาก ที่จะดึงความรู้ที่ซึ่งทั้งหมดค้นพบให้ได้

ที่ว้จินตนาการใหญ่มีความจำเป็นถ้าเราจะไปสู่ศตวรรษ
หน้า แล้วจะไปให้พ้นวิกฤตการณ์อารยธรรมของโลกใน
ปัจจุบัน เราต้องมีจินตนาการใหญ่ ถ้าพูดแต่ความรู้ พวก
อาจารย์นักวิชาการทั้งหลายก็จะคัดค้าน ว่าทำไม่ได้ เป็นไป
ไม่ได้ เพราะความรู้ที่มีอยู่เป็นไปไม่ได้ที่จะทำอย่างนั้น (นี่นัก
วิชาการก็ขาดจินตนาการขนาดใหญ่ที่ทะเลาะกันอยู่ และเถียง
กันอยู่) เราจำเป็นต้องมีจินตนาการใหญ่ ว่ามนุษย์ทั้งโลก
พันทุกซ์ได้ มีความเป็นไปได้ที่มนุษย์ทั้งโลกจะเรียนรู้ มีปัญญา
มีอิสระ มีความสุข สามารถจัดระบบการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ
ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นโลกที่
ครีวไล หรือจะพากันเป็น ชาวครีวไลซ์ บางคนก็บอกว่าเป็น
ไปไม่ได้ในรัชกาลนี้ เพราะมีคำทำนายบอกว่ารัชกาลนี้เป็นถิ่น
กาขาว ต้องเป็นรัชกาลหน้าถึงจะเป็นชาวครีวไลซ์

ถ้าเราสร้างความเข้าใจภายใน ๑๐ ปีเราน่าจะพัฒนาไป
ได้ไกล ๒๐-๓๐ ปีข้างหน้าจะก้าวหน้าไปมาก ไปสู่ความเป็น
โลกคือวิริยะที่มนุษย์ทั้งหมดสามารถพันทุกซ์ได้ แม้จะพูดกัน
ว่า “จะๆ” แต่เราก็มีจินตนาการได้ จินตนาการแล้วก็พยายาม
ทำให้เกิดขึ้นให้ได้ เพราะฉะนั้นในเรื่องอุดมการณ์ของ
ศตวรรษหน้า ควรถือเป็นอุดมการณ์ที่ยิ่งใหญ่ ที่มองไปว่า
มนุษย์มีศักยภาพที่จะพันทุกซ์ได้ ที่จะเรียนรู้ ที่จะมีอิสระ
ที่จะสร้างระบบการอยู่ร่วมกันด้วยสันติได้ทั้งโลก แล้วก็
ช่วยกันแสวงหาวิธีการ แสวงหาปัญญา และภูมิปัญญาทาง
พุทธศาสนาที่กระผมได้กราบเรียนมา (ซึ่งก็คงจะมีมากกว่าที่
กระผมได้กราบเรียนมาแล้ว ถ้าพระคุณเจ้าทั้งหลายช่วยกัน
ศึกษาค้นคว้าหาความหมายของภูมิปัญญาพุทธศาสนา ซึ่งเป็น
ภูมิปัญญาใหญ่ที่เกิดขึ้นในโลก และนำมาพิจารณาเพื่อจะแก้
ปัญหาวิกฤต ยกระดับมนุษย์ขึ้นไปอีกภูมิหนึ่ง น่าจะเป็นสิ่ง
ที่ท้าทายเรามากที่สุด ให้เราช่วยกันดู ให้เราช่วยกันมอง
เพราะขณะนี้ไม่มีคำตอบ (อย่างที่กระผมได้กราบเรียนตั้งแต่
ต้นว่าไม่มี) ภูเขา เพราะหลักธรรมเป็นของกลาง ดังนั้น
ร่วมกันได้ทุกศาสนา ตามธรรมชาติสามารถร่วมกันได้ทุก
ศาสนา ถึงจะเป็นคนละศาสนา ก็ร่วมมือกันได้ กระผมขอ
นมัสการขอคุณคุณณ ที่นี้

อนาคต ของ พุทธศาสนา รุ่งเรืองหรือร่วงโรย?

พระศรีปริยัติโมลี
(สมชัย กุศลจิตโต)
พระมหาเจิม สุวโจ
พระไพศาล วิสาโล

หากนับเวลาย้อนไปถึง พ.ศ. ๒๑๘๘ ซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ ๓ ณ พระนครปาฏลิบุตร เมื่อการสังคายนาสำเร็จลงแล้ว พระองค์ได้ส่งพระโสณะและพระอุตตระ เป็น ๑ ใน ๔ ของคณะผู้เผยแผ่พุทธธรรมไปยังดินแดนต่างๆ นำพระพุทธศาสนาเข้ามาประดิษฐานในอาณาจักรสุวรรณภูมิ ซึ่งสันนิษฐานกันว่าคือจังหวัดนครปฐมในบัดนี้ กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท หยั่งรากลงในหัวใจและจิตวิญญาณชาวสยามมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒,๓๒๔ ปี

จากอดีตอันยาวนาน ภายใต้เงื่อนไขของความเปลี่ยนแปลงและเหตุปัจจัยต่างๆ การพระศาสนาในปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ถ้ามองให้เลยพ้นความเจริญมั่งคั่งทางวัตถุ สิ่งที่กำลังเกิดในวงการพุทธศาสนา ก็คือความตกต่ำเสื่อมถอย แต่การณ์เช่นนั้น หากได้จำกัดอยู่เฉพาะการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ไม่ว่าที่จริงแล้ว ความ

คลาดเคลื่อนจากพระธรรมวินัยของพระสงฆ์นั้นไม่เคยเกิดขึ้นโดดๆ หากเกิดขึ้นควบคู่กับความคลาดเคลื่อนผันแปรในแวดวงศรัทธาด้วยเสมอไปไม่ว่าจะในด้านความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติ

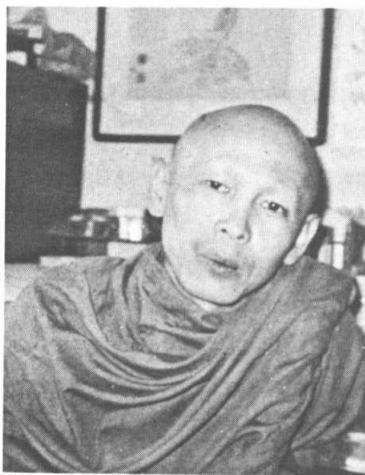
ความอ่อนแอเสื่อมถอยที่รุนแรงร้ายพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ นับได้ว่าอยู่ในระดับวิกฤต ด้วยแต่เดิมที่สัญลักษณ์ของพระบรมศาสดา "ถูกกระทำ" ให้ต่ำลงมาเป็นเพียงของขลังทางไสยศาสตร์ กระทั่งถึงกับรับการบงาบหรือเข้าทรงราวปีศาจหรือเทวดาชั้นต่ำหรือการที่สมมติสงฆ์ ทั้งระดับบุคคลและองค์กร ย่อหย่อนจากการเป็นแบบอย่างแห่งชีวิตพรหมจรรย์ หากกล่าวสำหรับศาสนิกผู้รู้ - ผู้ตื่น แล้ว ยังสามารถเบิกบานอยู่ได้โดยพุทธธรรม อันเป็นแก่นแห่งพุทธศาสน์ แต่มาบัดนี้ ลัทธิใหม่ๆ อันแฝงมาในเปลือกกระพี้ของเถรวาท กลับกำเริบเลิกลาจนจ้วงไปถึงอุดมคติสูงสุดแห่งการ

ปฏิบัติธรรม กระทั่งจะปฏิเสธใจความสำคัญในพระไตรปิฎก อันถือได้ว่าเป็นคัมภีร์หลักเลยทีเดียว

ในฐานะผู้มีส่วนร่วมอยู่ในแวดวงพุทธศาสนา "เสขียธรรม" ประสงค์จะเจริญในอัปมาทธรรม ด้วยการสอบถามทัศนะของฝ่ายต่าง ๆ ถึงอนาคตพระพุทธานุภาพว่า "รุ่งเรืองหรือร่วงโรย?" สำหรับฉบับนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เมตตาให้โอกาสกับกองสารนิยกร "เสขียธรรม" นับได้ว่าอยู่ในแวดวงใกล้ชิด เพราะทั้ง ๓ ท่านเป็นกรรมการของพระสงฆ์กลุ่มเสขียธรรมอยู่ด้วย โดยท่านแรกเป็นกรรมการที่ปรึกษา และอีก ๒ ท่านเป็นกรรมการดำเนินงาน

เราหวังว่าทัศนะต่าง ๆ ต่อไปนี้ จะเติมเต็มต่อปรากฏการณ์ในปัจจุบันของพุทธศาสนาสำหรับท่านผู้อ่านได้บ้าง.

กองสารนิยกร

พระไพศาล วิสาโล
เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต
อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ
กรรมการดำเนินงาน
พระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรม
สัมมาชนน เมื่อ ๓๑ มีนาคม
๒๕๕๒ เวลา ๐๙.๐๐ น.
ที่สำนักงานคณะกรรมการ
ศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศทพ.)

เสขิยธรรม : ทราบว่าทำงานวิจัยอยู่ชิ้นหนึ่ง เกี่ยวกับ พุทธศาสนาในประเทศไทยยกทรงทราบว่างานวิจัยชิ้นนี้ชื่ออะไร และถึงขณะนี้มีความคืบหน้าเพียงไร?

พระไพศาล : ชื่อที่ตั้งไว้ตอนนี่คือ “พุทธศาสนาไทย ในอนาคต” ตอนนี่ก็เขียนร่างแรกมาแล้วเสร็จแล้ว ตั้งแต่ปีที่แล้ว แต่ก็ยังทยอยอยู่บ้าง และได้จัดให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นไปรอบหนึ่งแล้ว ในหมู่ผู้รู้วงแคบ ๆ ก็ได้ประเด็นเพิ่มเติมขึ้นมากมายประเด็นที่ต้องนำมาเพิ่มเติมและแก้ไขปรับปรุงอีกหลายส่วนก็...คิดว่าจะพยายามทำให้เสร็จภายในปีนี้

เสขิยธรรม : แนวคิดของงานวิจัยชิ้นนี้ต้องการที่จะนำเสนออะไร ให้กับสังคมไทย?

พระไพศาล : ต้องการชี้ให้เห็นว่า พุทธศาสนาอย่างไรที่

ปรากฏถึงเราเวลานี้มีการเปลี่ยนแปลงหรือว่าได้รับอิทธิพลจาก กระแสต่าง ๆ มากมาย บางที่เราคิดว่าพุทธศาสนาที่เราได้รับ มาตอนนี้ หรือที่เราเห็นตอนนี้นี่มันเป็นเรื่องที่เริ่มมาแต่สมัย โบราณแต่ที่จริงมันผ่านการปรุงแต่ง ปรับเปลี่ยนมามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมันผ่านการขบถทางสังคม ตัวปัจจัยที่ เข้ามามีอิทธิพลต่อพุทธศาสนาในช่วง ๒๐๐ ปีนี้มีอยู่สามส่วน ที่คร่าว ๆ หนึ่ง กระแสวิธีความคิดแบบวิทยาศาสตร์ตะวันตก สอง คือความคิดแบบรัฐชาติ - ชาตินิยม ซึ่งทำให้รัฐเข้ามามี บทบาทควบคุมไม่ใช่เฉพาะองค์กรคณะสงฆ์ แต่รวมถึงการ ปรับปรุงหลักธรรมบางอย่างหรือการเน้นหลักธรรมบางอย่าง และละเลยหลักธรรมบางอย่าง ปัจจัยที่สาม คือ อิทธิพลของ ทุณนิยม โดยเฉพาะทุนนิยมบริโภค ซึ่งอาจจะรวมไปถึงกระแส โลกภิวัตน์ที่กำลังจะตามมา อันนี้คือสามปัจจัยหลัก ๆ ที่มี อิทธิพลต่อหลักธรรมและต่อคณะสงฆ์ในช่วง ๒๐๐ ปีที่ผ่านมา และที่กำลังเป็นอยู่ในเวลานี้

เพราะฉะนั้นก็คิดว่า สามตัวนี้คือตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อ แนวโน้มต่อการเปลี่ยนแปลงของพุทธศาสนาในอนาคต อันนี้ คือสิ่งที่ศึกษา งานนี้มันเป็นการมองถึงอนาคต ต้องการดูว่า ลักษณะหลัก ๆ อะไรในปัจจุบันที่จะส่งผลหรือเป็นปัจจัยสำคัญ ต่ออนาคต งานนี้คงจะไม่ถึงกับไปสร้างภาพ หรือไปวาดภาพ ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไรเพราะว่าการมองอนาคตในลักษณะนี้ ก็มีโอกาสผิดพลาดได้มาก คือ การมองอนาคตนี้ เรามองได้ สองอย่าง **ประการที่หนึ่ง**คือวาดภาพอนาคตไว้เลยว่าจะเป็นอย่าง ไร ซึ่งเท่าที่ผ่านมา จากงานหลาย ๆ ชิ้นที่เห็น ไม่ว่าจะ

พระมหาเจิม สุวโจ
ผู้อำนวยการสำนักนิตยสาร
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
และรักษาการผู้อำนวยการส่วนเทคโนโลยี
สารสนเทศ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรรมการดำเนินงานพระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรม
สัมมาชนน เมื่อ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๒
เวลา ๑๖.๓๐ น.
ที่ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เสขิยธรรม : ในแง่ของความหวังหรือโอกาสเป็นไปได้แค่ไหน ที่จะให้พุทธศาสนากลับมาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาในสังคม มีความหวังหรือไม่อย่างไร?

พระมหาเจิม : ถ้ามองในเชิงของหลักการ ผมว่าก็มี ความหวังตรงที่ว่า หลักการทางพุทธเป็นหลักการเกี่ยวข้องกับ เรื่องของปัญหา หรือความทุกข์ของคนในสังคม ฉะนั้นตราบ ใดที่ยังมีความทุกข์ตราบ ใดที่ยังมีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แสดง ว่าความต้องการของคนที่จะแก้ปัญหาของปรากฏการณ์นั้นยังมี อยู่ เพราะฉะนั้นศาสนาก็ยังมีความจำเป็นในระหว่างความ พุทธิกับการดับทุกข์ เป็นความต้องการของมนุษยชาติ ฉะนั้น ศาสนาก็ยังเป็นหนึ่งหัวของคน เพียงแต่ว่าการบริหารจัดการหรือ กลไกหรือองค์กรหรือการประสานงานหรือรูปแบบที่เป็นอยู่

ประการแรกเลยนี้ พุทธศาสนา ก็ต้องพร้อมที่จะเผชิญ.. รับมือกับสิ่งเหล่านี้ เราไม่ปฏิเสธ ความคิดใหม่ ๆ อิทธิพลใหม่ ๆ แต่ว่าต้องเอามาเสริม ทำอย่างไร เราถึงจะเอาวิทยาศาสตร์เข้ามาเสริม พุทธศาสนา ในเชิงที่เอื้อเพื่อการเจริญงอกงามทั้งในระดับโลกียธรรมและโลกุตระธรรม ทำยังไงถึงจะเอากระแสโลกาภิวัตน์เข้ามาเสริมตรงนี้ให้ได้

ให้เกิดอนาคตภัย อย่างไรก็ตาม โดยหลักของอับปมาทธรรมนี้ ต้องคิดถึงเรื่องพวกนี้อยู่แล้ว แม้ในเวลาที่บ้านเมืองหรือว่าการ พระศาสนา กำลังเจริญรุ่งเรือง ก็ต้องมองว่า เหตุการณ์ข้างหน้า อาจมีอะไรที่จะเกิดขึ้นที่เราสามารถจะปกป้องหรือระงับยับยั้งไว้ก่อน หรือที่อะไรบางอย่างที่เราควรจะทำ เพื่อจะเสริมให้ความเจริญก้าวหน้านั้นงอกงามมากขึ้น อันนี้โดยหลักการ

ยังมีสภาพที่แปรปรวนแบบนี้ก็ต้องมองไปข้างหน้าอย่าง สติใจที่จะมองไปข้างหน้ามากขึ้น รวมทั้งโยงมาถึงปัจจุบันให้ได้ และข้อที่สองนี้ก็เห็นว่า ในเวลานี้ที่มีพุทธศาสนา ถูกกระทบจาก เหตุปัจจัยต่าง ๆ มากมาย มีกระแสต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบกับ สังคมไทยมากมาย แล้วก็เข้ามากระทบกับเรื่องศาสนา แล้วที่ผ่านมพุทธศาสนาก็เป็นฝ่ายตั้งรับมาโดยตลอดในช่วง ๒๐๐ ปี อายกจะดูว่า มีทางใดบ้างที่พุทธศาสนาจะเข้ามาเป็นฝ่าย...

เป็นในระดับประเทศหรือระดับโลกนี้ ผิดมากกว่าถูก เพราะ เหตุปัจจัยแปรเปลี่ยนเยอะ สลับซับซ้อนมาก เพียงแค่ปรากฏ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเอเชียและทั่วโลกที่เกิดขึ้นเวลานี้ ก็ไม่เคยมีคนไหนมีไม้เท้าคนหรือเฉพาะไม้เท้าก็ได้ที่จะทำนายว่าจะเกิดเหตุการณ์แบบนี้นั้น เพียงแค่ช่วงเวลาห่างกันสี่ห้าปี นี้ก็ยังไม่มีการนึกถึง นับประสาอะไรกับการที่จะมองไปดูข้างหน้าได้อย่างถูกต้องในเวลา ๕๐ ปี หรือว่า ๑๐๐ ปี นี่เป็นการมองแบบที่หนึ่ง **ประการที่สอง**คือ มองจากสภาพปัจจุบันว่ามีเหตุปัจจัยอะไรที่สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคต เหตุปัจจัยบางอย่างไม่สำคัญก็ไม่พูด แต่ว่าเราจะบอกว่าเหตุปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญ ที่เราคิดว่าจะมีผลต่ออนาคตในรูปแบบไหน ในลักษณะใดที่ควรให้ความสนใจ นี่ก็คือ การศึกษาวิจัยก็พยายามจับตรงนี้

เสขิยธรรม : การที่งานวิจัยชิ้นนี้ได้มองไปถึงภาพอนาคต ไม่ทราบว่ามีนโยบายอะไรซึ่งทำให้คิดว่า ถึงเวลาที่จะต้องทบทวนสภาพการณ์ทางพุทธศาสนา.. มีอะไรเป็นตัวบอกเหตุหรือทำให้ เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานวิจัยชิ้นนี้ขึ้น?

พระไพศาล : เหตุปัจจัยสำคัญก็คือ ความเรรวนแปรปรวนของพุทธศาสนาในปัจจุบัน ซึ่งทำให้เป็นข้อสะดุดใจ สำหรับการที่จะมองว่า พุทธศาสนาในอนาคตนี้จะลงเอยอย่างไร เพราะว่ามิใช่สถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงหลายอย่าง อันนี้ตามปกติถึงแม้ว่าจะไม่มีสภาพการณ์ที่เรรวน แปรปรวนแบบนี้ ก็ควรอยู่แล้วที่เราจะต้องมีความไม่ประมาท คือพิจารณาไปข้างหน้าว่า เราจะหาทางป้องกันหรือปรับปรุง หรือระงับยับยั้งไม่

ไม่เอื้อที่จะให้ประโยชน์ต่อพุทธศาสนาได้ทำประโยชน์อย่างเต็มที่ ทำให้คนไม่ค่อยหวังรูปแบบของตรงนั้นเท่าไร ซึ่งตอนนี้ถ้าจะให้ความหวังเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อปัญหาที่เป็นปรากฏการณ์เกิดขึ้น ชาวพุทธเองต้องมีความร่วมมือร่วมใจกันในภารกิจที่จะร่วมรับรู้ปัญหา ในภารกิจจะเรียนรู้ปัญหาและนำไปสู่การแสวงหาทางออกที่เป็นรูปธรรมกับปรากฏการณ์อันนั้นเพื่อที่จะให้ศาสนาแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ในการที่จะช่วยเหลือสังคม ช่วยดับทุกข์ของสังคมด้วย

เสขิยธรรม : ในเชิงรูปธรรม ความหวังในเชิงรูปธรรมที่จะเข้าไปเป็นกลไกในการผลักดันให้เกิดการแก้ปัญหา?

พระมหาเจิม : ผมมองความหวังตรงนี้ในลักษณะว่า เราจะต้องมีองค์กรขึ้นมาองค์กรหนึ่งจะเรียกอะไรก็ได้แต่

ถ้าเป็นองค์กรของสังฆบุรุษหรือกลุ่มชาวพุทธที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาและเข้าใจในทางสังคมด้วย เป็นผู้สังฆนปฏิบัติด้วย ถ้ามีองค์กรใดองค์กรหนึ่งซึ่งเป็นอิสระ ย้ำว่าต้องเป็นอิสระ เพราะเหตุที่ต้องเป็นอิสระเพราะว่าองค์กรที่มีอยู่โดยทั่วไปขององค์กรสงฆ์ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาตอนนี้ เรามองไม่เห็นว่ามันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างไร เพราะว่าธรรมชาติขององค์กรที่เกิดขึ้นโดยกลไกของรัฐเป็นผู้กำหนดให้ตั้งแต่เรื่อง พร.บ. รวมไปถึงองค์กรคณะสงฆ์ บทบาทของพระต่างๆ เป็นการเกิดขึ้นโดยความต้องการฝ่ายบ้านเมือง ที่ต้องการให้พระไปเป็นเครื่องมือเครื่องมือในการขยายบทบาทของรัฐบาลมากขึ้น โดยขาดมิติ ขาดการให้ความสำคัญในเชิงของหลักพระธรรมวินัย หลักของพระศาสนาทำให้องค์กรที่เป็นอยู่ไม่เป็นอิสระ

ไม่ใช่ตั้งรับอย่างเดียว แต่ว่าสามารถที่จะเอาสถานการณ์ที่เป็นอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ คราวนี้ร้ายยังมองไม่เห็นเลย เห็นแต่สถานการณ์ที่พุทธศาสนาดตกเป็นฝ่ายตั้งรับแบบถูกกระทำด้วย คือถ้าตั้งรับแบบมีปัญญา ก็ไม่เกิดปัญหา อย่างที่รัชกาลที่ ๕ ตั้งรับลัทธิอาณานิคม อย่างผู้มีปัญญา ก็สามารถที่จะผ่านพ้นลัทธิล่าอาณานิคมไปได้ แต่ถ้าตั้งรับแบบไม่มีปัญญา ไม่รู้เท่าทัน ก็เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ลงไปในที่สุด แล้วก็ทำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกระแสใหญ่ ซึ่งเป็นกระแสที่ไม่เกื้อกูลด้วย

เสขิยธรรม : ถึงขณะนี้ พอจะเรียกได้หรือยังว่า พุทธศาสนาในประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ขั้นวิกฤต ขั้นที่ต้องหาทางแก้ไข?

พระไพศาล : จะพูดอย่างนั้นก็ได้ แต่ความวิกฤตนี้เป็นมานานแล้ว วิกฤตทั้งในระดับของหลักธรรม หลักธรรมที่เข้าใจกัน ที่เผยแพร่อัน ที่สอนกัน และที่วิกฤตในส่วนของคุณะสงฆ์เอง แต่วิกฤตอีกส่วนหนึ่งก็วิกฤตในส่วนของบริษัทด้วย มีสามส่วนที่เรียกว่าเรรวนมาก แล้วก็ไม่สามารถที่จะไม่สามารถที่จะครองตัวให้เกิดประโยชน์ให้แก่ตัวเองและต่อผู้อื่นได้

เสขิยธรรม : ด้วยสภาพการณ์ในอดีตและที่เป็นอยู่อย่างนี้ในปัจจุบัณพุทธศาสนาในอนาคตที่ทั้งฝั่งปราชณาหรือหน้าเป็น ทั้งฝั่ง ในทุกระดับจะเป็นอย่างไร?

พระไพศาล : ต้องมีความพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับกระแสใหม่ ๆ ในสังคม เผชิญหน้าแล้วก็สามารถที่จะเอาสิ่งนั้นเข้ามา เข้ามาเสริมจุดเด่นของพุทธศาสนา จุดเด่นของ

พุทธศาสนาคืออะไรบาง ส่วนยอดสุด คือ เรื่องโลกุตระธรรม ต้องเข้ามาเสริมตรงนี้ ขณะเดียวกันก็เข้ามาเสริมตัวจริยธรรม ในระดับที่เป็นรองลงมา ก็คือทำให้มนุษย์นี้ ให้มนุษย์กับชีวิตสังคมและธรรมชาติที่สอดคล้องเกื้อกูลกัน อันนี้เป็นหลักการใหญ่ ๆ

คราวนี้ที่ผ่านมาถึงต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบนี้มันทำลายตรงนี้หมดเลย เรารับเอาพุทธศาสนาแล้วเอาวิทยาศาสตร์เข้ามา เรารับเอาอิทธิพลของชาตินิยมเข้ามา อิทธิพลบริโภคนิยมเข้ามา ทำลายตรงนี้ ยกตัวอย่าง วิทยาศาสตร์นี่ เมื่อเราทำให้พุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์แล้วนี่ เราก็ทิ้งโลกุตระธรรม เห็นว่าโลกุตระธรรมไม่เป็นวิทยาศาสตร์ แล้วพอชาตินิยมเข้ามา หรืออิทธิพลของรัฐชาติเข้ามา เราก็สยบอยู่กับรัฐ แล้วก็กับแต่ประเทศนี้ หรือหลักศีลธรรมอย่างเดียว เพราะว่าศีลธรรมนี้เป็นประโยชน์ต่อชาติ รัฐชาติไม่ค่อยสนใจเรื่องโลกุตระธรรม เพราะไม่มีความหมายเรื่องการที่ให้เป็นที่อิสระจากอุปาทานทั้งหลายทั้งปวงที่ชาติไม่ต้องการ ชาติต้องการให้เกิดอุปาทาน คือเอาชาติเป็นศาสนาหลัก พอเด็ดยอดโลกุตระธรรมได้นี่ ชาติก็เข้ามาคลุมเข้ามาครอบพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น

ยิ่งต่อมาบริโภคนิยมก็เห็นชัดเลยว่า บริโภคนิยมเข้ามาครอบงำ จนกระทั่งพุทธศาสนาเป็นเพียงแค่ร่างทรงของบริโภคนิยม และร่างทรงที่ชัดเจนมีปรากฏในรูปของธรรมกาย ธรรมกายนี้เป็นร่างทรงของบริโภคนิยมที่ชัดเจนแต่เราก็มองว่าเป็นพุทธศาสนาอยู่นะ อันนี้คือความฉลาดของบริโภคนิยมที่เปล่งกายเข้ามา ก็เหมือนกับเอดส์นะ เอดส์ที่เปล่งกายเข้า

มีแต่การจัดล่าดับขั้นให้เป็นระดับ ๆ แล้วก็พ่วงกันไป เพราะฉะนั้นถ้าเราอาศัยองค์กรที่ไม่เป็นอิสระในการแก้ไขปัญหา พระศาสนาไม่ได้ เพราะฉะนั้นจำเป็นจะต้อง ขึ้นเราก่อนหนึ่ง ต้องมีองค์กรที่เป็นอิสระ จะตั้งเป็นกลุ่มของชาวพุทธหรืออะไรก็แล้วแต่ เช่น กลุ่มสังฆนิกาย หรือกลุ่มประชาคมชาวพุทธ หรืออะไรก็ได้แต่ขึ้นมาเป็นองค์กรอิสระ โดยเป็นมารวมตัวกันของกลุ่มที่มองเห็นปัญหา เข้าใจศาสนา มองเห็นปัญหาของสังคมมองเห็นประโยชน์ของสังคมเป็นส่วนรวม แล้วก็รวมตัวกันขึ้นมาถกเถียงปัญหา หยิบยกปัญหาว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมันมีอะไรบ้าง เช่น บางเรื่องเป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับพระธรรมวินัย เช่น การเบี่ยงเบนจากหลักคำสอนธรรมวินัย บางเรื่องเกี่ยวข้องกับเรื่องของระบบการศึกษาของสงฆ์ที่ยังไม่

สัมพันธ์กับหลักพระธรรมวินัย หรือยังไม่เกิดประโยชน์เกื้อกูลในแง่ของการเป็นภาระบรรณการพัฒนามนุษย์ให้เข้าสู่ภาวะขั้นสูงอย่างที่มีสมัยพุทธกาลทำ หรือองค์กรที่ประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการปกครองของตนเอง โครงสร้างใหญ่ของคุณะสงฆ์เอง หรือการบริหารจัดการของชุมชนของสงฆ์เอง ซึ่งมีปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งประเด็นในเรื่องของบทบาทต่าง ๆ ของสงฆ์ที่เกิดขึ้นตรงนั้น ที่สำคัญคือความสัมพันธ์ของกลุ่มพุทธบริษัททั้ง ๔ เอง ไม่ว่าจะพระ เป็นแม่ชี หรืออุบาสกอุบาสิกา ความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นอยู่ไม่เป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันเท่าไร มองเห็นแล้วก็แยกส่วนว่าระหว่างปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของพระ เป็นเรื่องของคณะสงฆ์ อะไรต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้นที่จะหวังได้ตรงนี้ต้องเป็น

เมื่อเราทำให้พุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์
แล้วนี่ เราก็ทิ้งโลกุตระธรรม เห็นว่า
โลกุตระธรรมไม่เป็นวิทยาศาสตร์
แล้วพอชาตินิยมเข้ามา หรืออิทธิพลของ
รัฐชาติเข้ามา เราก็สยบอยู่กับรัฐ แล้วก็
ชูแต่ประเด็นหรือหลักศีลธรรมอย่างเดียว

มาในร่างกาย ปลอมตัวเข้ามาอย่างนี้ อันนี้ก็ถือว่า ประการ
แรกเลยนี้ พุทธศาสนาก็ต้องพร้อมที่จะเผชิญ... รับมือกับสิ่ง
เหล่านี้ เราไม่ปฏิเสธ ความคิดใหม่ ๆ อิทธิพลใหม่ ๆ แต่ว่า
ต้องเอามาเสริม

ทำอย่างไรเราถึงจะเอาวิทยาศาสตร์เข้ามาเสริมพุทธศาสนา
ในเชิงที่เอื้อเพื่อต่อการเจริญงอกงามทั้งในระดับโลกียธรรม
และโลกุตระธรรม ทำอย่างไรถึงจะเอากระแสโลกาภิวัตน์เข้า
มาเสริมตรงนี้ได้ ซึ่งอันนี้เป็นเรื่องที่ยาก ซึ่งก็ต้องโยงไปถึง
ความรู้ความเข้าใจ ในแก่นแท้หลักของพุทธศาสนาด้วยว่า เรา
เข้าใจพุทธศาสนาในแง่ไหน ถ้าเราเข้าใจพุทธศาสนาแบบ
เดิม ๆ แบบคับแคบ พุทธศาสนาก็จะมีที่ว่างน้อยลงในสังคม
สมัยใหม่ ซึ่งจะกลายเป็นเครื่องมือของอิทธิพลสมัยใหม่
เหล่านั้น

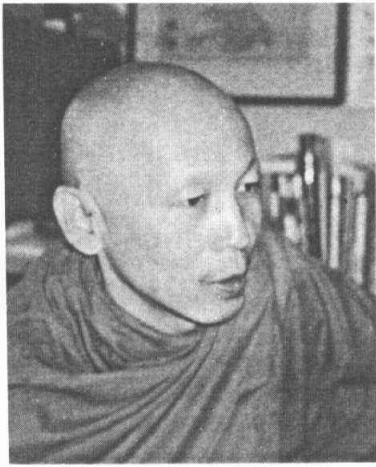
นอกจากความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม รวมทั้งการ
ตีความบางอย่างให้ทันสมัยมากขึ้น อย่างเช่นศีลธรรม
ของพุทธศาสนาที่ผ่านมากไปเห็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคลมาก ซึ่งก็ดี ในสมัยที่สังคมที่มีความสัมพันธ์แบบ
หมู่บ้าน ทุกคนรู้จักกัน แต่ทำอย่างไรเราถึงจะขยายความ
สัมพันธ์หรือจริยธรรมนั้น ให้โยงไปถึงสังคมด้วย ให้โยงไปถึง
โลกด้วย เพราะว่าจริยธรรมแบบในระดับสังคมนี้พุทธศาสนา
ยังมีบทบาทน้อยไปหน่อย เราพูดแต่เรื่องทศ ๖ ทศ ๖ นี้ก็เป็น
เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่ว่า ถามว่ามีหลักการข้อ
ไหนที่สอนไว้ในปัจจุบันบ้างที่ทำให้คนมีสำนึกรับผิดชอบต่อส่วน
รวมคือสังคม มีสำนึกต่อสังคม หรือว่ามีความรักความใสใจใน

สาธารณสมบัติ ง่ายๆ เวลาเกิดอย่างกรณีธรรมกายขึ้นมา
ซึ่งเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อกระแสสำนึกทางสังคม มีชาว
พุทธก็มากน้อยที่สนใจและตระหนักรู้ว่า นี่เป็นภารกิจที่ต้องเข้า
มาร่วมกันรับผิดชอบแก้ไข ก็เป็นปัญหาของพระภิกษุสงฆ์ต่อ
สังคมเราสนใจทำบุญ เราสนใจให้ทานคนยากคนจน แต่ว่าใน
เรื่องสังคมเรื่องส่วนรวม ระดับใหญ่ ๆ เหล่านี้ไม่ค่อยสอน
กันเท่าไร ทั้ง ๆ ที่มีอยู่ในหลักธรรมของพุทธศาสนาแต่ว่าไม่
สอนไม่พยายามโยงไปให้ถึงอย่างเรื่องประโยชน์ตนประโยชน์
ท่านเราก็ตีความแคบ ประโยชน์ท่านก็ถือเป็นเรื่องของคนรอบ
ตัว เรื่องของคนส่วนรวมในระดับเล็ก ๆ ที่ต้องเห็นหน้าเห็น
ตัว เช่น เพื่อนฝูง เพื่อนพ้อง องค์การเล็ก ๆ แต่ส่วนรวมกว้าง
ถึงระดับสังคม และโลก แต่เราไม่ได้มองไปถึงขั้นนั้น เพราะ
ฉะนั้นต้องโยงให้ถึงให้ได้ นอกจากนั้นเรื่องคณะสงฆ์ องค์การ
คณะสงฆ์เองก็ต้องปรับปรุงแก้ไข ให้พร้อมที่จะรับมือกับ
สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในเวลานี้ให้ได้ รวมถึงพร้อมที่จะรับมือใน

กลุ่มที่ยังมีความปรารถนาดี มีความเข้าใจเข้ามาทำหน้าที่ศึกษา
ปัญหา การศึกษาปัญหาต้องใช้กระบวนการอะไรหลาย ๆ
อย่าง เช่น ในเรื่องรูปแบบของการเสวนาพบปะแลกเปลี่ยน
ความรู้ หรือการศึกษาอย่างเจาะลึกเป็นรูปของการวิจัยหรือ
อะไรก็แล้วแต่ศึกษาให้มันเป็นรูปธรรม เกิดความรู้ที่เป็นจริง ทั้ง
ในแง่ของหลักธรรมพระวินัยและในแง่ขององค์การสงฆ์ ในแง่
การศึกษา ในแง่ของบทบาทสงฆ์ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง
ไป เสร็จแล้วก็ร่วมกันที่จะเปิดทัศนะให้คนในสังคมมาร่วม
แสดงความคิดเห็นตรวจสอบ โดยเฉพาะในกลุ่มภายในเองคือ
กลุ่มสงฆ์เอง กลุ่มพุทธบริษัทชั้นใน ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัด
องค์กรชาวพุทธ หรือพุทธสมาคม หรือองค์กรอะไรที่เกี่ยวข้อง
กับองค์กรสงฆ์ ตัวนี้ถ้ามีการร่วมมือกันจริงๆ โดยไม่ปล่อย

ปลະລະเลยให้เป็นหน้าที่ของ
องค์กรใดองค์กรหนึ่งของสงฆ์
เช่นมทสเรศสมาคม มันก็จะทำ
ให้กาลไปทางพุทธเป็นมรดกของ
ตัวเองขึ้นมา และนำไปสู่การ
สังคายนาหรือการปฏิสังขรณ์
หรือปฏิรูปหรืออะไรก็แล้วแต่
อันนี้แหละจะนำไปสู่ทิศทางที่
ทำให้สังคมพุทธเป็นสังคมที่พึ่ง
ประสงค์ของชาวพุทธจริงๆ
เสขิยธรรม : มีความ
หวังหรือมีโอกาสหรือไม่ที่

อนาคตด้วย

เสขิยธรรม : แล้วในแง่ของฆราวาสไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคลหรือที่เป็นองค์กรพุทธศาสนาน่าจะมีบทบาทอย่างไรในอนาคต?

พระไพศาล : บทบาทที่จริงแล้วนี่อาจต้องกลับมาสู่ของเดิมก็คือการที่เข้ามาเสริมช่วยเหลือกันมากขึ้น ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันระหว่างคณะสงฆ์กับฆราวาส หรือว่า กับสังคม ซึ่งที่ผ่านมาเมื่อก่อนเห็นกันมาก เพราะว่ารัฐเข้ามาบีบรัดหรือเข้ามาควบคุมดูแลวัด หรือคณะสงฆ์ ซึ่งอีกนัยหนึ่งก็เป็นการพรากคณะสงฆ์ออกจากชุมชน ออกจากสังคม ความสัมพันธ์แบบนี้เป็นความสัมพันธ์ที่อันตราย ต้องพยายามทำให้คณะสงฆ์หรือวัดที่กลับสู่...กลับมาเป็นของสังคมให้ได้ คราวนี้

บริษัท จะเข้ามามีบทบาทอย่างแท้จริง ในระดับองค์กรหรือสภาพการณ์ที่กว้างกว่านั้น?

พระมหาเจิม : ผมคิดว่าถ้ามองจากปรากฏการณ์ของปัญหา ถ้าตรบใจที่คนสนใจปัญหาอยู่ ผมคิดว่ามันเป็นจุดเริ่มต้น เรื่องของความร่วมมือเพียงแต่ว่าในระยะนี้ร้ายขนาดการประสานงานกันของรัฐของชาวพุทธ กลุ่มชาวพุทธ ไม่ว่าจะฝ่ายบรรพชิต หรือคฤหัสถ์ ยังขาดการประสานงาน ยังขาดการสร้างความร่วมมือตรงนี้ ที่จริงความไม่ร่วมมือเหล่านี้ มันมีพัฒนาการที่ผ่านใจตรงที่ว่า เมื่อการพัฒนากระบวนการศึกษาที่บรรลุออกจากกันทำให้เกิดความร่วมมือตรงนั้นมันขาดกัน อันนี้เป็นพระอำนาจรัฐ ความร่วมมือระหว่างสงฆ์เองก็มีปัญหาตรงนี้ ส่วนที่ว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตรงนี้

จะกลับสู่สังคมอย่างไร ก็คงจะเอาแบบเดิมไม่ได้ แบบเดิมคือว่าวัดถูกล้อมรอบอยู่ด้วยชุมชน ชุมชนรอบวัดก็ดูแลเอาใจใส่พระ เค้านั้นไม่พอ สมมติว่าเราคงมองไปถึงอนาคตที่เค้านั้นไม่พอ แต่เค้านั้นก็มียุทธศาสตร์มากแล้ว แต่ว่าทำอะไรจึงจะทำให้สังคมนี้เข้ามาดูแลพระ ดูแลคณะสงฆ์ในลักษณะอื่นด้วย เช่นอาจจะตั้งมีองค์กรในระดับต่าง ๆ เช่นองค์กรในชุมชน หรือองค์กรของฆราวาสในระดับอำเภอ จังหวัด หรือระดับประเทศ ได้เข้ามาดูแลการพระศาสนาด้วย เวลานี้ไม่มี การพระศาสนาที่จะเรียกว่าอยู่ในมือ.. อยู่ในขอบข่ายของสองส่วนคือมหาเถรสมาคม กับกรมการศาสนา ซึ่งก็จริงแล้วจะเรียกว่าอยู่ในมือของรัฐแต่ฝ่ายเดียวก็ว่าได้ เพราะมหาเถรสมาคมก็ไม่ได้รับผิดชอบอะไรมาก อย่างกรณีธรรมกาย ก็ต้องอาศัยการกระทุ้งจากกระทรวงศึกษาฯ ความเคลื่อนไหวของมหาเถรสมาคมหลายครั้งนี่ ก็จะเป็นการผลักดันจากรัฐทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ.. โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องสังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เรื่องวิกฤตเศรษฐกิจ เรื่องไทยช่วยไทยต่าง ๆ เกิดจากแรงผลักดันจากรัฐแทบทั้งนั้นเลย

คราวนี้ปัญหาถือว่าฆราวาสหรือประชาชนมีส่วนความรับผิดชอบแค่ไหน ไม่มีเลยรับผิดชอบในลักษณะที่เป็นองค์กรนะ อาจจะต้องมีกรรมการระดับชาติขึ้นมา เช่น ไตรภาคี องค์กรอิสระที่ประกอบด้วยตัวแทนคณะสงฆ์ รัฐ ประชาชน เข้ามาดูแลการพระศาสนาทั้งหมดเลย ไม่ใช่เฉพาะเรื่องของคณะสงฆ์เพียงอย่างเดียว เรื่องการศึกษาคณะสงฆ์ เรื่องการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพระศาสนา เกี่ยวกับ

ชาวบ้านประชาชนทั่วไป คนไทยทั่วไป สังคมไทยทั่วไป ผมคิดว่าเข้าใจปัญหาอะไรได้มากขึ้น ดังนั้นคนที่เข้าใจปัญหาปรากฏการณ์ตรงนี้ ขอให้มีการประสานงาน เกิดการแลกเปลี่ยน ขอให้มีการแสดงให้เห็นเลยว่าใครก็ตามเป็นกลุ่มคณะบุคคลซึ่งหากพิสูจน์ได้ว่าเป็นการแสดงออกด้วยความบริสุทธิ์ใจต่อพระศาสนาจริง ๆ ผมคิดว่าตรงนี้คณะที่เข้ามาแสดงความร่วมมือได้มาก โดยสื่อก็เป็นส่วนหนึ่งในการที่จะกระจายให้คนได้รับรู้

เสขิยธรรม : ถ้าเป็นระดับสากลของพุทธศาสนาเหมือนอย่างคาทอลิกเซมิวติกันที่จะเป็นจุดรวม มีเครือข่ายเชื่อมโยงทั่วโลก ของเราพุทธศาสนาเรามีโอกาสที่จะเกิดบรรยากาศของความร่วมมือระดับสากลอย่างนี้ขึ้นมาหรือเปล่า?

บทบาทที่จริงแล้วนี้ อาจต้องกลับมาสู่
ของเดิม ก็คือการที่เข้ามาเสริมช่วยเหลือ
กันมากขึ้น ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน
ระหว่างคณะสงฆ์กับฆราวาส หรือว่า
กับสังคม ซึ่งที่ผ่านมานี้ห่างเหินกันมาก
เพราะว่ารัฐเข้ามาบีบคั้น หรือเข้ามา
ควบคุมดูแลไว้ หรือคณะสงฆ์ ซึ่งอีก
นัยหนึ่งก็เป็นการพรากคณะสงฆ์ออกจาก
ชุมชน ออกจากสังคม

พุทธศาสนา แม้กระทั่งเรื่องการแต่งตั้งสมณศักดิ์นี้ ก็ต้องให้
ไตรภาคี เข้ามามีจัดการ แทนที่จะให้เป็นเรื่องของคณะสงฆ์แต่
ฝ่ายเดียว เพราะแต่ก่อนเรื่องสมณศักดิ์ ก็ไม่ได้เป็นเรื่องของ
คณะสงฆ์ ที่ผ่านมาเป็นเรื่องของชุมชน หรือไม่ได้เป็นเรื่องของ
กษัตริย์ ในเมื่อนั้นสมณศักดิ์เป็นเรื่องของพระมหากษัตริย์ ใน
ชนบทสมณศักดิ์เป็นเรื่องของชาวบ้านจะมอบให้กับพระ พระ
ไม่เคยมาให้สมณศักดิ์ หรือมาดูแลเรื่องนั้นเลย เพราะอย่างนั้น
คณะกรรมการที่ว่าซึ่งอาจอยู่ในลักษณะของไตรภาคี หรือเป็น
องค์กรของประชาชนล้วน ๆ ควรจะต้องเข้ามาดูแลเรื่องน
งประมาณของรัฐนี้ต่อไป ไม่ควรฝากกรมการศาสนา แต่ควร
จะผ่านองค์กรแบบนี้

อันนี้เป็นกรมมองหลายระดับ ระดับประเทศในระดับล่าง
ลงมาก็เหมือนกัน ในระดับจังหวัดก็ต้องมีกรรมการแบบนี้ขึ้น
มาทำหน้าที่จัดสรรงบประมาณให้กับพระ แทนที่จะให้เป็นเรื่อง
ของรัฐกับส่วนกลาง แทนที่จะให้กรมการศาสนาเข้ามา และ
เวลานี้กรมศาสนาไป ๆ มา ๆ ก็มาแข็งลิ้งกับพระ เพราะถือ
ว่าตัวเองคุมเงิน คุมเงินเรื่องของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญ หรือว่าเรื่องการก่อสร้าง ก็มีการคอร์รัปชันกัน
เพราะว่า มีการคิดค่าเปิดดู เงินปากถุง อะไรทำนองนี้

ที่นี้ถ้าทำให้โปร่งใส โดยการทำให้เป็นเรื่องขององค์กรใน
ระดับประชาชน องค์กรในระดับจังหวัด ซึ่งเวลานี้รากำลังต้อง
การกระจายอำนาจจากการไปสู่จังหวัดอยู่แล้ว องค์กรแบบนี้
ก็จะช่วยดูแลการพระศาสนาในจังหวัดนั้น ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็น
เรื่องการศึกษาคณะสงฆ์ เรื่องการทำนุบำรุงพระศาสนา เรื่อง

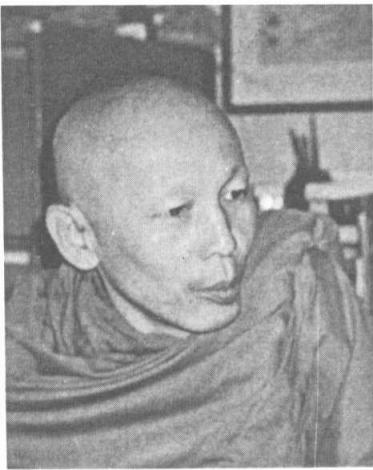
ของการร่วมมือของคณะสงฆ์ในการที่ส่งเสริมเผยแผ่
พระศาสนา

เสขิยธรรม : บางคนบอกว่า การพระศาสนาถ้าในส่วน
ของคณะสงฆ์นี้ จะก้าวหน้าไปได้ก็ต่อเมื่อคณะสงฆ์เป็นอิสระ
จากรัฐ แต่ที่พูดเมื่อสักครู่นี้เหมือนกันว่าต้องมีส่วนที่เกี่ยวของ..
มีความสัมพันธ์กัน?

พระไพศาล : ความเป็นอิสระของคณะสงฆ์ จริง ๆ แล้ว
ในสมัยพุทธกาลเองก็ไม่ได้คิดให้คณะสงฆ์เป็นอิสระอย่าง
เต็มที่อยู่แล้ว การที่ให้พระสงฆ์ต้องมีชีวิตขึ้นอยู่กับชาวบ้าน
ต้องบิณฑบาตทุกวัน ไม่สามารถหาอาหารกินเองได้ หรือไม่
สามารถกักตุนอาหารไว้กินวันรุ่งขึ้นได้ก็เพื่อให้เกิดความพึ่งพา
อาศัยกัน แต่ว่า เมื่ออาศัยกันแล้วนี้ ถ้าอยู่ในลักษณะสมดุล
กันก็ถือคู่ไปด้วยกันทั้งสองฝ่าย เช่น ในเรื่องของพระ พระท่าน

พระมหาเจิม : ผมคิดว่า ถ้าเราปรับองค์กรของชาวพุทธ
ในประเทศไทยได้อย่างที่ว่า ถ้ามีกลไกเกิดขึ้นตรงนี้ตามสภาพ
ความเป็นจริงของชาวพุทธ ผมคิดว่าความร่วมมือในระดับโลก
ก็จะเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน เพราะว่าเครือข่ายของชาวพุทธในประ
เทศต่าง ๆ ในโลก ซีกโลกต่าง ๆ ก็จะมีการประสานงานกัน
ในระดับหนึ่ง เพียงแต่ว่าตัวกิจกรรมในการประสานงานในการที่
จะสร้างประโยชน์ร่วมกันหรือการบริหารอะไรต่าง ๆ มันยังไม่มี
ไม่มีความชัดเจนเท่าไร เป็นการบริหารกิจกรรมหรือองค์กร
ของตัวเองเป็นหลัก แม้จะมีมติของส่วนรวมออกมา แต่การ
ปฏิบัติก็จะไปตกอยู่ที่ปัจเจก เพราะฉะนั้นทำอย่างไรให้องค์กร
ของชาวพุทธไทยมีความชัดเจนในแง่ของการบริหารการจัดการ
แนวของพุทธจริง ๆ ตามพระธรรมวินัยหรือตามหลักที่

พระพุทธเจ้าเคยบริหารมา คือ การบริหารในเชิงของกลุ่ม
องค์กร บริหารโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก คำนี้ถึงความ
สัมพันธ์กับรัฐกับศาสนจักร อาจจักรอย่างถูกต้องเหมาะสม
ผมคิดว่าถ้าองค์กรตรงนี้แข็งขึ้นมา เบื้องต้นอาจจะแค่การ
ประสานงาน การทำข้อเท็จจริงให้เกิดขึ้น ทำการศึกษาอะไร
ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น และมีการเสนอแนะให้ออกไป และเกิดความ
ร่วมมือขึ้นมา ตรงนี้จะเป็นบรรทัดฐานเป็นพื้นฐานนำไปสู่การ
ที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน และองค์กรในระดับที่ใหญ่ขึ้นไปใน
ระดับโลก เขาจะแสวงหาความร่วมมือขึ้นใหม่ในอีกขั้นตอน
หนึ่งหรือในองค์กรของชาวพุทธไทยเอง เวลาคิดถึงพุทธศาสนา
เราอาจจะเปลี่ยนทัศนคติ (concept) ทัศนคติของเราขึ้นใหม่
จากเดิม เราสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ในแง่ของท้องถิ่น แต่

ก็อาศัยชาวบ้านเฉพาะเรื่องปากท้อง ในเรื่องอื่นท่านมีอิสระ เนื่องจากว่าท่านมีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายท่านก็ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาชาวบ้านในเรื่องของปัจจัยที่เกินความจำเป็น ก็ทำให้ท่านมีอิสระในระดับหนึ่ง มีอิสระที่จะประพฤติบำเพ็ญสมณธรรม ศึกษา และก็เผยแพร่ เพราะฉะนั้น โดยทางพระธรรมวินัยนี้ หลักการพึ่งพาอาศัยกันก็มีมาอยู่แต่เดิมแล้ว เพียงแต่ว่าที่เสนอ นี้ก็เป็นการพยายาม ก็ยังรักษาลักษณะเดิม ยังต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน คือว่าในฝ่ายผู้ที่ไม่ใช่พระ ซึ่งมีอยู่สองส่วนคือ ฝ่ายของรัฐกับสังคม และก็ในสังคมปัจจุบันนี้ ความอิสระของอำนาจสงฆ์ก็คงจะเป็นเรื่องที่มีอิสระแบบเต็มที่ก็คงจะไม่ได้

ยกตัวอย่าง สถาบันของฆราวาสที่เราารู้สึกว่าเขาเป็นอิสระจริงๆ แล้วเขาก็พึ่งพารัฐหลายอย่าง เช่น องค์กรของแพทย์

จริงๆ แล้วตอนนี้ความต้องการในหลักการพุทธศาสนา มีความต้องการสูง ฉะนั้นเวลาคิดถึงความร่วมมือกับประเทศของพุทธ หรือไม่ใช่พุทธก็ตาม คิดถึงในภาพที่ใหญ่ขึ้นไป ก็จะต้องสัมพันธ์กับชุมชนอื่นอย่างไร ประชาคมโลกอย่างไร ประเทศต่างๆ อย่างไร ในบทบาทของชาวพุทธ คิดว่าตรงนี้จะนำไปสู่การร่วมมือกันได้

เสขิยธรรม : ที่อาจารย์พูดถึงความต้องการแนวคิดในเชิงพุทธจริงๆ แล้ว อาจารย์เห็นว่าโอกาสที่แนวคิดหรือว่าวิถีคิดแบบพุทธจะเป็นคำตอบให้กับโลกในอนาคตได้หรือไม่?

พระมหาเจิม : ถ้าจากการสำรวจที่เราเห็นมาร้อยสองร้อยปีที่ผ่านมามีแนวคิดต่างๆ ของตะวันตกถูกนำมาใช้หมดแล้ว ไม่ว่าจะแนวคิดของสำนักปรัชญาหน้าๆ ตั้งแต่อริสโตเติล,

แพทยสภา พวกนี้ก็มีกฎหมายรับรองหมด อย่างน้อยก็สมาคม ทนายความ สภาทนายความ ดูเหมือนว่าเขาอิสระจริงๆ ที่เขาอิสระในแง่ของการบริหารภายใน แต่ว่ามองอีกแง่หนึ่งเขาก็ไม่อิสระเพราะเขาต้องอาศัยการ sanction (แทรกแซง) จากรัฐ ต้องมีกฎหมายรับรอง และต้องมีรัฐเข้ามาดูแลว่า มีหมอบล่อมใหม่ มีทนายความปลอมใหม่ ถ้ามีหมอบล่อมทนายความปลอม รัฐต้องเข้าไปจัดการ อันนี้พูดง่าย ๆ ว่า สมาคม ทนายความ แพทยสภา ก็ต้องพึ่งรัฐให้เข้ามาจัดการกับผู้ที่แปลกปลอมเข้ามาหรือผู้ที่รักษาคนไข้ หรือว่าเป็นทนายความ โดยที่ไม่สมัคร ไม่มีใบประกอบวิชาชีพ จะเห็นได้ว่าในสังคมของฆราวาสเขาก็ต้องพึ่งรัฐเพื่อความสงบเรียบร้อย

เพราะฉะนั้น สิ่งที่เสนอมาก็เกี่ยวกับคณะสงฆ์ก็เป็นลักษณะเดียวกัน คือต้องพึ่งรัฐเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย เพื่อไม่ให้มีการปลอมปน แต่ว่าเป็นการพึ่งพาแบบเล็กน้อย แค่นั้นเอง แต่เรื่องการภายในนี้ ทุกอย่างดำเนินการไปโดยคณะสงฆ์ อยากให้เป็นอย่างนั้น โดยร่วมมือกับประชาชน (เสียงหายไปช่วงสั้น ๆ)...คณะสงฆ์อยู่แล้ว เพราะถือว่ารัฐก็เป็นตัวแทนของสังคม ตัวแทนของประชาชนก็ต้องเข้ามาทำหน้าที่ที่เข้ามาเหมือนกับเป็นตัวแทน ในเมื่อประชาชนเห็นว่า ศาสนาเป็นเรื่องจำเป็นที่ควรทำบุญ รัฐต้องเข้ามาทำตรงนี้ คือเหมือนกับที่ประชาชนเห็นว่า พรรคการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นต่อระบบประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นพรรคการเมืองควรจะได้เงินค่าภาษีเงินสนับสนุนจากรัฐ อะไรทำนองนั้น เพราะฉะนั้น เราถือว่าที่รัฐเข้ามาเพื่อมาส่งเสริมบำรุง ในฐานะที่เป็นตัวแทนของ

เพลโต ใครต่อใคร สืบทอดมาถึงปรัชญาศาสนาคริสต์ด้วย ถูกนำมาใช้หมด ในเชิงของอุตสาหกรรม ในแง่ของเครื่องมือ เครื่องยนต์กลไกต่างๆ ที่เป็นวิทยาศาสตร์หรือเป็นอย่างอื่น มันคิดค้นออกมาแล้วนำไปสู่ปฏิบัติจริงเป็นรูปธรรมในการบริหาร ซึ่งตอนนั้นมันพิสูจน์มาเป็นร้อยสองร้อยปี และคนเริ่มเห็นว่า ถ้าดำเนินตามแนวคิดปรัชญาเดิม แนวคิดของตะวันตกโลกพังแน่ เพราะตอนนั้นก็แทบไม่เหลืออะไร คิดแบบแยกส่วนบ้าง คิดเอาชนะธรรมชาติบ้าง อะไรต่างๆ คิดแบบยึดผลประโยชน์มนุษย์เป็นหลักแต่ไม่คำนึงถึงธรรมชาติ ซึ่งตัวมันสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นเพราะฉะนั้นแนวคิดตรงนั้นเป็นแนวคิดทำลายโลกมากค่อนข้างมาก มีความสนใจว่าในปรัชญาตะวันออกซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญในเชิงที่เอาชนะธรรมชาติ ครอบงำธรรมชาติ

ประชาชน

เสขิยธรรม : พุทธศาสนาไม่มีความคาดหวังถึงระดับที่หลักการทางพุทธจะเข้าไปเป็นนโยบายของรัฐ เข้าไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนแบบรัฐอิสลามหรือ? เพื่อจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างรัฐกับศาสนา ในเชิงโครงสร้างในระดับนโยบาย ฯลฯ ลักษณะเช่นนี้จะเป็นไปได้หรือไม่?

พระไพศาล : อะไรที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ หรือเกี่ยวกับเงินแล้วมักจะกลายเป็นว่า ตัวรัฐหรือตัวอำนาจ หรือตัวเงินจะเข้ามาคุม อย่างรัฐอิสลามนี่ เขาเข้าใจจริงแล้วไม่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปตามหลักการของอิสลามหรือเปล่า หรือเป็นแค่การเสริมอำนาจรัฐ หรือการเอาศาสนาอิสลามมารับใช้รัฐ เวลานั้นในอิหร่านก็เป็นไปในแนวนี้คือ ศาสนาอิสลามถูกรัฐเอามาใช้ถูกรัฐแอบอ้างเอาศาสนาอิสลามมาใช้ เมื่อปราบปรามคนที่ตัวเองไม่เห็นด้วย ก็แอบอ้างว่าคนพวกนี้ละเมิดหลักการอิสลาม เป็นพวกที่ไม่เชื่อพระเจ้า

เพราะฉะนั้น พุดง่าย ๆ ก็คือว่า ในเวทีรัฐ ในเวทีอำนาจ หรือในเวทีแห่งทุนนี้ ไม่ใช่เป็นสนามที่เหมาะสมสำหรับศาสนาจะเข้าไปมีบทบาท เพราะว่าเข้าไปที่ไรก็ถูกรบงำทุกที่ ถูกยึด หรือถูกบีบคั้นทุกที่ เพราะฉะนั้นอย่าไปเล่นเกมนั้น ถ้าเราต้องการให้รัฐ ต้องการให้ทุนมีธรรมะ ต้องไปเล่นในสนามอื่นต้องไปเล่นในสนามใหม่ สมัยนี้เขาเรียกว่า พื้นที่ทางสังคม คือประชาชนนั่นเอง ก็คือทำอะไรจึงจะให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในธรรมะ มีองค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามาเสริมความรู้ความเข้าใจตรงนี้ และก็องค์กรต่าง ๆ เข้ามาเป็นตัวแทนของ

ในเวทีรัฐ ในเวทีอำนาจ หรือในเวทีแห่งทุนนี้ ไม่ใช่เป็นสนามที่เหมาะสมสำหรับศาสนาจะเข้าไปมีบทบาท เพราะว่าเข้าไปที่ไรก็ถูกรบงำทุกที่ ถูกยึด หรือถูกบีบคั้นทุกที่ เพราะฉะนั้น อย่าไปเล่นเกมนั้น ถ้าเราต้องการให้รัฐ ต้องการให้ทุนมีธรรมะ ต้องไปเล่นในสนามอื่น ต้องไปเล่นในสนามใหม่ สมัยนี้เขาเรียกว่า พื้นที่ทางสังคม คือประชาชนนั่นเอง ก็คือ ทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในธรรมะ

ฝ่ายประชาชน เป็นพลังทางจริยธรรม เพื่อเป็นผู้เข้ามากำหนด เข้ามารับคุมดูแลให้รัฐและทุนมีธรรมะ คิดว่าการเล่นเวทีนี้จะดีกว่าที่จะเข้าไปอยู่ฝ่ายนั้น อันหนึ่งจึงเป็นเหตุผลที่ว่าทำไมคนดีจึงไม่ควรที่จะเข้าไปอยู่ในวงการเมืองมาก คนดีไม่จำเป็นต้องเข้าไปเป็นรัฐบาลมาก คนดีก็มีบทบาทที่จะทำได้มาก ถ้าตัวเองอยู่นอกแวดวงรัฐบาล อย่างที่อาจารย์ประเวศ (ศ. น.พ. ประเวศ วะสี) ทำ ก็ทำอะไรได้เยอะ ถ้าเข้าไปเป็นรัฐบาลก็ทำอะไรได้น้อย แค่ว่าจัดการกับทุจริตยา ก็ทำอะไรไม่ได้ ทุกวันก็ยังทำอะไรกับหลายคนไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นแค่เรื่องเล็ก ๆ เรื่องเดียว

เสขิยธรรม : การใช้พุทธธรรมหรือธรรมวินัยมาปฏิบัติ

การรู้จักทำลายล้างหรือแยกความสัมพันธ์มนุษย์ ธรรมชาติ ปรัชญาในเชิงองค์รวม ปรัชญาในแนวปฏิบัติสมบูรณ์ บทบาทของพุทธหลาย ๆ เรื่องที่มองตรงนี้ รวมทั้งปรัชญาตะวันออกส่วนอื่น ๆ ด้วย ตรงนี้เป็นสิ่งที่คนทั้งโลกให้ความสำคัญ หันมาสนใจว่าเป็นทิศทางของโลกตะวันออก เป็นที่ที่ของศตวรรษที่ ๒๐ ผมคิดว่าตรงนี้ชาวพุทธน่าจะให้ความสนใจ ให้ความสำคัญทำอะไรพุทธเอง ไม่ใช่ไปคิดแค่พุทธที่ประเทศไทยหรือของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้เท่านั้น ทำอย่างไรให้แนวคิดพุทธตัวนี้เป็นทางออกเป็นทางเลือกให้กับประชาคมโลกทั่ว ๆ ไปด้วย ซึ่งเราก็มีดีอะไรหลายอย่างที่จะให้แกโลกที่ผ่านมามาเราได้รับจากอารยทางโลกภายนอกเท่านั้น

เสขิยธรรม : เมื่อความสนใจต้องการปฏิรูปหรือการ

เปลี่ยนแปลงมีอยู่ค่อนข้างน้อย มีความเป็นไปได้แค่ไหนในการใช้กระแสสังคมที่ฟื้นฟูปฏิรูปการพระศาสนา?

พระมหาเจิม : ถ้าเรามองตามสภาพความเข้าใจอย่างที่ว่าที่ดูเหมือนจะน้อย น้อยอย่างที่ว่ามีเหตุปัจจัยที่มันถูกแยกกันออกให้เป็นแยกศาสนากับรัฐออกจากกัน แยกการศึกษา กับศาสนาออกจากกัน รวมทั้งแยกบทบาทออกจากกันด้วย ตรงนี้เป็นปัจจัยทำให้คนหันมาให้ความร่วมมือในส่วนของการร่วมกันนำองค์กรศาสนารัฐกิจจะน้อย ตอนนั้นเป็นเพราะว่าสิ่งที่มันเกิดขึ้นยังไม่มีการเชื่อมโยงให้เห็นเหตุปัจจัยในเชิงขององค์รวมจริง ๆ ในจุดสำคัญที่ว่า ถ้ามีกลุ่มองค์กรหรือมีอะไรขึ้นมาทำ ความกระฉ่างชัดให้เห็นเหตุปัจจัยบางอย่างตัวนี้ชัดเจน ความร่วมมือคงเกิดได้ ผมเชื่อว่าเกิดได้

ในระดับปัจเจก, ในระดับจุลภาคได้รับการส่งเสริมและประสบความสำเร็จอยู่บ้าง แต่ในระดับมหภาค ถ้าหลักคิดแบบพุทธวิธีแก้ปัญหามาแบบพุทธไม่เข้าไปเป็นในระดับนโยบายของรัฐ จะได้รับการปฏิบัติที่เป็นจริงได้แค่ไหน?

พระไพศาล : อ้อ! ควร... ควรต้องทำให้เกิดเป็นนโยบายในระดับรัฐ อย่างถ้าเรามองจักรวรรดิวัตรนี้ เป็นเรื่องที่เอามาจับได้ว่านโยบายของรัฐในเวลานั้นสอดคล้องกับพุทธไหม? ขณะเดียวกันเราก็สามารถที่จะตีความ เอาจักรวรรดิวัตรนี้มาแปลให้เหมาะกับยุคสมัย ให้เป็นนโยบายของรัฐก็ได้ แต่ว่าต้องตีความให้สมสมัย โดยเฉพาะจักรวรรดิวัตรนี้เป็นเรื่องของจุดมุ่งหมายคือการทำให้สิ่งแวดล้อมคือรัฐนี้เอื้อเพื่อต่อธรรมะที่พระพุทธเจ้าพยายามไปชักพา ไปพูดไปสอนพระมหากษัตริย์ หรือผู้ครองอำนาจในหลายแคว้นนี้ ก็เพื่อให้เขาขึ้นให้รัฐหรือให้เมืองเหล่านั้นมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม เพราะฉะนั้นนี่ ถึงต้องมีทศพิธราชธรรม ต้องมีจักรวรรดิวัตรขึ้นมา แต่เวลานั้นนี่เราไม่สนใจเรื่องนี้เลย เราสนใจกันแต่เพียงว่าจะมีธรรมะดีก็ต่อเมื่อต้องปฏิบัติกรรมฐานอะไรต่าง ๆ หรือว่าปฏิบัติธรรมเฉพาะตัว แต่ไม่มองว่าจะทำอะไรถึงจะให้เกิดขึ้นนโยบายที่เกื้อกูลต่อการส่งเสริมชีวิตที่องกาม และเกื้อกูลจริยธรรมในสังคม

เสขियธรรม : ทั้งระดับปัจเจกและระดับสังคม จะเริ่มต้นขึ้นอย่างไร เริ่มที่ไหน และทำอะไรให้เชื่อมประสานกันจนเกิดพลังทางสังคม ให้เกิดการเคลื่อนไหวได้?

พระไพศาล : พุทธศาสนานี้ เวลาที่มีคำถามพวกนี้ก็บอก

ว่า ต้องอาศัยการศึกษา อาจารย์พุทธทาสท่านก็จะตอบอย่างนั้นเหมือนกัน ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกก็ตอบอย่างนั้นเช่นเดียวกัน คือ การศึกษา แต่ที่นี้เราก็ต้องมองว่า การศึกษานี้ไม่ได้มีความหมายเพียงแค่ว่าโรงเรียน ไม่ได้มีความหมายเพียงแค่ว่าการเทศน์การสอนโดยพระ เพราะเราทำอย่างนี้มามากแล้ว และก็ไม่ได้สำเร็จ เราควรจะมองความหมายของการศึกษาในความหมายที่กว้าง คือ การศึกษาแบบที่ไม่เป็นทางการด้วยการศึกษาที่เป็นแบบฐานการเรียนรู้ อันที่เขาเรียกว่า learning to practice, participatory learning อะไรอย่างนี้ การศึกษาเช่นนี้ พุทธอีกภาษาหนึ่งก็คือ ต้องอาศัยกระบวนการทางสังคม การที่คนจะเข้ามาร่วมมือกิจกรรมอะไรบางอย่าง แล้วเขาเกิดความองกามเจริญเติบโตทางจริยธรรม เช่นการทํากิจกรรมร่วมกัน การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทำไม่พระพุทธเจ้าถึงบอกว่า เป็น *นาคภณธรรม* ธรรมอันเป็นที่พึ่งแห่งตน จำเป็นที่จะต้องครอบคลุมไปถึงการชวนชวายกิจส่วนรวม เพราะการที่เข้าไปทำกิจส่วนรวมเป็นการซื่อสัตย์ใจ ให้ลดความเห็นแก่ตัว ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน ทำให้เกิดความไว้วางใจกัน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เสริมสร้างคุณธรรมของบุคคลนี้เป็นการให้การศึกษาศึกษาของคนที่ผ่านการปฏิบัติผ่านการใช้สังคมเข้าไปรับ ใช้ส่วนรวม ก็พึ่งตนเองได้ คนเราจะพึ่งตนเองได้ต้องผ่านจากการเรียนรู้ โดยการเข้าไปปฏิบัติรับใช้ส่วนรวม อันนี้ก็คือ เหตุผลข้อหนึ่งว่าใน *นาคภณธรรม* หนึ่งในสิบนั้นต้องมีเรื่องของ *กิงกรณียสุ ทฤษฎา* คือ การเข้าไปรับใช้ส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อคนอื่นนะ เพื่อตนเอง เพื่อให้เกิดลัทธิในทางธรรมะ

“
ถ้าเถรวาทจะยืนแบบกระต่ายขาเดียว ให้ฝ่ายตัวเองเป็นฝ่ายถูกต้องตลอดทั้งหมดในการตีความพุทธธรรม คิดว่าต่อไปคงจะลำบาก เพราะว่าส่วนหนึ่งองค์กรของเถรวาทเองก็ยังไม่ปรับตัวยังนิ่งอยู่เป็นสเตติก (Static) ยังไม่สัมพันธ์กับสังคมในทางที่ดี ยังไม่แสดงบทบาทตรงนี้
เถรวาทจะแคบจะยืนตาย
”

เสขियธรรม : การปฏิรูปคณะสงฆ์หรือปฏิรูปการศึกษา จะปฏิรูปอย่างไรให้เป็นรูปธรรมชัดเจน และเป็นทางออกได้?
พระมหาเจิม : ขั้นตอนภาคปฏิบัติ เริ่มให้พยายามรวมกลุ่มสนใจให้ได้ ที่มาของกลุ่มอย่างนี้ว่าต้องมีความอิสระ เข้าใจศาสนา เข้าใจสังคม เข้าใจการสื่อสารกับสังคมภายนอก ถ้ามีจุดเริ่มตั้งแต่ในในกลุ่มนี้ขึ้นมา กลุ่มนี้จะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไปคือ ขั้นตอนของการเกิดการเสวนา เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับผู้รู้ในทางพุทธ ก็จะได้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใช้แนวของอริยวินัยธรรม หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ตรงนี้เราจะได้อาตอบในระดับหนึ่งในแง่ของปัญหาในแง่ของทางออกรวมทั้งความเชื่อมโยงของปัญหาต่างๆ เกิดการเรียนรู้ในระดับกลุ่ม ประการต่อมาเรียนรู้ในระดับกลุ่มขึ้นไป ทำให้เกิดประเด็น

มากขึ้น

อันนี้คือการศึกษาภาษาสมัยใหม่เขาเรียกว่า กระบวนการทางสังคม คือการทำให้คนได้มีชีวิตได้มีโอกาสตรงนี้ได้มีโอกาสร่วมรับผิดชอบกิจการส่วนรวม เช่นการดูแลเรื่องป่าชุมชนร่วมกัน การดูแลคลองสาธารณะร่วมกัน นี่คือการบวนการศึกษาที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ที่อาจารย์ประเวศเห็นตอนเนี่ยว่า กระบวนการเรียนรู้ของสังคม เมื่อเข้าไปทำงานแล้วเนี่ย เกิดกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่เป็นเรื่องเรียนรู้ในทางโลกแต่เป็นการเรียนรู้ทางจริยธรรม เรียนเรื่องเกี่ยวกับชีวิตด้วย พอเกิดความไว้วางใจแล้วเนี่ย ก่อให้เกิดธรรมะขึ้นมา อย่างที่ในหลายประเทศเขาทำการวิจัย อย่างเช่น ในประเทศอิตาลี ที่ โรเบิร์ต พุตทิม เข้าไปทำวิจัย เขบอกว่า ภาคเหนือของอิตาลีเนี่ย ผู้คนมักจะไปร่วมงานกันทำงานกลุ่ม ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของฟุตบอล เรื่องของการดูแลวัด มีการรวมกลุ่มกันเรื่องของกีฬา เรื่องของดนตรี กลุ่มร้องเพลงในวัด มีการรวมกลุ่มกันทุกเรื่อง คนไว้วางใจกัน เมื่อไว้วางใจกันก็ร่วมมือกัน ปกติว่าในบริเวณนั้นเนี่ย มีเพียงเขาไม่มีเลย อาชญากรรมมีน้อยมาก คอร์รัปชันมีน้อยมาก เพราะประชาชนมีความสำนึก เขาก็เข้าไปตรวจสอบดูแล ขณะนี้ภาคใต้เนี่ย ทุกคนเพื่อตัวเอง ทุกคนทำเพื่อตัวเอง ไม่มีใครไว้วางใจ ที่จะร่วมมือกันทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ผลที่เกิดขึ้นคืออะไร ระบบมาเฟียเข้ามาครอง มาเฟียเข้ามาจัดการทุกอย่าง จะเข้ามาสั่งให้คนทำอะไร เพราะคนไม่ร่วมมือกันใช้ใหม่ วิธีเดียวที่จะทำให้ร่วมมือกันก็ต้องมีการสั่งมาเฟียก็เข้ามาทำหน้าที่นี้ทุกคนไม่สนใจกฎหมาย ไม่เชื่อรัฐ ทุกคนพร้อมที่จะอยู่นอก

ต่างๆ ในการเชื่อมโยงในภาพกว้างออกไปของคน คนก็จะเริ่มมองสนใจตรงเนี่ย เมื่อเกิดประเด็นขึ้นมาประเด็นต่างๆ เหล่านี้ นำไปสู่การย้อนไปถามหลักการพุทธ ย้อนไปถามองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพุทธว่าเป็นใครทำอะไรอย่างไร ถึงเกิดปัญหานั้นขึ้นมา ตรงนี้ นำไปสู่การตั้งคำถามต่อสังคม เมื่อเกิดการตั้งคำถามขึ้นก็จะนำไปสู่การแสวงหาความรู้ อาจนำไปสู่ประเด็นการศึกษาวิจัย การได้เทียบแลกเปลี่ยนความรู้ขึ้นมา ผลของการศึกษาแลกเปลี่ยนตรงเนี่ยในวงกว้างขึ้นไปจะทำให้เกิดความชัดเจนในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะในสถาบันสงฆ์ในองค์กรพุทธในประเทศไทย ว่ามันคืออะไร อย่างไร เป็นมาอย่างไร ทำไมเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น ทำไมไม่ทำอะไร ถ้าเราเข้าไปเหตุการณ์นอกจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว ก็จะนำ

“

คนเราจะพึ่งตนเองได้ต้องผ่านจากการเรียนรู้ โดยการเข้าไปปฏิบัติรับใช้ส่วนรวม นี่ก็คือ เหตุผลข้อหนึ่งว่าใน นาคทรรณธรรม หนึ่งในสิบนั้นต้องมีเรื่องของ กิจกรณียะสุ ทกขตา คือ การเข้าไปรับใช้ส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อคนอื่นนะ เพื่อตนเอง เพื่อให้เกิดสำนึกในทางธรรมะมากขึ้น นี่ก็คือการศึกษา ภาษาสมัยใหม่เขาเรียกว่า กระบวนการทางสังคม

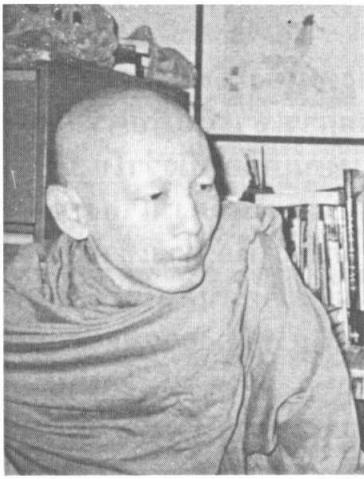
”

กฎหมายมาเพียก็ต้องมาทำหน้าที่นี้คือว่าต้องเข้ามาศึกษาความสงบเวลาลงยืมเงินคนเนี่ยคนจะไม่กล้ายืมเงินจนกว่าจะยืมมาเพียรับรอง ถ้าผมจะยืมเงินคุณเนี่ยผมไม่กล้าเพราะกลัวคุณเบี้ยว คนจะมีความคิดนี้อยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นต้องไปติดต่อมาเพียๆ ก็จะมาหาคุณ แล้วบอกว่า “เราขอยืมเงินคุณนะคุณต้องให้ซะนะ” เสร็จแล้วมาเพียก็เก็บเงินจากคนให้ก็ยืมอีกทีหนึ่ง พุดง่ายๆ ก็คือว่า มาเพียเป็นคนขายความไว้วางใจคุณจะไว้วางใจต่อเมื่อมีมาเพียเข้ามาประกัน ผลคือระบบมาเพียเยอะขึ้น และรัฐบาลก็คอร์รัปชันตลอดเวลา และน่าสนใจคือภาคใต้เป็นบริเวณที่ศาสนาคริสต์ที่มีคนศรัทธามากเลย คนนับถือศาสนาคริสต์มาก ในเรื่อง God Father บริเวณที่เชื่อศาสนานี้จะอยู่ทางภาคใต้ แล้วดูเป็นอย่างไร คือศาสนาไม่ได้ช่วยทำให้คนช่วยเหลือกันเลย ศาสนาเพียงแต่ทำให้คน

ไปสู่การเกี่ยวข้องกับคนอื่น กลุ่มอื่น ในหน้าที่จะร่วมมือกันแก้ปัญหาแล้วอาจจะไม่มองแค่ความเหมาะสมคนเป็นผู้ผิด เขาก็จะเห็นภาพใหญ่ว่ารัฐต่างหากที่เป็นผู้ช้าย่อยเบื้องหลัง ทำให้กลไกของศาสนา กลไกของคณะสงฆ์ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่

เสขิยธรรม : พัฒนาการของพุทธศาสนาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลเป็นต้นมา ดูเหมือนนับว่าเถรวาทมีข้อจำกัดบางระดับ อยู่ทุกให้เกิดการแยกนิกายออกไป หรือว่ามีองค์กรใหม่มีพุทธแบบใหม่ขึ้นมาเรื่อยๆ อันนี้อาจารย์มองว่าในอนาคตเถรวาทจะอยู่ที่ยืนอย่างไร?

พระมหาเจิม : คิดว่าถ้าเถรวาทจะยืนแบบกระต่ายขาเดียวให้ฝ่ายตัวเองเป็นฝ่ายถูกต้องทั้งหมดในภาคตีความพุทธธรรม คิดว่าต่อไปคงจะลำบาก เพราะว่าส่วนหนึ่งองค์กรของ

เอาตัวรอดเฉพาะตัว ศาสนาคริสต์ที่ผ่านมานะ ในอดีตนี้ ตรงนี้คือจุดที่เรียกว่า ขาดกระบวนการทางสังคม สังคมก็เลยแย่งแย่งแย่งแย่งคนจะเข้าวัดเข้าวา แต่คุณภาพทางสังคมแล้วมันแย่งแย่งแย่งแย่งมันมีความยากจน มีพวกความรุนแรงเกิดขึ้น อาชญากรรมเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นที่พูดถึงกระบวนการทางสังคมอยู่ตรงนี้ คือมีกิจกรรม การทำให้คนนั้นมารวมกันทำกิจกรรม ซึ่งต้องอาศัยกฎหมายด้วยนะ มารองรับกลุ่มของคนพวกนี้ ให้มีกลุ่มพวกนี้ รองรับสภากาญจน์ รองรับกรรมการฝ่ายชุมชนว่าไม่ใช่พวกที่ผิดกฎหมายรับรองให้ หรือมีการกระจายอำนาจเพื่อให้คนที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมส่วนรวม แต่แค่นี้ยังไม่พอนะ ต้องมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยภายใน เมื่อคนเข้ามาทำแล้วนี่ เกิดการเรียนรู้เกิดการตระหนักรู้ว่า ต้องไว้ว่างใจกัน

ต้องช่วยกัน ต้องเสียสละ นี่คือธรรมะ นี่คือการศึกษแบบมีทิศทางเป็นกระบวนการทางสังคม ไม่ใช่ผ่านภาคเหนือหรือผ่านระบบการศึกษาอย่างเดียว ตรงนี้พระก็เข้าไปมีบทบาทได้ เข้ามาเป็นผู้นำ เป็น facilitator เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมอย่างนี้ขึ้น เช่น พระเปิดที่วัดให้เกิดกิจกรรมเช่นนี้ หรือพระเข้าไปเป็นตัวส่งเสริมตรงนี้เองกระตุ้นให้คนมีส่วนร่วมมีความรับผิดชอบ

เสขิยธรรม : แนวคิดดังกล่าวจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีผู้จุดประกายขึ้นมาในลักษณะองค์กร หรือมีกลุ่มคนที่เผยแพร่แนวคิด เพราะว่าเท่าที่ผ่านมา ถ้ากรณีพระทำกันเป็นรูป ๆ แบบปัจเจก เช่น พระธรรมปิฎกที่ตีท่านพุทธทาสก็ตี หรือแม่กระทั่งย้อนหลังไปถึงสมัยอาจารย์มั่น หลายเป็นหลายท่าน พยายามที่จะทำหน้าที่ของพระที่จะเผยแพร่พระศาสนา แต่ในที่สุดก็กลายเป็นเรื่องของบุคคลเป็นเรื่องของสำนัก ไม่สามารถสร้างกระแสในสังคมได้?

พระไพศาล : สำคัญมากเลยนะ องค์กรสำคัญมากที่ในสังคมที่ปฏิรูปสำเร็จปฏิรูปได้มากมาย ธรรมปาละไม่ได้ทำคนเดียว ธรรมปาละทำในรูปขององค์กรด้วย คือมหาโพธิสมาคม และที่จริงการมีองค์กร ทำให้พลังที่เราลงทุนไปนั้นขยายเราลงทุนสิบ ถ้ามีองค์กรที่ดี ๆ นะ ขยายเป็นร้อย แต่ถ้าองค์กรไม่ดีนะ ลงสิบก็เหลือหนึ่ง องค์กรแบบระบบราชการนี้ ลงทุนไปสิบได้มากหนึ่งก็คุ้มแล้ว ลงทุนไปร้อยล้านถึงมือชาวบ้านสักสิบล้าน ก็ถือว่าประเสริฐแล้ว องค์กรแบบนี้เป็นองค์กรที่บันทึกทอนกำลัง แต่ถ้าเป็นองค์กรที่ดีนะ ลงทุนสิบเป็นร้อย มีเงินแค่สิบบาทกระจายขยายผลออกมาเป็นพัน

แถวเราเองก็ยังไม่ปรับตัวยังนิ่งอยู่เป็นสเตติก (Static) ยังไม่สัมพันธ์กับสังคมในทางที่ดี ยังไม่แสดงบทบาทตรงนี้ แถวเราจะแคบจะยืนตาย ในขณะที่เดียวกันคนที่เคยได้รับผลประโยชน์กับศาสนา สัมพันธ์กันอยู่บ้าง เคยเรียนรู้เข้าใจว่าศาสนาให้ประโยชน์อย่างนั้นอย่างนี้ และเคยสัมผัสบ้าง ก็จะแสวงหาคำตอบเมื่อองค์กรเดิม แถวเราเดิมไม่ได้ให้คำตอบตรงนั้น มันก็จะเกิดการแสวงหาทางเลือกใหม่ เป็นกลุ่มศาสนาใหม่ ลัทธิใหม่ หรืออะไรใหม่ขึ้น ซึ่งตรงนี้จะห้ามไม่ได้ ในแง่ของความเติบโตของสังคม ตรงที่สังคมเดิมยังไม่แสดงบทบาท ยังไม่ปรับองค์กรให้สัมพันธ์กันตามความเป็นจริงเราห้ามไม่ได้ และในที่สุดกลุ่มต่างๆ ศาสนาใหม่จะเกิดขึ้นเรื่อยๆ เราจะสังเกตเห็นในประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศที่กำลังก้าวไปสู่

อุตสาหกรรมมาก ๆ เช่น ญี่ปุ่น หรือที่อื่น ความเชื่อเดิมของชาวบ้านยังสัมพันธ์กับศาสนา ยังสัมพันธ์กับลัทธิอยู่ในขณะเดียวกันกาลไกลของศาสนาแคบเข้าไปแสดงบทบาทเฉพาะกลุ่มเฉพาะอะไรต่างๆ คนก็ยังแสวงหาทางออก ก็เลยไปเกิดนำไปสู่ลัทธิใหม่ กลุ่มคนก็เข้าไปสู่กลุ่มต่างๆ เหล่านี้กลายเป็นลัทธิใหม่ลัทธิใหม่อะไรต่างๆ มากมายเป็นร้อยเป็นพันเป็นหมื่นเป็นแสน ซึ่งตรงนั้นผมคิดว่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาที่จะต้องเข้าใจ ถ้าแถวเราเห็นตรงนี้จะต้องปรับตัวกลไกองค์กรและบทบาทของตัวเองให้สนองตอบต่อสังคม เพื่อไม่ให้เขาไปแสวงหาทางเลือกอื่น ถ้าเราให้คำตอบที่ไม่เป็นประโยชน์

เสขิยธรรม : พระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรมมีช่องทางและบทบาทที่จะเข้าไปผลักดันให้เกิดการแก้ปัญหาตรงนี้ได้

ในรูปของสหกรณ์ๆนี้แต่ละคนลงทุนคนละบาทสองบาทเงินแป๊ะสะพัดเลย เช่น สัจจะออมทรัพย์ ขึ้นอยู่กับองค์กร เพราะฉะนั้นองค์กรจึงสำคัญองค์กรจะเป็นตัวขยายผลหรือลดทอนผลก็ได้ เพราะนั่นเราต้องเมืองค์กรแบบนี้ให้มาก

ความคิดอาจารย์ประมวลพยายามเน้นแนวคิดในเชิงองค์กรคงเพราะว่าชาวพุทธเราไม่ค่อยสนใจการทำองค์กร ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าเรา ไม่มีจริยธรรมในการทำงานร่วมกัน นี่คือนิ่งที่เราขาด คือ จริยธรรมในการทำงานร่วมกัน เช่น วิสสุจริต มโนสุจริต เช่น ความไว้วางใจ สาธารณธรรมนี้จะต้องเอามาใช้เป็นจริยธรรมในการทำงานร่วมกัน แต่เราไม่ใช่กันเลย เพราะเราคิดจะทำงานแบบปัจเจกบุคคล เราคิดว่าเราจะทำงานเฉพาะกับคนที่เรารู้จักกัน เช่น เป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นญาติพี่น้อง เป็นเพื่อน เราทำงานได้เฉพาะคนพวกนี้ แต่เราไม่สามารถจะทำงานได้กับคนนอกที่มากไปกว่านั้น เพราะอะไร เพราะเราขาดจริยธรรมในการทำงานแบบองค์กร แบบนี้เพราะเราไม่ได้มีสาธารณธรรม ถ้าเรามาทำแล้วนี้ ถ้าเรามีตรงนี้ พยายามสร้างให้เกิดขึ้นนี้ องค์กรก็เกิดขึ้นได้

เสถียรธรรม : ข้อจำกัดของการทำงานดังกล่าวในลักษณะองค์กร?

พระไพศาล : การสร้างคน ซึ่งเราอาจจะเน้นเรื่องการสร้างงานแต่ไม่เน้นเรื่องการสร้างคน นี่ยังไม่พูดถึงเหตุปัจจัยเรื่องบุคลิกของคนเป็นผู้นำ ซึ่งอาจจะมีความพิเศษที่เรียกว่าเป็น one man show ซึ่งก็ทำให้ไม่สามารถมีคนอื่นเข้ามาช่วยได้ หรือมาร่วมแล้วในที่สุดก็ต้องแตกไป แบบนี้ก็มีอยู่เยอะ เป็น

เรื่องของบุคลิกของคนทำงานที่เป็นผู้นำ เรื่องการสร้างคนก็เป็นเรื่องสำคัญด้วย

เสถียรธรรม : ไม่ใช่เป็นเพราะมีข้อจำกัดอื่น ๆ ในแง่อื่นไซทางสังคมหรือว่าสิ่งที่กำลังทำไม่ได้ตอบสนองต่อคุณค่าหรือระบบคุณค่าของพุทธศาสนิกชนในเมืองไทยจริงๆหรือ?

พระไพศาล : ก็เป็นไปได้นะ ถ้าองค์กรนี้เป็นองค์กรที่เป็นที่คนเป็นชุมชนละคนเข้ากันได้มาก เพราะเหตุผลว่าคนต้องการตรงนี้เหมือนกัน เวลาคนเข้ามาทำงานไม่ได้ทำงานสนองอุดมคติอย่างเดียว เขามาเรื่องเพื่อน เพื่อมีเพื่อนพูดง่าย ๆ เหมือนนักที่ธรรมกาย คนที่เข้าไปหาธรรมกาย ไม่ได้เพียงแค่มาเพื่อพบนิพพานหรืออายุยืนนิพพานอย่างเดียว แต่ต้องการมีเพื่อน เขาก็มารวมกลุ่มกัน ขณะที่องค์กรที่ผ่านมามากจะขาดตรงนี้มีแต่เก่งแต่ว่าไม่มีเรื่องของความสัมพันธ์หรือเรื่องของชุมชน ก็เลยอยู่กันไม่ยึด ไม่มีอะไรหล่อเลี้ยงจิตใจ ก็ทำไปแต่ทำงาน แต่งานนี้พอทำไป ๆ นี้เหนื่อย คือพออุดมการณ์หมดก็หมด ไม่มีน้ำหล่อเลี้ยง น้ำหล่อเลี้ยงส่วนหนึ่งก็เป็นเรื่องของธรรมะ เรื่องของความสุจริตในที่ที่เกิดจากการมีที่ต่อชีวิตที่ถูกต้อง เรื่องการปฏิบัติธรรมทางจิตวิญญาณอีกส่วนหนึ่งต้องอาศัยความเป็นชุมชนเป็นตัวหล่อเลี้ยง

เสถียรธรรม : กลุ่มเสถียรธรรมหรือกลุ่มพระที่สนใจพระพุทธศาสนาอย่างก้าวหน้า น่าจะมีบทบาท หรือมีท่าทีอย่างไร ต่ออนาคตของพุทธศาสนา?

พระไพศาล : ในแง่ของการฝึกฝนอบรมตนก็สำคัญ สำคัญเป็นเรื่องแรกเลย เรื่องการทำกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ

อย่างไรบ้าง?

พระมหาเจิม : ผมคิดว่า พื้นฐานเสถียรธรรมมีอยู่ ๒-๓ ประเด็น คือ ถ้าจะนำประโยชน์มาใช้แก้ไขเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีคือ ๑. ให้ความสำคัญต่อหลักพระธรรมวินัยเป็นพื้นฐานอยู่ ผมคิดว่าตัวนี้ทำให้เรามีความเชื่อมั่นในหลักศาสนา หลักการปฏิบัติที่เป็นอยู่ ๒. จุดที่การทำกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในบทบาทของตัวเองในกลุ่มต่างๆ ตอนนั้นเป็นรูปธรรมและเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสนใจและเห็นที่ยอมรับได้ ตรงนี้น่าจะนำมาใช้ประโยชน์ ๓. วิสัยทัศน์ที่เราสัมพันธ์กับคนหลากหลายเรียนรู้กับคนหลากหลายกลุ่มหลายเชื้อชาติต่างๆ ทำให้เรามีวิสัยทัศน์ได้กว้างขึ้นพร้อมที่จะรับรู้เปลี่ยนแปลง ถ้าเสถียรธรรมได้ใช้จุดแข็งที่ตัวเองมีอยู่หลายเรื่องมารวมกัน เช่น วิสัยทัศน์ เรื่องการ

เรียนรู้ เรื่องอะไรต่าง ๆ จับเรื่องที่มีน้ากำลังเกิดขึ้น และจับเป็นประเด็นใหญ่ ขยายไปสู่กิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เพราะอย่างไรเสียประเด็นที่เราจับการปฏิรูปแล้วจะ ถ้าเราจับประเด็นได้ชัดเจน แม้จะยังไม่ได้นำไปสู่การปฏิรูปสังคมในระดับกว้างระดับใหญ่ในเชิงของการปฏิบัติ หลักการที่เราค้นพบที่ถูกต้อง

ความพัวพันร่วมกัน ถ้ากลุ่มไหนแน่นมันคงนี้ รวมทั้งแต่ละคน ก็มีความรู้มีความเข้าใจมี.. เริ่มต้นในส่วนการพัฒนาตนเองก่อน ความที่นั่นผู้หนึ่งก็ ควรจะพยายามกระตุ้นให้เกิด.. อาจจะมีเริ่มต้นจากการทำให้คนกลุ่มต่างๆ ในสังคมนี้ ได้มีความตื่นตัว เรื่อง การที่จะ ใฝ่ใจที่จะรับผิดชอบต่อเรื่องของตัวเอง เรื่องของ พุทธศาสนา อาจจะทำให้ในลักษณะของชุมชนรอบวัดของตัวเอง เพราะว่าพระที่มาก ลักษณะของกลุ่มเสขิยธรรมก็มีมีชุมชนของตัวเองอยู่แล้ว ก็ทำให้ชุมชนของตัวเองเข้มแข็งในลักษณะนี้ ไม่ใช่เข้มแข็งในแง่ของการรับผิดชอบต่อชุมชนอย่างเดียว แต่ในแง่ของธรรมะด้วย ให้เกื้อกูลกันไป ทั้งประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน ก็พยายามส่งเสริมให้เกิดกลุ่มแบบนี้ ขณะเดียวกันก็ควร จะทำให้สังคมหรือชุมชนที่ไม่ใช่อยู่อุณหภูมิวัดได้มีลักษณะ หรือบทบาทแบบนี้ด้วย คือคิดว่า ควรพยายามทำให้เกิด การบรรณาการทางสังคมในลักษณะนี้ อยู่เท่าที่จะเป็นไปได้ ความ นี้จะทำได้มากแค่ไหนในขั้นนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่ม หรือความ ใหญ่ความเล็กของกลุ่ม แต่ว่าจุดหลักก็คือต้องส่งเสริมตรงนี้ ให้เกิดสิ่งที่เป็นกระบวนการทางสังคม ที่สมัยใหม่เขาเรียก ประชาสังคมนี้เกิดขึ้นมา เพื่อให้สังคมนี้เกิดความตื่นตัวของส่วน รวมและเรื่องของธรรมะ ไม่ใช่แค่พระนี่เข้าไปเทศน์ไป สอนอย่างเดียว ซึ่งไม่พอ ต้องไปส่งเสริมการรวมกลุ่มด้วย

เสขิยธรรม : ฟังที่พูดดูเหมือนทั้งหมดนี้ควรจะมีเริ่มจาก กลุ่มเล็กๆ ก่อนในขั้นนี้ครับ คือว่าจากส่วนล่างขึ้นมาข้างบนมอง ในแง่โครงสร้างส่วนบนละครับ ควรจะเป็นอย่างไร ต้องทำอะไร บ้าง?

ต้องตามพระธรรมวินัย สมาชิกกลุ่มสามารถนำไปปฏิบัติได้ เช่น การบริหารปกครองที่เราเคยพูดถึงการบริหารปกครอง เรื่องการศึกษา การบริหารปกครองในแนวราบ การบริหาร ปกครองที่ให้ความสำคัญต่อสังฆะหรือกลุ่ม เราสามารถที่จะ นำไปปฏิบัติได้ในกลุ่มหรือในสมัชชาก็ยอมรับได้นอกจากนั้น ในแง่ของการขยายบทบาทภายในกลุ่มเอง ผมคิดว่ายังมีโอกาส เห็นเพราะว่ายังมีกิจกรรมประชุม สัมมนา เอกสารวารสาร เสขิยธรรม มีการพบปะกันบางครั้งบางคราว ฉะนั้นไปสู่การ เปลี่ยนแปลงได้ ขอให้เราตกลงในกรรมการว่าเราจะเอา อย่างไร ในเรื่องที่เรารับผิดชอบต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าทำอย่างไร ในกลุ่ม ถ้าเราจะจับประเด็น จะจับอย่างไร ถ้าจะเรียนรู้ จะเรียนรู้อะไร มีกิจกรรมอะไร ถ้าเราจะผลักดันในสังคม

พระไพศาล : ในเรื่องของกฎหมาย โครงสร้างส่วนบน นั้นมีสองส่วนคือเรื่องกฎหมายและเรื่องของระดับนโยบาย เรา จะยังไม่พูดเรื่องรัฐ แต่ว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์ เช่น พ.ร.บ.การปกครองคณะสงฆ์ ก็เป็นเรื่องที่ควรจะต้องใฝ่ใจ ทำอย่างไรถึงจะต้องจัดการให้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เพราะตัวนี้คืออุปสรรคต่อการทำอะไรทุกอย่าง เป็นอุปสรรค ขัดขวางการที่จะปฏิรูปการพระศาสนา และเป็นตัวส่งเสริม ให้เกิดการคอร์รัปชันกันมากมาย เพียงแต่เรื่องสมณศักดิ์เรื่อง เดียวนี้ที่คอร์รัปชันมากแล้วเพราะอาศัย พ.ร.บ.คณะสงฆ์อันนี้ การวิ่งเต้นกันเพื่อจะให้ได้สมณศักดิ์หรือว่าการที่ข้าราชการใน กรมศาสนาเข้าไปสมคบเข้ากับเจ้าอาวาสเพื่อที่จะมีการตุกติก กันในเรื่องงบประมาณแล้วถ้าเราจะไปรวมศูนย์แต่ให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงกฎหมายคณะสงฆ์อย่างเดียวนี้ ไม่พอ อาจจะดันได้ เพราะเป็นตัวที่เปลี่ยนแปลงได้ช้าที่สุด เราควร ที่จะทำตรงอื่นด้วย เช่นการพยายามที่จะเข้าไปร่วมมือกับส่วน อื่นเช่น ถ้าเป็นฝ่ายพุทธนั้นก็เข้าไปร่วมมือกับบรรณาการประชาสังคม เข้าไปผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆ ที่ทำให้ มีการกระจายอำนาจมากขึ้น หรือว่ามีการส่งเสริมให้เกิดความ เป็นธรรมในสังคมมากขึ้น หรือรวมทั้งการพยายามที่จะร่วมมือ กันทั้งกิจกรรมที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา ในพุทธศาสนา นี้ เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องทำกัน ทำอย่างไรถึงจะทำให้เกิดความ เข้าใจตรงนี้ได้ดีมากขึ้น ถ้าจะไปรอให้คณะสงฆ์ทำไม่ได้ต้อง มีการสังคายนาที่ใหญ่เลยเรื่องการศึกษาคณะสงฆ์ซึ่งอาจจะ ต้องริเริ่มทำ ทำในระดับที่เป็นกลุ่มเป็นก้อนกันมากขึ้น ซึ่งอัน

วงกว้าง เราจะต้องมีความชัดเจน มีจุดยืน มีความเชื่อมั่นพอสมควร ในการที่จะผลักดัน เสนอให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งตรงนั้นผมคิดว่าโอกาสเป็นไปได้สูง

เสขิยธรรม : ถ้าปล่อยให้สถานการณ์ของพุทธศาสนา ในประเทศไทยเป็นไปเช่นในปัจจุบัน ภายใต้ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ และโครงสร้างที่มีมหาเถรสมาคม อนาคตจะเป็นอย่างไร?

พระมหาเจิม : ผมคิดว่าบทบาทมันก็เหมือนกับ พุทธทำนาย โครงสร้างของอำนาจคณะสงฆ์ที่มีอยู่ทุกองค์กร ที่มีอยู่ก็จะเหลือแต่ซาก เหลือแต่โครงสร้าง ถ้าครบได้ยังไม่ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็น อยู่ผมคิดว่าบทบาทพุทธศาสนาก็จะไม่เหลือ ไม่เหลือในแง่ของ

นี่ยังคิดไม่ชัดเจนว่า จะทำในรูปไหน โดยที่ไม่ต้องอาศัยช่องเดิม อาศัยคณะสงฆ์

เสขิยธรรม : หมายความว่า โครงสร้างที่เป็นอยู่ตอนนี้ เป็นอุปสรรคต่ออนาคตของพุทธศาสนาที่พึ่งประสงค์ หรือว่าที่นำปรารถนาใช้ไหมครับ?

พระไพศาล : ใช่ เป็นอุปสรรค

เสขิยธรรม : ถ้าหากไฟกัลสงมาถึง โครงสร้างที่มีมหาเถรสมาคม โครงสร้างที่มี พ.ร.บ. คณะสงฆ์ที่เป็นอยู่ที่นี่ถือว่าเป็นอุปสรรคต่ออนาคตที่นำพึ่งปรารถนา?

พระไพศาล : ใช่ เป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเปลี่ยนแปลง แล้วทำให้คณะสงฆ์ทรุดโทรมลงไป ทำให้คนหันเหออกจากพุทธศาสนามากขึ้น ไปหาศาสนาใหม่ หันไปหาลัทธิใหม่ แล้วรวมทั้งทำให้เกิดมีลัทธิใหม่ๆ ที่พิสดารมากขึ้นที่ทำให้คนนี่หนีห่างจากศาสนามากขึ้น หนีห่างจากหลักธรรมมากขึ้นด้วยซ้ำ เพราะไม่เข้าใจ เพราะลัทธิศาสนาใหม่ตอนนั้นอยู่ได้อิทธิพลของบริโภคนิยมมากเลย เกิดขึ้นมา เพราะวัดไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้ เขาก็ไปหาลัทธิพิธีใหม่ๆ ซึ่งในที่สุดแล้วนี่เริ่มต้นนี้อาจจะเริ่มต้นได้ดี แต่ในที่สุดก็เสร็จบริโภคนิยม เหมือนกับชีวิตคณะ เริ่มต้นได้ดี ไปๆ มาๆ ก็เสร็จ เสร็จบริโภคนิยมได้ทุกอย่างบริโภคนิยมก็ฉลาดเข้าปกคลุมทุกสิ่งของที่ประชาชนแห่เข้าไปหา แล้วสิ่งนั้นจะเริ่มต้นด้วยสิ่งที่ดี

เสขิยธรรม : ถ้าหากปล่อยให้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จะนำไปสู่อะไรครับ?

พระไพศาล : ก็อนาธิปไตย ความเลอะตุ้มเปะทางด้าน

การที่เป็นองค์กร แต่มันจะเปลี่ยนเป็นคล้ายๆ แปลงกายเป็นกลุ่มลัทธิใหม่ ที่แสวงหาทางเลือกใหม่ สันตือโลก ธรรมกาย ไม่ใช่กรณีเดียวจะเกิดขึ้นอีกมากมาย ทราบได้ที่องค์กรคณะสงฆ์ยังไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะองค์กรในระดับสูง องค์กรคณะสงฆ์เองจะไม่ปรากฏในเชิงที่เป็นภาคปฏิบัติจริง ๆ เหลือแต่ชื่อ เหลือแต่เป็นพิธีกรรมที่มากขึ้น ชาวพุทธก็จะห่างเหินจากหลักที่เป็นแก่นแท้หลักธรรมของพุทธมากขึ้น เหลือแต่หลักธรรมที่เปลืองออกไปแต่มันล้มพันกันไม่ได้กับชีวิตจริงของเขา เพราะฉะนั้นผมคิดว่าอำนาจของคณะสงฆ์เองจะไม่ทำอะไรเหลือ อย่างที่เราเคยได้ยินคนพูดกันว่าอำนาจที่แท้จริงตามโครงสร้างอำนาจเดิมมันจะไม่เหลืออำนาจอะไร หรือเป็นอำนาจที่ไร้พลัง ที่เราเคยพูดกัน The

๘๘

องค์กรสำคัญมาก
ที่ในลังกาเนี้ ปฏิรูปสำเร็จปฏิรูปได้มากมาย
ธรรมปาละไม่ได้ทำคนเดียว
ธรรมปาละทำในรูปขององค์กรด้วย
คือมหาโพธิสมมาคม และที่จริงการเมืององค์กร
ทำให้พลังที่เราลงทุนไปนี่มันขยาย
เราลงทุนสิบ ถ้าการเมืองที่ดี ๆ นะ
ขยายเป็นร้อย

๘๙

ศาสนาหลัก หาแก่นสารไม่ได้ แล้วทุกศาสนานอนาคตจะเป็น เช่นนั้น เวลานี้รัฐก็ควบคุมความเชื่อทางพุทธศาสนาของคนไม่ได้ คณะสงฆ์ก็ไม่สนใจ การนับถือพุทธศาสนาก็จะเป็นแบบต่างคนต่างนับถือ นับถือกันไปหลากหลายมากมาย

เสขิยธรรม : คล้าย ๆ ว่าต่างคนต่างสอน หรือถ้านักวิชาการที่ต่างคนต่างพูด?

พระไพศาล : ใช่ แล้วแต่ละคนก็นับถือ เขาไม่ได้นับถืออย่างเดียว เขานับถือหลายอย่าง จะเกิดสิ่งทีเรียกว่าจับหน่วยทางศาสนา แต่ละคนก็จะนับถือทั้งเจ้าแม่กวนอิม ทั้งพระสุพรรณกัลยา ทั้งเหรียญ ร.๕ อาจจะรวมทั้งฮินดูด้วย พระอินทร์ พระอิศวร และนับถือพุทธด้วย เรียกว่าการผสมผสานทางศาสนา จนเลอะตุ้มเปะไปเลย

เสขิยธรรม : กลไกที่มีอยู่เหมือนอย่างการสอบทาน การตรวจสอบความถูกต้องของพุทธศาสนาที่เคยมีมากในอดีต

power is the powerless อำนาจที่มันไร้พลัง ไม่มีความหมาย อำนาจเดิมที่เป็นอยู่ ถ้าไม่ปรับองค์กรใหม่ตามทิศทางใหม่ ซึ่งจะต้องยืนอยู่บนรากฐานพระธรรมวินัย

เสขิยธรรม : เหมือนกันว่ามันจะนำไปสู่วิกฤตของศาสนาที่เป็นระบบ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะนำไปสู่วิกฤตของชาวพุทธหรือว่าของประชาชน?

พระมหาเจิม : ผมมองว่ามันเป็นวิกฤตขององค์กรของคณะสงฆ์ เช่น มหาเถรสมาคม อีกสัก ๑๐ ปี ถ้าปล่อยสถานการณ์แล้วเกิดกรณีธรรมกาย เกิดกรณีอื่น กรณีสันตือโลก ก็ลดศรัทธามหาเถรสมาคมลง กรณีธรรมกายก็ลดลงไปอีก ถ้าเกิดอีกกรณีหนึ่งมันจะเหลือซีกก็เปอร์เซ็นต์ มันจะลดไปอีกก็เปอร์เซ็นต์ ถึงว่ากรณีเราลด ๒๐% กรณีหลังซีก

เช่น มหปเทส กาลามสูตร จะไม่สามารถที่จะเป็นเครื่องมือที่
ทำคุณกันสมัยได้หรือ?

พระไพศาล : เป็นได้ อันนั้นเป็นหลัก ปัญหาคือคนไม่
รู้หลักนี้ สมัยก่อนมีตัวพระและมีตัวชุมชนเป็นตัวคุมไม่ให้มี
ความเพี้ยนอย่างนี้ให้มีมากเกินไป คือถ้าเพี้ยนก็เพี้ยนเฉพาะ
จุดเพี้ยนเฉพาะชุมชนแต่อันนั้นเพี้ยนหมดเพราะอาศัยสื่ออาศัย
ระบบแบบ mass เป็นสื่อมวลชน เพี้ยนก็เพี้ยนหมด แต่ละคน
ยังมีสิทธิ์ที่จะเพี้ยนได้กำหนดชนิดเพราะว่ารัฐคุมไม่ได้ คณะสงฆ์
คุมไม่ได้ ทุกอย่างเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล เมื่อศาสนาเป็น
เรื่องของปัจเจกบุคคลนี้มันแยกแล้วต้องให้ศาสนาเป็นเรื่องของ
ชุมชนให้ได้ คือต้องเสริมความคิดแบบชุมชนให้เกิดมีขึ้นเพื่อ
ชุมชนนั้นเข้ามาเป็นตัวคุม ตัวคุมศาสนาไม่ให้เพี้ยนเกินไป แต่ที่
นี้จะคุมได้ชุมชนต้องมีความรู้ เพราะอย่างนั้นก็ต้องทำงานใน
ระดับชุมชน การส่งเสริมให้เกิดกลุ่มพวกนั้นมาก ๆ ก็ดี แต่ว่า
ต้องส่งเสริมการศึกษาด้วย โดยผ่านชุมชนแบบนี้ โดยผ่าน
องค์กรชุมชนแบบนี้

เสถียรธรรม : แสดงว่าความเป็นชุมชนก็คือคำตอบ ต่อ
อนาคตที่ดีงาม ต่ออนาคตที่หน้าพิงปรารภของพุทธศาสนา

พระไพศาล : มีความหวังมากกว่าจะให้เป็นเรื่องของรัฐ
หรือเรื่องของทุนดูแลอย่างเดียว และก็ไม่ต้องพูดถึง มส.
ซึ่งบางคนแปลว่า หมดสิ้น

๓๐% ก็เหลือ ๕๐ ต่อไปมันจะเหลืออะไร ถ้าเกิดกรณีอื่น
ขึ้นมา เพราะว่าตอนนี้ชาวบ้านมีเสรีภาพมากขึ้นในการ
แสดงความคิดเห็นและความรู้อะไรกว้างขวางขึ้นถึงว่า
องค์กรก็จะเหลือแต่ชื่อ.

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต)
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดจันทารามวรวิหาร (กลาง) ตลาดพลู กทม.
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ มมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรรมการที่ปรึกษาพระสงฆ์กลุ่มเสถียรธรรม
สัมภาษณ์ เมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ที่วัดจันทารามฯ

เสถียรธรรม : การแยกออกเป็น ๒ นิิกาย แล้วพากัน
ยึดถือคำสอนตามครูบาอาจารย์ของตนไป มีข้อดีข้อเสีย
อย่างไรบ้าง?

พระศรีปริยัติโมลี : เป็นธรรมชาติขององค์กร มันต้อง
มีวิวัฒนาการ ต้องแยกกัน ไม่เฉพาะพุทธศาสนา ศาสนาอื่นก็
แยก แยกเป็นนิิกายต่าง ๆ แยกย่อยไปเรื่อย ๆ แยกเป็น
schools เป็น subschools เป็น sect subsect มันก็ขยาย
แยกออกไปเรื่อยๆ การแยกเป็นนิิกายมันก็มีเป็นนิิกายย่อย
ใหม่ ๆ มันก็มีส่วนดีในแง่ที่ว่ามันจะทำให้คล้าย ๆ ว่ามีเสรีภาพ
ในความคิดในการจัดตั้งว่าจะเสนอสิ่งใหม่ ๆ ปรับตัวสิ่งใหม่ ๆ
เข้ากับสังคมใหม่ ๆ เสนออะไรใหม่ให้กับสังคม สังคมได้รับ
ประโยชน์จากสิ่งใหม่ ๆ นั้นอะไรที่มันแน่นอนอยู่อย่างเดียวก็
อาจจะเป็นปัญหาเหมือนกัน วิกฤตเหมือนกัน หรือจะเรียกว่า
อะไรที่มันไม่เคลื่อนไหวเลยมันก็เป็นสิ่งที่ตาย ในขณะเดียวกัน
สิ่งที่เป็นประโยชน์ มันก็มีโทษ อย่างนิิกายต่าง ๆ ที่เกิด
เรื่อยๆ นี้เมื่อเกิดมากๆ ขึ้นมันก็เกิดความเสี่ยงเจ็ดเจ็ดอันตราย
เอกภาพไม่มี unity ไม่มี

จะเห็นได้ว่าถ้าเราไปอินเดียนี้ เนื่องจาก(อินเดีย)มีเสรีภาพ
การพระศาสนา รัฐไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ รัฐถือว่าศาสนานั้น

ต้องดูแลตัวเอง รัฐนั้นเป็น secular state เป็นรัฐของชาวบ้าน เป็นโลกีย์รัฐ เพราะฉะนั้นเมื่อศาสนาต้องเป็นอยู่เองนี้ เขาจะ ทำอย่างไรก็ได้เพื่อให้ศาสนาคงอยู่ เจ้าลัทธิอาจจะมีกุศโลบาย มีอะไรก็ได้ที่จะทำให้คนมาเลื่อมใสศรัทธา เมื่อไม่ผิดกฎหมาย ไม่ถึงกับล่อลวงเขา ก็ไม่ถึงกับว่าสร้างความหวุ่นไหวให้แก่วิถี ทั้งหลาย ก็ประยุกต์กันสุดกู่เลย

เพราะฉะนั้นจะประยุกต์กันอย่างไรจะแต่งตัวกันอย่างไร มีพิธีกรรมอย่างไรก็ได้ ในขอบข่ายของกฎหมายอาญาที่ไม่ ลังเียงในขณะเดียวกันก็จะมีการวิพากษ์วิจารณ์กัน แม้กระทั่ง ในวัดเอง ในวัดของฮินดูก็จะพูดถึงคุณความดีของพระเจ้า มี พิธีกรรมในวัด แต่ข้างหน้าวัดจะมีป้ายว่าพูดว่าพระเจ้าไม่จริง พระเจ้าหลอก อะไรอย่างนั้นนั้นก็คล้าย ๆ ทั่วกันเสรีภาพเต็มที่ คนที่เชื่อก็เชื่อไป คนที่ไม่เชื่อก็วิพากษ์วิจารณ์กันไป คัดค้านกันไป ให้ชัดเจนไปเลย เพราะฉะนั้นฮินดูจึงรวมกันไม่ได้ อย่าง ที่เราบอกว่าถ้าไปอยู่ที่ไหนถ้ารวมกันได้ก็ไม่ใช่คนอินเดีย ถ้าแตกกันก็ไม่ใช่คนจีน ถ้ารวมกันได้ก็ไม่ใช่แขกอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ก็ทะเลาะเบาะแว้งกันตลอดเวลา จะเรียกว่าหา ความเป็นเอกภาพ เป็นกลุ่มก้อน สามัคคีธรรมหาได้ยากมาก นี้ก็คือโทษของการแยกนิกาย แยกแล้วแยกอีก

ในเมืองไทยปัจจุบันนี้ก็เหมือนกัน แม้กระทั่งมี ๒ นิกาย เราก็ยังทำงานแบบร่วมมือกันไม่ได้ มหานิกายก็ดูเรื่องธรรม- ยุต ธรรมยุตในขณะเดียวกันก็ดูมณฑลนิกาย ธรรมยุตก็คล้าย ๆ ก็พยายามที่จะนำเสนอสิ่งดี ๆ การเผยแพร่ซึ่งฝ่ายนี้ก็เสนอ สิ่งดี ๆ ให้คนเลื่อมใสศรัทธา ฝ่ายนี้ก็เสนอลักษณะนี้ ลักษณะ อย่างนี้ทั้งหมดถึงนิกายใหญ่ ที่เห็นอินเดียมีนิกายย่อย ๆ ซึ่งมี subsect ทั้งหลาย ก็ยังจะต้องประยุกต์ไปสุดกู่ เพราะถ้าเกิด สิ่งใหม่ นิกายใหม่ ก็จะต้องมีอะไรใหม่ใช้ใหม่ อย่างสันตโตโคก เขาก็ต้องขายความเป็นมั่งสิริวิฑิตของเขา การกินน้อยมักน้อย อะไรของเขา เขาก็ต้องมีอะไรของเขาที่ต้องเสนอสิ่งใหม่ ธรรมกายออกมาก็เสนอสิ่งใหม่ ธรรมกายเกิดมาก็มีสิ่งใหม่ ใช้ใหม่ มีความเป็นพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสังคม อุตสาหกรรม สังคมค้าขาย

เพราะฉะนั้นเราก็เห็นว่าเขาก็เสนอรูปลักษณะนี้ไปว่า พระเจ้าพระสงฆ์จะต้องหมั่นจิ๋ว มีท่าทางอะไรซึ่งเป็นท่าทาง คล้าย ๆ ของนักธุรกิจของคนชั้นกลาง ของคนที่มั่งคั่งต่าง ค์ คล้าย ๆ เป็นพระของคนมีสตางค์ พระของคนที่มีเงินมีทอง คนชั้นกลาง ไปมีรูปลักษณะมีอะไรซึ่งจัดสร้างกันมาจะมีระบบ บริหารอะไรที่จะนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ ให้สังคม เพราะฉะนั้นการ

แยกนิกายนี้โดยลึก ๆ พูดไปแล้ว ๖ ศาสนาก็ให้เสรีภาพ อยู่แล้ว อาตมามองอย่างนี้ คนจะคิดจะทำอย่างไรก็ได้จน กระทั่งถึงบรรลุนิพพาน แต่ถ้ามั่นมั่นน้อยสันโดษเรากับปฏิบัติตาม หลักการของพุทธศาสนา เราไม่ได้แยกนิกายเพื่อที่จะหา สมาชิกเยอะ ๆ ไม่ได้ขยายวัดเยอะ ๆ อะไรอย่างนี้ ความจำเป็น ในการแยกนิกายหรือตั้งสำนักใหม่อะไรเหล่านี้ น่าจะมีความจำเป็นน้อย หลวงพ่อพุทธทาสอาจจะเป็นตัวอย่างหนึ่ง ทำหน้าที่ความไม่เห็นด้วยกับพระสงฆ์ส่วนใหญ่ ที่ท่านแยกไป อยู่สันโดษก็เห็นว่าท่านไม่ได้ประกาศ ไม่ได้ตั้งนิกายใหม่ ไม่มีอะไรซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้คณะสงฆ์ส่วนใหญ่หนักใจ ก็ยัง อยู่ร่วมกันได้ ความจริงแนวทางของท่านอาจารย์พุทธทาสนั้น ค่อนข้างจะเด่นชัดกว่าสันตโตโคกด้วยซ้ำไป

เสขิยธรรม : การปกครองคณะสงฆ์มีทางเลือกอื่นอีก ไหมนอกจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในแง่โครงสร้างใหม่ หรือการใช้พระธรรมวินัยเป็นหลัก?

พระศรีปริยัติโมลี : มันไม่มีสูตรสำเร็จ อาตมาก็บอก ไม่ได้ว่ารูปแบบที่ควรจะเป็น ๆ อย่างไร คงจะต้องมีการไป สันทนาการและระดมสมอง คิดกัน แต่เท่าที่คิดกันเป็นแค่ คร่าว ๆ คิดว่าน่าจะมีการกลับเข้ามาสู่หลักใหญ่ของพระธรรม วินัย เอกลักษณ์ของธรรมวินัยมาใช้เรื่องการระงับอธิกรณ์ เรื่อง ของอธิกรณ์สมณะ เามาใช้เรื่องของพระวินัย เอากลับมาใช้ แล้วก็ส่งเสริมให้พระท่านแต่งพระธรรมวินัยมากขึ้น และส่วน องค์กรบริหารของผู้ขับเคลื่อนก็น่าจะกลับมาคิดเรื่องความ เป็นสงฆ์เป็นสังฆะ ทำอย่างไรเราจะบริหารโดยสงฆ์ ไม่ใช่ ผู้ใดผู้หนึ่งมีอำนาจเต็มที่ แล้วก็ไม่น่าจะมีหลายคณะ เช่น คณะกลางเรียกว่าเป็นองค์กรบริหารสงฆ์ส่วนกลาง คล้าย ๆ มาแทนมหาเถรสมาคมอะไรทำนองนี้ น่าจะมีองค์กรบริหาร ซึ่งเป็นระดับจังหวัดเข้ามาช่วยแบ่งเบาหรือกระจายอำนาจ และก็ในหน้าที่การงานอาจจะต้องมีคณะกรรมการเข้ามาเป็น ชุด ๆ ทำอย่างไรต้องไปศึกษาดูว่าระบบเก่า สังฆมนตรีมันใช้ได้ไหม มีข้อบกพร่องอะไรต้องไปถามท่านที่อยู่เกิดทันสมัย สังฆมนตรีมันมีข้อบกพร่องอย่างไร แต่หลักใหญ่ตรงนี้คือ คิดว่าพระผู้ใหญ่มหาสมาคมหลายรูปท่านเห็นด้วย เพราะว่า เราคงต้องเชื่อมั่นว่าท่านเหล่านั้น...พระผู้ใหญ่เหล่านั้นต้องการ ให้พระศาสนาเจริญรุ่งเรือง ต้องการให้การศึกษารูปการคง ได้รับการปรับปรุง แต่เราคงต้องถวายเป็นเกียรติท่าน ให้ท่าน คงอยู่ในสถานะเดิม หรือว่าสูงส่งขึ้น เรื่องของการยอมรับ นับถือสมณศักดิ์อะไรนี้ เราคงจะต้องถวายเป็นเกียรติให้ท่านอยู่

อย่างนี้

เสขิยธรรม : ถ้ายกเลิกสมณศักดิ์ และปรับโครงสร้างใหม่?

พระศรีปริยัติโมลี : ไม่ถึงกับต้องยกเลิกสมณศักดิ์... ไม่ต้องยกเลิก ในแง่ที่ว่าเมื่อเราเติบโตมาอย่างนี้เรา สถาบันพระศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะถ้าไม่มีระบบสมณศักดิ์ดูเหมือนสถาบันพระมหากษัตริย์จะไม่ได้แสดงกฤษฎาภินิหาร ไม่ได้อุปถัมภ์พระศาสนา ไม่ได้แสดงตรงนี้ พระบารมีของพระองค์นี้ ตรงนี้คงไว้ ถ้าเป็นไปไม่ได้ก็คือเรื่องสมณศักดิ์ให้ท่านถวายไปตามพระราชอัชฌาไศย ส่วนการปกครองเป็นเรื่องของคณะสงฆ์ คณะสงฆ์เป็นเรื่องของคณะสงฆ์ส่วนกลางเรียกว่ารุ่นกลาง ๆ ซึ่งมีกรอบตัววางกรอบไว้ และก็ให้ท่านที่ยังมีพลังกำลังอยู่ในวัยสี่สิบห้าสิบ ที่เข้มแข็งในเรื่องวิชาการเข้ามารับผิดชอบ เรียกว่าเข้ามาทำแทนพระมหาเถระผู้ใหญ่ ยกให้ท่าน(มหาเถระผู้ใหญ่)เป็นสภาที่ปรึกษา ให้ท่านเป็นคล้าย ๆ คุณเลให้คำแนะนำพวกเขาอะไรที่เป็นรุ่นใหม่ ไม่ถึงกับต้องไปยกเลิกสมณศักดิ์ แต่ว่าให้สมณศักดิ์นั้นเป็นไปตามพระราชอัชฌาไศยของพระเจ้าอยู่หัว แม้ท่านผู้ไม่ได้ทำหน้าที่ปกครองก็จะเจริญในสมณศักดิ์ได้ จะขึ้นไปสูงส่งอย่างไรก็ได้ แต่อันหนึ่งที่คุณคิดว่าต้องคุยกันมากก็คือเรื่องของฝ่ายธรรมยุต เขาจะรู้สึกว่าเขาสูญเสีย นี่ต้องพูดคุยกันมากลอบบั้นมากจะทำอย่างไร ต้องร่วมมือกันแล้วในยุคนี้ ใน(ยุคที่)พุทธศาสนานี้ได้เสื่อมทรุดมาเยอะแล้ว ถ้าเราไปติดอยู่ในเรื่องของชื่อ เรื่องของสำนัก

ของนิภาย พระศาสนาจะเป็นปัญหา คณะสงฆ์จะเป็นปัญหากันทั้งหมด แต่ถ้าเราร่วมมือกันอาจจะเสียสละบ้างส่วนหนึ่งเสียสละบ้าง และก็ร่วมมือกันอย่างจริงจังจริงใจเพื่อการพระศาสนา อันนี้คืออยู่ที่การที่เจงคิดว่าจะเป็นไปได้

เมื่อพระศาสนาเจริญรุ่งเรืองจะเรียกว่าทุกฝ่ายได้ สังคมได้ ประชาชนได้ คนไทยก็ได้ แม้กระทั่งต่างประเทศก็ได้ แต่ถ้าพระศาสนายังมีปัญหาอยู่ ลูกหลานเราก็ไม่มีทิศทางศีลธรรมก็แย่ ยาบ้า ยาฆ่า คีลธรรมอะไรผิด ๆ เข้ามาเยอะ ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์เองก็ไม่ใช่ที่ชื่นใจของชาวบ้าน เดี่ยวมีแต่ข่าวลวงหน้าหนังสือพิมพ์ พระสงฆ์เองก็เป็นส่วนหนึ่ง แม้แต่พระสงฆ์ดี ๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งไม่ว่าระดับล่าง ระดับสูง ระดับเถระก็ถูกมองว่าเป็นเหมือนกัน ยิ่งถ้าเรามีองค์กรบริหารที่ไม่สามารถทำงานได้กระฉับกระเฉง ก็จะถูกสังคมเขาเรียกว่า *ปราชส* ดูหมิ่นดูแคลนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็มีเกิดบ้างแล้วใช้ใหม่ คนมองมหาสมาคมในแง่ที่ไม่เชื่อถือไม่อะอะไรซึ่งภาพอย่างนี้ไม่น่าเกิด ซึ่งถ้าเกิดขึ้นมา ถ้าเขาไม่เชื่อถือพระสงฆ์มันจะลามไปถึงความไม่เชื่อถือเรื่องของศีลธรรม เรื่องของพระศาสนาเรื่องของพระรัตนตรัย ข้อนี้ในส่วนรวมเป็นผลเสียร่วมกันทั้งหมด อาตมาว่าเรื่องนี้ต้องประชุมกันพูดคุยกันในวงในวงนอก ค่อย ๆ เป็นไป คิดว่าเรายังมีความหวังอยู่ ถ้าเรามีผู้ประสานงานดี เข้าใจปัญหา แล้วก็ทางรัฐบาลเองเขาฟังพระสงฆ์เขาอยากจะทำเหมือนกันบางทีก็ถูกเรื่องบ้าง ไม่ถูกเรื่องบ้าง อย่างกำลังจะร่างพระราชบัญญัติเรื่องการส่งเสริมกิจการเรื่องพระศาสนา

รับบริจาคเทปเปล่า

“กลุ่มพุทธทาสศึกษา” ขอเชิญชวนเพื่อนสหธรรมิก ร่วมบริจาคเทปเปล่า ความยาว ๖๐ นาที (ไม่จำกัดยี่ห้อ) ซึ่งไม่เคยใช้บันทึกเสียงมาก่อน

เพื่อจัดทำศูนย์ข้อมูลแถบเสียงคำบรรยายธรรมของพระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ) สำหรับผู้สนใจ, ผู้เข้าอบรม, ผู้ศึกษาและปฏิบัติธรรม ณ สวนเมตตาธรรม บ้านห้วยงูใน หมู่ที่ ๕ ตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เราจะนำเทปเปล่าที่ได้รับบริจาค ไปแลกเปลี่ยนคำบรรยายของท่านอาจารย์พุทธทาส ณ โรงมหรสพทางวิญญูณสวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โครงการนี้จะต้องใช้เทปเปล่ากว่า ๓,๐๐๐ ตลับ

บริจาคโดยตรงที่ **กลุ่มพุทธทาสศึกษา** ตู้ปณ.๕๓ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๑๑๐
หรือ **คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา(ศพพ.)**
๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จเจ้าพระยา คลองสาน กทม. ๑๐๖๐๐
โทร. ๐๒-๔๓๗๙๔๔๕ โทรสาร ๐๒-๔๓๗๙๔๕๐ (ติดต่อ คุณสมเกียรติ มีธรรม)

รับบริจาคเป็น **เทปเปล่า** เท่านั้น..กรุณางดการบริจาคเป็นเงิน

หมู่พระอรหันต์ ท่านอยู่เป็นสุขจริงหนอ*

สุชีโน วต อรหุโต,
ตณฺหา เตสํ น วิชชติ,
อสุมฺมาโน สมฺมุจฺฉินโน,
โมหฆาลํ ปทาลิตํ.

อเนชฺชนเต อนุปฺปตฺตา,
จิตฺตํ เตสํ อนาวิลํ,
โลเก อนุปฺลิตฺตา เต,
พฺรหฺมภูฏา อนาสวา.

ปญฺจกฺขนฺธ ปรีณฺญา,
สत्ตสทฺธมฺมโคจฺรา,
ปสฺสียา สบฺปฺริสา,
ปฺตฺตา พุทฺธสฺส โอรสา.

สत्ตฺรตนสมฺปนฺนา,
ติสฺส ลิกฺขาสฺส ลิกฺขิตา,
อนวิจฺรณฺติ มหาวิธา,
ปหีนภยภารวา.

ทสทฺหฺเคลสิ สมฺปนฺนา,
มหานาคา สมหิตา,
เอเต โข เสฏฺฐา โลกสมฺมึ,
ตณฺหา เตสํ น วิชชติ.

อเสกฺขณฺณํ อุปฺปนฺนํ,
อนฺติโมยํ สมฺมุสฺสโย,
โย สาโร พฺรหฺมจฺริยสฺส,
ตสฺมึ อปรปฺจฺยา.

วิธาสุ น วิกมฺปนฺติ,
วิปฺมฺตฺตา ปฺนพฺกฺวา,
ทนฺตฺกฺมึ อนุปฺปตฺตา,
เต โลเก วิชฺิตาวิโน.

อุทฺธํ ติริยํ อปาจิณํ,
นนฺหิ เตสํ น วิชชติ,
นทนฺติ เต สีหนาทํ,
พุทฺธา โลเก อนฺตฺตรา,
อิตฺติ.

หมู่พระอรหันต์ ท่านอยู่เป็นสุขจริงหนอ,
เพราะท่านไม่มีตัณหาความอยาก,
ท่านตัด การถือเราถือเขา ได้ขาด,
ท่านทำลาย ข่ายโมหะพินาศ เช่นกัน.
หมู่พระอรหันต์นั้น ท่านถึงความไม่หวั่นไหว,
ดวงจิตของท่านไซร้ ไม่ขุ่นมัวหมองไหม้,
ท่านไม่ถูกตัณหา มานะ ทิฏฐิ ฉาบทาไว้ในโลก,
ท่านจึงเป็นพรหม หมดสิ้นอาสวะ แท้จริง.
หมู่พระอรหันต์นั้น ท่านกำหนดรู้ขั้นที่ ๕ โดยทั่วถึง,
ท่านมีศีลธรรม ๗ เป็นโคจร,
ท่านเป็นสัตว์บุตร ที่ควรสรรเสริญ,
ท่านเป็นพุทธบุตร พุทธโอรส แท้จริง.
หมู่พระอรหันต์นั้น ท่านสมบูรณ์ด้วยวิัตนะทั้ง ๗,
ท่านศึกษา ในสิกขาทั้ง ๓ อยู่ด้วยดี,
ท่านยอมทอ้งเที่ยวไปอย่างมหาวิรบุรุษโดยลำดับ,
ท่านละความกลัวและความขลาด ชาติละบั้นไป.
หมู่พระอรหันต์นั้น ท่านสมบูรณ์ด้วยองค์ธรรม ๑๐ ประการ,
ท่านเป็นมหานาค มีจิตตั้งมั่นด้วยดี,
หมู่พระอรหันต์นี้แล เป็นพระผู้ประเสริฐสุดในโลก,
เพราะท่านไม่มีตัณหา ความอยาก นั้นเอง.
หมู่พระอรหันต์นั้น ท่านเมื่อเสขญาณบังเกิดขึ้นแล้ว,
ร่างกายนี้ มีเป็นครั้งสุดท้าย,
“เนื้อแท้” แห่งพรหมจรรย์อันใด มีอยู่,
ท่านไม่ต้องมีคนอื่น เป็นปัจจัยจงใจให้เชื่อในเนื้อแท้อันนั้น.
หมู่พระอรหันต์นั้น ท่านไม่หวั่นไหวในมานะไร ๆ,
จึงหลุดพ้นจากภพใหม่,
ได้บรรลุถึงซึ่งอรหัตตภูมิแล้ว โดยลำดับ,
หมู่พระอรหันต์นั้น จึงชื่อว่าชนะเด็ดขาดแล้วในโลก.
ทั้งส่วนเบื้องบน ท่ามกลาง และเบื้องล่าง,
ความเพลิดเพลिन ย่อมไม่มีแก่หมู่พระอรหันต์เหล่านั้น,
หมู่พระอรหันต์นั้น จึงบันลือสีหนาท,
“ว่าเป็นพุทธะ” พระผู้ที่ไม่มีใครยิ่งกว่าในโลก สมจริงแท้,
ด้วยประการฉะนี้แล.

Phonra Srinakhar แปล

*อรหันตสูตร สังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค พระไตรปิฎกฉบับบาลีสยามรัฐ เล่ม ๑๗ ข้อ ๑๕๓ หน้า ๑๐๑-๑๐๒

ธรรมชาติยสานศรัทธา*

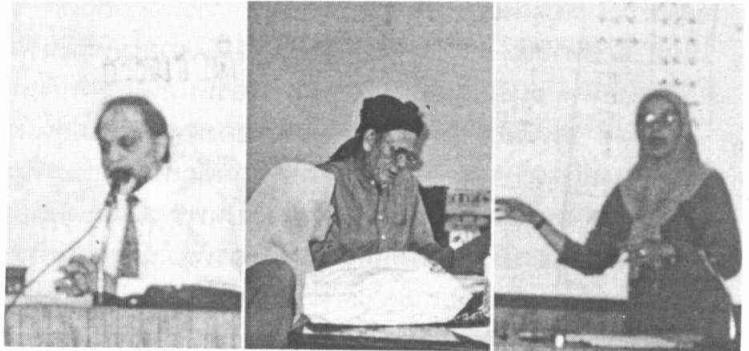
ต้นกล้วย

ตะวันลับเหลี่ยมเขาไปแล้ว แต่ไอ
ร้อนยังคงระอุกรุ่นอยู่ ความมืด
เริ่มโรยตัวช้า ๆ แสงที่เหลืออยู่ขมขมัว
ค่อยคืบคลานถอยออกไป นกตบยุงบิน
ฉวัดเฉวียนหาเหยื่อ หมูแม่กลางคืน
เริ่มสีปีกตั้งแต่ยังไม่ค่ำ อย่างชาวตัวหนึ่ง
บินลัดฟ้าไปทางทิศตะวันตก สีขาวของ
มันกลืนไปกับฟ้าข้างแรมเดือนสี่ ฉันทกลับ
มาจากอาบน้ำพุร้อน เดินแบบไม่รีบร้อน
ตั้งใจจะชมภาพการปิดม่านของวันไป
ด้วย จู่ ๆ กระต่ายตัวหนึ่งก็กระโดด
แผลิ้วข้ามทางตัดหน้าไปแค่ ๒-๓ เมตร
แล้วหันมาทักหน้าตื่นตกใจเมื่อเห็นฉันยืน
หน้าล่อกล่อกแล้วโผล่เข้ามาไปอีกฝั่งไม่
อย่างว่องไว ดูราวกับไม่มีธุระอะไรจะ
คุยด้วย

แว่วกังวานระดังดังมาจากอาราม
เป็นสัญญาณบอกกว่า อีก ๑๕ นาทีข้างหน้า
จะมีการทำวัตรสวดมนต์เย็น เดิน
ลอดประตูใหญ่หน้าอาราม ผ่านสวน
มะพร้าวที่มีไม้เลื้อยกระรอกกว่าร้อย
มะม่วงป่าทะนึ่งสองต้นที่อยู่ใกล้ทางเดิน
เป็นงามืดตะคุ่มครอบคลุมเป็นวงกว้าง
เดินผ่านแล้วแฉกร ๆ อยู่ว่าจะไปจะอยู่กับ
มิตรผู้มีพิชแต่ไม่ฟังประสงค์จะทำร้าย
ใครเข้า เลยชะลอความเร็วลง กลายเป็น
ย่องไปช้า ๆ เสียหุสดับสรรพลาเนียงของ
วันที่เริ่มทยไปทีละนิด ๆ แม้ลมก็ไม่ไหว
ไปไม่

อารามแห่งนี้มีเนื้อที่กว่าแปดสิบไร่

ปัจจุบันมีผู้พำนักทั้งภิกษุและฆราวาส
รวม ๗ คน แต่หากนับรวมเพื่อนๆ ที่พึ่ง
พาอาศัยรวมกันอยู่ในป่าแห่งนี้แล้ว ก็ไม่
สามารถนับได้หมดเป็นแน่ กระรอก
กระต่ายเท่าที่เห็นนับไม่ถ้วนแล้ว ไก่ป่า
อีกละ แยะแยะ ตะกวดเออย กระเจงเจอย
ปูปลาในสระและคูคลอง วันก่อนเจอ
งูเห่ามาเลียบเคียงอยู่ใกล้กุฏิ ทำท่ามาหา
นักกินกรรม เจ้านี้นาน ๆ จะเจอที แต่
เขาก็มักหลีกทางให้เสมอ ไม่ได้แสดงท่า
วังโตอะไร พอเห็นคนเขาก็เลื้อยหลบไป
ช้า ๆ ไม่กระโดดกระตัก สมศักดิ์ศรีของ
สัตว์พิชอยู่เหมือนกัน ส่วนงูกะปะที่มานอน
นัทกทายกลางทางเดินบ่อย ๆ นั้น
ก็คุ้นเคย เกือบจะจำหน้ากันได้แล้ว แต่
เขาก็ยังฉกักตอยุ่ในแอ่งหากเข้าไปใกล้
นัก ซึ่งขูไปอย่างนั้นแหละ ฉันทอยู่ที่นี้มา
ถึง ๔ ปี ยังไม่เคยเห็นใครโดนกัดเลย แม้
กระทั่งฝรั่งบางคนทีเชื้อเข้าไปเหยียบเอา
บ้างยามค่ำคืน ก็รู้สึกเหมือนเขาจะไม่
ถือสาเอาด้วยซ้ำ

สัปดาห์ที่แล้วไปร่วมงานอบรม
สัมมนาแลกเปลี่ยนระหว่างศาสนาใน
กรุงเทพฯ สิ่งที่พูดกันวันนั้น คือ

สถานการณ์ของโลกธรรมชาติและสิ่ง
แวดล้อมซึ่งกำลังวิกฤตเข้าไปทุกที
ทำอะไรที่ผู้คนที่อยู่ในฝ่ายศาสนาจะ
ออกโรงมารับผิดชอบบ้าง เพราะกล่าว
กันอย่างจริงจังแล้ว คนในโลกนี้แม้จะ
อ้างตัวว่านับถือศาสนานั้น ศาสนานี้ แต่
ส่วนใหญ่ก็สูญเสียจิตสำนึกว่าตัวเองเป็น
ส่วนหนึ่งของธรรมชาติไปแล้วแทบทั้งสิ้น

นั่งฟังไปก็เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง ที่น่า
จะต้องใช้พลังของศาสนิกจากหลาย ๆ
ศาสนา มาทำความเข้าใจเพื่อร่วมมือกัน
เสียที เพราะไม่อย่างนั้นผู้ที่ยืนอยู่ฝ่าย
ศาสนาก็คงยากที่จะไปต่อกรกับระบบ
ทุนนิยมเสรีที่กำลังกลายเป็นอารยธรรม
เดียวที่ครองโลกจนกลายเป็นโลกาภิวัตน์
ไปแล้ว ทุนนิยมชนิดนี้นั้นการผลิตเพื่อ
ความเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอาเปรียบ
ธรรมชาติเป็นหลัก จนนำไปสู่บริโภคนิยม
อันเป็นที่คุ้นชินของคนรุ่นใหม่อยู่ในขณะ
นี้

หว่าความร่วมมือกันระหว่างศาสนาก็
ไม่ได้ง่ายอย่างที่คิด เอาที่ง่าย ๆ แล้
การเคารพกันอย่างสนิทจริงใจระหว่าง
ศาสนิกก็ไม่ง่ายเสียแล้ว ถึงตรงนี้ก็เกิด

คำถามขึ้นว่า ศาสนานี้ดีจริงหรือ? หากยิ่งปฏิบัติศาสนกิจของตัวเองเข้าไปมากเท่าไร กลับยิ่งคับแคบรังเกียจเจียดฉันท์เพื่อนที่นับถือศาสนาอื่น แล้วเป้าหมายที่แท้ของศาสนาคืออะไร เพื่อนคนหนึ่งไขความให้ว่า ตรงนี้ต้องตีประเด็นให้ชัดเสียก่อน ว่าลึกลงความจริงนั้น มีแค่หนึ่งเดียว แต่เรียกกันในหลายชื่อ นิพพาน พระเจ้า มหาตมัน อัลลอฮ์ เต๋า ฯลฯ ต่างภาษา วัฒนธรรม ศาสนาก็ให้ข้อลึกลงที่ต่างกัน อันที่จริงแล้ว ลึกลงนั้นไร้อัตถ์เข้าไป

พุทธ คริสต์ อิสลาม นั้นมันเป็นเพียงยี่ห้อเท่านั้น ก่อนหน้านั้นแม้แต่ตัวเองก็ไม่ได้มียี่ห้ออะไร สู้ละวางยี่ห้อแล้วหันมาทำความเข้าใจร่วมกันคงดีกว่า เพราะศัตรูร่วมของเราออกไปจากกิเลสภายในใจของแต่ละบุคคลแล้ว ก็คือ ระบบและโครงสร้างที่มี โกรธ หลง หนุน หลง อยู่ต่างหาก ที่คอยขูดรีดทำลายผืนโลกสร้างทุกข์ให้โลกและเราไม่สิ้นสุด หาใช่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันไม่ หากเอาแต่หลงยี่ห้อ (ซึ่งมีอยู่ดาษดื่น) จนไม่สามารถถววมมือกันได้ กระทั่งถึงฆ่าฟันกัน แล้วจะมีศาสนาไว้ทำไม...

รูปไปกับห้วงคำนึงปัจจุบันขณะ..บนทางเดินได้ต้นมะม่วง เมื่อฉันค้นพบว่าแสงแห่งวันได้หายไปสิ้นเชิงแล้ว จับพลัน...ราตรีก็เผยโฉมโอบคลุมไปทั่ว ทุกเศษเสี้ยวรอยต่อของเวลา สัมผัสสภาพแห่งธรรม(ชาติ)ดำเนินไปไม่สิ้นสุด ฉะนั้น

* การอบรมที่เสมสิกขาลัย จัดขึ้นเป็นเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างศาสนา ระหว่างวันที่ ๖-๗ มี.ค. ๒๕๕๒ ที่บ้านเซเวียร์ กรุงเทพฯ เพื่อสนับสนุนคำประกาศเรื่อง "ศาสนา แผ่นดิน และการอนุรักษ์" ที่เมืองไอฮิโต ประเทศญี่ปุ่น

การสัมมนาระหว่าง พระภิกษุ-แม่ชีพม่ากับไทยให้เท่าทัน ต่อการพัฒนาสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ กองสาราณีย์กร

คณะผู้ร่วมสัมมนาเข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชฯ

เมื่อ วันที่ ๒๒ มกราคม - ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ที่ผ่านมา อาคารมวงศ์สนิทได้จัดการสัมมนาให้แก่พระภิกษุและแม่ชีชาวพม่าขึ้นที่ พุทธมณฑล จ.นครปฐม ประเทศไทย

ในงานสัมมนาดังกล่าว นอกจากจะมีวิทยากรผู้ดำเนินการสัมมนาในแต่ละช่วง ซึ่งประกอบไปด้วยผู้มีชื่อเสียงจากวงการต่าง ๆ เช่น พระไพศาล วิสาโล, ดร.วิระสมบุญ, ดร.อุทัย ดุลยเกษม, ดร.ชายโพธิสิตา, นายสุลักษณ์ คีวรักษ์ ฯลฯ แล้ว ยังมีพระภิกษุและแม่ชีชาวไทยจำนวนหนึ่งเข้าร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนสหธรรมิกจากประเทศพม่าด้วย ในประเด็นการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม อันเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อสังคมและองค์กรทางศาสนา ตลอดจนบทบาทอันพึงมีของนักบวช ขณะที่ประเทศพม่ากำลังเตรียมการจะเปิดประเทศอยู่นี้ การได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ ตลอดจนจนความผิดพลาดของเพื่อนบ้านจึงนับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง

นอกจากกิจกรรมดังกล่าวแล้ว พระภิกษุและแม่ชีชาวพม่ายังมีโอกาสได้เดินทางไปเรียนรู้ จากประสบการณ์ของพระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน) ที่ จ.สุรินทร์ ในด้านการเกษตรปลอดสารพิษและธนาคารข้าว, ชุมชนของผู้ป่วยเอ็ดส์ภายใต้การดูแลของพระภิกษุที่วัดพระบาทน้ำพุ จ.ลพบุรี, การฟื้นตัวของชุมชนซึ่งเคยล่มสลายที่บ้านสาเคลี จ.พระนครศรีอยุธยา, ภูมิปัญญาชาวบ้านในการนวดแผนโบราณที่วัดหนองหญ้าาง จ.อุทัยธานี ตลอดจนการเยี่ยมชมการทำงานกับเด็กและเยาวชนของแม่ชีจากสถาบันแม่ชีไทยที่จ.ราชบุรี ฯลฯ

บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ของพุทธบริษัททั้ง ๒ ประเทศ นับว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีของความร่วมมือระหว่างกันในฐานะศาสนิกโดยมิได้มีเรื่องอำนาจและทุนเป็นปัจจัยหลัก เหมือนความสัมพันธ์อันเจือไว้ซึ่งผลประโยชน์ดังที่เคยกระทำมาในระดับรัฐบาล

ธรรมสังฆจรรยาอีสานใต้ ครั้งที่ ๒

พุทธประเพณีเดินเท้าเพื่อศานติ

รตโนภิกขุ

การเดินเท้าธรรมสังฆจรสู่ชุมชน ในเขต ต.กำเม็ด ต.โนนเปลือย ต.กุดชุม สามตำบลใน จ.ยโสธร เมื่อ ๒๕ มกราคม ถึง ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ที่ผ่านมา เป็นโครงการร่วมใจใฝ่ศึกษาของกลุ่มพระสงฆ์อีสานใต้ นำโดย พระครูสุวิมลพัฒนกิจ เจ้าคณะตำบลกุดชุม พระอธิการบุญมี สิริบุญโณ เจ้าอาวาสวัดโคกกลาง อ.ทรายมูล พระอาจารย์สง่า เตชปญโญ วัดท่าลาด และพระสมพร รตโน กับคณะจากอำเภอพนมไพร ตามไปสมทบ ได้นำพระสงฆ์จำนวน ๓๐ กว่ารูป เดินเท้าจาริกไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อฝึกพระเป็นนักประกาศศาสนาและศึกษาชุมชน

การเดินทางของพระสงฆ์ไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นที่คุ้นเคยและรู้จักกันดีคือคนไทยที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ขุดงค์” เป็นพุทธประเพณีที่สืบสานนันทมาของครูบาอาจารย์ ถือเป็นข้อวัตรที่พระสงฆ์นิยมปฏิบัติกันมาแต่โบราณหลายร้อยปี การเดินครั้งนี้ต่างจาก “ขุดงค์” ที่เข้าใจกันทั่วไป พระขุดงค์มักจะปักกลดนอนตามป่าช้า หรือชายป่าตีนหมู่บ้าน แต่คณะธรรมสังฆจรนอกจากจะปักกลดนอนบริเวณวัดในหมู่บ้าน ยังมีจุดมุ่งหมายของการเดิน คือ ๑. เดินเพื่อพบปะประชาชน ๒. เพื่อสร้างเครือข่ายกับพระสงฆ์ในท้องถิ่น ๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ๔. ฝึกทักษะการประกาศธรรม ๕. เพื่อให้กำลังใจประชาชน ๖. เพื่อรักษาธรรมเนียมของพระอริยเจ้า

จากจุดประสงค์ทั้ง ๖ ประการ การเดินเท้าธรรมสังฆจรจึงเป็นแบบฝึกหัดแบบเรียนที่มีประโยชน์อย่างมาก สมศิลาบางรูปที่ร่วมเดินด้วยได้อธิบายว่า ท่านเคยเข้าฝึกอบรมตามคอร์สต่าง ๆ มาหลายครั้ง แต่ครั้งนั้นนับว่าได้รับประโยชน์ที่คุ้มค่าจริง ๆ (เพราะไม่ต้องเสียค่าคอร์ส) บทเรียนไม่ต้องใช้เหตุการณ์จำลองหรือสมมติสถานการณ์ขึ้น ทุกอย่างที่ได้สัมผัสตั้งแต่เริ่มต้นจนวันสุดท้าย ได้พบปะผู้คนที่หลากหลาย ทั้งวัยรุ่นดมกาว เมายาบ้า พุดจาซาดสติ ฯลฯ ทุกอย่างเป็นประสบการณ์ตรงเป็นของจริงที่ได้ศึกษา

ทุกจุดที่แวะพักจึงแน่นขนัดไปด้วยผู้คนทั้งเด็กเล็ก เขียวชน คนชรา เข้ามาในวัดเนืองแน่นทุกเพศทุกวัย หลังไถลมาสนทนาธรรมกับพระคุณเจ้า ซึ่งนานที่ปีครั้งจะมีพระสงฆ์หมู่ใหญ่เข้ามาพักที่วัดในหมู่บ้าน ชวนนึ่งกักวัตรตามปกติ ตื่นนอนตีทำสวดมนต์ภาวนา เข้าก็ออกรับบิณฑบาตในชุมชน ชาวบ้านก็จะออกมาจอบใส่บาตรวิมณฑนหน้าบ้านเป็นแถวยาว เกิดความรู้สึกรอบอุ้มทั้งผู้รับและผู้ให้ (ใส่บาตร) แม้จะมีข่าวคราวของพระสงฆ์บางรูปทำให้ต้องเสียความรู้สึกไปบ้าง แต่จิตวิญญาณที่มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาฝังรากลึกในหัวใจ เมื่อเห็นพระสงฆ์ซึ่งเสมือนตัวแทนพระศาสนา จึงแสดงออกด้วยศรัทธาที่มั่นคง

จากนั้นก็นำอาหารคาวหวานเข้ามาวัดจัดถวายแด่พระภิกษุสามเณร ก่อน

คณะภิกษุสงฆ์และสามเณรทำภัตกิจ (ฉันภัตตาหาร) ตัวแทนพระสงฆ์กล่าวอนุโมทนาและบอกถึงจุดหมายที่จะเดินเท้าต่อไป ทั้งบอกลาและอนุโมทนาบุญกับชาวบ้าน เสร็จกิจแล้วก็เก็บสัมภาระเตรียมจาริกมุ่งหน้าสู่หมู่บ้านที่กำหนดไว้

พระครูสุวิมลพัฒนกิจ นำขบวนเดินออกจากหมู่บ้านอย่างสงบ ญาติโยมผู้สูงอายุกับหลานตัวเล็ก ๆ นั่งพนมมือคอยส่งทางด้วยแววตาที่สดใส และเอ่ยคำนิมนต์ขอให้คณะธรรมสังฆจรกลับมาเยือนอีก ระยะทางเดินจากหมู่บ้านที่พักกับหมู่บ้านที่กำลังมุ่งหน้าไปไม่กี่ไกลนักราว ๕-๗ กิโลเมตร เพราะได้สำรวจและกำหนดระยะทางเดินเอาไว้แล้ว การเดินจึงไม่มีอะไรรีบเร่ง ทุกอย่างไปแบบสบาย ๆ เจอร่มไม้ใหญ่ก็แวะพักโดยไม่มีการกำหนดการล่วงหน้า

เท็ด เมเยอร์ ลูกศิษย์ชาวอเมริกันที่ตั้งข้อสังเกตการเดินทางของกลุ่ม เป็นการเดินที่ไม่เครียด เป็นกันเอง แม้บางครั้งผู้นำขบวนจะพาเดินหลงเส้นทางจนไกลสุดกู่ ทั้งเหนื่อยทั้งร้อน แต่ช่วงที่หยุดพักก็จะมึนง่วนทำหน้าเรื่องที่น่าจะทำให้เครียดมาพูดคุยเป็นมุขตลกให้กลุ่มได้ขำกัน มีการแลกเปลี่ยนการเล่านิทานสู่กันฟัง คลายบรรยากาศ เท็ด เมเยอร์เองก็เล่านิทานแซกได้สนุกดี วิธีการนี้เขาเพิ่ง

เห็นในขบวน
การของกลุ่มนี้

ช่วงตอนบ่าย คณะธรรมสัญญาจารย์ จะแบ่งกลุ่มเข้าไปพบปะนักเรียนในโรงเรียนประจำหมู่บ้าน กลุ่มละ ๓-๔ รูป แยกกันไปตามห้องเรียนตามชั้นต่าง ๆ กลุ่มใดคนหนึ่งที่จะพบเด็กวัยไหนก็จะเข้าชั้นนั้น เป็นประสบการณ์ฝึกทำกิจกรรมกับเด็กและเยาวชน

ช่วงค่ำ ผู้ใหญ่บ้านก็จะประกาศให้ชาวบ้านทราบทางหอกระจายข่าวหมู่บ้าน เพื่อให้เตรียมตัวเข้ามาวัดหลังอาหารเย็น เพื่อร่วมสวดมนต์ทำวัตรกับพระสงฆ์ เสร็จกิจวัตรแล้วตัวแทนพระสงฆ์กล่าวถึงความเป็นมาของโครงการและวัตถุประสงค์การเดินทางครั้งนี้ เสร็จด้วย

สารธรรมประมาณ ๓๐ นาที แล้วแบ่งเป็นกลุ่มย่อยแยกตามวัย กลุ่มเด็กเล็ก เยาวชน แม่บ้านพ่อบ้าน มีพระสงฆ์นำสนทนาถึงปัญหาของชุมชน เช่น ปัญหา ยาเสพติดในชุมชน ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาที่ทำกิน ฯลฯ พูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างพระสงฆ์สามเณรกับชาวบ้านอย่างใกล้ชิด เป็นกันเอง ซึ่งมีศรัทธาต่อพระสงฆ์เป็นทุนอยู่แล้ว การพูดคุยบอกเล่าเรื่องราวและปัญหาในชุมชนจึงถ่ายทอดจากอารมณ์ความรู้สึกที่จริงใจ ด้วยภาษาบรรพบุรุษที่ไม่ขัดเขิน เสียตายก็แต่เวลาแห่งการมาเยือน ช่วงเวลาของการพบปะและพักแรมในหมู่บ้านไม่มาก

นัก เพราะต้องจาริกไปตามกำหนดการ แต่การเดินทางทำธรรมสัญญาครั้งนี้ก็เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ ผู้ร่วมเดินได้เรียนรู้ ได้รับความรู้สึกและประทับใจ ประสบการณ์ที่ผู้ร่วมเดินทำธรรมสัญญาได้รับ หลายนานพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า พุทธประเพณีที่มีคุณค่านี้ควรได้รับการสืบสานจากพระสงฆ์รุ่นใหม่ต่อไป

แม้โครงการเดินทางจะสิ้นสุด แต่การก้าว่างแห่งวิถีจิตเพื่อความเติบโตของชุมชนที่เป็นหน่อเนื้อพุทธบุตรยังต้องก้าวเดินตามมรรคาต่อไป.

อบรมธรรมอย่างไร ที่เปลี่ยนแปลงคนระดับลึก

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

ประเด็นที่จั่วหัวบทความนี้เป็นสาระสำคัญของการฝึกอบรมครั้งที่ ๒ ในโครงการเสด็จธรรมวิฑูรย์ (หลักสูตรต่อเนื่องสำหรับพระสงฆ์) ซึ่งจัดขึ้นช่วงวันที่ ๒๐-๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ณ สำนักสงฆ์ภูคำพระ อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด

ที่เราเลือกประเด็นดังกล่าวเป็นหนึ่งในการอบรมต่อเนื่องก็เนื่องด้วยเหตุที่ว่าในยุคที่สังคมไทยถูกครอบงำด้วยระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่มาพร้อมกับวัฒนธรรมบริโภคนิยมนั้น ได้ก่อเกิดและสังสมวิกฤตการณ์หลากหลายด้านทั้งระดับชีวิต สังคม และธรรมชาติ ซึ่งสัมพันธ์โยงใยซับซ้อนจนเข้าใจได้ยากยิ่งขึ้นทุกที วิกฤตการณ์ด้านจริยธรรมหรือศาสนาเป็นวิกฤตการณ์ด้านหนึ่งที

กำลังขยายผลต่อสังคมอย่างรุนแรงในบัดนี้ สภาพที่สะท้อนจากปัญหาดังกล่าวเห็นได้ไม่ยาก แต่ที่เป็นลักษณะร่วมที่โดดเด่นคงหนีไม่พ้นกรณีที่คนในสังคมให้ความสำคัญกับการมีหรือสะสมวัตถุเพื่อเสพปรนเปรอความสุขทางเนื้อหนัง จนละเลยความสุขที่ไม่ได้อิงอาศัยวัตถุ การมองวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจก็ลดส่วนเหลือเฉพาะเพียงแง่มุมทางวัตถุเท่านั้น เรียกได้ว่าอำนาจจากการตกเป็นทาสทางวัตถุได้ยึดกุมพื้นที่ในจิตใจคนเกือบหมดสิ้น คุณค่าของศาสนธรรมถูกมองข้ามหรือถูกเบียดให้ตกขอบของสังคมไปเลย ถึงแม้หลายคนจะเริ่มกลับมาหาคุณค่าทางศาสนา แต่ก็จำกัดเพียงเพื่อฉวยฉวยมาเป็นที่พักหรือเป็นแรงเสริมในการบันดาลความเจริญมั่งคั่งทาง

โภคทรัพย์ให้เกิดกิจการของตนเท่านั้น กรณีวัดพระธรรมกายและพระนางสุพรรณกัลยาที่กำลังสั่นสะเทือนชาวพุทธในขณะนี้ก็เป็นตัวอย่างที่ดีที่สะท้อนถึงสภาพความเข้าใจและเข้าใจแก่นศาสนาธรรมของพุทธศาสนิกชน ยิ่งปัญหาสังคมที่รุนแรงด้วยแล้วเช่น ปัญหาการคอร์รัปชันในเกือบทุกแวดวง ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด การลุ่มหลงมัวเมาในอบายมุขสมัยใหม่ เช่น การเลี้ยงโชคในตลาดหุ้น ปัญหาการทำลายล้างสิ่งแวดล้อม การละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และการใช้ความรุนแรงกับประชาชนผ่านอำนาจรัฐ และอื่น ๆ อีกมากมาย ปรากฏการณ์ทางสังคมทั้งหลายเหล่านี้ล้วนมีเหตุปัจจัยเกี่ยวโยงสัมพันธ์กับวิกฤตการณ์ทางจริยธรรม

และศาสนาในปัจจุบันทั้งสิ้น

คำถามใหญ่ที่ชาวพุทธอาจจะต้องร่วมกันค้นหาคำตอบก็คือ “ปรากฏการณ์ของกระบวนการเกิดทุกข์หรือปัญหาและการคลี่คลายปัญหาทั้งระดับชีวิต สังคม และธรรมชาตินั้น พุทธธรรม(ที่เป็นเอกาลิโก) สามารถอธิบายปรากฏการณ์เหล่านี้โดยตรงหรือร่วมกับศาสตร์ร่วมสมัยอื่น ๆ ได้หรือไม่อย่างไร? และระบบจริยธรรมอันสอดคล้องกับกฎธรรมชาตินั้นจะถูกสังคายนาให้ชัดเจน ไม่พรวามัว เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีงามในสังคมปัจจุบันได้อย่างไร? ที่สำคัญยิ่งก็คือสถาบันสงฆ์จะปรับตัวเองให้ก้าวทันหรือนำสังคมเพื่อทำหน้าที่สื่อสารของพุทธธรรมให้ปรากฏแก่พุทธศาสนิกชนอย่างสมสมัยและได้ผลอย่างไร? นั่นอาจจะหมายรวมถึงฝ่ายคฤหัสถ์จะมีภารกิจหน้าที่อะไรบ้างในการหนุนเสริมให้สถาบันสงฆ์ได้กลับมาทำหน้าที่ดังกล่าวได้?

ด้วยเหตุนี้โครงการเสวนาธรรมวิทยาลัยจึงถูกผลักดันขึ้นมาเพื่อตอบสนององค์ประสงค์ดังกล่าว โดยเฉพาะการฝึกอบรมในครั้งที่ ๒ ในหัวข้อ “การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ” จึงเป็นทางออกสายเล็ก ๆ ที่อาจจะตอบคำถามข้างต้นได้บ้าง โดยความคาดหวังของการอบรมครั้งนี้อยู่ที่การมุ่งหมายให้กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นพระสงฆ์รุ่นใหม่ ๆ ได้ศึกษาร่วมกันถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้การอบรมธรรมไม่เกิดมรรคผลดีเท่าที่ควรศึกษาเหตุปัจจัยที่ทำให้การอบรมธรรมมีผลเปลี่ยนแปลงคนในระดับลึก ซึ่งรวมถึงการฝึกฝนทักษะการอบรมธรรมอย่างมีส่วนร่วม

ตลอดการอบรมทั้ง ๖ วัน เราอาศัยความมีส่วนร่วมทั้งจากทีมวิทยากร (พระ

สมบุรณ์ สุมงคล, พระสมพร รตโน, พระชาย วรรมโม, นายพรชัย บริบูรณ์ตระกูล และนายบริตา เรืองวิชาติ) และกลุ่มเป้าหมายในการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมหรือกระบวนการอบรม แม้ที่มหาวิทยาลัยจะได้ออกแบบการอบรมไว้ชัดเจนบ้างแล้ว แต่ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นที่ตั้ง

ที่สำคัญเราเน้นการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเราเลือกใช้บรรยากาศของป้าอันร่มครึ้มและสงบเป็นที่อบรมและเอื้อให้เกิดการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์และรวมถึงการช่วยเหลือให้กำลังใจในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งบรรยากาศการเรียนรู้แบบนี้ช่วยลดความรู้สึกลดของเพื่อนในกลุ่มบางคน นอกจากนี้กระบวนการหรือกิจกรรมที่ใช้สื่อเนื้อหาต่าง ๆ นั้น เราพยายามเน้นกระบวนการที่ดึงให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งในแง่การกระตุ้นให้คิดและจินตนาการ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างเสมอภาคเสมอไหล่ การเรียนรู้จากกิจกรรมที่ทำร่วมกันและสรุปสู่หลักการ การตั้งข้อสังเกตทั้งทางบวกและลบต่อการฝึกหัดอบรมธรรมของเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ที่ขาดไม่ได้ก็คือความรู้สึกลึกซึ้ง และตื่นตัวต่อการเรียนรู้ในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ว่าถึงเนื้อหาหลักของการอบรมครั้งนี้ เราได้ศึกษาร่วมกันถึงอุปสรรคหรือข้อจำกัดที่ทำให้อบรมธรรมไม่ได้ผลเท่าที่ควร ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑. ผู้อบรมธรรมเองเข้าใจข้อธรรมยังไม่ลึกซึ้งเชื่อมโยงอย่างครบองค์ของหมวดธรรมและอาจรวมถึงการไม่ได้เห็นธรรมข้ออื่น ๆ ผ่านจากฝึกฝนปฏิบัติ พูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ เข้าใจเพียงระดับ

ความคิดเท่าที่นั้นยังไม่ได้ลงสู่ระดับจิตใจ (ภาวนามยปัญญา)

๒. ผู้อบรมธรรมชาติความเข้าใจถึงบริบทของชุมชนสังคมสมัยปัจจุบันโดยเฉพาะโครงสร้างสังคมที่ซับซ้อน และไม่สามารถโยงข้อธรรมเพื่ออธิบายให้สัมพันธ์กับสังคมร่วมสมัยได้ ดังนั้นผู้เรียนธรรมจะรู้สึกว่าธรรมก็เรื่องหนึ่ง ปัญหาสังคมก็เรื่องหนึ่ง ธรรมอาจจะแก้ปัญหาระดับชีวิตปัจเจกบุคคลได้ แต่หากชีวิตต้องข้องแวะกับกลไกที่ซับซ้อนของสังคมแล้ว ก็มักจะมองไม่เห็นความเชื่อมโยงของธรรมกับปัญหาสังคมได้ชัดเจน

๓. ในสายตาของผู้เรียนธรรมมักจะเห็นผู้อบรมธรรม (พระสงฆ์) ไม่ได้เป็นแบบอย่างที่ดีของการประพฤติปฏิบัติทำให้การเรียนรู้ธรรมผ่านจากวิถีชีวิตอันประเสริฐของครูบาอาจารย์ ขาดพลังลงทั้งที่การประพฤติที่เป็นเยี่ยงอย่างเป็นองค์ประกอบการสอนธรรมที่ทรงประสิทธิภาพมากทางหนึ่งและยังเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดศรัทธาปสาธาต่อการอบรมธรรม

๔. ผู้สอนธรรมชาติความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายทั้งในแง่ความต้องการของกลุ่ม ลักษณะเฉพาะของกลุ่ม เช่น กลุ่มเยาวชน หรือ ผู้ใหญ่ กลุ่มอยู่ในสังคมเมืองหรือชนบท เป็นต้น รวมถึงขาดความเข้าใจเรื่องราวปัญหาที่แท้จริงทั้งในชีวิตครอบครัวและสังคมแวดล้อมของเขา ทำให้การเลือกธรรมที่สอนออกไปดูเป็นเรื่องไกลตัว โดดบริบททางสังคมของกลุ่มเป้าหมายไป

๕. กระบวนการสอนธรรมมักจะไม่หลากหลายโดยจำกัดเพียงการพูดแสดงธรรม และออกจะใช้เวลานานเกินไป ซึ่งทำให้ขาดการโต้ตอบ หรือมีส่วนร่วมของผู้เรียนอันจะทำให้เขาได้ขบคิด แลกเปลี่ยน เชื่อมโยงเพื่อเข้าถึงธรรมได้

ชัดเด่นลึกซึ้งมากกว่าการนั่งนิ่งฟังแต่ถ่ายเดียว นอกจากนี้ กระบวนการเรียนธรรมที่ใช้กิจกรรมเรียนรู้ผ่านประสบการณ์หรือเป็นกระบวนการที่สัมผัสธรรมได้ลึกซึ้งโดยตรง ก็มักจะทำให้ผู้เรียนได้เห็นข้อคิดสะกิดธรรมด้วยตัวเอง ซึ่งมีผลเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งกว่าการฟังอย่างเดียว

๖. เลือกหรือจัดบรรยากาศการเรียนที่ไม่เอื้อต่อการเรียนธรรมอย่างได้ผล เช่น มักจะจำกัดสถานที่เรียนเป็นเพียงห้องเรียนสี่เหลี่ยมหรือศาลาการเปรียญเท่านั้น จริง ๆ ราวป่าที่เงียบสงบหรือบรรยากาศการเรียนที่สนุกและเกื้อกูลเป็นมิตรกันภายในกลุ่มหรือเกาะเทศะอื่น ๆ ที่เหมาะสมแก่การสอนธรรมก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การเรียนธรรมบรรลุผลดีเช่นนั้น

๗. ผู้อบรมธรรมชาติทักษะที่ช่วยหนุนเสริมการสอนธรรมอย่างได้ผล เช่น ทักษะการฟัง (บางโอกาสใจอยากจะสอน ๆ ๆ ฝ่ายเดียว), ทักษะการตั้งคำถามที่ลึกลับและเป็นระบบ, ทักษะการจับประเด็นและเชื่อมโยงประเด็น, ทักษะการชี้แจงแยกแยะที่เข้าใจได้ง่าย เป็นต้น

นอกจากปัญหาอุปสรรคของการอบรมธรรมอย่างได้ผลดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว เรายังได้เปิดโอกาสให้กลุ่ม

เป้าหมายได้ฝึกฝนที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อหาทางเลือกใหม่ ๆ ในการสื่อสารอย่างได้ผลโดยไม่สูญเสียสาระสำคัญของข้อธรรมในพุทธศาสนา ซึ่งท้ายที่สุดของการอบรมกลุ่มเป้าหมายได้ประเมินผลของการอบรมซึ่งถือเป็นข้อสรุปหลักการสำคัญของการสื่อสารธรรมอย่างมีประสิทธิภาพได้ดังนี้

๑. การอบรมธรรมอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องก่อให้เกิดผลเปลี่ยนแปลงคนในหลากหลายระดับและสัมพันธ์กันทั้งในระดับชีวิตจิต พฤติกรรมหรือการกระทำ สมรรถภาพของจิตใจ การมองเห็นความจริงทั้งระดับสมมติลึกลับและปรมาตตลึกลับ ซึ่งตรวจสอบได้จากระดับการตกเป็นทาสของกิเลสเครื่องร้อยรัดในจิตใจต่าง ๆ

๒. บรรยากาศที่เอื้อเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ผลดี ควรจะสร้างความเป็นกัลยาณมิตร ความเสมอภาคเสมอไหล่เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งด้านกำลังใจ ความคิด และประสบการณ์ของแต่ละคน ซึ่งจะช่วยลดความรู้สึกลด้อยของเพื่อนบางคนและลดภาวะแข่งขันในขณะเรียน

๓. ความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้เรียนในขณะเรียนรู้อาจสำคัญไม่แพ้การคิดวิเคราะห์และบางโอกาสความบันเทิงสนุกสนาน (ที่ไม่เสียสมณสาธูป ในแง่การอบรม

พระสงฆ์) เป็นสิ่งที่มาพร้อมกับเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ได้เช่นกัน

๔. การอบรมธรรมควรมีระบบสะท้อนความคิดเห็นหรือตรวจสอบประเมินผลจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อหาและกระบวนการที่เหมาะสมยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

๕. ข้อคิด ประสบการณ์ หรือองค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมธรรมนำไปทดลองใช้ในวิถีชีวิตเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

๖. ในการอบรมธรรม หากใช้กระบวนการเพียงวิธีเดียว เช่น การบรรยาย อาจจะไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ธรรมอย่างมีประสิทธิภาพได้ ดังนั้น ความหลากหลายของกิจกรรมหรือกระบวนการรวมทั้งการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ จึงจำเป็นต่อการอบรมธรรม

อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปที่กล่าวมานี้เป็นเพียงผลที่ได้จากการเรียนรู้ในช่วงการอบรมครั้งนี้ ซึ่งถือว่าเป็นบททดลองอันหนึ่งในความพยายามที่จะแสวงหาทางออกใหม่ ๆ ในการอบรมธรรมให้ได้ผล ซึ่งอาจจะมีผลผิดพลาดหรือไม่สมบูรณ์บ้างเป็นธรรมดา ดังนั้น หากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงกว้างยิ่งกว่านี้ ท่านผู้อ่านน่าจะมีความสนใจพิจารณาเพื่อแลกเปลี่ยนแบ่งปันกับเราบ้าง ขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

๒๗ พฤษภาคม

วันพุทธทาส

ร่วมปฏิบัติธรรมเป็นอาจารย์บูชา

ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม ไชยา สุราษฎร์ธานี

ขอรายละเอียดได้ที่ : ธรรมทานมูลนิธิ โทร.(๐๗๗) ๔๓๑-๕๕๒, ๔๓๑-๕๕๖, ๔๓๑-๖๖๑-๒ โทรสาร ๔๓๑-๕๕๗

การประชุมนานาชาติ

พุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคม ครั้งที่ ๙

๑-๕ มีนาคม ๒๕๔๒ ณ ชุมชนสรวิทย์ (SARVODAYA) เมืองมอราตูวา ประเทศศรีลังกา

พลตรี เรื่องวิชาการ

กิจกรรมเริ่มด้วยการเดินชมสถานที่และบอกเล่าความเป็นมาและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ดร.อารีรัตน์ ผู้นำแห่งชุมชนสรวิทย์กล่าวว่า “สรวิทย์ริเริ่มมาได้ ๔๐ ปีแล้ว (ก่อตั้งปี ๒๕๐๑) เริ่มจากชุมชนเล็ก ๆ ในโคลัมโบ และขยายออกไปจนทั่วประเทศศรีลังกา ในปัจจุบันมีสมาชิกกว่า ๘,๖๐๐ หมู่บ้าน

สิ่งที่พยายามทำก็คือทำให้ชุมชนมีความสมดุลในเรื่องต่าง ๆ ทั้งทางด้านจิตใจ, ศิลธรรม, วัฒนธรรม, สังคม, เศรษฐกิจ และการเมือง เราฝันที่จะเห็นชุมชนที่ไม่มีการใช้อำนาจ, ไม่มีมั่งคั่ง ร่ำรวยจนเกินไป, อยู่บนพื้นฐานความเชื่อเรื่องสัจจะความจริง, ไม่มีความรุนแรง, ทุกคนในชุมชนมีความเสียสละ, ความเชื่อเรื่องสิทธิมนุษยชน, ปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เรามีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เช่น โรงเรียนสอนเด็กที่เป็นไป, โรงเรียนเด็กก่อนวัยเรียน, เรามีธนาคารของเราเอง, มีโครงการช่วยเหลือทางด้านอาชีพให้กับกลุ่มผู้หญิง, การจัดอบรมเสริมสร้างความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ ให้กับชาวบ้าน, โครงการเกษตรเพื่อรักษาสี-แวดล้อม, ก่อสร้างสิ่งจำเป็นพื้นฐานร่วมกันในชุมชนเช่นบ้าน ถนน ท่อน้ำสำหรับดื่ม, มีการทำกิจกรรมทางศาสนา มีสถานที่สำหรับทำสมาธิภาวนา ฯลฯ

ตลอดระยะเวลา ๔๐ ปีที่ผ่านมา

จากการทำงานร่วมกับชุมชนและเรียนรู้จากเขา ผมเชื่อมั่น สิ่งหนึ่งคือเมื่อชาวบ้านรวมตัวกันเป็นครอบครัว เป็นชุมชนเล็ก ๆ ทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นแหละคือผลประโยชน์ที่จริงแท้ของชาวบ้าน”

ตลอดทางที่ ดร.อารีรัตน์ พาพวกเราเดินชมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน มีการหยุดพูดคุยเป็นระยะ ๆ ซักถามคำถามที่แต่ละคนต้องการทราบ เสร็จจากการเดินชมสถานที่ก็พลบค่ำพอดี และเนื่องจากวันนั้นเป็นวันเพ็ญเดือน ๓ (มาฆบูชา) เพ็ญเต็มดวงสดใส สวยงาม พิธีเปิดการประชุมสัมมนาอย่างเป็นทางการจึงเริ่มขึ้น ด้วยการทำพิธีเวียนเทียนตามแบบชาวศรีลังกา โดยมีอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นผู้กล่าวถึงความหมาย ความสำคัญของวันเพ็ญมาฆบูชาอย่างสั้น ๆ ก่อนที่จะเดินเวียนเทียนไปยังพระพุทธรูป หลังจากนั้นพวกเราได้มานั่งสงบรอบต้นโพธิ์ และมีการสวดมนต์ภาวนานำโดยนักบวชทั้งชายหญิงของแต่ละนิกาย เริ่มจากฝ่ายเถรวาท, วัชรยาน และมหายาน ต่อจาก

นั้นสมเด็จพระมหาโมหณินทะ องค์ประธานได้กล่าวสัมโมทนียกถาเป็นการเปิดประชุมครั้งนี้ ความว่า “แม่จะมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละประเทศ แต่พวกเรามาจากรากเดียวกัน และพวกเราต่างก็มีจุดหมายเดียวกัน คือความรอดพ้นจากความทุกข์ สู่ความสุขสงบทางจิตใจ คล้ายกับต้นโพธิ์ที่อยู่ตรงหน้านี้ แผ่กิ่งก้านสาขาไปสู่ความองงามของชีวิต ขอให้ช่วงเวลา ๕ วันที่พวกเราอยู่ร่วมกันนี้ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษยชาติ และขอให้สันติภาพงเกิดขึ้นในโลกนี้”

ช่วงเช้ามืดของแต่ละวัน จะมีการทำสมาธิภาวนาร่วมกัน โดยจะมีนักบวชชายหญิงของนิกายต่าง ๆ หมุนเวียนกันมาเป็นผู้นำในการภาวนา ซึ่งเป็นการแสดงถึงการยอมรับซึ่งกันและกัน

กิจกรรมส่วนใหญ่ในการประชุมแลกเปลี่ยนทั้ง ๕ วัน ได้เน้นไปในเรื่องของการสร้างสันติภาพและสันติวิธี โดย

เริ่มขึ้นในวันแรกด้วยหัวข้อพูดคุย “พุทธศาสนาและวัฒนธรรมการไม่ใช่ความรุนแรงในยุคสมัยโลกาภิวัตน์” โดยผ่านมุมมองของชาวสยาม (อาจารย์สุลักษณ์) และชาวศรีลังกา (ดร.อารีรัตน์) เป็นผู้ นำในการพูดคุย ได้มีการพูดถึงยุคปัจจุบันนี้ว่า เป็นยุคการล่าอาณานิคมแบบใหม่ โดยทางข้อมูลข่าวสาร ทุกคนต้องการบริโภคข้อมูลข่าวสาร ในระบบทุนนิยม การโฆษณาชวนเชื่อแพร่กระจายไปทุกที่ที่กระตุ้นให้คนบริโภคเกินความจำเป็นกึ่งระบบบริโภคนิยมทุกคนต้องการครอบครองวัตถุมากมายเกินความจำเป็นพื้นฐาน สิ่งเหล่านี้มีผลก่อให้เกิดความรุนแรงในสังคมโดยเราไม่รู้ตัว ในฐานะของชาวพุทธเราควรมีท่าทีอย่างไรต่อสภาวะการณ์ดังกล่าว โดยเริ่มจากตัวเองเป็นขั้นพื้นฐาน

ในช่วงเช้าถึงบ่ายของแต่ละวัน จะมีกิจกรรมนำเสนอสถานการณ์เรื่องราวหลากหลายจากผู้เข้าร่วมประชุมของแต่ละประเทศ เช่น

“ผู้ทรมายาใต้วงแขนของความขัดแย้ง” โดยผ่านแม่ชีชาวทิเบต, แม่ชีชาวกัมพูชา, หญิงสาวชาวพม่า มาพูดคุยให้ฟังถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ

แม่ชีชาวทิเบตได้ถ่ายทอดถึงความรุนแรงต่าง ๆ ที่ผู้หญิงชาวทิเบตถูกกระทำจากรัฐบาลจีน โดยเฉพาะแม่ชีนั้นถูกทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น การใช้ไฟฟ้าช็อต, ถูกข่มขืน, ถูกโบยตี และถึงกับมีการบังคับจับคู่แต่งงานระหว่างพระและแม่ชี, เผาทำลายวัดและสำนักแม่ชีเพื่อล้มล้างศาสนา

ส่วนแม่ชีชาวเขมรได้เล่าถึงสงครามที่เกิดขึ้นและยึดเยื้อมานานในประเทศเขมร ผู้ชายเขมรส่วนใหญ่ตายในสงคราม ภาวะต่างๆ ในครอบครัวจึงตก

อยู่ในความรับผิดชอบของผู้หญิงชาวเขมร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำมาหากินและการเลี้ยงดูบุตรหลาน สภาพจิตใจของผู้หญิงชาวเขมรอบข้อมากทั้งหวาดกลัว และสูญเสียจากภาวะสงคราม หญิงสาวชาวพม่า เธอเองหลบหนีความรุนแรงจากรัฐบาลสล็อกมาได้แล้วแต่เธอไม่สามารถกลับเข้าประเทศพม่าเพื่อพบปะครอบครัวได้ เธอกล่าวว่าหญิงสาวพม่าไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มใดในพม่าก็ถูกกระทำรุนแรงจากรัฐบาลทั้งทางร่างกายและจิตใจ หลายๆ ด้านอย่างโหดร้ายและรุนแรง

“สถานการณ์ของนักบวชสตรีในประเทศต่าง ๆ” เช่น ไทย, กัมพูชา, ศรีลังกา, ธิเบต, ลาดักค์ (ชนกลุ่มน้อยในประเทศอินเดีย) โดยรวมกล่าวได้ว่าสถานการณ์ของนักบวชสตรีในประเทศต่าง ๆ ยังไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากสังคมเท่าที่ควร มีการต่อสู้เรียกร้องให้สังคมยอมรับมากขึ้นแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศและมีความพยายามในการพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ให้กับนักบวชสตรี ทั้งทางการศึกษาธรรม, การปฏิบัติพรหมจรรย์, การเท่าทันกระแสโลกกระแสสังคม ฯลฯ

ในความเห็นของผู้เขียนเองโดยส่วนตัว (จากการสัมมนาแม่ชีนานาชาติ และการดูงานแม่ชีศรีลังกา ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๘ ก.พ. ๕๒) มีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ นักบวชสตรีในประเทศศรีลังกา ดูจะมีความเป็นชุมชนเข้มแข็งกว่าที่อื่น และมีพื้นฐานทางการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่าที่อื่น สัดส่วนผู้ที่มีอายุน้อยมาบวชมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก ซึ่งเป็นอีกเหตุผลหนึ่งของการพัฒนาที่ก้าวหน้าของนักบวชสตรีในศรีลังกา อีกทั้งยังมีกลุ่มพระสงฆ์สนับสนุน ปัจจุบันจึงทำให้มีการพยายามรื้อฟื้นการบวชภิกษุณี

ฝ่ายเถรวาทขึ้นในศรีลังกา และในการประชุมครั้งนี้ได้มีการพูดคุยกันในหัวข้อ “การบวชภิกษุณี-เสฐีภาพของสตรี” มีการแลกเปลี่ยนกันในการประชุมวงใหญ่ ความเห็นที่หลากหลายแตกต่างกันไปมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการรื้อฟื้นการบวชภิกษุณีฝ่ายเถรวาท

ในบางช่วงของการสัมมนายังมีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้สนใจในเรื่องต่างๆ เช่น สันติวิธี, ประเด็นชายหญิง, นิเวศวิทยาแนวโลก โดยให้แต่ละท่านเลือกกิจกรรมที่ตัวเองสนใจ และยังมีการเสวนาพูดคุยแลกเปลี่ยนในเรื่องของสันติภาพและสันติวิธี ในมุมมองของนักบวชชายหญิง, ฆราวาสชายหญิง และมุมมองทางการเมืองในเรื่องนี้ของศรีลังกาได้ข้อคิดสำคัญคือ “สันติภาพจะเกิดได้ก็ต้องเริ่มจากทุกคน เริ่มจากตัวเราเองก่อน แล้วค่อยขยายออกไปยังครอบครัว ชุมชน ประเทศและโลก”

มีการให้พันธสัญญาเพื่อสันติวิธีจากทุกคนที่มาร่วมสัมมนาว่าจะทำอะไรได้บ้างหลังจากเสร็จการสัมมนานี้ ทั้งในระดับตัวเอง ชุมชน และระดับชาติ พันธสัญญาที่ได้ อาทิเช่น ระดับส่วนตัว : ทำสมาธิภาวนาเจริญเมตตา, ฝึกฝนการรู้ตัวทั่วพร้อม, การอยู่กับปัจจุบันฯ ระดับชุมชน : จัดฝึกอบรมเรื่องสันติวิธี, สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ, การสัมมนาเรื่องสันติภาพระหว่างศาสนา, สอนธรรมแก่เยาวชนฯ ระดับชาติ : สนับสนุนแม่ชีให้สอนธรรมกับประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน, สร้างเครือข่ายกัลยาณมิตรทุกระดับ, กำจัดอาวุธนิวเคลียร์ฯ

“คำว่าสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลกแม่ชีไม่เคยคิดว่าจะต้องมีส่วนร่วมที่จะต้องช่วยแก้ไข มักจะปิดในความรับผิดชอบขึ้นนี้ให้แก่การเมือง ผู้หลัก

ผู้ใหญ่ของบ้านเมืองไป คิดว่าตัวเองไม่มี
ความสามารถพอ เมื่อได้ไปศรีลังกาครั้ง
นี้เริ่มมีความคิดเห็นว่าส่วนของโลกก็มีเรา
ด้วย เนื่องด้วยเรายังอยู่บนโลกเราก็ต้อง
ช่วยกันปลูกฝังเด็ก ๆ เยาวชนที่เราพอ
จะพูดได้คุยได้ให้เป็นคนดี เพราะเด็ก
เหล่านี้จะเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า ปลูกฝัง
ศีลธรรม จริยธรรม และได้เรียนรู้
สังคมมากขึ้นด้วย” อีกพันธสัญญาหนึ่ง
เพื่อสันติวิธี จากแม่ซีพิมพ์ใจ มณีรัตน์
(กาญจนบุรี)

และในช่วงของการจัดกิจกรรมเชิง
ปฏิบัติการนี้ แม่ซีไทยเรายังได้นำ
กิจกรรมการนัดเพื่อสันติไปร่วมใน
กิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสันติวิธีด้วย
โดย แม่ซีวัลภา จันทรอยู่กล่าวว่า “ได้
ข้อคิดว่าการนัดเป็นการคลายเส้นแห่ง
ความก้าวร้าว จะนำไปประยุกต์ใช้กับ
เด็ก ๆ เมื่อกลับไปเมืองไทย”

ภาคค่ำของแต่ละวันก็จะมีการฉาย
วิดีโอ, สไลด์, สื่อต่าง ๆ ที่แต่ละประเทศ
นำมาให้ได้รู้และแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน
ตามความสนใจ

ในช่วงสุดท้ายของการประชุม
สัมมนา ได้มีการช่วยกันวางแผน
กิจกรรมในอนาคตเพื่อการเชื่อมโยงกัน
ของชุมชนชาวพุทธ และความเป็น
กัลยาณมิตรต่อกัน ก่อนที่พวกเขาจะ
แยกย้ายกันกลับไปประเทศของตน

.....
ปายวันสุดท้าย เป็นช่วงเวลา
ที่เรามีโอกาสจากการประชุม
ซึ่งได้มีโอกาสไปเยือนทะเลของศรีลังกา
สะอาด สดใส ไร้มลพิษ อาจจะเป็น
เพราะทะเลศรีลังกียังไม่ถูกคุกคามจาก
นักท่องเที่ยวมากเกินไป หาดทรายจึง
ยังคงสภาพธรรมชาติอยู่มาก ข้าพเจ้าได้
มีโอกาสนั่งคุยกับแม่ซีสมภารณี วัง
อ่อน (เชียงใหม่) ที่ริมหาดทราย ท่านว่า
“ทุกครั้งที่มีการประชุมของเราจะได้รับ
ความรู้แปลกใหม่และหลากหลาย เกิด
ประกายในการทำงานศาสนาและสังคม
เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของตนและ
พุทธศาสนิกชนให้เข้มแข็งมั่นคง ใน
หลักธรรมคำสอนของพระศาสดาสัมมา
สัมพุทธเจ้า

เมืองไทยของเราเป็นเมืองพุทธ มี
ความเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุพอประมาณ
ความเป็นอยู่สุขสบาย มีนักบวชมากแต่
คุณภาพในการทำงานน้อย เมื่อเทียบกับ
เพื่อนประเทศที่มีสงครามแล้วเราสบาย
เกินไปจนหลงใหลคุณธรรมไม่ทุกที่วันนี้
ถึงเวลาแล้วที่จะทำงานให้มากขึ้น มี
บทบาทในสังคมมากขึ้น เพื่อศาสนิกไม่
หลงทางไปตามวัตถุนิยมในสังคมบริโภคนิยม
มากกว่านี้ เพื่อพิทักษ์โลกพิทักษ์ธรรม
เพื่อสันติภาพโดยสันติวิธี และมีหลัก
ธรรมเป็นสื่อเชื่อมโยงระหว่างโลกและ
ธรรมให้เกิดสมดุลสวยงามของธรรมะ
ธรรมชาติ ตามรอยบาทของพระศาสดา
ของเรา”

ในที่สุดพวกเขาได้เดินทางกลับมา
เมืองไทยโดยสวัสดิภาพทุกท่าน ขอขอบ
คุณผู้ร่วมคณะทุกท่าน โดยเฉพาะพี่
อวยพร และพี่บัณฑิตา ผู้เป็นหัวเรี่ยวหัว
แรงสำคัญในการทำให้งานสำเร็จลุล่วง
ไปได้ด้วยดี ถึงแม่เราจะมีอุปสรรคมาก
มายให้ช่วยกันฝ่าฟัน

หนังสือใหม่สำหรับนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง

ปรากฏการณ์ชีวชาติบอกอะไรแก่สังคมไทย
ดร. น.พ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์
๑๖ หน้ายกพิเศษ กระดาษปอนด์เทียม
๖๒ หน้า ราคา ๗๐ บาท

โศกนาฏกรรมสยาม : การพัฒนาและการแตกสลายของสังคมไทยสมัยใหม่
วอลเดน เบลโล, เซียร์ คันนิงแฮม, ลี เค็ง ปอห์ เขียน
สุรเดช ชงศิลา แปล
๑๖ หน้ายกพิเศษ กระดาษปอนด์เทียม
๔๒๘ หน้า ราคา ๒๗๐ บาท

ไตรภูมิพระร่วง อิทธิพลต่อสังคมไทย (พิมพ์ครั้งที่ ๔)
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)
๑๖ หน้ายกพิเศษ กระดาษปอนด์ ๗๒ หน้า ราคา ๖๕ บาท

ถิ่นกาขาว : เศรษฐกิจการเมืองไทยใต้เงาไอเอ็มเอฟ
เกษียร เตชะพีระ
๑๖ หน้ายกพิเศษ กระดาษปอนด์เทียม
๒๖๖ หน้า ๑๘๐ บาท

เรียกฉันด้วยนามอันแท้จริง : รวบรวมบทวิจารณ์ ดิษ นัท ฮันท์
๑๖ หน้ายกพิเศษ กระดาษปอนด์
๒๒๖ หน้า ราคา ๑๕๐ บาท

แขวงแขวในดงขมิ้น

โดย...คมขวาง

☞ น้ำเน่า!...ในที่สุดก็กลายเป็นเรื่องยาว และทำท่าว่าจะมีหลายภาค สำหรับกรณี 'ธรรมกาย' ภายใต้การกำกับดูแลของ 'มส.' มหาเถรสมาคม ขณะที่กรมการศาสนา และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้รับผิดชอบฝ่ายอาณาจักร หลบฉากมาเป็นแค่ผู้สังเกตการณ์ และประสานงาน อำนวยความสะดวก หลังจากที่อยู่ติด 'รมช.ศึกษา' จากพรรคนี้เคยเสียมวยมาแล้ว เมื่อเอนอกไปก้าวร้นติดติดเจ้าสำนัก 'สุญญตาราม' จนต้องลาออก

ก็ครั้งก็คราวมาแล้วกับเรื่องทำนองนี้ที่ขยี้ใจชาวพุทธผู้มีจิตสำนึก แต่ลักษณะร่วมที่ควรพิจารณาเป็นอย่งประการหนึ่งก็คือ ความล่าช้าในการ 'จัดการ' กับปัญหาที่เกิดขึ้น คำถามสำหรับพุทธบริษัทมีอยู่ว่า...จะทำอย่างไรกันดีกับ 'กลไก' ที่มีอยู่ ไม่ว่าจะ เป็น พ.ร.บ.คณะสงฆ์, เถรสมาคม, ระบบสังฆาธิการ ฯลฯ นี้ยังไม่รวมไปถึงฝ่ายอาณาจักร อันชวราวลห้วงนอกหัวดัดกับผิดชอบ

ที่น้ำหลังเกิดเป็นอย่างยิ่งก็คือ 'กลไก' ที่ว่ามานั้น ไม่มีมีใน 'ธรรมวินัย' แต่อย่างใดทั้งสิ้น! ใช่หรือไม่? เพราะความผิดฝ่าผิดตัวนี้เองที่เป็นเหตุให้ไร้สมรรถภาพมิอาจอนุเคราะห์ต่อ 'สังฆะ' อันเป็นชุมชนจัดตั้งที่มีอายุยืนยาวที่สุดในโลกได้ การกลับไปหา 'วินัยเดิม' นั้น ถ้า ขุนนางพระ ท่านไม่ขยับ เห็นจะมีก็แต่ คนเล็กคนน้อย ชาวพุทธเรากะมังที่จะต้องชวนชวราย

☞ อดไม่ได้ที่จะต้องพูดถึงกรณีธรรมกาย อีกสักนิด "คมขวาง" เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งกับบทความของพระไพศาล วิสาโล ใน มติชนรายวัน (๖ มีนาคม ๒๕๕๒) ที่ตั้งคำถามต่อ 'คนธรรมะธัมโม' ทั้งหลาย

ผู้หมั่นเข้าวัดฟังธรรมอยู่เป็นนิตยว่า ก็เมื่อคำสอนของสำนักธรรมกายจวนจ้วง พระไตรปิฎกโกทกเรื่องนิพพานขนาดนี้ ทำไยยังเงิบฉีกน้อยได้ ไม่เห็นมีปฏิกริยามหาชน ...หรือคนพวกนี้ไม่รู้ว่ 'แก่นพุทธศาสนา' อยู่ที่ไหน? (นี่ "คมขวาง" ว่าเอง)

☞ ทำนองเดียวกัน เมื่อกระแสนธรรมกาย ร้อนมาก ๆ เข้า ไทรคัพพีที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.) ก็มีสายเข้าอยู่เรื่อย ๆ ด้วยคำถามที่ว่า วิทยุคืออะไร? สัมมาทิฎฐิหมายความว่าอย่างไร? อัตตาคืออะไร? อนัตตาแปลว่าอย่างไร? ฯลฯ อันเนื่องมาจากพบคำเหล่านี้ในหน้าหนังสือพิมพ์ ย้ำสักริดว่าไม่ใช่เด็ก ๆ หรือนักศึกษาถาม แต่เป็น 'ชาวพุทธ' วยทำงานแล้วนี่แหละ!! ...ผลลัพธ์จากการที่ประเทศนี้สมทานพระพุทธรูปศาสนาฉบับนี้ มีพุทธศาสนิกชนกว่าร้อยละแปดสิบห้าของประชากร

☞ เพราะห้ซ้ำกรรมชด เศรษฐกิจทรุด พระพุทธรูปศาสนาถูกชะกร่อนถึงแก่นแกน ด้วยกฎไตรลักษณ์แบบ 'ไชยบูลย์' ว่า "นิจจัง สุขขัง อัตตตา" และ "นิพพานเป็นัตตตา" ความว่วยังไม่คลี่คลาย คณะสงฆ์ไทยกลับเตรียม 'เจริญพระพุทธรูปมนต์สู้ภัยแล้ง' ที่ลูกกลมไปทั่ว ...เอว

☞ ยังติดอันดับขายดีอย่างต่อเนื่อง ภาพ 'พระสุพรรณกัลยา' สยพทณิษย์อันร้อนแรงด้วย concept ยอดฮิตที่ว่า สตรี, สาวสวย, รักชาติ-กู้ชาติ, ปิดทองหลังพระ, ถูกผู้ชายใจร้ายฆ่า โดยมีลักษณะความคลุมเครือแบบ 'ทัฬหสูจน-ตามไปดู' ไว้ให้ตื่นตื้นเต้น มีท่าทีว่าจะแขงหน้าวีรสตรี import อย่างกวมอึม ขึ้นชั้น 'ยอดนิยม' เทียบเสด็จพ่อฯ อยู่บนถนนพระอาทิตย์

☞ วกกลับมาแวดวงเสขียธรรม ผู้ไม่ประสงค์จะออกนามกระซิบเบา ๆ คณะกรรมการดำเนินงานของ พระสงฆ์กลุ่มเสขียธรรม ดูเหมือนจะใช้พุทธวิธี

สงบสยบเคลื่อนไหวมากขึ้้นทุก ๆ ที่ นับแต่ประทุมเมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๔๑ แล้ว ก็ยังสงวนท่าทีอยู่เป็นอันมาก ช่างยังไม่กรองกล่าวว่ แผนงานหลักทั้ง ๕ นั้น รับหลักการมานานโดยมิได้ขยับแต่อย่างใด ...อ้าว! ว่าอย่างไรกันล่ะขอรับพระเดชพระคุณเม?

☞ ยังนึกหาไม่จบก็มีเสียงแหบ ๆ ของหลวงพี่สมบุรณ์และเล็ก-ปริดาแย้มมาว่า "เฉพาะแผนงานด้านการฝึกอบรม" (หนึ่งในห้าแผนงานหลัก) นั้นกำลังผลิตดอกออกผลมาเป็น "เสขียธรรมวิทยาลัย" แล้วนะ ...หมยความว่าดีกว่าอีกสี่แผนงาน...ว่าขึ้น!!

☞ เมื่อปีที่ผ่านมา "งานพรหมจรรย์" ปิดตัวเองลงราวกับกิจการต่าง ๆ ในยุคเศรษฐกิจซบเซา ด้วยความที่ทั้งพระทั้งโยมชาวเสขียธรรม ลังเลอยู่ว่าจะเอาอย่างไรกันดีท่ามกลางภาวะวิกฤต ถึงบัดนี้ยืนยันมาจาก ศพพ. ว่า ฝ่ายโยมพร้อมแล้วที่จะอำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่ ...สมชิกเสขียธรรมทั้งหลายจะว่อย่างไรละขอรับ แสดงความคิดเห็นเข้ามากันหน่อย จดหมายถึง "คมขวาง" ก็ได้แล้ว!! สถานที่ติดต่อกัที่หนังสือเสขียธรรมนี้แหละ

☞ คลื่นลูกใหม่วิ่งไล่ลูกเก่า เสขียธรรมอีสานใต้ (โคธขบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ยโสธร ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี อำนาจเจริญ) หลังจากเสขียธรรมวิทยาลัยเดินเครื่องก็มีพระรุ่นใหม่เริ่มเข้ามา ขณะที่แกนนำเดิม ๆ ที่คุ้นเคยก็ซักจะห่างหาย คำถามก็คือ ทำอย่างไรจึงจะพร้อมหน้าพร้อมตาประสานรัทธาสร้างศาสนทายาท?

☞ นี่ยิ่งกว่าทายหน้า! พระรุ่นใหม่ในเสขียธรรมวิทยาลัยบางรูป ถามมาถึง "คมขวาง" ว่า ทำอย่างไรจึงจะมีที่พึ่งพาอันเกื้อกูลทางจิตใจและสติปัญญา ว่ากันว่า... วัดที่สังกัดนั้นมักจะไม่นำพาต่อสิ่งเหล่านี้ ...ก็พึ่งกันไว้ทั้ง "เจ้าอาวาส" และ "เจ้าของ

วัด”ทั้งหลาย หากอยู่ในฐานะกัลยาณมิตร ก็อย่าให้ศิษย์รุ่นเยาว์เข้ข้าหัวเหว

หากวัดใดสำนักใดประสงค์จะเป็น “ที่พึ่งพิงทั้งทางสติปัญญาและจิตวิญญาณ” แก่พระใหม่ ๆ ไฟแรงดังกล่าวก็แจ้งเข้ามาที่ “คมขวาง” ได้เลย จะส่งผู้ประสานงานไป บริษัทยาหรืออื่นต่อไป

องค์ปาฐกของปาฐกถาโกมลคิมทอง ครั้งล่าสุด (๒๒ ก.พ. ๒๕๕๒) “พระครูสุภาจารวัฒน์” ซึ่งประสบความสำเร็จในกิจกรรมวันนั้นอย่างงดงาม ด้วยการแสดงออกถึงการเป็น “พระของชุมชน” ภายใต้อิทธิพลของวัตรที่อ่อนน้อมถ่อมตน และความมั่นคงต่อธรรมวินัย ตลอดจนอาจหาญในความเป็นบรรพชิต หลายคนประทับใจประโยคทองที่ว่า “เกษตรทาง เล็ก เกษตรผสมผสาน เกษตรปลอดสารพิษ หรือเกษตรอะไรก็ตาม ที่สำคัญจะต้องไม่โลภ”

ล่าสุดท่านพระครูสุภาฯ ร่วมกับพระสงฆ์ เตชชลโฆ แห่งวัดท่าลาด ริเริ่มทำแผนแม่แบบธรรมิกชุมชน ร่วมกับชาวบ้าน ๑๔ ครอบครัว หวังจะประสานธรรมะกับการทำมาหากินและการดำเนินชีวิตให้ลงตัว ...ใครต่อใครในฐานะผู้ช่วยผู้ร่วมงาน ผู้สังเกตการณ์ จงช่วยตามโดยพลัน!!

ขึ้นไปทางภาคเหนือ โรงเรียนสามเณรแนวคิดใหม่ซึ่งมีหลวงพี่สุทัศน์เป็นผู้ประสานงาน ตั้งอยู่ที่วัดป่าแดด อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ก็กำลังก้าวหน้าไปได้ด้วยดีกับหลักการ “ประสานสมองกับหัวใจ” มีนักเรียนสามเณรกว่า ๖๐ รูปแล้ว ผู้ใดสนใจจะร่วมเรียนรู้หรือสนับสนุน ติดต่อได้โดยตรง หรือทางโทรศัพท์ที่หมายเลข (๐๕๓) ๘๒๒-๒๔๗

ไปที่จังหวัดน่าน ท่านสมคิด จารณธมโม แห่งวัดโป่งคำ อ.สันติสุข ก็ยังมุ่งมั่นกับงานอย่างเต็มที่ ทั้งเรื่องปาฐกชนและสวนเกษตรผสมผสานปลอดสารพิษ

ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งก็คือ การแปรความคิดมาเป็นกิจกรรมที่ถักทอสายใยความสัมพันธ์ทั้งฝ่ายพระในท้องถิ่นกับกลุ่มอีกเมืองน่าน และฝ่ายโยมในชุมชนรอบวัด ...หน้าจับตา!

กลับมาที่ภาคกลาง พระครูธรรมธะไมตรี แห่งวัดราชผาติการามฯ กรุงเทพฯ ผู้เป็นเลิศในความขยันหมั่นเพียร และการเป็น “เนือนาบุญ” ชั้นดี เมฆานั้นยังคงคึกคักกับโครงการบวชสามเณรและธรรมจารินีภาคฤดูร้อน ณ วัดป่าแสงธรรม อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี เช่นเคย ทราบมาว่าใครต่อใครไปช่วยงานกันอย่างไม่รู้จักเหน็ดจักเหนื่อย เว้นแต่ญาติโยมในศพพ. ที่ขอตัวไว้คร่าวหน้า เห็นว่าจะไม่ให้พลาด!?

ส่วนพระอาจารย์โกศล ปริบุญโญ แห่งวัดปลายนา จ.ปทุมธานี นั้น ถ้ากลับมาแล้วก็ขอให้รายงานตัวด่วน ชาวเสขิยธรรมทั้งหลายให้อภัยแล้ว

กลับมาที่ภาคใต้ หนีจากน้ำท่วมฝนกระหน่ำ บัดนี้ สันติโรภิกขุ แห่งดอนเคี่ยม (สวนอ้อมมยตาราม) ผู้ประกาศตัวเป็นพระเร่ร่อน ภายหลังกำหนดวันกลับอเมริกาภูมิลาเนาเดิมในอีก ๒ ปีข้างหน้า อย่างชัดเจน ก็จาริกไปสหรัฐอเมริกา อีกครั้ง ตั้งแต่ ๑๓ ม.ค. ถึงต้นเดือนเมษายนี้ นัยว่ามีภาระทั้งเผยแผ่ธรรมและเตรียมสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจที่นั่น ..สหธรรมิกทั้งหลายพร้อมจะมอบกำลังใจให้ครับผม

หลวงพี่จ้อยแห่งสวนโมกข์ประกาศผ่าน เนชั่นนิวส์ทอล์ค ว่า “ที่นี่เป็นอย่างนี้แหละ...พระเก่า ๆ ออกไป พระใหม่ ๆ ก็เข้ามา งานสืบทอดมรดกท่านอาจารย์ก็ยังทำกันต่อไป ไม่มีปัญหา” ...กลุ่มพุทธทาสศึกษาและท่านสันติโรภิกขาโรฟงเอาไว้นะจ๊ะ

งานธรรมยาตราเพื่อทะเลสาบสงขลา ก็ยังคงเดินทางกันต่อไป ภายใต้อาหารร่วมมือของคุณะสงฆ์จังหวัดสงขลา โดยมีพระอาจารย์จรัส แห่งสวนธรรมสาขลา

อ.หาดใหญ่ และพระมหาเจริญ แห่งสำนักสงฆ์แหลมโพธิ์ เป็นตัวตั้งตัวตี ปีนี้เป็นครั้งที่ ๔ แล้ว เริ่มออกเดินทางตั้งแต่ ๒๕ เม.ย. จากวัดท้ายยอ (เกาะยอ) โดยจะจบกิจกรรมที่หน่วยพิทักษ์ป่าน้ำตกกริพัตร์ อ.รัตภูมิ ในวันที่ ๑๐ พ.ค. สอบถามรายละเอียดได้ที่ (๐๗๔) ๒๓๙-๕๕๔๔, ๒๓๐-๖๘๕๕ โทรสาร ๒๓๐-๒๕๒๒ และ (๐๒) ๕๓๗-๙๔๕๕ โทรสาร ๕๓๗-๙๔๕๐

ฝ่ายกิจการเมธี ปีนี้ ศพพ. โดยคุณพูนศรี เรื่องวิชาการ นำคณะเมธีไปดูงานที่ศรีลังกกว่า ๒๐ วัน ซึ่งมีทั้งการดูงานการประชุมนักบวชสตรีเอเชีย และร่วมประชุม INEB รายงานข่าวแจ้งว่าเมธีหลายรูปได้ประโยชน์จากงานนี้ เพราะมีแรงบันดาลใจจากการพบปะเพื่อนนักบวชสตรีอีกหลาย ๆ ชาติ ประเด็นสำคัญก็คือ เมธีไทยที่ว่ากันว่าแสนจะทุกข์ยากนั้น เมื่อเทียบกับนักบวชสตรีจากธิเบตจากเขมร ฯลฯ แล้ว เราสบายกว่าเขาเยอะเลย เพราะที่ธิเบตถึงขนาดบังคับให้มีสามีเพื่อให้หมดสถานภาพนักบวช ...หากไม่นับความพยายามเป็นตัวแทนโดยไม่มีใครมอบหมาย ของ “บางท่าน” จากสถาบันแม่ชีไทยที่ไปด้วย ซึ่งคอยแต่จะครอบงำแม่ชีเด็ก ๆ แล้ว งานนี้ก็นับว่าคุ้มค่าเกินคุ้ม.

คำถามประจำฉบับที่ ๔๑

- กรรมกรรมหากรรมภคม มีอายุรวมกันเท่ากับกี่ปี?
- มีอายุการบวชรวมกันกี่พรรษา?

ปกติ

ส่งคำตอบมาที่ “คมขวาง”
ถ้ามีผู้ตอบถูกมากกว่า ๑ ราย จะจับผลกรายชื่อผู้โชคดี

รางวัลที่ ๑ : หนังสือ “เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา”
รางวัลปลอบใจ : สมุด “เสขิยธรรม” ๑ ปี

ปาฐกถามูลนิธิโกมลคีมทอง โดย พระครูสุภาจารย์วัฒน์

“บทบาทพระสงฆ์ในชนบทท่ามกลางภาวะวิกฤต”

พรชัย บริบูรณ์ตระกูล เรียบเรียง

๖๖ รงจูงใจที่อาตมา
ได้ร่วมพัฒนา
กับชุมชน เนื่องจากคิดถึง
พุทธจริยาขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อ

พระองค์ได้ตรัสรื้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ที่มีได้มุ่ง
พระนิพพานเฉพาะแต่พระองค์เองอย่างเดียว แต่ยัง
ทรงมีความเป็นห่วงนึกถึงประโยชน์ของคน และชุมชน
ทั้งหลาย อาตมาในฐานะที่บวชอยู่ใต้ร่มกาสาวพัสตร์ได้ศึกษา
ธรรมซึมซับเข้าสู่จิตใจ จนประสบกับความสุขตามพอสมควร
จึงคิดว่า ถ้าจะถากถางทางแล้วเพื่อเดินไปควรจะทำทางให้
กว้าง ๆ เดินไปหลายๆ คนพร้อม ๆ กัน ได้รับความสุข
เหมือน ๆ กัน

และกับความที่อาตมาเป็นพระบ้านนอกอยู่ในชุมชน เห็น
ชาวบ้านได้รับความทุกข์ยากเห็นปัญหาของชาวบ้านที่เกิดขึ้น
ทั้งหมด ทั้งเรื่องสุขภาพเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ เรื่องปากท้อง
เรื่องหนี้สินและการครองชีพ รวมทั้งปัญหาที่ชาวบ้านมองตนเอง
ว่ามีจุดบอดมีจุดด้อย ไม่รู้เท่าทันสังคมในเมืองสังคมที่
เจริญแล้ว เมื่อเห็นปัญหาเช่นนี้ถ้าพระสงฆ์ไม่เข้าช่วยแล้ว
ชาวบ้านจะทำอย่างไร ชาวบ้านยังมีความอ่อนแอพึ่งตนเองไม่ได้
หาทางออกไม่ถูกทาง ใช้การกินเหล้า อายากรวยทางลัด
ในเมื่อพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมและที่พึ่งทางจิตใจของชุมชน หาก
เข้าไปร่วมพัฒนาแก้ไขปัญหาก็มีส่วนช่วยได้มาก และนี่คือ
แรงจูงใจของอาตมา

การเข้าไปร่วมพัฒนา
กับชุมชน พระสงฆ์ต้อง
เจริญรอยตามพระพุทธเจ้า
ของเรา คือเอาคุณสาม
ประการ เป็นที่ตั้ง คือ ทวิ

ดำรงตนให้ มีความบริสุทธิ์ ประพฤติชอบ ปฏิบัติชอบ จะดึง
ชุมชนไว้ได้ สอง พระสงฆ์ต้องมีพระมหากรุณาคุณ คือความ
เมตตาช่วยเหลือคนให้พ้นทุกข์ และ สาม ปัญญาธิคุณ รู้เท่า
ทันสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร สังคมเป็นอย่างไร
ชาวบ้านเป็นอย่างไร

ต้องทำการแก้ไขพัฒนาแบบพุทธ หรือเรียกว่า
“พุทธพัฒนา” คือยึดเอาหลักพุทธธรรมเข้าไปพัฒนาใช้
ธรรมะสร้างคน คนสร้างงาน ชี้แนะให้เขาพึ่งตนเอง ทำเป็น
คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความเสียสละ เป็นการประยุกต์เอา
ธรรมะมาใช้กับชุมชน ทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคม นอกจาก
นั้นพระสงฆ์ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล
สงเคราะห์เยี่ยมเยียน เวลาชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนหรือ
มีปัญหาเกิดขึ้น ต้องคอยช่วยชี้แนะแก้ปัญหา

การร่วมกิจกรรมงานพัฒนากับชาวบ้านต้องมีความ
เหมาะสมสอดคล้องกับพระธรรมวินัย และไม่เป็นไปเพื่อ
การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และการให้เขายกย่องสรรเสริญ
ซึ่งจะเป็นจุดอ่อนของพระสงฆ์ทำให้ไปไม่รอด อย่างที่เห็นกัน
มีพระที่ติดอำนาจ ลาภสักการะ ชอบยศฐาบรรดาศักดิ์
ที่ผ่านมาอาตมาเริ่มทำงานร่วมกับชาวบ้านครั้งแรกได้ทำ

สหกรณ์ ซึ่งทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนสร้างกลุ่มให้เกิดขึ้น และต่อมาก็ทำสมุนไพรรวมเป็นชมรมหมอยาพื้นบ้าน ในปี ๒๕๒๖ เป็นเรื่องที่ชาวบ้านกลับมาพึ่งตนเอง ตั้งเอาภูมิปัญญาวัฒนธรรมของตัวเองกลับมา อย่างศูนย์สุขภาพวัดท่าลาดได้มีการอบยาสมุนไพร นวดประคบ และผลิตยา โดยชาวบ้านมาร่วมกันทำและแบ่งแจกจ่ายกันไป ที่เหลือก็เป็นธุรกิจนิดหน่อย สร้างรายได้ให้กับชุมชน แล้วก็มีโรงสีของชุมชน กองทุนเพื่อการกู้ยืม และการอนุรักษ์ป่า ตามพื้นที่ป่าช้า ป่าดอนปู่ตา ป่าที่สาธารณะ ในเขตอำเภออุทุมพร

ส่วนพระสงฆ์ที่รวมกลุ่มกันที่เรียกว่ากลุ่มสังฆะอาสาพัฒนา ร่วมทำกิจกรรมเนื่องจากว่าชุมชนหรือญาติโยมห่างจากวัดจากว้าไปทุกที จึงจัดให้มีการรวมชุมชนรวมเด็กและเยาวชนเข้าสู่ลานวัด และจัดให้มีการประยุกต์วันพระขึ้น โดยจัดเป็นฐานให้เข้ามาเรียนรู้ มีฐานหนึ่งเรื่องอบายมุข ฐานหนึ่งบริโภคนิยม ฐานหนึ่งการเย็บตุ๊กตาและเรื่องสิ่งแวดล้อม ในบางครั้งก็จัดให้ความรู้เรื่องสุขภาพจิตสติการทำยาสมุนไพร ส่วนการพูดคุยได้เปิดให้มีการรับฟังข้อคิดเห็นข้อมูลปัญหาจากชาวบ้านว่าชาวบ้าน ฟังข้อคิดเห็นความสนใจที่มีต่อพระต่อศาสนาเป็นอย่างไร เป็นการประยุกต์วันพระที่ไม่เน้นการเทศน์ให้ญาติโยมฟังแต่อย่างเดียว

พระสงฆ์ยังจัดให้มีการเดินธรรมสังฆจร ออกเยี่ยมเยียน

ศึกษาปัญหากับชุมชนต่างๆ รอบๆ อำเภออุทุมพร โดยอาศัยเวลาช่วงค่ำหลังจากการสวดมนต์ทำสมาธิแล้ว ได้แบ่งคนออกเป็นกลุ่มๆ มีกลุ่มอาวุโส พ่อบ้านแม่บ้าน เด็กและเยาวชน พูดคุยแลกเปลี่ยนซักถามปัญหาเกี่ยวกับพระสงฆ์แล้วนำมาพัฒนาปรับปรุงในชุมชนกันต่อไป

บทบาทนอกจากนั้นพระสงฆ์ในฐานะเป็นที่ยอมรับศรัทธาจากทุกฝ่าย อาตมาจะต้องคอยกลั่นกรองกลุ่มบุคคลหรือองค์กรภายนอกที่จะเข้ามาร่วมพัฒนากับชุมชนด้วย คอยดูแลตรวจสอบพฤติกรรมว่าเป็นผู้มีคุณธรรมหรือไม่ มีแนวคิดและทำกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์กับชาวบ้านหรือเป็นไปเพื่อการครอบงำชาวบ้าน และคอยเป็นผู้ให้กำลังใจให้คำแนะนำในทางสติปัญญาและตักเตือนเมื่อทำอะไรไม่ถูกต้อง ทั้งยังคอยประสานไกลเกลี่ยความขัดแย้งกับปัญหาที่เกิดขึ้น

ในส่วนกลุ่มพระสงฆ์ที่มีการรวมตัวกัน ๓-๔ กลุ่มในเขตอีสานใต้ ที่มีการแลกเปลี่ยนอะไรดี ๆ ระหว่างกันอย่าง หลวงพ่อนาน พระครูมงคลราววัฒนธรรมหรือทางบุรีรัมย์ อาตมาคิดอยากขยายศาสนทายาทให้มีการถ่ายทอดสร้างพระสงฆ์รุ่นใหม่ ๆ จึงจัดให้มีอบรมเพื่อสร้างพระศาสนทายาทรุ่นใหม่ร่วมกัน ส่วนกิจกรรมงานพัฒนาที่ทำกันอยู่ในอำเภออุทุมพร ก็อยากให้มีการสร้างคนรุ่นใหม่ ๆ ขึ้นมา อย่างคนรุ่นใหม่จบมา ป.๕ ป.๖ หรือปริญญา ต้องไปขายแรงงานอยู่กรุงเทพฯ

ปาฐกถา โภมลา ปีนี้มาได้อย่างไร?

คำตอบง่าย ๆ คือ นิมนต์ท่านมา เพราะท่านเป็นพระแล้วทำไม่จึงเลือกพระ และเจาะจงที่พระครูสุภาจาจารย์วัฒน์ก่อนอื่น ต้องอ้าง "ครู" ผู้เสนอ คือ อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ในฐานะประธานมูลนิธิโภมลาคิมทอง ที่แนะนำต่อคณะกรรมการดำเนินงานผู้ได้รับมอบหมายให้พิจารณาคัดสรรปาฐกถาประจำปีของมูลนิธิ

ไม่ใช่มีเพียงองค์เดียว หรือคนเดียว ที่คณะกรรมการพิจารณา และแน่นอนหลายท่านเหล่านั้น ล้วนอยู่ในเมืองไนท์ที่วางไว้หลายปีติดต่อกันมา คือไม่ได้เริ่มจากต้องเลือกคนดัง แต่เป็นคนดีที่พิสูจน์คุณค่าด้วยการปฏิบัติที่เป็นจริงมาเป็นเวลาพอสมควร มีความคิดจิตสำนึก ส่งเสริมคุณค่ามนุษย์ อารมณ์ปัญหาเพื่อนร่วมทุกข์ และร่วมแก้ปัญหา โดยไม่เพียงสร้างภาพหรือคิดแต่แต่เปลือก

บางปีเราเลือกผู้หญิง บางปีเราเลือกผู้ชาย บางปีเป็นนักพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ปัญญาชน บางปีเป็นชาวบ้าน ชนชั้นพื้นฐานสำหรับพระสงฆ์นั้นก็ดี แต่เว้นมาหลายปี

ถึงแม้มูลนิธิไม่ได้คิดจะกำหนดหัวข้อปาฐกถา เพราะจะขอให้ปาฐกผู้ได้รับเลือกเป็นผู้ตั้งเอง แต่ละปี เราก็จะพิจารณาว่าสถานการณ์ปัญหาที่กำลังหนักหนาในเรื่องใด น่าจะนำเสนอเนื้อหาอะไร และงานของใครตรงกับเรื่องนั้น ๆ

เรารู้ว่าปีนี้ สังคมเรามีปัญหาหนักหน่วง ทั้งเศรษฐกิจ สังคม (และการเมือง) เราคิดว่าปัญหานี้เกิดจากระบบ ที่นับวันมีแต่จะทำลายคุณค่าของมนุษย์ ด้วยการแย่งชิงผลประโยชน์เพียงเพื่อการบริโภคส่วนตัวอย่างเกินควร มีหน้าซำ กระแสหลักที่อ้างว่าจะแก้ไขปัญหา กลับจะหวงกตัญญูให้เป็นโอกาสแก่ทุนนิยม อันจะนำไปสู่ปัญหาที่สาหัสยิ่งขึ้น... แล้วใครรับกรรม?

เพราะไม่มีทางเลือก รู้สึกอายเมื่ออยู่ที่บ้านไม่ได้ทำอะไร ถูกมองว่าไม่รู้เท่าทันไม่รู้แสงสีอะไร การทำงานพัฒนาอย่างนี้ทำให้เยาวชนรุ่นหลังๆ มีโอกาสกลับมาพัฒนาบ้านเกิดของตัวเอง อยู่ที่บ้านกับพ่อแม่ ซึ่งเขาจะทำได้ดีกว่าให้คนอื่นมาพัฒนาบ้านเกิดของเขา

ในทศวรรษที่นี้เป็นหลักทำให้งานพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง เป็นเพราะว่า **หนึ่ง** คนมีคุณธรรม สอง ขบวนการพัฒนา สาม มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันและกัน หนึ่งเหล่าองค์กรไหนชุมชนไหน พร้อมทั้ง ๓ อย่างนี้ กลุ่มมันสามารถไปได้ และที่ต้องระวังเอาตมาเตือนอยู่บ่อยๆ คือที่จะพัฒนาต่อไปข้างหน้าต้องใช้สติปัญญาต้องดูทิศทางที่จะก้าวไป อย่างที่เรียกว่า **"เหลียวหลังแลหน้า"** ต้องพยายามเตือนชาวบ้านเตือนองค์กร ว่าเราจะไปข้างหน้ามีชุมชนเป็นเป้าหมายหรือไม่ พระสงฆ์ต้องคอยตรวจสอบเป็นผู้ให้กำลังใจให้เขาโยงเอาธรรมะเข้ามาใช้ ให้มองสังคมมองอดีตที่ผ่านมาเป็นอย่างไร ปัจจุบันเป็นอย่างไรอนาคตจะเป็นอย่างไร

การที่พระสงฆ์อย่างอาตมาสืบบทบาทในการพัฒนา มีความรู้มาจากไหน จบแค่ ป.๔ เป็นเพราะว่าอาตมาได้เรียนรู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวบ้าน อยู่กับชุมชนเห็นและเข้าใจ ปัญหาทั้งหมด และจากการศึกษาดูงานไปร่วมอบรมเสวนากับกลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มบุคคลองค์กรต่างๆ ทั้งขณะที่ไม่สบายก็

ขอให้ช่วยส่งเพลงส่งเอกสารหนังสือไปให้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับองค์กรกลุ่มบุคคลที่เข้ามา หรือนักศึกษาก็มีส่วนช่วยให้เกิดความรู้มากยิ่งขึ้น พยายามถามว่าตรังนี้ชาวบ้านมีปัญญา คิดอย่างนี้จะแก้ไขอย่างไร อีกอย่างคือการอ่านจากหนังสือ และประสบการณ์ต่างๆ รวมกัน ซึ่งการอ่านนี้คนอีสานทั้งพระและแม่แต่ข้าราชการเองไม่ชอบอ่านทำให้ไม่ทันเขา

กับความฝันอาตมาอยากให้เห็นต่องานพัฒนา อย่างที่หนึ่งให้ชาวบ้านฟื้นฟูเรื่องการศึกษาอยู่ที่เอ็ดก็คือแบบพอเพียงพึ่งตนเองด้วยภูมิปัญญาวิถีชีวิตของชาวบ้าน อาศัยการเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันแบบพออยู่พอกินไม่เอาใครเอาเปรียบกัน ทำอย่างพุทธเกษตร เกษตรยั่งยืนหรือเกษตรธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนกันเองภายในหมู่บ้าน มีปลาไปแลกกับผัก มีมะเขือไปแลกกับปลา หรือมีมากก็นำไปแลกกับชุมชนอื่น ๆ แล้วควรจะมีอะไรเป็นหลักอย่าง คือ ๕ มีความสมถะเรียบง่าย เป็นต้น

ข้อที่สอง พัฒนาธุรกิจชุมชนให้อยู่ในทางสายกลางและยึดเอาชุมชนเป็นเป้าหมาย ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลเป็นนายทุน เอาไรต์เอาเปรียบชุมชน และสิ่งที่อยากจะเห็นต่องานพัฒนาคืออยากให้การศึกษแก่ชาวบ้าน เดี่ยวนี้ที่ชาวชนบทมันแย่มากเพราะว่าขาดการศึกษาเรียนรู้ และต้องเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมภูมิปัญญาของตนเอง ให้เท่าทันไม่หลงใหลต่อกระแสของคน

ชาวบ้าน (และพระสงฆ์) ส่วนหนึ่งในอำเภอภูซุ้ม จังหวัดยโสธร มีประวัติการต่อสู้มายาวนาน ผ่านร้อนผ่านหนาวมาโชกโชก มีบทเรียนทั้งความล้มเหลวและความสำเร็จ และยังไม่เลิกต่อสู้ จึงน่าจะถ่ายทอดสู่สาธารณะในสถานการณ์นี้ นี้ไม่ใช่เพียงเหตุขุขี้ที่ล่องลอย หรือการปฏิบัติที่ย่ำเท้าอยู่กับความชัดเจนในกระแสหลัก

ชาวภูซุ้มสัมพันธ์กับมูลนิธิโกลบอลคิมทองมานาน โดยผ่านโครงการสนุนไฟรเพื่อการพึ่งตนเอง ตั้งแต่ครั้งที่ยังเป็นโครงการหนึ่งของมูลนิธิฯ ก่อนที่จะปรับเปลี่ยนเป็นมูลนิธิสุขภาพไทย

ตอนผลของการต่อสู้ของชาวภูซุ้ม ก่อจากพลังมวลรวมของผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น ซึ่งสมาชิกแต่ละคนมีบทบาทที่แตกต่างหลากหลาย พระครูสุภาจาว์วัฒน์ก็เป็นท่านหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญ ด้วยความเป็นพระสงฆ์ในพุทธศาสนา (ที่ไม่ใช่พุทธพาณิชย์)

ที่ผูกพันเชื่อมร้อยกับสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท และเป็นชนบทที่มีภูมิปัญญา และไม่ยอมจำนน

เนื้อหาในปาฐกถามูลนิธิโกลบอลคิมทอง ประจำปี ๒๕๔๒ เรื่อง **"บทบาทพระสงฆ์ในชนบทท่ามกลางภาวะวิกฤต"** โดยพระครูสุภาจาว์วัฒน์ บงบอกรูปธรรมต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นได้เป็นอย่างดี น่าเสียดายที่หนังสือนี้มิได้นำเสนอ เนื้อหา **"เหลียวหลังแลหน้างานพัฒนาภูซุ้ม"** ซึ่งเป็นภารกิจปราชัยของชาวบ้านและนักพัฒนา ในวันและสถานที่เดียวกันก่อนปาฐกถานี้ แต่หวังว่าท่านที่สนใจคงจะหาฟัง (เทป) หรือหาอ่านได้ไม่ยากนัก

งานนี้ดูจะเป็นงานเย็นที่ไม่ยึดกับงานร้อน ทั้งงานเฉพาะหน้า และยาวไกล ด้วยความมุ่งหมายจะสืบสานอุดมคติให้ปรากฏเป็นจริง.

ชาญวิทย์ อารัมฤทธิ์

ในเมืองหรือกระแสเทคโนโลยีจนเกินไป ควรพัฒนาให้เกิดความสมดุล คือ “ไม่หลงของเก่าไม่เมาของใหม่” ที่กุดชุมข่มยังขาดเรื่องนี้ ต้องเน้นให้เกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่ามีชีวิตอ่อนไม่มีความอ่อนแอ

ส่วนชุมชนอื่นๆที่จะทำเรื่องการพัฒนาจะถูกจัดเป็นแบบอย่างก็อยากให้เริ่มต้นที่ตัวเองก่อนทำจากจุดเล็กๆ เช่นภายในครอบครัวสู่เครือญาติ และขยายออกสู่ชุมชน อย่างหวังให้คนอื่น..กลุ่มอื่นหรือ..คณะอื่น..เข้ามาช่วย ต้องพัฒนาแบบพึ่งตนเอง

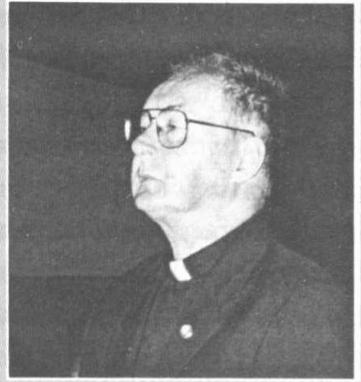
ที่กุดชุมข่มอาทิตย์เริ่มจากการพึ่งตัวเองก่อนแล้วจึงค่อยมีคนอื่น ๆ มาช่วย แต่ที่คล้ายคนไทยชอบมากขอพึ่งพึ่งผู้อื่น..พึ่งพึ่งเจ้านาย...พึ่งพึ่งพระ...พึ่งพึ่งเจ้าพ่อ...พึ่งพึ่งข้าราชการ...พึ่งพึ่งประเทศอื่น ถ้าเป็นอย่างนี้ไปไม่รอด ต้องเปลี่ยน

แนวคิดใหม่สังคมไทยของเราจะพ้นวิกฤต อย่านไปคำนึงถึงแต่เงิน ให้มองว่าชุมชนดีใหม่..ครอบครัวเราอบอุ่นใหม่...มีวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและประชาธิปไตยใหม่หรือการเอาใจเอาเปรียบเป็นอย่างไร นี่แหละสังคมไทยเราจะพ้นวิกฤตก็ต้องเปลี่ยนแนวคิดใหม่ อยากจะให้พระสงฆ์ร่วมกับชุมชนพัฒนา และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เป็นที่พึ่งของชาวบ้าน และงานพัฒนาต้องสอดคล้องกับพระธรรมวินัย ถ้าทุก ๆ ฝ่ายร่วมกัน จะเป็นพระกิติ เกียรติคุณที่ คนรุ่นใหม่กิติ คนรุ่นเก่ากิติ ถ้าร่วมกันเปลี่ยนในเรื่องความคิด กลับมาเฝ้าที่อยู่เฝ้ากินจะแก้วิกฤตได้...พึ่งตนเองได้.

ติดตามอ่านเนื้อหาโดยสมบูรณ์
ได้จากหนังสือของมูลนิธิโคมสคิมทอง

คำประกาศเกียรติคุณ

คุณพ่อโจเซฟ เฮนรี ไมเออร์

ผู้ซึ่งทำงานอย่างเสียสละ เพื่อช่วยเหลือคนยากคนจนในสลัมคลองเตยให้ดำรงตนอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทำงานที่สลัมคลองเตยมาเป็นเวลาเกือบ ๓๐ ปี โดยทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับคนยากคนจนอย่างไม่ถือตัว และไม่มีพรมแดนของศาสนาที่ต่างกัน

คุณพ่อไมเออร์เป็นบาทหลวงคณะพระมหาไถ่ประเทศสหรัฐอเมริกา ท่านเดินทางมายังประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ก้าวแรกของท่านคือการทำงานอภิบาลสัตบุรุษแถบภาคอีสานเป็นเวลา ๕ ปี ภายหลังจากได้เดินทางมากรุงเทพมหานคร เมื่อคุณพ่อไมเออร์ได้สัมผัสพบเห็นกับสภาพชีวิตอันยากแค้นของคนยากคนจนที่ทำงานในโรงงานเสื้อผ้าตัดเย็บและทำนันทนาการด้วยการปลูกฝังอยู่ใต้สะพาน ท่านจึงคิดช่วยเหลือคนยากคนจนเหล่านั้น ท่านได้เข้าทำงานในวัดแม่พระปฏิสนธินิรมลหรือวัดโรงหมู คุณพ่อไมเออร์และเพื่อนร่วมงานของท่านจึงได้ดำริก่อตั้งศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งปัจจุบันคุณพ่อไมเออร์ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการของศูนย์แห่งนี้

กำหนดการ ปาฐกถามูลนิธิโคมสคิมทอง ประจำปี ๒๕๔๒

วันจันทร์ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ ณ โรงแรมนครแห่งชาติ (โรงแรม)

- ๑๓.๐๐ น. การแสดง “เดี่ยวขอพินบ้าน” จากชาวบ้าน อ.กุดชุม
- ๑๓.๓๐ น. การสวดสรภัญญ์ จากชาวบ้าน อ.กุดชุม
- ๑๔.๐๐ น. กล่าวสดุดีบุคคลเกียรติยศ ประจำปี ๒๕๔๒
บาทหลวงโจเซฟ เฮนรี ไมเออร์
พ่อหลวงจอนิ โอดิซา
พ่อประจักษ์ เพชรสิงห์
นางศิริพร โชติชัชวาลย์กุล
- ๑๕.๐๐ น. บทกวี โดย **ท่านอังคาร กัลยาณพงศ์**
- ๑๕.๓๐ น. อภิปรายเรื่อง “เหลียวหลังแลหน้า งานพัฒนา กุดชุม”
 โดย พ่อมัน สามสี
 พ่อวิจิตร บุญสูง
 คุณหญิงวิภา มิทรวงศ์
 คุณสุณีย์ ทองชัย (ดำเนินรายการ)
- ๑๗.๐๐ น. กล่าวนำปาฐกถา โดย **คุณเบริดา เรืองวิชาธร**
 การแสดงปาฐกถา
“บทบาทพระสงฆ์ในชนบท ท่ามกลางภาวะวิกฤต”
 โดย **พระครูสุภาจารวัฒน์**
 กล่าวปิด โดย **อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์**

บุคคลดีเด่น มูลนิธิโกลดคิมทอง ประจำปี ๒๕๔๖

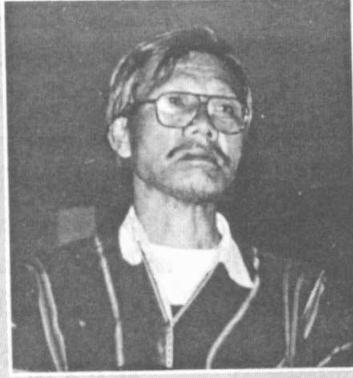

นายประจักษ์ เพชรสิงห์

อดีตพระประจักษ์ คุตตจิตโต ผู้ซึ่งยืนหยัดต่อสู้เพื่อรักษาป่าดงใหญ่ด้วยวิธีสละกรรมอย่างองอาจกล้าหาญมาโดยตลอด

นายประจักษ์ เพชรสิงห์ เกิดที่บ้านหมู่ ๓ ตำบลข้าวสาร อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ละจากเพศฆราวาสเมื่ออายุ ๓๙ ปี โดยบวชที่วัดบำรุงธรรม ได้ฉายาว่า คุตตจิตโต ซึ่งมีความหมายว่าเป็นผู้มีจิตสว่างไสว

มูลนิธิโกลดคิมทอง เห็นว่านายประจักษ์ เพชรสิงห์ ได้อุทิศตัวในการปกป้องผืนป่าและยืนอยู่เคียงข้างกับคนยากคนจนอย่างน่าสรรเสริญ สมควรเป็นแบบอย่างควรค่าแก่การยกย่อง จึงขอประกาศเกียรติคุณดังกล่าวของนายประจักษ์ เพชรสิงห์ ไว้ให้เป็นที่ปรากฏ เพื่อเป็นกำลังใจและเชิดชูการต่อสู้กับความไม่ชอบธรรมในสังคมอย่างองอาจกล้าหาญให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนสืบไป.

นายจอนิ โอโดชา

ผู้นำชาวบ้านซึ่งเรียกร้องสิทธิและความเสมอภาคแก่ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ปัจจุบันนายจอนิได้ทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนทางภาคเหนือ ชนกลุ่มน้อย นักวิชาการ และประชาชนโดยร่วมกันต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคมด้วยสันติวิธี อีกทั้งยังเป็นที่ปรึกษาของสมาชิกคนจน และมีบทบาทเป็นแกนนำในการปกป้องรักษาและฟื้นฟูผืนป่าอันเหลือน้อยนิดให้ดำรงคงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

นายจอนิ โอโดชา เกิดเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๙ ที่บ้านยางตาด บนดอยแม่แจ่ม ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ ทำมากลางสวนการณืเห็ดดอกยาง เนื่องจากเวลานั้นกำลังเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ นายจอนิ โอโดชาสำเร็จการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสามต่อมกในปีพ.ศ. ๒๕๒๐ นายจอนิ โอโดชา ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองเต่า ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ จนถึงปัจจุบันนี้

นางศิริพร โชติชัชวาลย์กุล

สตรีที่กล้าบุกเบิกแนวทางการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายในชนบท อันทวนกระแสสังคมที่มุ่งเน้นบริโภคนิยม ด้วยความกล้าหาญอย่างยิ่ง

นางศิริพร โชติชัชวาลย์กุล มีความกล้าหาญทางจริยธรรมสมควรแก่การเป็นแบบอย่างทั้งของชนชั้นกลางและชนชั้นล่างในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย มีคุณค่า และมีความสุข นางศิริพรได้ใช้ชีวิตของเธอเป็นแบบอย่างแก่ผู้ที่ต้องการแสวงหาทางออกของสังคมไทยที่เชื่อว่าการกำลังเดินผิดทาง ให้หันกลับมาทบทวนแนวนโยบายที่มุ่งพึ่งพิงต่างชาติโดยละเลยคนเล็กคนน้อยของสังคมใหม่อย่างมีทางออก

ดังนั้นมูลนิธิโกลดคิมทอง จึงขอประกาศเกียรติคุณดังกล่าวของนางศิริพร โชติชัชวาลย์กุล ไว้ให้เป็นที่ปรากฏ เพื่อเชิดชูและเป็นกำลังใจให้มุ่งมั่นในแนวทางที่เธอได้เลือกแล้วอย่างมั่นคงสืบไป.

พุทธศาสนากับการศึกษา

โยฮัน กัลตุง

โยฮัน กัลตุง เชื่อว่าความไร้ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย เกิดขึ้นเพราะมหาวิทยาลัยปราศจากชุมชนแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากปัญหาในเรื่องขนาด บุคลากร และระบบ ที่ไม่เอื้ออำนวยให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างถูกต้อง “จากประสบการณ์ในการเป็นอาจารย์กว่า ๔๐ ปี ผมจึงรู้ว่า มีนักศึกษาอยู่ ๒ ประเภท ประเภทแรก คือพวกที่เข้ามาเพื่อที่จะเล่าเรียน เห็นมหาวิทยาลัยเป็นโรงเรียน อีกประเภทหนึ่งเข้ามาเพื่อการศึกษา โดยมองว่ามหาวิทยาลัยคือโอกาสอันยิ่งใหญ่ที่จะเพิ่มคุณค่าให้กับตัวเอง สังคม และโลก”

ประเภทที่สามเพื่อเล่าเรียน พวกนี้ไม่ทำอะไรมาไปกล่าว อ่านตำรา ทำข้อสอบ และรับประกาศนียบัตรเมื่อเรียนจบ ส่วนประเภทที่สามเพื่อการศึกษา จะเต็มไปด้วยคำถาม ไม่พอใจกับคำตอบที่ได้ ค้นคว้า เปิดเผย แลกเปลี่ยน ได้แย้งกับเพื่อนและครูอาจารย์ ต้องการเรียนรู้ทุกอย่างในชีวิต ไม่เฉพาะวิชาการ หากหมายถึง มิติด้านจิตวิญญาณ สังคม ธรรมชาติ และโลก

เขาเชื่อว่า นักศึกษาประเภทหลังนี้แหละที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนสังคมต่อไป ส่วนนักศึกษาประเภทแรกซึ่งมีอยู่ตามดินนั้น กล่าวไปแล้วก็ขาดความชอบธรรมในการเป็นนักศึกษาเอาเลย เพราะ “เอกลักษณ์ของการเป็นนักศึกษาที่ได้รับอนุญาตให้ใช้เวลา ๔ ปีในการเพิ่มพูนคุณค่าภายในให้แก่ชีวิตตัวเอง เพื่อความเจริญ เพื่อความมั่งคั่ง ถ้าทั้งหมดที่เธอต้องการเป็นเพียง ประกาศนียบัตรแผ่นเดียวเท่านั้น เธอก็เป็นคนฉ้อฉล หลอกลวง” เริ่มตั้งแต่ฉ้อฉลตัวเอง เพราะไม่รู้จักแสวงหาความหมายให้กับชีวิต ฉ้อฉลครูอาจารย์เพราะไม่ตั้งคำถามที่ท้าทายให้ตนเองโตทางความรู้ และผลักดันให้มีมาตรฐานในการเรียนการสอน อีกทั้งยังฉ้อฉลสังคมเพราะไม่สนใจว่าสังคมจะเป็นอย่างไร ไม่ว่าตัวเองก็เป็นหน่วยหนึ่งในสังคมที่ต้องรับผิดชอบต่อวิกฤตทางจิตวิญญาณทางสังคมที่เกิดขึ้น สุดท้ายยังฉ้อโกงโลก เพราะไม่อินซังงกับปัญหาที่อยู่รอบตัว คิดแต่จะเอาจากโลก ไม่เข้าใจโลก และขาดจิตสำนึกที่จะแก้ปัญหาเพราะคิดว่าธุระไม่ใช่

ชุมชนแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ มีการเรียนรู้ทั้งสองฝ่าย เพราะการศึกษาจะไม่มีคำตอบสำเร็จรูปสุดท้ายที่ตาย

เก็บความจาก “Education and Buddhism”, SEEDS OF PEACE, Vol.15 No.1 Jan.-Apr. 1999, p.41.

ตัว นั้นหมายถึงทั้งครูอาจารย์และนักเรียนต้องเติบโตไปพร้อมกัน จากนั้นขยายผลออกไปสู่สังคมในวงกว้าง ต้องเรียนรู้ถึงความจริงในสังคม จะทำตรงนี้ได้ ต้องสร้างจิตสำนึกร่วมทางสังคมให้เกิดขึ้นในหมู่นักศึกษาและครูอาจารย์ ถึงตรงนี้พุทธศาสนาจะเข้ามามีบทบาทที่สำคัญมาก เพราะพุทธศาสนาสอนให้คนตระหนักรู้ถึงปัญหาหรือความทุกข์เป็นอันดับแรก เพื่อที่จะหาทางแก้ไขต่อไป “ถึงเราจะไม่เห็นด้วยเสมอไปว่าอะไรคือสังคมที่ดี แต่เราสามารถบอกได้ว่า สังคมที่เลวร้ายนั้นเป็นเช่นไร นั่นคือ สังคมที่ผู้คนสูญเสียความปกติสุข สูญเสียเสรีภาพ ชีวิต หรือแม้แต่สูญเสียเอกลักษณ์หรือความหมายในชีวิต นี่คือนิยามของโลกปัญหาของมนุษยชาติที่เห็นได้เดี๋ยวนี้นะ พงษ์นี้ หรือแม้แต่ตลอดไป นี่คือนิยามของเธอ! ดังนั้นเราทั้งหมดต้องมาพบกันเพื่อแสวงหาวิธีการลดความทุกข์ที่พบเห็นในโลก เธอ และเขาก็ เธอ และฉันด้วย ถ้านี่คือสิ่งที่เราต้องการ ซึ่งไม่ใช่เพื่อตอบสนองต่อตัวเองเท่านั้น เราก็ต้องเข้าร่วมในมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนใด ๆ ด้วยจิตวิญญาณแห่งการเรียนรู้แบบชุมชน ซึ่งเป็นความหมายที่แท้จริงของคำว่า “สังฆะ” ในพุทธศาสนา”

ทางออกคือ แทนที่จะสร้างมหาวิทยาลัยขนาดยักษ์ที่จุนักศึกษาเป็นหมื่นเป็นแสน ให้กลับมาสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ขึ้นสัก ๑,๐๐๐ แห่ง ในทุกเขตเทศบาล โดยแต่ละที่มีผู้เรียนแค่ ๑๐๐ คน แล้วเลิกสร้างหอประชุมใหญ่โตเพื่อให้นักศึกษามาฟังบรรยาย เลิกการบรรยายชนิดที่มากอ่านให้นักศึกษาฟังหน้าชั้นเรียน เพราะพวกเขาอ่านเองได้ แต่สร้างห้องเล็ก ๆ ที่มีไว้เพื่อการอภิปรายแลกเปลี่ยน ค้นคว้า และเรียนรู้ร่วมกันหลังจากที่ทุกคนได้อ่านหรือศึกษาสิ่งนั้น ๆ มาด้วยตัวเองแล้ว เพราะการค้นคว้าด้วยตนเองนี่ก็คือการสนทนากับตนเอง ถึงตรงนี้การศึกษาที่เชื่อมโยงกับวิถีทางพุทธศาสนา โยฮัน กัลตุง กล่าวว่า “ไวพจน์ของคำว่า **สนทนาภายใน** ก็คือ **การภาวนา** ส่วนไวพจน์ของคำว่า **สนทนาภายนอก** หรือ **แลกเปลี่ยนกับผู้อื่น** ก็คือคำว่า **การภาวนาร่วมกัน** การภาวนาอาจหมายถึงการทำจิตใจให้ว่าง หรือหมายถึงการเตรียมใจให้สะอาดเพื่อเพิ่มพูนความละเอียดอ่อนทางจิตใจให้มากที่สุด อีกด้านหนึ่งการภาวนาก็เป็นการเติมเต็มทางใจไปด้วยอาจบางที่รูปแบบที่ดีที่สุดของการภาวนาก็คือ การแกลงไปมาระหว่างสองส่วนที่ว่างนี้”

การศึกษาเดินทางมาถึงจุดติดตัน เนื่องจากไม่สามารถก้าวข้ามความคิดกระแสหลักที่ครองโลกอยู่ในเวลานี้ได้ หากหันมามองพุทธศาสนาก็จะพบคำตอบและทางออก นั่นเพราะ

“พุทธศาสนาเน้นการทำงานร่วมกัน การภาวนา การตื่นรู้
จับใจ และมีเป้าหมายอยู่ที่การลดลงแห่งความทุกข์และเพิ่มพูน
ความสุข ดังนั้น หน้าที่ของการศึกษาก็คือ การเติมเต็มสถาบัน
การเรียนการสอนขนาดยักษ์ด้วยจิตวิญญาณแบบพุทธ
ขณะเดียวกันก็มอบภารกิจอันเป็นรูปธรรม ให้แก่สถาบัน
นั้นๆ นั่นคือ การเดินตามแนวพุทธ”

วิพากษ์โทษประหารฯ ผ่านคำสอนเรื่อง “กรรม”

โฮ บัง วิลเลียม เอ็ดเวิร์ดส์

ในฐานะศาสตราจารย์ด้านพุทธศาสนา ผมมอง “โทษ
ประหารชีวิต” ว่าเป็นคำที่ขัดแย้งกันในตัวมันเอง ความตายจะ
เป็นการลงโทษได้อย่างไร?...เมื่อผู้คนถูกทรมานจนถึงตาย
นี้เรียกว่า “การลงโทษ” ความตายโดยตัวมันเองเป็นการลงโทษ
ละหรือ? หากเป็นเช่นนั้น คำถามก็คือ ใครกันเล่าคือผู้ที่ถูกลง
โทษ?

เราลองมาพิจารณาแนวคิดเรื่องความตายในฐานะที่เป็นบท
ลงโทษ แล้ววิเคราะห์กันดู ในคำสอนของพุทธศาสนาทั้ง ๓
นิกาย (เถรวาท มหายาน วัชรยาน) สอนว่า ชั้น ๕ ประกอบด้วย
ด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งรวมกันเป็น
ชีวิตของปัจเจกบุคคล หากแยกออกจากกันเมื่อไหร่ก็หมายถึง
การสิ้นสุดแห่งชีวิต หากสิ่งนี้คือความจริงแล้วอะไรเล่าที่จะ
เหลือไว้เพื่อรับการลงโทษ เราลงโทษความตายได้หรือไม่?
ย่อมไม่ได้

เมื่ออสุภกรรมที่เกิดจากการประกอบอาชญากรรมได้เกิด
ขึ้น นั่นหมายถึง ผู้ประกอบกรรมไม่ว่าหญิงหรือชายจะต้องได้
รับผลของกรรม(วิบาก)ตามห้วงเวลาของการกระทำนั้น

ถ้าการลงโทษคือสิ่งที่เราเรียกร้องเพื่อลดทอน
อาชญากรรม ยังจะมีโทษอะไรที่ยิ่งไปกว่าการจำคุกนักโทษผู้
นั้นไว้จนตลอดชีวิตอีก? เพราะในที่สุดอาชญากรจะต้องเผชิญ

จาก “The Karma of The Death Penalty”,
Turning Wheel, Winter 1999, p.36
Rev. Ho Bang William Edwards เป็นเลขานุการ Ven. Bhante
Chao Chu แห่งสหภาพพุทธศาสนิกชนเมืองลอสแอนเจลิส
และเป็นหนึ่งในบรรณาธิการวารสาร *Common Sense*.

กับความจริงที่ว่า ชีวิตที่เหลือนั้นต้องอยู่ภายใต้การกักขังอัน
เนื่องมาจากอาชญากรรมที่เขาได้ทำไว้

ข้อที่น่าพิจารณาอีกข้อหนึ่งก็คือ หากความจริงที่ว่ามนุษย์
ทุกคนต่างมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแล้ว เราทั้ง
หมดในฐานะที่เป็น ผู้พิพากษา คณะลูกขุน พนักงานอัยการ
ทนายจำเลย พยาน และโจทก์ ก็ต้องมีส่วนพัวพันในวงจรกรรม
ของอาชญากรนั้นด้วยใช่หรือไม่? แล้วอะไรคือเจตนาของพวกเขา
เรา? ต้องระลึกอยู่เสมอว่าในพุทธศาสนา กรรมที่เราพูดถึง
นั้นหมายถึงกรรมหรือการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา หาก
การแก้แค้นคือสิ่งที่เราเรียกร้อง เพื่อตอบโต้ต่อสถานการณ์อัน
เลวร้ายนั้น การกระทำเช่นนี้จะไม่เป็นการซ้ำเติมให้เลวร้ายไป
กว่าเดิมหรือ? นี่แสดงว่าเราเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาด้วยใช่
หรือไม่?

หากมองอย่างพุทธ ถ้าเราผลักไสอาชญากรไปสู่ความตาย
โดยไม่ได้พยายามทำอะไรเลยเพื่อช่วยเหลือแก้ไขพวกเขา
ผลที่ตามมาจะเป็นเช่นไร? ใช่หรือไม่ว่า เป็นแค่การเลื่อนเวลา
ให้มีการกระทำอาชญากรรมซ้ำอีกในวันข้างหน้า วันที่เขาผู้นั้น
อาจถือกำเนิดใหม่ในรูปร่างมนุษย์อีกครั้งหนึ่งเท่านั้นเอง ในมุมมอง
ของชาวพุทธ จะเป็นการรอบคอบกว่าหรือไม่ หากเราเพียง
จำคุกคนๆ นี้ไว้ตลอดชีวิต เพื่อเขาจะได้เข้าใจกรรมที่เขาทำ
ได้อย่างสมบูรณ์ และพัฒนาตัวเองไปในทางเกื้อกูลต่อจิต-
วิญญาณ เพื่อว่าในอนาคตหากเขาเกิดอีก จะได้เป็นทรัพย์การ
บุคคลที่ดีต่อสังคมแทนที่จะเป็นภัยอันคุกคาม

ประเด็นต่อมาคือ ครอบครัวยุติธรรมของผู้เคราะห์ร้าย หากมีครอบครัว
ที่สูญเสียผู้เป็นที่รักไปในการฆาตกรรม สิ่งที่ครอบครัวนั้น
ต้องการมากกว่าสิ่งใดก็คือ การถอดถอนความเจ็บปวดอันหม
ขึ้นที่พวกเขาประสบนั้นออกไป เพื่อจะดำเนินชีวิตต่อไปได้
คำถามก็คือ ความตายของฆาตกรเป็นวิธีการที่นำไปสู่ผลอันนี้
หรือไม่? โทษประหารชีวิตสามารถปัดวงจรรกรรมอันนี้ได้จริง
หรือไม่? อาจบางที่ได้ แต่บางทีก็ไม่ได้

ตัวอย่างเช่น กรณีฆาตกรรมฆาตกรรมและทอดทิ้งลูกชาย
ไว้เบื้องหลัง หากฆาตกรถูกประหารชีวิต เด็กชายคนนั้นจะไม่มี
โอกาสเผชิญหน้ากับผู้กระทำผิด(เหมือนที่ผู้เคราะห์ร้าย
หลายคนทำอยู่ในทุกวันนี้) และถามว่า “คุณรู้หรือไม่ว่าคุณได้
ทำอะไรลงไปกับชีวิตของผม?” เด็กชายย่อมพลาดขั้นตอน
สำคัญของกระบวนการบำบัดไปอย่างน่าเสียดาย หน้าที่
ฆาตกรเองก็จะไม่มีโอกาสปัดวงจรรกรรมที่ก่อไว้ เพราะไม่ได้
รับรู้ว่าเขาเป็นสาเหตุที่สร้างความเจ็บปวดไว้ในชีวิตของเด็กชาย
คนนั้นแล้ว

การฟื้นฟู "โทษประหารชีวิต" คือพัฒนาการอันน่าเถื่อนในวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ ผมเสนอให้คิดว่า มันจะส่งผลกระทบในทางลบต่อเยาวชนลูกหลานของพวกเรา ถ้าเราต้องการให้คนรุ่นต่อไปรู้จักเคารพชีวิตของผู้อื่นละก็ รัฐบาลของเราจำเป็นต้องถ่วงถ่วงด้วยการเคารพชีวิตมนุษย์ รวมทั้งชีวิตฆาตกรด้วย สังคมจะดีขึ้นหากยกเลิกโทษประหารชีวิตเสียแล้ว แทนการใช้วิธีการกักขังนักโทษเหล่านี้ไว้ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ควบคุมได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ที่ซึ่งเขาไม่สามารถเป็นภัยต่อตัวเองและคนอื่น ๆ อีก เพราะการพำนักชีวิตของผู้อื่นในนามของยุติธรรมนั้น เป็นภาระกระทำที่เลวทรามและโง่งมในตัวเอง.

ความดีบนหน้าคดี การปิดป่านอนขวางท่อก๊าซไทย-พม่า

เมื่อวันพุธที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ณ ศาลอาญารัชโยธิน ได้มีการพิจารณาคดีที่พนักงานอัยการจังหวัดกาญจนบุรี (ทองผาภูมิ) เป็นโจทก์ฟ้องนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ในคดีขัดขวางการวางท่อก๊าซ ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) โดยนายโจทก์ได้เบิกตัวนายสมพงษ์ ตันติสุวณิชย์กุล ผ.อ.โครงการท่อส่งก๊าซชานานา ขึ้นให้การต่อศาลความว่า โครงการท่อส่งก๊าซดังกล่าว ปตท.ได้รับการอนุมัติจาก ครม. ให้ดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งได้มีการดำเนินการต่าง ๆ ด้วยถูกต้องและยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม การดูแลความเดือดร้อนของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้าง เป็นต้น

หลังจากการสืบพยานโจทก์เสร็จเรียบร้อยแล้ว นายวสันต์ พานิช ทนายความฝ่ายจำเลยกล่าวว่า สิ่งที่น่าสมเพชกว่าเป็นเรื่องที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงแทบทั้งสิ้น แต่ก็ไม่รู้สิ่ววิตกแต่อย่างใด เนื่องจากความจริงจะต้องถูกเปิดเผยออกมาในที่สุด

อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงวันกำหนดนัดที่ทนายความฝ่ายจำเลยจะทำการซักค้านพยานโจทก์ในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๒ ปรากฏว่านายสมพงษ์ ตันติสุวณิชย์กุล ไม่มาศาลตามนัด โดยอ้างว่าติดธุระสำคัญ

ศาลจึงมีคำสั่งให้เลื่อนการพิจารณาคดีออกไปเป็นวันที่ ๑๑ พฤษภาคม, ๓ มิถุนายน และ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๒ เวลา ๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ ศาลอาญารัชโยธิน

๖๖ ม้าวจินจะเป็นต้นกำเนิดของนิกายเซน และนิกายสุขาวดี แต่พุทธศาสนาจีนไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายนักในตะวันตก และดูเหมือนจะตัดขาดจากชุมชนชาวพุทธนานาชาติ แต่สิ่งต่างๆ กำลังจะเปลี่ยนไป

ความน่ากลัวของการปฏิวัติวัฒนธรรม ไม่สามารถลบธรรมะออกไปจากสังคมจีนได้ ยังคงมีการบวชภิกษุณีที่สมบูรณ์สี่สิบทอดก้นอยู่ในจีน แต่ในปัจจุบัน การสืบต่อพุทธประเพณีกำลังเผชิญหน้ากับการท้าทายของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ที่วัดเมฆขาวใน **ฝอซัน** (หนึ่งในเมืองถ่านหินที่ใหญ่ที่สุดในจีนตอนเหนือ) พวกเขาได้พบกับ **ฮุยเหลียน** เจ้าอาวาสวัย ๘๐ ปี เธอกล่าวถึงความน่ากลัวของการปฏิวัติวัฒนธรรมให้ฟังว่า กลุ่มเยาวชนรณรงค์ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์ขู่จะให้ถอนรากถอนโคนความคิดเก่า เข้าใจผิดวิถึและทำลายพระพุทธรูปเป็นพันๆ องค์ พระสูตรต่างๆ ในฐานะเป็นคัมภีร์ไสยศาสตร์ดีกดำบรรพ์ที่ถูกเผาด้วย เธอจำต้องสึกและถูกบังคับให้ทำงานในชนบทเพื่อการเปลี่ยนจิตสำนึกใหม่

แต่ ฮุยเหลียน ยังคงรักษาครีธาในพระธรรมไว้อย่างมั่นคง แม้ว่าทุก ๆ เย็นเธอจะต้องศึกษาคำสอนของประธานเหมาและทฤษฎีคอมมิวนิสต์ "แต่ในตอนกลางคืน ฉันนึกเอาพระไตรรัตน์เป็นที่พึ่ง ภาวนาราลีภพระนามของพระอามิตาภะตลอดเวลา" หลังจากนั้น ๒-๓ ปี เธอก็กลับเข้าสู่เมืองและร่วมกับเพื่อนเก่าจัดงานเฉลิมฉลองและพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ตลอดจนงานศพให้กับชาวบ้านอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมยุติลงและนโยบายเปิดประเทศเริ่มขึ้นเมื่อต้นทศวรรษ ๑๙๘๐ บรรดาเจ้าหน้าที่พรรคคอมมิวนิสต์ท้องถิ่นก็ไม่สามารถหยุดยั้งกิจกรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งผุดขึ้นทุกหนทุกแห่งได้อีกต่อไป พวกเขาไม่

สถานการณ์ภิกษุณีในจีนแผ่นดินใหญ่

ฮันส์ กุนเทอร์ วากเนอร์ เขียน*

นันทา แปล-เรียบเรียง**

ต้องการให้มีข่าวการคุกคามพุทธศาสนา ซึ่งจะทำลายบรรยากาศการลงทุนของชาวต่างชาติ

ดังนั้นวัดที่ถูกทำลายในผิงอิ่นจึงได้รับการสถาปนาขึ้นใหม่ ในแบบสถาปัตยกรรมจีนคลาสสิก โดยเศรษฐีฮ่องกงบริจาคเงินสำหรับการบูรณะและตกแต่งภายใน

แฟลลิก หายช้า

ไม่มีใครสามารถให้ภาพที่แท้จริงของภิกษุณีจีนได้ แต่คณะเราในปัจจุบันน่าจะมียุคภิกษุณีอยู่ประมาณ ๑ หมื่นรูปจนถึงทุกวันนี้ รอยแผลเป็นจากความน่ากลัวและความรุนแรงยังคงปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของชาววัดเห็นได้จากการขาดครูบาอาจารย์ที่พร้อมทั้งวิทยุและประสบการณ์ทางธรรมอย่างแท้จริง มีภิกษุณีสูงอายุเพียงเล็กน้อย ซึ่งบวชตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรม ในขณะที่มีสามเณรีจำนวนมากซึ่งตัดสินใจบวช ภายหลังจากกระแสความคิดแบบเสรีนิยมพัดผ่านเข้ามา แต่ที่เหมือนกัน คือทุกที่จะขาดประชาชนในวัยกลางคน ซึ่งในช่วงของการปฏิวัติวัฒนธรรม ไม่สามารถเข้าวัดได้ และหลังจากนั้น ส่วนใหญ่ก็จะมีครอบครัวหรือหมั้นหมยไว้แล้ว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภิกษุณีเหล่านี้ส่วนมากจะมาจากชนบท แต่ก็มีการศึกษาสูง จำนวนมากจบชั้นมัธยมปลาย ประการนี้แตกต่างจากเด็กผู้ชายซึ่งส่วนมากจะเลือกใช้ชีวิตชาววัดเพราะการได้รับอาหารประจำวันและที่พัก เท่า ๆ กับโอกาสที่จะฝึกฝนทักษะต่างๆ เช่น ศิลปะการต่อสู้หรือการแพทย์จีน

ชีวิตในวัด

ในจีน ชีวิตชาววัดนั้นลำบากและปราศจากเวลาส่วนตัว อย่างเช่น วัด "มหาเมตตา" ในมณฑลหูหนาน ซึ่งเป็นวัด

ในสมัยราชวงศ์ซ่ง ภิกษุณี ๓-๔ คนจะต้องพักอยู่ในห้องเดียวกัน โดยมีของใช้ส่วนตัวเฉพาะที่จำเป็นไม่กี่ชิ้น

ชีวิตประจำวันเริ่มตั้งแต่ตีห้าในตอนตี ๔ ครึ่ง และจะมีกิจกรรมต่อเนื่องไปจนถึงตอนค่ำ โดยที่ส่วนใหญ่จะเป็นการสวดมนต์และฟังธรรม นอกจากนั้น ในแต่ละวัน ภิกษุณียังมีภาระพิเศษอีกมากมาย อย่างเช่นการพูดคุยกับชาวบ้านและช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ซึ่งภาระทั้งสองเป็นส่วนสำคัญของชีวิตภิกษุณี แม้ว่าจะมีฐานะการเงินที่ย่ำแย่ แต่วัดส่วนใหญ่ก็จะให้การอุดหนุนเด็กกำพร้าและผู้ป่วยอาการหนักอย่างสม่ำเสมอ

รายได้ส่วนใหญ่ของวัดต่างๆ จะมาจากการจัดงานศพ อย่างในวัดเมฆขาว รายได้ ๘๐% มาจากกิจกรรมเหล่านี้ ๒๐% มาจากการขายใบเซียมซี กำไรจากร้านอาหารและการบริจาค การขาดแคลนครูบาอาจารย์ และสถานะทางการเงินที่ย่ำแย่ คือ ๒ ปัญหาใหญ่ที่สุดของคุณภิกษุณีจีน หัวเมืองจีนมีอาจารย์ที่เชี่ยวชาญภาษาบาลีอยู่เพียงคนเดียว และสำหรับภิกษุณีส่วนใหญ่ ไม่มีการจัดเตรียมเรื่องความเป็นอยู่ให้เมื่ออายุมากและไม่แน่ว่าจะได้รับการช่วยเหลือยามเจ็บป่วย ภิกษุณีสาวๆ ก็กำลังขาดโอกาสที่จะศึกษาและอบรมในชั้นสูงขึ้นไป แม้แต่การเรียนด้านปริยัติธรรมก็มีมหาวิทยาลัยเพียง ๒-๓ แห่งที่สามารถเข้าเรียนได้ เนื่องจากปัญหาค่าเล่าเรียน

* ฮันส์ กุนเทอร์ วากเนอร์ สมาชิกขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคม สาขาเยอรมันปัจจุบันทำงานอยู่ในองค์กรพัฒนาเยอรมันประจำเซี่ยงไฮ้

** แปลจาก บทความเรื่อง "Nuns in China", *Seeds of Peace*, Vol.15, No.1, Jan.-Apr. 1999. p.18-22

เจ้าหน้าที่เงินและคณะสงฆ์

ปกตินักบวชเงินจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในระดับเขตและระดับชุมชน ทั้งนี้ส่วนมากเป็นไปตามความต้องการของผู้นำทางการเมือง ชุมชนพุทธถูกคาดหวังให้สนับสนุนลัทธิสังคมนิยมเป็นอย่างสูง แต่ผู้มีอำนาจกลับไม่เคยให้การสนับสนุนทางการเงินหรืออนุญาตให้มีการศึกษาศาสนาในโรงเรียนแม้แต่น้อย พวกเขาจะกำหนดว่าอะไรทำได้และทำไม่ได้ การสวดพระสูตรและการจุดธูปได้รับการอนุญาตครบเท่าที่ประชาชนใส่ใจกับการป้องกันไฟไหม้ พิธีกรรมและข้อเขียนทางศาสนาสามารถเผยแพร่ได้ครบเท่าที่ห่างไกลจากคำถามทางการเมือง การบุขงจี้และการรักษาพยาบาลในวัดถูกห้ามโดยเฉพาะ เนื่องจากเจ้าหน้าที่บางคนเห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้เกินเลยวัตถุประสงค์ของสถาบันสงฆ์ และอาจจะส่งเสริมการย้อนกลับไปสู่ความเชื่อผิดๆ การอภิปรายประเด็นทางการเมือง อย่างเช่นสิทธิมนุษยชนหรืออิสรภาพของทิเบต ถูกห้ามขาด ชาวพุทธส่วนใหญ่ในจีนขาดแคลนข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่แท้จริงในทิเบต พวกเขาจะเข้าใจทิเบตผ่านมุมมองของสื่อที่ถูกเซ็นเซอร์เท่านั้น ซึ่งมักจะบรรยายองค์ทะไลลามะในฐานะตัวแทนของอิทธิพลที่ซ่อนอยู่ในระบบศักดินาและนักแบ่งแยกดินแดน ในวัดทิเบตแถบมณฑลชื้อชวนมองโกเลียใน จะเขวมนรูปของบันทึกลามะแทนที่องค์ทะไลลามะ

แม้กระนั้น ก็มีบางสิ่งบางอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าจะมีเสรีภาพมากขึ้นในอนาคต เพราะในขณะนี้ รัฐเองก็กำลังใส่ใจกับปัญหาใหม่ คือแสวงหาความมั่นคงและการป้องกันวิกฤตเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งภายใต้กรอบความคิดเช่นนี้ บทบาทแรกสุดของวัดคือการเป็นสถานที่พำนักที่น่าสนใจ พระสงฆ์และภิกษุณีถูกคาดหวังให้ทำพิธีกรรมและงานเฉลิมฉลองที่มีสีสันเพื่อเพิ่มความน่าใจแก่นักท่องเที่ยว พร้อมๆ กันนี้ เราก็เริ่มจะได้ยินเสียงที่แสดงความไม่พอใจกับเสรีภาพในระดับที่เป็นอยู่บ้างแล้ว

อย่างไรก็ตาม รัฐก็ยังคงควบคุมและจัดการกับคณะสงฆ์เงินผ่านทางพุทธสมาคมจีน ซึ่งพยายามจะสร้างความประทับใจแก่ภายนอก ประหนึ่งเป็นองค์พหุของคณะสงฆ์เงินที่ดำเนินกิจการอย่างเป็นอิสระด้วยตนเอง

องค์กรมีหนึ่งสื่อ **เสียงธรรม** (ฟาอิน) และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เป็นกระบอกเสียงสำหรับกลุ่มเป้าหมายทั่วเมืองจีน ซึ่งสิ่งพิมพ์เหล่านี้ส่วนใหญ่จะสอนธรรมะอย่างให้น่ามาใช้ในทัศนะที่

คับแคบและปิดตัวเอง แม้แต่การประชุมสภาองค์กรระดับชาติและการจัดค่ายฤดูร้อนก็มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพียงเล็กน้อย แต่ถ้าเป็นนโยบายของรัฐ หรือการติเตียนองค์ทะไลลามะและรัฐบาลพลัดถิ่นทิเบต เมื่อนั้นจะได้ยินเสียงตัวแทนของคณะสงฆ์เงินจากแถวหน้าสุด อย่างไรก็ตาม คงเป็นเรื่องยากที่ชุมชนพุทธท้องถิ่นจะกล้าหาญพอที่จะคัดค้านศาลา ซึ่งมีอำนาจมหาศาล

ภายใต้สถานการณ์เหล่านี้ คณะภิกษุณีก็เหมือนกับคณะสงฆ์ซึ่งยังคงถูกรัฐกดดันให้ทำกิจกรรมได้ภายในกรอบที่รัฐกำหนดเท่านั้น ปัจจุบันแนวคิดเรื่องพุทธศาสนาเพื่อสังคมจึงยังอยู่ในวงแคบ อย่างไรก็ตาม การที่ภิกษุณีมีกิจกรรมประจำวันที่เป็นประโยชน์อย่างการช่วยเหลือเพื่อนบ้านและชุมชน การให้บริการอย่างปราศจากความเห็นแก่ตัวเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งหมดนี้ละหวั่นมวลลิตพันธ์ของพุทธศาสนาเพื่อสังคมและช่วยให้เจริญเติบโตขึ้นอย่างแน่นอน.

รายชื่อผู้สมัครสมาชิกและต่ออายุสมาชิก "เสียงธรรม" (ต่อ)		
๓๖. พระสมมติตร	จิตปโย	๒๐๐ บาท
๓๗. คุณณิษฐ์	สันติไชยกุล	๒๐๐ บาท
๓๘. คุณวีรวงศ์	พาธรรมพรพรรณ	๒๐๐ บาท
๓๙. คุณวิวัฒน์	โรจนาวรรณ	๒๐๐ บาท
๔๐. คุณรัชดา	ชราภาค	๒๐๐ บาท
๔๑. พระเด่นพงษ์	ธีรวโร	๒๐๐ บาท
๔๒. JUN ETSU KOMATSU		๒๐๐ บาท
๔๓. คุณฉงชาย	บิตเปรมชัย	๒๐๐ บาท
๔๔. คุณประจักษ์	ต้นติญญาณนท์	๒๐๐ บาท
๔๕. มุสลิฮ์ส่งเสริมการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน		๔๐๐ บาท
๔๖. คุณสุวิวัฒน์	พรพรมณ์	๒๐๐ บาท
๔๗. คุณเสรีรัฐการ	ศิริพิบูลอุษา	๒๐๐ บาท
๔๘. คุณสุทธิพร	ลาภสุวรรณสกุล	๒๐๐ บาท
๔๙. คุณสุภาพร	วงศ์คงคาเทพ	๒๐๐ บาท
๕๐. คุณลงจินต์	ฑูณวิวัฒน์	๒๐๐ บาท
๕๑. คุณอรุณ	แสงทอง	๒๐๐ บาท
๕๒. พระศุภศักดิ์	ธมฺมโร	๒๐๐ บาท
๕๓. คุณชานัญ	เดชะนริศดิษฐ์	๒๐๐ บาท
๕๔. คุณฉวีชัย	อังกศุการกุล	๔๐๐ บาท
๕๕. ห้องสมุดศูนย์ปฏิบัติศาสนารูรี		
การปีติโรเลียมแห่งประเทศไทย		๒๐๐ บาท
๕๖. คุณวรรณต์	เกียรติพนินช	๔๐๐ บาท
๕๗. คุณวสันต์	เชาว์สมภาพ	๒๐๐ บาท
๕๘. คุณฐพงษ์	กตฤยพงษ์	๔๐๐ บาท
๕๙. KANET	KONGSAIYA	๑,๓๒๐ บาท
๖๐. คุณลัดดา	ฐิติเกียรติพงษ์	๒๐๐ บาท
๖๑. พระณัฐวัฒน์	ณศุวโร	๒๐๐ บาท
๖๒. คุณภาณุณะ	เชาว์สมภาพ	๔๐๐ บาท

เกษตรผสมผสานสู่ความดับทุกข์ : พระสมคิด จารณธมฺโม

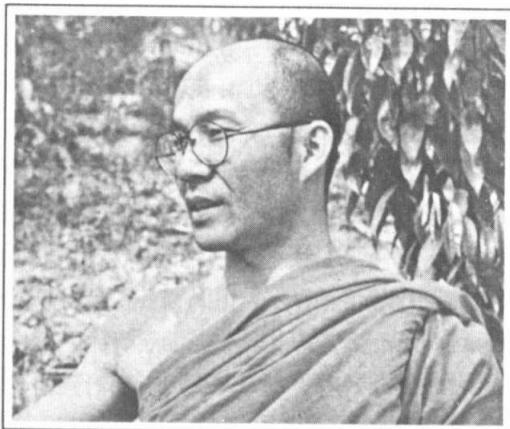
สมเกียรติ มีธรรม

ภูมิหลังเกษตรกรรม เพื่อความดับทุกข์

“โป่งคำ” เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ห่างประมาณ ๒ กิโลเมตร สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน มีบ้านสร้างกันอยู่บนเนิน (ดอย) เล็ก ๆ เรียงจากพื้นราบลึกเข้าไปด้านใน มีธารน้ำลำห้วยไหลอ้อมหมู่บ้าน ตลอดปีหมู่บ้านแห่งนี้จึงนิยมทำสวนปลูกกระเทียมและผลไม้่ออกมากมายหลายชนิด อาทิ สวนมะม่วง มะขาม และที่ขาดไม่ได้ในพื้นที่จังหวัดน่านก็คือ สวนส้มสีทองอันลือชื่อทั้งทางด้านความอร่อยและการปล่อยสารพิษสารเคมีลงในแหล่งน้ำลำธารของเหล่าชาวสวน

พระสมคิด จารณธมฺโม เล่าให้ฟังถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านนี้ว่า ไม่ต่างอะไรไปจากหมู่บ้านอื่น ๆ มากในแง่ของความเป็นชุมชน ความเป็นคนกันเองก็ยังคงอยู่ การไปมาหาสู่ก็ยังไม่ขาดละมันลงไป หากจะเปรียบกับหมู่บ้านอื่น ๆ ที่นี้ก็ยังมีชุมชนอยู่มาก ยิ่งถ้าเป็นเครือญาติด้วยแล้ว ความสนิทสนมกลมเกลียวยิ่งแน่นแฟ้นมากขึ้น เพราะเหตุนี้เอง ทุกครั้งที่มีโอกาสไปเยี่ยมท่าน ก็จะได้รับ การดูแลเอาใจใส่จากท่าน และน้องชายท่าน รวมทั้งชาวบ้านเป็นอย่างดี วิถีเช่นนี้เห็นจะเป็นเรื่องปกติของหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วไป

โดยเฉพาะในภาคเหนือด้วยแล้ว การต้อนรับขับสู้แขกบ้านแขกเมืองเป็นเรื่องสำคัญทีเดียว ผมมีเพื่อนในเมืองคนหนึ่ง มีโอกาสไปเยี่ยมบ้านผมต่างจังหวัด เห็นชาวตากุ้งวลกับการพูดคุยคบหาตามประสาชาวบ้านอยู่มาก พอได้ร่วมกิจกรรมก็เข้ากับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ที่นี้ก็เช่นเดียวกัน

วัฒนธรรมในการต้อนรับของชาวบ้านไม่ต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ มากนัก

ขณะที่เดินเข้าไปในวัด ท่านพาเราเลยไปพักบ้านหลังหนึ่ง ที่สร้างอยู่บนเนิน (ดอย) ลึกเข้าไปด้านหลังวัดประมาณ ๒๐๐ เมตร ปลูกอยู่บนเนื้อที่ ๒๐ ไร่ ท่านเล่าว่า สวนแห่งนี้เดิมทีโยมพ่อ

โยมแม่ของท่านปลูกเป็นส่วนมะม่วงเช่นเดียวกับสวนชาที่บ้านทั่วไป ปัจจุบันถูกแปรสภาพเป็นไร่นาสวนผสม โดยมี “แทน” น้องชายของท่านเป็นเกษตรกร คอยปลูกและดูแลรักษาต้นไม้พร้อมกันนั้นท่านยังได้ส่งเสริมให้น้องชาย เข้าร่วมกิจกรรมสังคมและศึกษาดูงานตามที่ต่าง ๆ จนกระทั่งปัจจุบัน แทนสามารถเป็นแทนเป็นขาให้กับท่านได้ในหลายต่อหลายเรื่อง อย่างเช่น ช่วยพาคณะดูงานเยี่ยมชมสวน หรือเป็นตัวแทนท่านไปร่วมประชุม สังคมตามที่ต่าง ๆ เป็นต้น

ผมมีโอกาสได้คุยกับแทนหลายต่อหลายครั้ง แทนเล่าให้ฟังว่า ก่อนที่จะกลับมาทำสวนที่นี้ เดิมทีทำงานบริษัทอยู่ที่กรุงเทพฯ เช่นเดียวกับเพื่อนๆ ในหมู่บ้านอีกหลายคน แต่ถึงนานวันรายได้กลับไม่พอเพียงกับรายจ่าย บางเดือนต้องยืมเพื่อนกินก็มี กระทั่งหลวงพี่สมคิดไปตามตัวมาช่วยงาน ซึ่งในระยะต้น ๆ นั้นก็ยังไม่มั่นใจนัก กระทั่งท่านไปรบเร้าบ่อยเข้า จึงตัดสินใจขึ้นมาทำสวนเกษตรผสมผสาน สนองความคิดของท่านในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ เมื่อทำได้ระยะหนึ่ง จึงเข้าใจการทำเกษตรแบบนี้และไม่คิดจะกลับไปทำงานที่กรุงเทพฯ อีก

ปัจจุบันแทนได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน ให้เขาดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งพงษ์ และเป็นผู้ประกอบการเครือข่ายเกษตรผสมผสาน ในเขตอำเภอสันติสุข

เกษตรผสมผสาน เพื่อความดับทุกข์และ คุณภาพระหว่างชีวิต

พระสมเด็จได้ท้าวความเดิมให้ฟังถึงเหตุที่ท่านตัดสินใจทำการเกษตรผสมผสานว่า ต้องการช่วยชาวบ้านให้มีปัญหา น้อยลง แต่การช่วยชาวบ้านให้มีปัญหาน้อยลงนั้นท่านบอกว่ อาศัยการเทคโนโลยีอย่างเดียวยังไม่ได้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนความคิดคน จึงจำเป็นที่จะต้องทำให้ดูเป็นแบบอย่าง ดังนั้นท่านจึงเริ่มทำเกษตรผสมผสานให้ชาวบ้านดูเป็นตัวอย่าง ตั้งแต่ในปี ๒๕๓๓ โดยแบ่งพื้นที่ ๒๐ ไร่ออกเป็น ๔ ส่วนด้วยกัน กล่าวคือ

ป่าครอบครัวมีพื้นที่ ๕ ไร่ อยู่บนยอดดอยในบริเวณสวน ท่านบอกว่าที่นี่จะไม่มีการปลูกต้นไม้เสริม เพียงแต่แผ่กระจายป้องกันไม่ให้ไฟป่าลุกลามเท่านั้น กระทั่ง ๒ ปีผ่านไป ต้นไม้เริ่มโตเต็มเนื้อที่ทั้งหมด สภาพป่าก็ฟื้นกลับคืนมาเหมือนเดิม พอดูดูฝน ผืนดินชุ่มชื้น เห็นตราต่างๆ ผุดออกมาจากผืนดินให้ชาวบ้านได้เก็บกินเป็นอาหาร ท่านบอกว่าถ้าชาวบ้านทุกครอบครัวรวมกันก็จะเป็น **"ป่าชุมชน"** ในที่สุด

และตรงจุดนี้เองที่เป็นจุดเด่นของท่าน ในการทำเกษตรผสมผสาน แม้ว่าชัยภูมิบริเวณสวนจะลุ่มๆ ดอนๆ ก็ตาม แต่ท่านก็พยายามผสมผสานคุณภาพของสวนได้อย่างน่าสนใจ สำหรับที่นี้แล้ว **ป่า** จะเป็นหัวใจที่จะให้ชาวบ้าน ข้าราชการ และบุคคลทั่วไปเข้ามาศึกษาเทียบเคียงว่า **ป่าในความหมายของรัฐ** กับ **ป่าในความหมายของชาวบ้าน** เป็นอย่างไร ขณะที่ท่องเที่ยวในบริเวณสวน

ท่านชี้ให้ดูป่าในความหมายของรัฐบาลซึ่งอยู่ติดกับสวนของท่าน ล้วนแล้วแต่ไม้ไม้สักทองปลูกเป็นแถวเป็นแนวเรียงตามแนวขวางของเนินเขาเล็ก ๆ ส่วนต้นหมากรากไม้อื่น ๆ ถูกถางเตียนติดกับผืนดิน เด็ก ๆ วิ่งเล่นกันได้โดยไม่สะดุดต่อไม้เลยก็เดียว

เดินจากเนินเขาลงมาเล็กน้อยถึงบริเวณประตูเข้าสวน มีป่าละมั่งเล็ก ๆ ที่ท่านรักษาไว้ให้ดูเป็นตัวอย่างของการฟื้นฟูป่าที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูง ท่านบอกว่า เพียงปล่อยทิ้งไว้ไม่เข้าไปตัดไม้ ป่าก็ฟื้นตัวเองได้ หลายต่อหลายคนที่มาดูงานที่นี่ ท่านก็พยายามย้ำเสมอเกี่ยวกับการฟื้นฟูป่า รูปธรรมที่ท่านทำเป็นตัวอย่างแก่ชาวบ้านนี้ ยิงผลให้ชาวบ้านรวมตัวกันอนุรักษ์ป่าเพิ่มขึ้นมากกว่า ๑๐,๐๐๐ ไร่ ซึ่งอยู่ถัดไปทางทิศใต้ของหมู่บ้าน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดน่าน ซึ่งมีพระครูพิทักษ์นันทคุณ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญ

ดังที่รับทราบกันถึงการบวป่าสิบชะตาแม่น้ำ ก็เกิดขึ้นครั้งแรกในแถบนี้

ขณะที่เราเดินไปคุยไปบนยอดดอยนั้น ท่านชี้ไปยังป่ามะม่วงที่อยู่ข้างล่าง ซึ่งมองจากขอบรั้วเข้ามาเป็นพื้นที่ ๓ ไร่ เป็นสวนผลไม้และพืชผัก ท่านบอกว่าเคยส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกกันแต่ก็ประสบปัญหาทั้งที่พันธุ์มีราคาแพง ท่านจึงประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตรมาสอนวิธีการขยายพันธุ์ให้กับเด็กนักเรียน และชาวบ้าน โดยใช้มะม่วงป่าเป็นต้นตอ ขายให้ชาวบ้านในราคาถูกกว่ากิ่งพันธุ์จากภายนอกเท่าตัว ส่วนเงินที่ได้มาก็นำมาพัฒนาแปลงเพาะชำ และซื้อพันธุ์ไม้ผลอื่น ๆ เพิ่มเติม ดังนั้นสวนผลไม้และพืชผักที่เราเห็นอยู่เบื้องหน้านั้น จึงเต็มไปด้วยไม้ผลนานาพันธุ์ ปลูกเต็มพื้นที่ ๑๐ กว่าไร่ สะเปะสะปะกะกะกันไปอย่างไร้ระเบียบ ไม่ว่าจะเป็นมะขามมะม่วง ขนุน ลิ้นจี่ ส้มโอ มะไฟ ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีแปลงผักแซมระหว่างไม้ผลเป็นระยะ ๆ ในที่ราบ และทำเป็นขั้นบันไดขึ้นเขาสอดแทรกตลอดจนถึงตัวบ้านพัก

จากจุดที่เรายืนคุยกันหันไปด้านขวามือเล็กน้อย จะเห็นบ้านเล็ก ๆ สร้างด้วยไม้ไม่มุงหญ้าคา ๒ หลัง และบ่อน้ำอีก ๑ บ่อ อยู่ติดกัน **"บ้านเล็ก ๆ"** ๒ หลังที่กล่าวถึงนั้น แท้ที่จริงเป็นลำเ็ดเ็ดไม้ที่แทนสร้างขึ้นมาไว้สำหรับเลี้ยงเป็ดและไก่พื้นเมือง ส่วนเมื่อเลี้ยงปลา ได้ว่าจ้างรถตุ่มขุดเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม ลึกลงไปประมาณ ๒ เมตร ปัจจุบันมีปลาที่ปล่อยลงไปใบบ่อหลายชนิดด้วยกัน โดยส่วนใหญ่จะเป็น ปลาดุก และปลานิล ท่านเล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างเ็ดเ็ดไม้และบ่อปลา แบบติดตลกเล็กน้อย บางที่บางแห่งเ็ดเ็ดไม้เปิดเ็ดเ็ดไม้จะสร้างลอยขึ้นมาอยู่เหนือบ่อปลา เพื่อให้หมูเห็ดเป็ดไก่เลี้ยงปลาใบบ่อแทนเรา พร้อมกันนั้นท่านก็ได้อธิบายต่อไปว่า เ็ดเ็ดไม้ที่เราเลี้ยงไว้ในเ็ดเ็ดไม้เมื่อถ่ายลงไป ก็จะกลายเป็นอาหารอันโอชะของปลา ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปกับการซื้ออาหารปลาได้บ้าง นอกจากนั้น มูลเป็ดมูลไก่ยังเป็นปุ๋ยชั้นดีของพืชผักในสวนอีกด้วย

ดังที่กล่าวมานี้ เราจะเห็นว่า สัตว์ พืชและคน ล้วนแต่ดำรงอยู่อย่างบรรสานสอดคล้องกัน พืชได้อาหารจากมูลสัตว์ สัตว์ก็ได้อาหารจากพืชและแมลงในสวน ส่วนคนก็ได้อาหารจากพืชและสัตว์ และทั้งพืชและสัตว์ก็จะได้อาหารจากคน เวียนวนเป็นวัฏจักร เกษตรผสมผสานที่กล่าวกันมานั้น มิได้ผสมผสานแต่เพียงสัตว์เลี้ยงและพืชผักที่หลากหลายชนิด หากแต่ยังผสมผสานคนเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในนั้นด้วย

ออมทรัพย์ การรวมกลุ่มที่ต้องพัฒนา

จากจุดที่ยืนคุยกัน ท่านพาเดินลงมาพักบริเวณศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม ซึ่งตั้งอยู่ใกล้โบสถ์ หลังจากดื่ม น้ำดื่ม ทำ ท่านเล่าถึงกลุ่มออมทรัพย์ที่ตั้งขึ้นด้วยความยากลำบาก เนื่องจากมีรายได้ไม่แน่นอนจึงทำให้ขาดความมั่นใจ ท่านจึงทอบายวิธี โดยขณะที่ชาวบ้านมาขอให้ท่านตั้งชื่อลูกชายลูกหญิงใ้ให้นั้น ท่านได้ถามเสมอถึงความทุกข์สุข และอายุของผู้เป็นพ่อแม่ แล้วบอกแก่เขาว่า ถ้าออมกันวันละ ๑ บาท อายุปูนนี้จะมีเงินสะสมเป็นหลายพันหลายหมื่นบาท จนกระทั่งชาวบ้านเกิดความสนใจรวมกลุ่มกัน ในระยะเริ่มต้นส่วนใหญ่จะเป็นแยกชนในหมู่บ้านที่เข้ามาออมกันวันละ ๑ บาท จำนวน ๓๐ คน ต่อมาได้เพิ่มขึ้น (ปี ๒๕๓๙) มาเป็น ๑๐๐ คน มีเงินออมรวมกันมากถึง ๒ แสนบาท ปล่อยให้สมาชิกกู้ยืม (ร้อยละ ๑ บาท/เดือน) ตามความจำเป็นและเร่งด่วนของแต่ละคน ซึ่งทางกลุ่มจะพิจารณากันเดือนละครั้ง โดยอาศัยเสียงข้างมากจากสมาชิกของกลุ่ม เมื่อคนใดได้รับเงินมาส่งคืนจากสมาชิกให้กู้ยืมแล้ว ต้องหาคนมาค้ำประกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกว่าจะหาเงินมาใช้คืนได้ในเวลาที่กำหนด

กลุ่มออมทรัพย์ที่นี่ แม้จะมีการเริ่มต้นที่แปลกกว่าที่อื่นสักหน่อย แต่ก็ไม่ต่างจากกลุ่มออมทรัพย์กลุ่มอื่น ๆ ตรงที่สมาชิกทุกคนเป็นคนในหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะรู้จักกัน มีความสนิทสนม ไว้วางใจกัน ทุกคนรักษาคำมั่นสัญญาของกลุ่ม หรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า "ลัทธิจะออมทรัพย์" นั่นแหละโดยนัยเดียวกัน ถ้ากลุ่มไหนไม่รักษาคำมั่นไว้ กลุ่มนั้นก็จะถึงกาลอวสานไปทันที ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นตามพื้นที่ต่าง ๆ มากมายในปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่จะลงเอยด้วยการระบัตต์สัจของสมาชิกในกลุ่ม เห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม ที่ซ้ำร้ายไปกว่านั้น การออมทรัพย์ ได้เปลี่ยนจากการเป็นสนามให้ชาวบ้านได้มารวมกลุ่ม พบปะแลกเปลี่ยนกัน เป็นภาระมุ่งที่ตัวเงินมุ่งที่ตัวเลขเพิ่มขึ้นในแต่ละเดือนเป็นหลัก มีหน้าซ้ำชานาคารออมสินยังพยายามที่จะเข้ามาแทรกแซง ขึ้นทะเบียนเงินฝากของกลุ่มออมทรัพย์ต่าง ๆ โดยอ้างข้อกฎหมาย อ้างความไม่ไว้วางใจใจอ้างการบริหารจัดการ ตลอดไปจนถึงการเสนอเงื่อนไขเงินกู้ที่สูงขึ้น เข้ากุมมือเบ็ดเตล็ดมาผูกกิจกรรมของชาวบ้านอย่างหน้าเลือด ปัจจุบัน กลุ่มออมทรัพย์บ้านโป่งคำ ก็ประสบชะตากรรมเดียวกันนี้ แต่มีมติที่ที่ท่านรู้ทัน จึงพยายามแยกออกมาตั้งกลุ่มอีกต่างหาก เพื่อเป็นแบบอย่างของการรวมตัวกันของ

คนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มาพบปะพูดคุยกัน แก้ไขปัญหาของตน

จากกลุ่มออมทรัพย์ที่ท่านพาเดินออกนอกกวัดเข้าไปในหมู่บ้าน ขณะเดินไปนั้นท่านพาเข้าไปบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโป่งคำ ท่านเล่าให้ฟังว่ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เพิ่งตั้งขึ้นมาใหม่ มีสมาชิกเพียง ๑๐ กว่าคน ส่วนใหญ่ก็จะเป็นแม่บ้านตั้งแต่วัยกลางคนไปจนถึงคนแก่ ขณะเดินไปกับท่านละแวกบ้านสมาชิกของกลุ่ม เห็นผู้หญิงหลายคนนั่งทอผ้าอยู่ใต้ถุนบ้านของใครของมันอย่างใจจดใจจ่อ บ้างทอผ้าขาวม้า และย้อม บ้างทอผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ออกจำหน่ายในงานต่าง ๆ สำหรับกลุ่มนี้แล้วนั้นท่านได้พยายามเน้นเสมอถึงเป้าหมายของกลุ่ม เพื่อมิให้สมาชิกกลุ่มหลงไปกับรายได้ที่เป็นเงินตรา มากกว่าการมาพบปะสังสรรค์กัน ช่วยเหลือกัน และกันในชุมชน

ทั้งหมดนี้ เป็นการย่อชีวิตและงานของท่านลงบนกระดาษเพียงไม่กี่แผ่น คงจะไม่ทำให้เราเข้าถึงความจริงได้เท่ากับเราลงไปสัมผัสด้วยตนเอง ว่าสิ่งที่ท่านทำอยู่นั้น ควรค่าแก่การเล่าขานเพียงใด ... **ศิลปินที่ยิ่งใหญ่ มิได้วาดพู่กันลงบนกระดาษและพื้นผ้าเท่านั้น หากแต่ยังวัดพู่กันขึ้นไปบนฟ้าและผืนดินอีกด้วย.**

พระสมคิด จารณธมโม

เกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เข้าศึกษาในชั้นประถมที่โรงเรียนวัดโป่งคำ ชั้น ป.๑ - ป.๔ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๑๙ หลังจากนั้นเมื่อพ่อแม่ไม่ส่งเสริมให้ท่านได้เรียนหนังสือ จึงตัดสินใจเข้ามาบวชในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ณ วัดโป่งคำ ซึ่งเป็นวัดบ้านเกิดของท่าน

ในช่วงเวลานั้นเองท่านได้พยายามที่จะศึกษาค้นคว้าตำราอยู่เสมอ โดยเฉพาะหนังสือโบราณ ภาษาล้านนา และบทสวดต่าง ๆ จนกระทั่งเข้าเรียนนักธรรมตรี โท และเอก ตามลำดับ พร้อมกับเข้าศึกษาโรงเรียนผู้ใหญ่ต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖-๗ และสอบเทียบต่อไปในชั้น ม.๑ - ม.๓ และเรียนต่อในชั้น ม.๔ - ม.๖ ตามลำดับกระทั่งเข้าศึกษาวิชาชีพครู ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่ก็เลิกไป เพราะไม่ชอบเห็นเหตุการณ์ไม่เหมาะสมของครู

ด้วยความไม่พอใจในการเรียนรู้ของท่านแล้วออกจากการศึกษาในระบบแล้วก็ตาม ท่านก็ยังพยายามค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นด้านกฎหมาย ปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อม การเกษตรฯ ตลอดจนเข้าไปศึกษาชีวิตชาวเขาในแถบอำเภอสันติสุข และศึกษาชุมชนของตนเองจากผู้เฒ่าผู้แก่และบุคคลรอบข้าง จนเห็นปัญหาต่างๆ ของชาวบ้าน (ปัญหาหนี้สิน การตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาการใช้สารพิษ สารเคมี) ออกมาทำงานเพื่อสังคม โดยเริ่มต้นจากเกษตรผสมผสาน ขยายออกไปเป็นกลุ่มออมทรัพย์ การศึกษา และฟื้นฟูอาชีพทอผ้า ให้กลับมามีความหมายอีกครั้งหนึ่ง.

พุทธศาสนา

ปรีดี พนมยงค์*

พุทธศาสนาได้เจริญรุ่งโรจน์ในศตวรรษที่ ๓ แห่งพุทธจักรวาล คือสมัยพระเจ้าอโศกราชซึ่งทรงปรมาภิไธยภายหลังราชานิกษวาทว่า “Devanampriya”

อิทธิพลของคัมภีร์ภายหลังที่ตีแคว้นกลิงกราชวรรณ์มาได้แล้ว ก็ทรงนึกถึงเวทซึ่งไพร่พลทั้งสองฝ่ายที่ล้มตายไป ทรงปรามว่า ชัยชนะอันแท้จริงนั้นคือชัยชนะในทางธรรม ก็และธรรมอันใดเล่าจะประเสริฐยิ่งไปกว่าธรรมแห่งพุทธศาสนาที่มีหลักการนำความสงบมาสู่ตนและสู่โลก พระองค์ทรงเล็งเห็นมันเช่นนั้น จึงได้เผยแพร่พุทธศาสนาทั่วอาณาจักรของพระองค์ และแผ่ไปในแคว้นอื่น ๆ ในอินเดียจนถึงสุวรรณภูมิ แผลในเปอร์เซียแล้วเลยไปถึงยุโรปและแอฟริกา

ผู้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์จึงทราบแล้วว่า ในสมัยนั้นกรีกกับอินเดียได้มีการติดต่อระหว่างกัน อเล็กซานเดอร์มหาธาตได้ยกกองทัพเข้ามาถึงภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียแล้ว แต่ต้องถอยทัพกลับ ซีลีอุสโกสนายทหารแห่งมาเซโดเนีย ซึ่งภายหลังเป็นกษัตริย์แห่งไซเรีย ยกกองทัพเข้ามาตีอินเดีย แต่ต้องพ่ายแพ้พระเจ้าจันทรคุปต์ กษัตริย์แห่งมคธรัฐ ผู้ทรงเป็นอโยกาทพระเจ้าอโศกราช เมื่อสงบศึกแล้วก็ให้มีเอกอัครราชทูตของซีลีอุสโกสน มาประจำราชสำนักมคธรัฐ การติดต่อระหว่างอินเดียกับกรีกเป็นมาโดยราบรื่นตลอดถึงสมัยพระเจ้าอโศกราช

ในสมัยนั้น ทางฝ่ายยุโรปได้มีการรบพุ่งกันระหว่างกษัตริย์กรีก และคงจะเป็นด้วยพระเจ้าอโศกราชทรงเห็นว่าเป็นโอกาสอันเหมาะสมแล้วที่จะชักนำให้กษัตริย์ต่างๆ ดังกล่าวมานั้นสงบศึกสงครามกัน พระองค์จึงได้ส่งสาสนทูตเชิญพระธรรมไปแสดง ซึ่งปรากฏอยู่ในศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกราช กฤษฏีกาที่ ๑๓ เป็นใจความว่า ชัยชนะโดยทางธรรมนี้ พระองค์ได้มาแล้วในอาณาจักรของพระองค์ ในแคว้นใกล้เคียงและในแคว้นแห่งกษัตริย์โยนะ ทรงพระนามเรียกตามภาษาปรากฏว่า “แอนติโยกา” (ตรงกับแอนติโอกุสที่ ๒ แห่ง

ไซเรีย ๒๖๐-๒๔๗ ก่อนคริสต) และอีก ๔ กษัตริย์ ทรงพระนามว่า “ตุลามาชา” (ตรงกับโตเลมีที่ ๒ แห่งอียิปต์ ๒๘๕-๒๔๗ ก่อนคริสต) “แอนติกินา” (ตรงกับแอนติโกนุส โกอนาดัส แห่งมาเซโดเนีย ๒๓๖-๒๓๙ ก่อนคริสต) “มากา” (ตรงกับมกาสแห่งซีเรียหรือตริโปลีทุกวันนี้ ๓๐๐-๒๕๐ ก่อนคริสต) “ออลิเกียซดอลา” (ตรงกับอเล็กซานเดอร์ แห่งเอปิริส ๒๗๒-๒๕๕ ก่อนคริสต) ภายหลังสมัยที่พระเจ้าอโศกราชได้แผ่พุทธศาสนาส่งมาไว้ราว ๓ ศตวรรษ ก็ได้มีพระเยซูคริสต์เกิดขึ้นในจอร์แดน แคว้นไซเรีย ซึ่ง ณ แคว้นนี้พระเจ้าอโศกราชได้เคยส่งสาสนทูตไปเผยแพร่แล้ว

ต่อมาเมื่อพระเจ้ากนิษกะได้ทรงมีอำนาจในอินเดีย คือในราวศตวรรษที่ ๗ แห่งพุทธจักรวาล พุทธศาสนาได้เฟื่องฟูขึ้นอีก โดยอิทธิพลของคัมภีร์ได้ทรงเผยแพร่พระธรรมไปในจีน ญี่ปุ่น ซึ่งยังปรากฏว่า จีนและญี่ปุ่นยังคงถือพุทธศาสนาอยู่จนทุกวันนี้

หลังจากการเผยแพร่ของพระเจ้าอโศกราชและพระเจ้ากนิษกะแล้ว พุทธศาสนาก็หยุดชะงักลงเพียงนั้น มิได้รับการเผยแพร่ให้กว้างใหญ่ไพศาลยิ่งขึ้นอีกต่อมาเป็นเวลาค้นพัน แต่ในระหว่างนั้น ในบางประเทศที่พุทธศาสนาได้แผ่ไปถึง เช่น สยาม, พม่า, เขมร, ลังกา, จีน, ญี่ปุ่น ฯลฯ เป็นต้น ได้มีการฟื้นฟูและการติดต่อซึ่งกันและกันอยู่บ้าง ในอันที่จะรักษาพุทธศาสนาไว้ให้มั่นคงเพียงในขอบเขตของตนเท่านั้น

ส่วนในอินเดียซึ่งเป็นแหล่งเดิมแห่งพุทธศาสนานั้น พุทธศาสนาได้เสื่อมลงโดยมีอาจต่อต้านอำนาจแห่งศาสนาอื่น เพราะพุทธศาสนาที่สอนให้สงบไม่ใช้การรุนแรง ผู้ใดเลื่อมใสก็นับถือ ไม่เลื่อมใสก็ไม่นับถือ ไม่มีการบังคับขู่เข็ญ แต่ผู้ใดถือธรรมที่ดี กรรมที่ดี ก็ยอมตามสนอง ซ้ำนั้นก็ให้เห็นชัดอยู่แล้ว

ในขณะที่พุทธศาสนาหยุดชะงักอยู่นั้น นานประเทศกำลังแสวงหาธรรมอันจะเป็นเครื่องชักจูงให้ต่างประเทศจำต้องประพฤติในทางที่ดีที่ซื่อสัตย์กัน จึงได้มีธรรมระหว่างประเทศขึ้น แต่ธรรมระหว่างประเทศไม่มีผลบังคับจริงจังในทางโลก

* จากหนังสือ “สหวิทยาการมนุษยศาสตร์ : มิติแห่งมนุษย์” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๔๑, หน้า ๒๕-๓๐

เหตุฉะนั้นบางประเทศก็อาจไม่ประพฤติตาม แต่ถ้าหากธรรมะระหว่างประเทศจะอาศัยศาสนาเข้าช่วยเฉพาะในจิตใจของมนุษย์ด้วยแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักความเกี่ยวพันระหว่างประเทศจะดีกว่าไม่มีผลบังคับจริงจังเสียเลยดังเช่นทุกวันนี้

ธรรมะซึ่งนานาประเทศพึงประสงค์นั้นมีปรากฏอยู่ในพุทธศาสนาที่เนื่อง เหตุฉะนั้นเมื่อปราชญ์ชาวตะวันตกได้เข้าไปศึกษาและค้นคว้าอารยธรรมโบราณของอินเดีย ในบรรดาสิ่งที่สุดคัมภีร์ได้นั้น มีศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกราชที่ทำการสลักจิตใจชาวตะวันตกซึ่งเมื่อได้มีผู้แปลคำจารึกออกเป็นภาษาต่างประเทศแล้ว คงได้แก่นธรรมของพุทธศาสนา เป็นต้นว่า

พุทธศาสนาเป็นศาสนาสอนความจริง ซึ่งอาจพิสูจน์ได้ (เอทิปัสลิโก)

พุทธศาสนาสอนให้รู้ว่ ความดี ความชั่ว ที่บุคคลได้มีได้เป็นขึ้น ก็เพราะอาศัยการกระทำของตนไม่ใช่เพราะปัจจัยภายนอก

พุทธศาสนาไม่มีการใช้อำนาจ ไม่มีการถือพวกถือเหล่า แต่เป็นหลักความจริง ซึ่งตั้งไว้เป็นอย่างกลาง (มีฆณิมกปฏิบัติ) ซึ่งใช้ได้ทุกกาลทุกสมัย (อากลิโก)

พุทธศาสนาสอนให้แม่เมตตาจิตทั่ว ๆ ไป ตั้งตั้งแต่ตนตลอดจนบุคคลอื่น ไม่เลือกชาติและศาสนา ก็รวมทั้งสัตว์เดรัจฉานด้วย

พุทธศาสนามีวิธีการชักพอกดวงจิตให้สะอาดผ่องใส อันเป็นวิธีที่อบรมความสงบอย่างสูง ทั้งในส่วนบุคคลและในส่วนประเทศ

ดังนั้นแล้วพุทธศาสนาก็เริ่มจะฟื้นตัวอีกครั้งหนึ่ง แต่ยังคงขาดการเผยแพร่อยู่นั่นเอง

ใน พ.ศ. ๒๔๓๔ นายพันเอก ท.ส. ออลคอต (Colonel H.S. Olcott) ชาวอเมริกันผู้ถือพุทธศาสนาที่ลังกา ได้เชิญเถระทั้งฝ่ายมหายานและหินยานแห่งภูฏาน พม่า ลังกา และมองโกเลีย ไปประชุมปรึกษาหารือที่เมืองมดตราส อินเดีย เพื่อสรุปความเชื่ออันร่วมกันของนิกายต่างๆ ในพุทธศาสนา รวม ๑๖ ข้อ ซึ่งนักบวชก่อนของพุทธธรรมสมาคมได้พิมพ์แจกในวันเปิดพุทธธรรมสมาคม ณ วันฆกษุชา พ.ศ. ๒๔๓๖ นั้นแล้ว

พ.ศ. ๒๔๓๕ ท่านอานาคาริก ธรรมบาล ชาวสิงคโปร์ ผู้ร่วมงานกับนายพันเอกออลคอต ได้ตั้งมหาโพธิสมาคม (The Maha Podhi Society) ขึ้น ด้วยวัตถุประสงค์ในอันที่จะเผยแพร่พุทธศาสนาด้วยวิธีออกหนังสือพิมพ์รายคาบที่ชื่อ มหาโพธิ

เป็นเครื่องพิสูจน์ความจริงแห่งพุทธวจนะ และชักชวนให้เลื่อมใสในพุทธศาสนา หนังสือพิมพ์รายคาบนี้ได้แพร่หลายไปยังยุโรปและอเมริกาโดยเร็ว

พ.ศ. ๒๔๓๖ ได้มีการประชุมสันนิบาตศาสนาขึ้นเป็นครั้งแรกในโลกที่เมืองชิคาโกในสหพันธรัฐอเมริกัน ท่านอานาคาริก ธรรมบาล ได้เข้าประชุมเป็นผู้แทนพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท เป็นครั้งแรกที่ชาวอเมริกันที่ใคร่เชื่อศาสนาตามแนวเหตุผลหันมาเชื่อพุทธศาสนาทั้งนั้ง

ตอนกลับจากการประชุม ท่านอานาคาริก ธรรมบาล ได้แวะที่เกาะฮอลโนลูลู และได้พบปะกับ นางมารี อี. ฟอสเตอร์ (Mrs. Mary E. Foster) ผู้เลื่อมใสในพุทธศาสนา และได้บริจาคเงินส่วนใหญ่ช่วยในการสร้างวิทยาลัยที่สภานาที่อินเดียเมื่อเร็ว ๆ นี้ ที่ฮอลโนลูลู มีคนเลื่อมใสในพุทธศาสนา มากเป็นลำดับมาตั้งแต่ครั้งนั้น นับว่าพุทธศาสนาได้กลับฟื้นฟู่ขึ้นอีกในแหล่งเดิม ดังนั้นถ้าหากพุทธศาสนาได้มีวิธีการเผยแพร่ธรรมะให้แผ่ไปในนานาประเทศแล้ว โลกที่เรอาศัยอยู่นี้ก็จะมีสันติสุขหาหน้อยไม่ นอกจากท่านที่เอาใจใส่ในการเผยแพร่ซึ่งข้าพเจ้าอ้างมาแล้วในตอนต้น ข้าพเจ้าขอมขេยผู้ที่ถือนิกายมหายานว่าได้เอาใจใส่ในเรื่องนี้มากเหมือนกัน และใช้วิธีเผยแพร่เหมาะสมแก่กาลเทศะ ความแข็งกระด้างแห่งนิสัยสันดานยอมจะต้องทำให้ลบล้างด้วยความอ่อนหวาน ผู้ถือนิกายมหายานบางพวกสวดมนต์ประกอบด้วยเสียงดนตรี ดังจะเห็นได้ที่เกาะฮาวายซึ่งพุทธศาสนาได้เผยแพร่ได้ผลมาก

ในอรรถกถาธรรมบทเรื่องนางรูปันหาเถรีได้กล่าวถึงบุคคลที่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าด้วยเหตุ ๔ ประการ

๑. รูปปมาธิมา เห็นว่าพระพุทเจ้ามีพระรูปลักษณะงดงาม สะสวย
๒. โฉมปมาธิมา เห็นว่าพระพุทเจ้าอุโฆษด้วยเกียรติคุณ และการแสดงธรรม
๓. สุธมปมาธิมา เห็นว่าพระพุทเจ้าทรงเครื่องแต่งพระกายอย่างเรียบร้อย
๔. ธัมมปมาธิมา เห็นว่าพระพุทเจ้าทรงศีล สมธิปัญญา เป็นอย่างดีไม่มีใครเสมอเหมือนหรือเทียบเท่าพระองค์ด้วยคุณธรรม มีศีล เป็นต้น

ดังนั้น ข้าพเจ้าก็มีความปรารถนาที่จะเชิญชวนให้พุทธธรรมิกทั้งหลายได้ช่วยกันคิดหาทางเผยแพร่พุทธศาสนาในต่างประเทศ ให้สมดังที่พระเจ้าอโศกราชได้ทรงรับสั่งไว้ว่า

“ชัยชนะอันแท้จริงนั้น คือชัยชนะในทางธรรม”

พุทธทัศน์เพื่อความเป็นไทย ของนายปรีดี พนมยงค์

สันติสุข โสภณสิริ

พุทธศักราช ๒๔๗๕ ถือได้ว่าเป็นปีหลักหมยที่มีนัยสำคัญของสังคมไทย ทั้งในทางฝ่ายอาณาจักร และฝ่ายศาสนจักร

วันวิสาขบูชาเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นวันที่พระภิกษุเจี๊อม อินฺทปญฺโญ ก่อตั้งสวนโมกขพลารามประกาศตนเป็น "พุทธทาส" อันเป็นจุดเริ่มต้นการปฏิรูปพระพุทธานุศาสนาทวนกระแสวัตถุนิยม ก่อนเข้าสู่ยุคกึ่งพุทธกาล

อีกเพียงหนึ่งเดือนต่อมาวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ "คณะราษฎร" ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ เป็น "มันสมอง" สำคัญได้ก่อการพลิกแผ่นดินสู่ยุคการเมืองใหม่ แม้การอภิวัฒน์ ๒๔๗๕ จะเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง แต่ก็มีรหัสลับนัยทางพุทธศาสนาปรากฏอยู่ในบรรทัดสุดท้ายของ "ประกาศคณะราษฎร" ว่า "... สิ่งทีทุกคนพึงปรารถนาคือความสุขความเจริญอย่างประเสริฐซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์ว่า *ศรีอาริยะ* นั้นก็จะพึงบังเกิดขึ้นแก่ราษฎรถ้วนหน้า"

ที่น่แปลก็คือเหตุใดดอกเตอร์อังดรัวร์ หรือคณะผู้บงคืตทางกฎหมายจากฝรั่งเศสอย่างนายปรีดี จึงให้ความสำคัญกับ "โลกพระศรีอาริยะ" ซึ่งเป็นโลกอุดมคติปรัมปราในพุทธศาสนาถึงกับตราไว้ในคำประกาศเจตนารมณ์ฉบับแรกของคณะราษฎร

คำตอบอาจพิเคราะห์ได้จากคำบอกเล่าของนายปรีดีเองเรื่องมีอยู่ว่า เมื่อครั้งยังเด็กอยู่เรือนแพ อำเภอรุงเก่า จ.พระนครศรีอยุธยา ในเวลาวันพระ คุณยายมักจูงมือหลานชายปรีดีไปวัดพนมยงค์ ซึ่งเป็นวัดเล็ก ๆ ริมฝั่งตรงข้ามเรือนแพ นายปรีดีจำได้ว่าก่อนแสดงพระธรรมเทศนาทุกครั้ง พระจะบอกคำกรทโดยนัยอายุพระศาสนาว่าเหลืออีกกี่ปีก่อนถึงยุคพระศรีอาริยะ ซึ่งเป็นนุโยไทยเียที่ชาวพุทธใฝ่ฝันถึง

อันทีจริงก่อนออกการอภิวัฒน์ ๒๔๗๕ นายปรีดีเคยแสดงแนวคิดเรื่องพุทธศาสนากับการปกครองไว้ในวิชากฎหมายมหาชนที่ท่่านเป็นผู้เป็นผู้เขียนขึ้นในวงการนิติศาสตร์ไทย นอก

เหนือจากคำบรรยายกฎหมายปกครองว่าด้วย "รัฐ" และลัทธิการเมืองต่าง ๆ ของตะวันตกแล้ว ท่านยังกล่าวถึงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไว้อย่างน่าสนใจ

ตามหลักทั่วไปนั้น ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบบการปกครองที่เจ้าคักดินมีอำนาจไม่จำกัด แต่นายปรีดีได้แยกแยะให้เห็นว่า เจ้าคักดินไทยแตกต่างจากเจ้าคักดินฝรั่งและเจ้าคักดินาขอม ตรงที่พระราชานุญาตของพระเจ้าแผ่นดินสยามถูกควบคุมโดยหลักทศพิธราชธรรม หลักราชจรรยาวัตรและจักรวรรดิวัตร อันเป็นหลักรัฐศาสตร์แบบพุทธ

วิสัยทัศน์ซึ่งพุทธของนายปรีดี แสดงออกอย่างแจ่มชัดยิ่งขึ้นเมื่อท่านร่าง "เค้าโครงการเศรษฐกิจ" หรือ "สมุดปกเหลือง" ทีเสนอให้รัฐบาลสยามจัดการเศรษฐกิจแห่งชาติแบบสังคมนิยม ซึ่งใกล้เคียงสังคมนิยมของศาสนา ดังคำแถลงของท่านที่ว่า "ข้าพเจ้าประสงค์ให้มนุษย์เป็นมนุษย์ยิ่งขึ้น ปราศจากการประทุษร้ายต่อกันอันเนื่องมาจากเหตุเศรษฐกิจ"

นายปรีดีให้ความสำคัญกับมิติทางสังคม วัฒนธรรมไม่ยิ่งหย่อนกว่ามิติทางการเมืองและเศรษฐกิจ นักเรียนนอกผู้นี้เชื่ออย่างจริงใจว่า ก่อนทีระบอบสภาจะสถาปนาขึ้นในปี ๒๔๗๕ ราษฎรสยามเคยมีวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันภายในชุมชนในลักษณะทีตรงตามความหมายของประชาธิปไตยมาช้านานแล้ว ดังคำกล่าวอ้างของท่านตอนหนึ่งว่า

"...ปวงชนชาวไทยรู้จักปกครองสังคมหรือกลุ่มชนของตนโดยถือมติปวงชนเป็นส่วนใหญ่มาแล้ว ตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ ...ยังมีธรรมเนียมประเพณีซึ่งบทกฎหมายทีคิดเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรรับรองว่า ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ปกครองหมู่บ้านนั้นเป็นผู้ที่ราษฎรในหมู่บ้านเลือกตั้งขึ้น ถ้าตำแหน่งเจ้าอาวาสของวัดว่างลง ทางคณะสงฆ์ก็ปรึกษาพระภิกษุในวัดกับชาวบ้านคัดเลือกเจ้าอาวาสองค์ใหม่ การทำงานในหลายห้องทีก็มีการลงแขกช่วยไถนา ดำนา เกี่ยวข้าว และต่างก็ช่วยกันในการปลูกทีพืชอาศัยหลายแห่ง ฯลฯ อากกริยาที

ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบบการปกครองที่เจ้าศักดินามีอำนาจไม่จำกัด แต่นายปรีดีได้แยกแยะให้เห็นว่า เจ้าศักดินาไทย แตกต่างจากเจ้าศักดินาฝรั่ง และเจ้าศักดินาขอมตรงที่พระราชานุญาตของพระเจ้าแผ่นดินสยาม ถูกควบคุมโดยหลักทศพิธราชธรรม หลักราช-จรรยา นวัตกรรมและจักรวรรดิวัตร อันเป็นหลักรัฐศาสตร์แบบพุทธ

”

ราชการในชนบทแสดงออกนั้น เป็นส่วนหนึ่งแห่งประชาธิปไตย ปฐมกาลที่ยังมีซากตกค้างอยู่”

ดังนั้นรูปแบบประชาธิปไตยตะวันตกที่คณะราษฎรนำเข้ามา ก็เพื่อสนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมประชาธิปไตยของชุมชนสยาม ซึ่งมีพุทธศาสนาเป็นแกนกลาง ให้พัฒนาเข้มแข็ง ก้าวหน้าขึ้นในขอบข่ายทั่วประเทศ ท่ามกลางสถานการณ์โลกยุคใหม่ นำเสียดายที่ผู้นำการเมืองรุ่นหลังไม่เข้าใจ ไม่สามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญาพุทธเข้ากับเนื้อหาประชาธิปไตยตะวันตก มิติการพึ่งตนเอง เศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองซึ่งล้มเลิกสังคมนิยม การกระจายอำนาจและการปกครองตนเองจึงขาดหายไปจากบริบทการเมืองเศรษฐกิจของไทย

ทุกวันนี้เราจึงมีรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้รัฐสนับสนุนทุกนิยมเสรีแบบสุดโต่ง และมีรัฐสภาที่ออกกฎหมายที่ขัดชาติ บ้านเมืองอย่างโจ่งแจ้งไร้สติปัญญา ยิ่งคิด รัฐบาลก็เงินมหาศาล มาบำรุงบำเรอกลุ่มอภิชนจำนวนน้อย สร้างภาระหนี้สินอันหนักอึ้งบนบ่าของคนยากจนทั้งประเทศ นับว่าขัดต่อหน้าที่ของนักปกครองแบบพุทธ (จักรวรรดิวัตร) ในข้อ “ชนานุพทาน” ที่รัฐบาลต้องจัดโครงสร้างเศรษฐกิจที่กระจายรายได้แก่ชนที่ไร้ทรัพย์สินให้มีคนขัดสนยากไร้ในอาณาจักร (พระเทพเวที “ประยุทธ์ ปยุตโต” พุทธธรรม น. ๗๗๘-๗๘๗ พ.ศ. ๒๕๓๒)

และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ขัดต่อหลัก “คิหิสุขุ” หรือสุขของสามัญชนในข้อ “อนนฺตฺสฺส” คือสุขจากความไม่เป็นหนี้ นายปรีดีเคยย้ำนักย้ำหนาว่า ในช่วงที่ “คณะราษฎร” บริหารบ้านเมืองรัฐบาลจะไม่ใช้ “นโยบายอภิชนาจารย์” หรือเบมือขอสงวนจากต่างชาติ หากพยายามพึ่งตนเองในทุกทาง เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเดือดร้อนหากมีการกีดกันทางการค้าจากต่างประเทศ

ยิ่งกว่านั้น ในทางรัฐประศาสนศาสตร์และวิเทโศบาย นายปรีดีเป็นผู้นำสำคัญที่ชูนโยบายอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับ

ประเทศเพื่อนบ้าน อุดมคติสันติภาพแบบพุทธสะท้อนออกมาในวรรณกรรมที่ทันสมัยและภาพยนตร์ที่ทันสมัยกับเป็นพากย์อังกฤษเรื่อง “The King of the White Elephant” (พระเจ้าช้างเผือก) ซึ่งแก่นของเรื่องสรุปลงตรงที่พุทธภาษิตบาลีว่า “นตฺถิ สฺนฺติ ปรํ สฺสุขํ” ไม่มีความสุขใดเสมอด้วยสันติภาพ (... Because there is no bliss surpassing Peace - *natthi santhi param sukham*. The End)

ด้วยจิตวิญญาณแห่งพุทธศาสนา (มีโยว่าจะผิดหรือถูกในแง่ของนิรุกติศาสตร์ก็ตาม) ทำให้นายปรีดีเชื่อว่า “กรุงศรีอยุธยา” หมายถึงกรุงที่ไม่มีการรบอันประเสริฐหรือกรุงแห่งสันติภาพ ทั้งยังเชื่ออีกด้วยว่า “สยาม” มาจากคำว่า “สาม” (สา-มะ) ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งหมายถึง “เมืองทอง” ที่มีแต่สันติภาพและความเสมอภาค

จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าพื้นที่ที่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ประทุขึ้น รัฐบุรุษพุทธบริษัทอย่างนายปรีดี ได้เป็นผู้นำก่อตั้งขบวนการเสรีไทย เพื่อปลดปล่อยชาวไทยให้เป็นอิสระและร่วมมือกับสัมพันธมิตรยุติสงคราม สร้างสันติภาพให้แก่อีกโลก ตามพุทธอุดมคติที่ได้ประกาศไว้ในวรรณกรรม “พระเจ้าช้างเผือก” นั้นเอง

ดูเหมือนนายปรีดี จะเป็นผู้นำการเมืองยุคประชาธิปไตยเพียงไม่กี่คน ที่เล็งเห็นความสำคัญของศาสนาจักรในการสร้างสรรค์คุณภาพของราชการและประเทศชาติ ท่าหนึ่งไม่เพียงเป็น “ขันสมมอ” ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ ๒๔๗๕ แต่ยังเป็น “มันสมมอ” ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ ๒๔๘๔ โดยตรา พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ขึ้นแทน พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ สาระสำคัญของ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ฉบับนี้คือ ปลดปล่อยคณะสงฆ์ออกจากการบอบอึดติดขี้ไทยหรืออำนาจเผด็จการ กลับคืนสู่หลักการปกครองแบบวัชรธรรมหรือสามัคคีธรรมอันเป็นารปกครองแบบธรรมธิปไตย

หากประวัติศาสตร์อนุญาตให้มีคำว่า “ถ้า” และถ้านายปรีดีไม่กลายเป็นผู้สืบทอดการเมือง พระอารามแบบสวนโมกข์คงกระจายทั่วพระราชอาณาจักร วัฒนธรรมของชาวพุทธจะเข้มแข็งขึ้นจนมีพลังแรงพอที่จะทวนกระแสบริโภคนิยม ชาวพุทธคงจะไม่มั่งงายในไสยศาสตร์และตกเป็นเหยื่อพุทธพาณิชย์ถึงเพียงนี้

และสังฆคัมภีร์โดยของพุทธศาสนา

คู่มือการที่นายปรีดีและ “คณะราษฎร” ได้สร้างไว้ในประวัติศาสตร์คณะสงฆ์ไทยคือ การพยายามสร้างความเป็นเอกภาพในคณะสงฆ์ไทย ด้วยการรวมมหานิกายกับธรรมยุติกนิกายเข้าด้วยกัน คนรุ่นเก่าคงจำได้ว่า “คณะราษฎร” ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก ถึงขนาดที่หันออกพระยาพลพล-พยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) หัวหน้าคณะราษฎร ได้ตัดสติใจเข้ารับการอุปสมบทโดยคณะสงฆ์ทั้งสองนิกายประกอบพิธีสวดญัตติให้ ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขนซึ่งเป็นพระอารามหลวงที่ “คณะราษฎร” ดำริก่อสร้างขึ้นมาโดยประสงค์ให้เป็นพระอารามที่สำคัญ กล่าวคือรัฐบาลได้มอบหมายให้ หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (พล ร.อ. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์) กับคณะไปอัญเชิญพระบรมธาตุจากประเทศอินเดียมาประดิษฐานไว้ ณ พระอารามแห่งนี้

นายปรีดีมีได้หยุดอยู่เพียงแค่เปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะสงฆ์เท่านั้น ท่านยังสนใจสร้างวัดแบบใหม่ โดยมีสวนโมกข์พลาธาราม อ.ไชยา ของท่านพุทธทาสเป็นต้นแบบ แม้ นายปรีดีจะเป็นนักศึกษาลัทธิสังคมนิยม แต่ท่านก็ไม่เห็นว่าศาสนาเป็นยาเสพติด ตรงกันข้าม เมื่อได้อ่านหนังสือพิมพ์ “พุทธศาสนา” ของสวนโมกข์และศิษยานุศิษย์ของท่านพุทธทาสพอสมควร นายปรีดีย่อมจับประเด็นได้ไม่ยากกว่า วัดอย่างสวนโมกข์นี่แหละที่จะสามารถปลดปล่อยชาวพุทธออกจากความมั่งงายในไสยศาสตร์เปลือกกระพี้พิธีกรรมและหาของวัตถุนิยมสมัยใหม่ ซึ่งมีลัทธิทุนนิยมเสรีทุนหลังอยู่

ในช่วงที่นายปรีดีดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๘๘) ท่านได้มีมติให้ท่านพุทธทาสจาก อ.ไชยา เพื่อปรึกษาหารือเรื่องการสร้างวัดแบบสวนโมกข์ขึ้นทั่วพระราชอาณาจักร โดยดำริให้ทดลองสร้างสวนโมกข์แห่งที่ ๒ ณ พระนครคีรีอยุธยา อันเป็นบ้านเกิดของท่านผู้

สำเร็จราชการ และในช่วงนี้เองนายปรีดีเป็นผู้อยู่เบื้องหลังสำคัญในการก่อตั้งพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการนิมนต์ท่านพุทธทาสมาแสดงปาฐกถาธรรมที่กรุงเทพฯ เป็นครั้งแรกในเรื่อง “วิถีแห่งการเข้าถึงพุทธธรรม”

นายปรีดีเองก็เคยมาฟังท่านพุทธทาสแสดงปาฐกถา ณ พุทธสมาคมเรื่อง “พุทธธรรมกับเจตนารมณ์ประชาธิปไตย” นำเสียดายในระหว่างนั้นเป็นช่วงมหาสงคราม การดำเนินงานก่อตั้งสวนโมกข์ที่อยู่ชุกต้องช่วงักกล คับขันสงครามไม่ทัน นายปรีดีได้ประสพภัยพิบัติทางการเมืองจนต้องลี้ภัยไปต่างแดน โครงการสร้างสวนโมกข์ทั่วสยามจึงริบหรี่ลงไปด้วย

หากประวัติศาสตร์อนุญาตให้มีคำว่า “ถ้า” และถ้านายปรีดีไม่กลายเป็นผู้สืบทอดการเมือง พระอารามแบบสวนโมกข์คงกระจายทั่วพระราชอาณาจักร วัฒนธรรมของชาวพุทธจะเข้มแข็งขึ้นจนมีพลังแรงพอที่จะทวนกระแสบริโภคนิยม ชาวพุทธคงจะไม่มั่งงายในไสยศาสตร์และตกเป็นเหยื่อพุทธพาณิชย์ถึงเพียงนี้ กรณีวัดธรรมกาย--ธรรมโกยกองจะเกิดขึ้นได้ยากที่สำคัญคือเราจะคงไม่มีรัฐบาล และรัฐสภาที่ทำให้บ้านเมืองกลายเป็นรัฐกระยาจกตกเป็นทาสเงินกู้อีเอ็มเอฟ และญี่ปุ่น

แต่ประวัติศาสตร์ไม่มีคำว่า “ถ้า” ดังนั้นรัฐบุรุษพุทธบริษัทอย่างนายปรีดี จึงไม่มีโอกาสแสดงบทบาทบนเวทีการเมืองได้นานนัก เมืองไทยจึงประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจและวิกฤตวัฒนธรรมดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ผลงาน แนวความคิด และจิตวิญญาณของนายปรีดี พนมยงค์ที่ผสมานภูมิปัญญาพุทธ เข้ากับภูมิปัญญาวัฒนธรรม เพื่อ นำพาราชากรสยามเข้าสู่ยุคไทยยุคพระศรีอริยยุคใหม่ น่าจะเป็นบทเรียนบทใหญ่สำหรับใครก็ตามที่ต้องการแสวงหาทางออกอย่างจริงจังให้แก่สังคมไทยยุค ๒๐๐๐ ที่มาถึงทางตันแล้ว.

ข้อความโจมตีนายปรีดี พนมยงค์ ในอินเทอร์เน็ต

ข้อความที่โจมตีนายปรีดี พนมยงค์ ทาง Web Site ฯลฯ ในเรื่องวางแผนปลงพระชนม์ในหลวงรัชกาลที่ ๘ และอ้างถึงหนังสือของ นายแพทย์สรใจ แสงวิเชียร และวิมล ปิติรัชชัย มีทั้งที่เขียนถึงนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยมีการส่งไปถึงยูเนสโกที่ปารีสด้วย แต่ส่วนมากเป็นบัตรสนทนาก็ ซึ่งไม่มีการลงชื่อจริง ดังที่ตัวอย่างมลงพิมพ์ให้เห็นในที่นี้ด้วย

ขอตอบว่า (๑) ถ้าต้องการบิดเบือนความจริงก็นำส่งสาร (๒) ที่ส่งไปปารีส ทางสำนักงานใหญ่ยูเนสโกชี้แจงว่าถ้าต้องการร้องเรียนให้ส่งไปยังยูเนสโกไทย หรือสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (๓) ถ้าอยากรู้ความจริง ขอแนะนำให้อ่าน **เสขิยธรรม ฉบับ ๔๐ หน้า ๓๔-๓๕** และเรื่อง **"นายปรีดี ที่ข้าพเจ้ารู้จัก"** ของ ส.ศิริรักษ์ และเรื่อง **"ไอ้พระทูลกระหม่อมแก้ว จากพสกนิกรไปแล้ว ๕๐ ปี"** ของ สุพจน์ ด่านตระกูล

■ <http://www.geocities.com/CapitolHill/Congress/2929/letter1.html>

นายปรีดี พนมยงค์ ผู้นี้เป็นบุคคลที่ทางบ้านเมืองเคยต้องการตัว มาดำเนินคดีในข้อหา สมรู้ร่วมคิดทำการปลงพระชนม์ในหลวง ร.๘ แต่ได้หลบหนีไปอยู่ที่จีนแดง จนหมดอายุความ แล้วจึงได้ย้ายไปอยู่ที่ฝรั่งเศส และไปตายที่นั่น ครั้นบัดนี้จะกลับมายกย่อง ผลอกันใหญ่โต เราไม่เห็นด้วย คนที่สมควรจะได้รับการยกย่องระดับชาติเช่น จะต้องไม่มีเรื่องมัวหมองค้างคาหัวใจคนในชาติ แต่นายปรีดีหลบหนีไป โดยไม่กลับมาแก้ "ข้อกังขา" ที่ค้างคาอยู่ในใจของคนไทย ถ้าจะยกย่องกันก็ควรจะต้องกันแต่ในหมู่คนที่นิยมชมชอบเขา แต่ไม่ใช่มาฉลองกันในระดับชาติ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลกำลังจะเสนอชื่อนายปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การสหประชาชาติ(ยูเนสโก)ให้เป็นบุคคลดีเด่นของโลกในโอกาสครบรอบ 100 ปี รัฐบาลทราบไหมว่า สมเด็จพระเจ้าจะครบ 100 ปีในปีเดียวกัน แล้วรัฐบาลจะไม่เสนอพระนามสมเด็จพระเจ้าหรือ?

หรือรัฐบาลจะเสนอชื่อนายปรีดี ไปพร้อม ๆ กับพระนามสมเด็จพระเจ้า? ประชาชนคนไทยจะยอมรับได้ไหม?

จดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี

■ <http://www.geocities.com/CapitolHill/Congress/2929/letter2.html>

เรียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายปญจ เกสรทอง ที่นับถือ ตามที่ได้มีมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้เสนอพระนามสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อให้ ยูเนสโก ร่วมเฉลิมฉลองในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ วรรคครบรอบ ๑๐๐ ปี พระราชสมภพ ในฐานะทรงเป็นบุคคลมีผลงานดีเด่นระดับโลกไปแล้วนั้น

เนื่องจากได้เคยมีหนังสือพิมพ์ลงข่าวว่า รัฐบาลได้เสนอชื่อ นายปรีดี พนมยงค์ ไปยัง ยูเนสโก เพื่อเสนอให้เป็นบุคคลดีเด่นระดับโลกเช่นกัน เราจึงขอเรียนเสนอความเห็นไว้ ถ้าได้เสนอไปแล้วจริง ก็ควรถอนชื่อออกมาเสีย หรือถ้ายังไม่ได้เสนอ ก็ควรระงับไปเลย ไม่ควรเสนอให้เป็นการแข่งขันพระบารมี โดยเฉพาะนายปรีดีผู้นี้ ไม่เป็นที่รักของชาวไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเรื่องนี้ เราได้เคยร้องเรียน ไปยังท่านนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย มาแล้ว ดังสำเนาจดหมาย และรายชื่อผู้คัดค้านที่แนบมาพร้อมนี้

ขอได้โปรดพิจารณาถึงความควรวไม่ควรในเรื่องนี้ให้รอบคอบด้วย
ขอแสดงความนับถือ
ประชาชนชาวไทย

■ <http://www.geocities.com/CapitolHill/Congress/2929/lett2pm.html>

จดหมายเปิดผนึก
๑๕ กันยายน ๒๕๕๑

กราบเรียน นายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย

ตามที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐลงข่าวว่า รัฐบาลจะจัดงานยิ่งใหญ่ฉลองให้นายปรีดี พนมยงค์ ในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี โดยจะดำเนินการทั้งในระดับประเทศ และระดับนานาชาติ เพื่อยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกนั้น

รัฐบาลยอมทราบที่ว่า นายปรีดี พนมยงค์ ผู้นี้ เป็นผู้ที่มิประวัติน่าไปรังไร...เป็นผู้ต้องโทษของเจ้าพนักงานสอบสวนว่าสมคบกับพวกปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ได้หลบหนีไปต่างประเทศไม่ได้ตัวมาพิจารณา...

ข้อความนี้ปรากฏอยู่ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๑๒ ถึง ๑๕๑๕ / ๒๔๙๗ คดีอาญา ขบถในพระราชอาณาจักร เมื่อนายปรีดีหลบหนีไปในข้อหาหัวพันกรณีสวรรคต ภายหลังได้หลบเข้ามาก่อการขบถโดยยึดพระบรมมหาราชวังต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาล แต่สู้ไม่ได้ หลบหนีไปอีกครั้งและไม่ได้กลับมาประเทศไทยอีกเลย ตลอดเวลาหลายสิบปีที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็ไม่ได้เข้ามาแก้ข้อกล่าวหาได้ใช้ชีวิตอยู่ในจีนแดง จนหมดอายุความ แล้วได้ย้ายไปอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส จนถึงแก่กรรมเมื่อกว่า ๑๐ ปีมาแล้ว

ครั้นบัดนี้จะกลับมายกย่องฉลองกันใหญ่โตถึงขนาดจะให้บุคคลสำคัญของโลก คนที่สมควรจะได้รับการเชิดชูถึงระดับนี้ จะต้องไม่มีเรื่องมัวหมองค้างคาหัวใจคนในชาติ เรื่องนี้เกิดขึ้น ๕๐ กว่าปีมาแล้ว นายปรีดีก็ตายไปแล้ว พร้อมกับความกังขาของคนที่ปรารถนาดี ไม่ใช่ฉลองกันระดับชาติซึ่งประชาชนคนไทยไม่ยอมรับ จึงขอเสนอให้ท่านนายกรัฐมนตรี ทบทวนเรื่องนี้เสียใหม่ ถ้ารัฐบาลยังเดินหน้าต่อไป พวกเราก็จะรวบรวมรายชื่อผู้ที่คัดค้านเรื่องนี้ เสนอต่อรัฐบาล และเสนอต่อองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมของสหประชาชาติ ผู้ที่จะได้รับการยกย่องเป็นปુณียบุคคลของชาติและของโลก ถูกมหาชนต่อต้านเช่นนี้แล้ว ยังจะมีความภูมิใจได้เหลืออยู่อีก และรัฐบาลจะยังดำเนินการต่อไปอีกหรือ

ขอแสดงความนับถือ
ประชาชนชาวไทย

ท่านที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับ นายปรีดี พนมยงค์ สามารถค้นหาได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้
๑. www.pridi.org
๒. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๓. ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๔. หอสมุดสันติ
๕. หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์
๖. หอภาพยนตร์แห่งชาติ

บริโภคสีเขียว

วิฑูรย์ ปัญญากุล

สนพ.มูลนิธิโกลบอลคิมทอง
กระดาษปอนด์เทียม ๘๔ หน้า

ราคา ๗๐ บาท

บริโภคสีเขียวเป็นหนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นคู่มือการบริโภคเขียวเลยก็ได้ เนื่องจากในหนังสือเล่มนี้บอกทักได้แนะนำการบริโภคสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และชี้ให้เห็นโทษภัยจากความไม่ใส่ใจต่อการบริโภคของเราแต่ละวัน ว่าสิ่งของเครื่องใช้ชิ้น ๆ มีผลกระทบต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นการใช้กระดาษ โฟม พลาสติกของเรา หรือแม้แต่ น้ำยาล้างห้องน้ำ น้ำยาล้างจาน ฯลฯ ที่เราใช้กันทุกวัน โดยไม่ยั้งคิดถึงพฤติกรรมการใช้ว่ามีผลกระทบต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง เข้าทำนองที่ว่ากินไม่เห็น ทำไม่ปล่าไม่เห็นหน้าอย่างได้อาจนั้น ไม่มีผิดเพี้ยน นี่ยังไม่รวมถึงขั้นตอนการผลิตที่ส่งมลพิษให้กับอากาศ น้ำ และดิน ตลอดไปจนถึงการเอาตัวเราเปรียบแรงงานอย่างไรบ้าง ซึ่งในประเด็นนี้ หนังสือเล่มนี้แทบจะไม่พูดถึงเอาเลยด้วยซ้ำ แต่นั่นก็ในแง่ของการบริโภคมากกว่าขั้นตอนการผลิตที่ต้องใช้เทคโนโลยีสูงและสิ้นเปลืองมาก หรือว่าเป็นความประสงค์ของผู้เขียนก็ไม่ทราบได้ ที่ตั้งใจจะเน้นเฉพาะในแง่ของการบริโภคดังชื่อหนังสือที่ว่า "บริโภคสีเขียว"

ถ้าเน้นในแง่นี้ ก็จะเห็นว่าหนังสือนี้ควรที่จะนำมาเป็นคู่มือได้อย่างดีทีเดียว เพราะผู้เขียนพยายามเรียบเรียงข้อมูลต่างๆ มาได้ด้วยกันยังประโยชน์ให้กับผู้ที่สนใจที่จะ

เปลี่ยนวิถีการบริโภคได้เป็นอย่างดี ยิ่งในภาคต้นแล้วเป็นส่วนขยายในภาคท้ายๆ ให้เห็นถึงสิทธิของผู้บริโภคว่าเป็นอย่างไรบ้าง นับแต่สิทธิในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน สิทธิผู้บริโภค สิทธิภาษาธรรมชาติหรือธรรมชาติ สิทธิเลือกตั้งทางเศรษฐกิจที่จับจ่ายใช้สอยในแต่ละวัน ล้วนเข้าไปส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทำลายสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน แต่ในหนังสือเล่มนี้ชี้ประเด็นการส่งเสริมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการบริโภคสีเขียวที่ผ่านการผลิตไม่ซับซ้อนสินค้าปลอดสารพิษ สารเคมี และการส่งเสริมสินค้าเหล่านี้ ก็เท่ากับว่าได้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและได้ช่วยเหลือเกษตรกรไปพร้อมกัน ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคหันมาเห็นความสำคัญของการบริโภคสีเขียวมากขึ้น สิ่งที่เป็นหนังสือเล่มนี้ขาดไปอีกมิติหนึ่งก็คือ มิติทางจิตวิญญาณที่ผสานชุมชนเข้ากับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลกัน การบริโภคกับจิตวิญญาณและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นสัมพันธ์กันอย่างไร จิตที่ได้ฝึกได้แล้วนั้นย่อมเห็นความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับชีวิตได้เป็นอย่างดี บางทีคุยกับต้นไม้ไปหญ้าได้ มองเห็นพืชพันธุ์ต่างมีชีวิตเช่นเดียวกับเรา การเข้าไปทำร้ายผืนผาผา มีแต่ความเอ็นดูสงสารเช่นเดียวกับลูกหลานของเรา เมื่อเป็นเช่นนี้ ความพอดีก็จะเกิดขึ้น ไม่มุ่งบริโภคจนเกินความจำเป็น ในประเด็นนี้เราจะเห็นว่าการบริโภคใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะบริโภคหรือนิยมบริโภคสีเขียว หากขาดความรัก ความศรัทธาแล้ว ความพอดีก็จะไม่เกิดขึ้น การบริโภคสีเขียวก็จะเป็นจุดเดียวกับบริโภคนิยมที่คนหันมาเปลี่ยนจากการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดสารเคมีมาบริโภคอาหารที่ปลอดสารเคมีเท่านั้น

ถ้าหนังสือเล่มนี้สนใจจิตวิญญาณเข้าไปด้วย ก็จะช่วยวิถีการบริโภคสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล่าวคือ มีความพอดี ยินดีในสิ่งที่ตนพึงมี พึงได้ ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตของเราทั้งระบบเป็นไปอย่างเกื้อกูลธรรมชาติ ดังการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์เป็นแบบอย่าง.

ปาฐกถาชินแควร์ ทอมป์สัน

เงินกับศาสนา : เทพยุทธแห่งยุคสมัย

สุวรรณา สถาอานันท์

สนพ.มูลนิธิโกลบอลคิมทอง

กระดาษปอนด์เทียม ๑๔๕ หน้า

ราคา ๘๐ บาท

ในปาฐกถาครั้งนี้ ปาฐกได้พยายามวิเคราะห์แจกแจงความหมายทางปรัชญาของระบบการเงินและลัทธิบริโภคนิยมที่มีต่อสังคมไทย ซึ่งสภาวะวิกฤตการณ์ปัจจุบันได้นำไปสู่ความสับสนและปัญหาทางจิตวิญญาณและศาสนาสมาคมตอบสนองหรือหาทางออกให้กับสภาวะเช่นนี้ได้หรือไม่ คำสอนในศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ยังเป็นคำตอบ "ร่วมสมัย" อยู่หรือไม่ ซึ่งปาฐกได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจ

ปาฐกแบ่งปาฐกถาออกเป็นสองตอน ตอนแรกเป็นการสืบสาวถึงรากฐานที่มาของเงื่อนไขที่ทำให้เงินทรงพลังอำนาจในโลกสมัยใหม่และพยายามวิเคราะห์ให้เห็นว่าเงินเป็นเครื่องมือสมบูรณ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่มนุษย์เคยสร้างมา เงินไม่ใช่เป็นเพียงสื่อกลางแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของที่แจกตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างเดียว แต่เงินมีนัยมหาศาลต่อการคิดถึงคุณค่าของชีวิตมนุษย์ แม้กระทั่งมีบทบาทในการนิยามว่าใครคือผู้ที่ควรเคารพนับถือหรือมีอำนาจในสังคม และได้เชื่อมโยงถึงวิถีคิดแบบบริโภคนิยมที่เปลี่ยนมนุษย์ให้ใช้ชีวิตท่ามกลางสินค้าบริโภคอย่างไร นับเป็นข้อดีประการหนึ่งของปาฐกถาคือพยายามชี้ให้เห็นและเข้าใจในตรรกะของบริโภคนิยม โดยยกตัวอย่างโฆษณาเช่นการแปรรูปความรักความผูกพันของครอบครัว ความสุขของมนุษย์ให้กลายเป็น

เป็นความรัก ความผูกพันและความสุขของผู้บริโภค เรารักลูก รักเพื่อน รักสามีโดยผ่านสินค้าบริโภค รักลูกต้องใช้แปรงเด็ก จอห์นสัน ตระกะที่ลับกันก็คือถ้าไม่ใช้แปรงเด็กจอห์นสันแปลว่าไม่รักลูกหรือเปล่านั้นอยากให้หนุ่มคนรักคิดถึงโยทยาให้ใช้ชาเวอร์ ชูชาเวอร์ รักสามี คู่รักคู่สอศอฟฟี่เมต สรุปล่าสิ่งของที่จำเป็นต่อการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือแม้กระทั่งใจในตัวของเรา มันถูกจัดรูป จัดการ ผลิต ออกแบบ จัดจำหน่ายในรูปของสินค้าบริโภค ชีวิตที่ดีของเรา จุดมุ่งหมายชีวิตของเราไม่อาจคิดอะไรที่นอกกรอบออกไปจากตาข่ายของลัทธิบริโภคนิยมซึ่งเป็นการวัดคุณค่าชีวิตด้วยตัวเลข และประเภทและระดับราคาของสินค้า

ในตอนสอง "ศาสนาด้วยเงิน" จะเป็นการสืบสาวหาทำที่ของศาสนาสามศาสนา คริสต์ พุทธ อิสลาม ที่มีต่อทรัพย์สินเงินทองและแจกแจงตามนัยทางปรัชญาว่า ศาสนามีคำตอบเชิงคุณค่าที่แตกต่างจากฝ่ายบริโภคนิยมอย่างไรบ้าง คริสต์และพุทธมีแนวคำสอนและการปฏิบัติต่อทรัพย์สินที่คล้ายกันในเรื่องของการแสวงหาทรัพย์สิน การใช้จ่ายทรัพย์สิน ความสันโดษจากทรัพย์สิน รวมทั้งการปฏิเสธไม่สยบยอมต่อความต้องการของตนเองและอยู่ภายใต้อำนาจสิ่งอื่น ส่วนอิสลามไม่มีทำที่เป็นศัตรูกับเงินทองโดยตรงถือเป็นความจริงของชีวิต แต่สร้างกฎเกณฑ์และกฎหมายมาควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คำถามเพียงพิจารณาต่อไปว่า ศาสนาเอาอะไรมาต่อกรต่อสู้กับปรากฏการณ์อันอลังการแห่งโลกสมัยใหม่นี้ ศาสนาจะทำอะไรได้บ้าง โดยนัยทางนามธรรมก็คือในแต่ละศาสนาต้องต่อสู้กับตระกะทางความคิดของเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ที่ล้าสมัยบนพื้นฐานของวิถีคิดของเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยที่ลดทอนความเป็นคนให้เหลือเพียงก้อนชีวิตเพื่อการบริโภค และต้องไม่รับตระกะที่ว่าคุณค่าของมนุษย์สามารถตีค่าเป็นตัวเลขได้ อย่างไรก็ตาม คำถามก็คือ ศาสนาต้องถามตนเองว่าตนเองจะยอมสยบต่อ

ตระกะของเงินหรือไม่ ศาสนาต้องแจกแจงให้ชัดว่าการบูชาเงินจริง ๆ แล้วคือการบูชาตนเองเพราะที่สุดเงินก็คือ การตอบสนองความต้องการของตัวเองอย่างไม่มีการจำกัด ศาสนาน่าจะแจกแจงและตีแผ่ให้เห็นชัดว่า การสนองตอบความต้องการเป็นจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งปวงเป็นการลดทอนคุณค่ามนุษย์ ทำอย่างไรจึงจะรู้จักศาสนาของตนเองให้บรรลุจุดประสงค์ของศาสนา ไม่ใช่ศาสนาเพื่อบรรลุจุดประสงค์ของตนเองแต่ละศาสนา น่าจะเรียนรู้คำตอบเชิงโครงสร้างจากต่างศาสนากันได้ และมีข้อคำถามบางประการว่า ชีวิตที่ร่ำรวยบริโภค เสพมากเกินไปมีช่องว่างโหว่ทางจิตวิญญาณ จะทำให้คนเมือหน่ายและแสวงหา อากาเรเหล่านี้เป็นสัญญาณแห่งกาลเวลาว่า ศาสนาพื้นถิ่นชีวิตได้และน่าจะเป็นชีวิตใหม่ที่ทั้งการน้อยกว่าเดิม

นอกจากนี้ในตอนท้ายของปาฐกถา มีภาคผนวก "มุมมองเชิงพุทธ ต่อยุคเศรษฐกิจฟองสบู่" โดยพระไพศาล วิสาโล สุวรรณา สถาอนันท์ และผู้เชี่ยวชาญร่วมเหมือนเป็นเครื่องช่วยกระตุ้นเตือนให้หันมาพิจารณาอย่างแยกคางกับสภาวะการณ์ปัจจุบันว่า เงินตรามีบทบาทอย่างไรกับศาสนา แต่ละศาสนิกควรมีทำที่อย่างไรต่อลัทธิบริโภคนิยมเพื่อทางเลือกแก่ชีวิตและผ่อนแม่ทุกซี้ได้

ผู้วิจารณ์ในฐานะที่เป็นฆราวาสในพระพุทธรูปศาสนาที่มีข้อสังเกตบางประการว่า หากปาฐกถานี้มุ่งวิเคราะห์แจกแจงตามนัยทางปรัชญา และพยายามตั้งคำถามว่า เศรษฐกิจกับศาสนา หรือ เงินกับศาสนาจะขัดแย้งกันหรือไม่ด้วยกันได้หรือไม่ คิดว่าไม่มีประโยชน์มันเป็นเรื่องเรียนรู้อรรถมตา ศาสนาไม่ได้กำหนดวัตถุ และวัตถุไม่ได้กำหนดศาสนา ข้อสำคัญก็คือ ศาสนาสอนเรื่องจิตใจด้วยการรักษาจิตใจให้ปกติ ระวังไม่ให้ตามใจกิเลส เรื่องทรัพย์สินเงินทองเป็นเรื่องทางวัตถุเป็นปัญหายานอก มีผลทำให้เกิดความสะทกสะท้านทางวัตถุหรือ

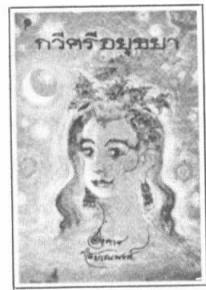
ร่างกาย ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาทางจิตทางวิญญาณ แต่ต้องมองว่ามันอาศัยไปด้วยกัน ทั้งพุทธทาสเคยกล่าวไว้ว่า "ศาสนาที่อยู่ในรูปของปรัชญาเป็นเรื่องเกี่ยวกับสติปัญญา ไม่เกี่ยวกับทางปฏิบัติและการดับทุกข์ที่จริงตัวพุทธศาสนานั้นไม่ใช่ปรัชญา เป็นหลักปฏิบัติตรง ๆ คือมีเหตุผลข้ออยู่ในตัวเลย แต่มันเข้าใจกันไม่ได้ก็เลยกลายเป็นปรัชญา เช่น เรื่องอริยสัจจ์ เรื่องปฏิจ-สมุทบาท" ข้อสังเกตอีกแง่หนึ่งคือ ในทางกลับกัน หากเรามองดูแต่คุณค่าของการผลิตและการบริโภค (ทั้งยังมีทัศนคติไม่เฟพงมากกว่าไม่ผลิต) ก็น่าจะมีมูลค่าของการไม่ผลิตและไม่บริโภค หรือบริโภคให้น้อยด้วย จะยุติธรรมกับลัทธิเศรษฐศาสตร์และเศรษฐกิจทั้งหลาย

อย่างไรก็ตามปาฐกถานี้เป็นเสมือนคำถามที่ท้าทายศาสนาโดยเฉพาะชาวพุทธว่า ศาสนาจะสามารถตอบสนองต่อวิกฤตการณ์นี้ได้หรือไม่ เหตุใดมนุษย์จึงยังพึ่งแสวงหาความหมายทางจิตวิญญาณสำหรับตนเองในยุคเศรษฐกิจตกต่ำอย่างในขณะนี้

สุภัทสา สุขเจริญจิตต์

กวีศรีอยุธยา

อังคาร กัลยาณพงศ์
สำนักพิมพ์เคล็ดไทย
กระดาษปอนด์ ๑๖๐ หน้า
ราคา ๑๐๐ บาท

กวีศรีอยุธยาเป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์เล่มล่าสุดของอังคาร กัลยาณพงศ์ จัดพิมพ์ขึ้นในโอกาสอายุครบ ๖ รอบ ของอังคารในเล่มประกอบด้วยบทกวีรวม ๔๙ บท เป็นบทกวีคัดสรรคั้งแต่ปี ๒๕๔๕-๒๕๔๑

คำนำ ส. ศิวรักษ์ ได้กล่าวยกย่องอังคารไว้ว่า “แม้อังคารจะเขียนบทกวีถึงบางกอกถึงภูกระดึง ถึงนครศรีธรรมราช รวมถึงราชชนนีที่เก่าแก่กว่าอยุธยา แต่หัวใจของเขายู่ที่กรุงเก่ายิ่งกว่า ณ ที่อื่นใด จึงควรถือได้ว่าเขาเป็นกวีศรีอยุธยายิ่งกว่ากวีศรีสยาม”

คอกวีลี้วนทรพบที่ว่า บทกวีมีอาจกินต่างข้าว แต่ข้าวหล่อเลี้ยงได้เฉพาะร่างกายเท่านั้น ผู้ที่โตแต่กายจะมีคุณค่าอันใดในความเป็นมนุษย์ แม้บทกวีมีจากล่อมกลาให้เราเป็นอริยะ ห่างพ้นจากกิเลสตัณหาให้ล่วงพ้นจากความทุกข์ได้ (ก็ไม่แน่) แต่บทกวีของผู้ที่เป็นกวีอย่างแท้จริง ทำให้เราได้มองในสิ่งที่เราไม่เคยมอง ได้เห็นในสิ่งที่เราไม่เคยได้เห็น ได้คิดในสิ่งที่เราไม่เคยคิด ได้เรียนรู้ในสิ่งที่เราไม่เคยคาดฝันมาก่อนว่ามันจะให้บทเรียนแก่เราได้ บทกวีกลับให้แก่เราในสิ่งเหล่านี้

กวีนิพนธ์ของกวีศรีอยุธยาผู้นี้ก็เช่นกัน เราจะได้เห็นมุมมองแปลก ๆ ในเล่มเช่นในบท “ครวญติธรรมให้ทั้งห้อยและชีวิตอื่น ๆ ตายตื่นไป” ในมุมมองของอังคาร เขามองว่าคนโบราณมักว่าเปรียบเปรยทั้งห้อยว่าเป็นสัตว์โอหังบงอาจหาบรัศมีตนกับแสงจันทร์ เขาก็ว่าไม่ยุติธรรม เพราะทั้งห้อยเป็นเพียงสัตว์ตัวเล็ก ๆ อันต่ำต้อย สงบเสถียรและงดงาม ไม่เคยถือตัวว่ามีรัศมีงามกว่าแสงจันทร์อันโตเลยคนโบราณว่าเราควรแก่ต่างให้และเขายังมองว่าในฐานะที่เราเป็นอนุชนของท่านเหล่านั้น พวกเราควรเรียนรู้คุณค่า ภูมิปัญญาของท่านแล้วทำการคิดค้นสืบต่อให้ดียิ่งกว่าที่ท่านได้ทำมาแล้ว...นี่คือกวีศรีอยุธยา

ในเล่มเราจะได้พบมุมมองทางสังคมที่สะท้อนยุคสมัยออกมาด้วยบทกวีหลายบท อย่างเช่นบท “ความเป็นไปในชุมชนร่วมสมัยไทยแลนด์ (โรคบ้าศิลปิน)” ที่พูดถึงยุคบริโภคนิยม นิยมบริโภคอาหารขยะ นัยว่าจะเลิกลอยแบบฝรั่ง ยุคที่คลังไค้ดารา โฆษณาต่อแหล่ ความย่าแย้ของหนังไทย อ่านแล้วเจ็บลึก เช่น

● ลูกหิวหมามาให้ อเนกอนันต์ ฮะฮา

ขยะเหยื่อยามหิวสวรรค์ แดกฟ้า
 ผงฟูสปริงผืน ขั้วญอร์รอย นึกนา
 ชูสนรกอวดหลัก โคตรบ้า สามานย์
 ● ลูกเหวที่ดั่งคลังไค้ ทีวี เอวา
 อุบารห์ฆ่าศิลปินผี หลอกหล้า
 ศิลปินหัวรอกมี โทฎิโคตร มหิมา
 นรกรวมสมัยทั่วหน้า คลังบ้าศิลปินฯ

ยังมีมุมมองทางศิลปะด้วยแล้ว ในฐานะที่เขาเป็นศิลปินที่รักศิลปะไทยอย่างสุดจิตสุดใจ จึงมีบทกวีที่สะท้อนความงดงามของศิลปะสยามออกมาด้วย เช่นในบท “ศิลปินแห่งชาติ” ที่พูดถึงความงดงามของศิลปะสยาม และในอีกหลายบทที่เขา มักจะพำพรรณณาความรู้สึกเสียดายศิลปะล้ำค่าที่พลีแต่ซากอย่างกรุงศรีอยุธยา-ศรีสัตนาลัย อังคารยังเป็นกวีที่สามารถนำเอาพุทธธรรมมามองยุคสมัยประยุกต์ใส่ในบทกวีของเขาได้อย่างน่าคิด มีทั้งที่กล่าวถึงแบบตรง ๆ อย่างบท “อภิรหานิยธรรม” อันเป็นหลักธรรมสำหรับบริหารบ้านบริหารเมือง หรือที่สอดแทรกอยู่ในบทกวีหลายทอย่าง เช่นในบท “อ่าลาลาลัย” “ไดอาน่า” อนาค เขาแกล้งไว้ว่า

ซะแลห์อันคลื่นฟาด หาดชื่อ “ปรารณา”
 ซะเง้าค่าทวงคืนเฟื่องคลื่นโนน
 คม “วิภาตต้นหา” จะขาดหัวใจ
 หวาดไหววิภาทบาปบุญบุญตดา
 ซาติหน้า “ไดอาน่า” ถ้าอุบัติใหม่
 เรียนรู้ใส่ใจ ในพุทธศาสนา
 รู้เท่าเข้าใจสังขธรรมชิวา
 จะน่ารักกว่านี้ กระพุ่มนุษย์เออยา

หรือในบท เกิดเป็นมนุษย์สุดประเสริฐ
 ประเสริฐเกิดเพื่อนำเหนือโลก
 รู้ธาตุโคกทุกที่สุขเกษมสถานต์
 ปลวงงเอาแต่มีตังงาน
 หว่านทุกศศิวิสิฐธิใจใสไม่ตรีฯ

ส่วนความอลังการทางภาษาที่ปรากฏออกมาในรูปของโคลงสี่สุภาพ กลอนแปด กลอนหก หรือฉันทน์ ล้วนแต่ถูกจรงานขึ้นอย่างประณีตด้วยสำเนียงอันเป็นเอกลักษณ์ของกวี อันหาพิสุจน์ได้เองในเล่มซึ่งมีให้อ่านอย่างจุใจฯ

กวีวิไล

อ่านหนังสือเสียดายธรรมฉบับนี้แล้ว จะเห็นว่าหนังสือค่อนข้างหลากหลายกว่าฉบับก่อนๆ คือมีทั้งหนังสือรวมบทกวี หนังสือเกี่ยวกับการนำหลักศาสนาธรรมมาอธิบายปรากฏการณ์สังคม ฯลฯ ที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะนับแต่ฉบับนี้เป็นต้นไป **เสียดายธรรม** จะมีสมาชิกเข้ามาทำหนังสือร่วมกันมากขึ้น ทำให้กองสราถนียกรดูกระฉับกระเฉงขึ้นเป็นอันมาก คอลัมน์ต่าง ๆ ในหนังสือก็ดูมีเนื้อหามากขึ้นกว่าแต่ก่อน รวมทั้งคอลัมน์ที่หนังสือเสียดายธรรมนี้ด้วย เห็นได้จากการที่มีผู้เชี่ยวชาญวิจารณ์-แนะนำหนังสือเข้ามา มากจนเราไม่สามารถนำเสนอในฉบับได้หมด ต้องคัดเลือกไว้เพียงบางส่วน ทั้งจำนวนผู้ให้บริการที่หนังสือระหว่าง ๔ เดือนที่ผ่านมา ก็มีมากขึ้น เชื่อว่าคงมีผู้อ่านให้ความสนใจและพอใจคอลัมน์นี้ไม่น้อย

อย่างไรก็ตาม แม้เราจะคิดว่ากำลังก้าวเดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง แต่ก็ยังมีความคิดอีกหลายประการที่เราจะนำมาปรับปรุงหนังสือให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น แต่จะเป็นอะไรบ้างนั้น คงต้องอดใจรอพบกันในฉบับต่อไป

■ รายชื่อหนังสือย้อนหลัง ๑ ปี
 ที่ตู้หนังสือเสียดายธรรมยังให้บริการ

๑. นิตยสารแนวพุทธ / พระธรรมปิฎก
๒. ไตรภูมิพระร่วง : อธิพดลต่อสังคัมภีร์ / พระธรรมปิฎก
๓. รัฐกับพระพุทธศาสนา
 ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง / พระธรรมปิฎก
๔. บทเรียน ๒๕ ปี คนไทยเรียนรู้หรือยัง
 / พระธรรมปิฎก
๕. แนวคิดทางปรัชญาไทย / ส.ศิวรักษ์
๖. อเมริกาจาริก / หลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณ, พระไพศาล วิสาโล
๗. พลังงานปลอดภัย โลกไร้นิวเคลียร์
 Plutonium Free Future
๘. คนปลูกต้นไม้ / เมือง ฉิวโน เขียน
 กรรณิการ์ พรหมเสาร์ แปล

การใช้บริการตู้หนังสือเสวยธรรม

- ๑) หากท่านมีความต้องการหนังสือเล่มใดที่ทางกองสารนิยกรได้แนะนำผ่านตู้หนังสือแล้ว ขอได้ส่งจดหมายหรือไปรษณียบัตรแจ้งความจำนง พร้อมระบุชื่อหนังสือที่ท่านต้องการ มาให้ทางเจ้าหน้าที่ทราบ ทั้งนี้โดยขอได้ครั้งละ ๑ เล่ม **โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ**
- ๒) การใช้บริการตู้หนังสือเสวยธรรมนี้ เพื่อจุดประสงค์สนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าของ **ภิกษุ สามเณร และแม่ชี** เป็นหลัก ดังนั้นภายหลังจากที่ผู้จัดทำได้ส่งหนังสือไปถวายแล้ว หากท่านมีความสนใจหนังสือเล่มอื่นอีก ขอให้แสดงความจำนงพร้อมระบุชื่อหนังสือที่ต้องการ มาให้ทางเจ้าหน้าที่ได้ทราบ และเสวยวิจารณ์หรือเสนอความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านหนังสือเล่มก่อนมาด้วย

สำหรับท่านผู้อ่านที่เป็น **ฆราวาส** นั้น หากท่านสนใจหนังสือที่เราแนะนำ ก็สามารถสั่งซื้อผ่านทาง ศพพ. ในราคาพิเศษพิเศษ ๒๐% โดยส่งรายชื่อหนังสือที่ต้องการมาที่

ตู้หนังสือเสวยธรรม

๑๒๔ ๕ วัตทองพุดอง ถ.สมเด็จเจ้าพระยา คลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

ขนาดดีสี่ง่าย

นายวรพงษ์ เวชมาลีรินทร์
ปลัดคลองสาน

หนังสือออกใหม่ที่น่าสนใจ

Global Healing

สุลักษณ์ ศิวรักษ์

๑๖ หน้ายกพิเศษ กระดาษปอนด์
๑๗๒ หน้า ราคา ๔๕๐ บาท (US\$ 15.-)

สุลักษณ์เป็นเสมือนโมนิค้า เสวินส์กีของไทย แม้จะไม่มีการปรึกษาหารือกันกับเธอ แต่เขาเล่าให้เรฟังได้ สุลักษณ์ เป็นนักวิจารณ์สังคมแถวหน้าของไทย เป็นเวลา ๔๐ ปีแล้วที่เขาเล่าเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับสังคมไทยที่ทำให้มกตรฐานความเป็นมนุษย์ของคูเรรู้สึกละเอียดจนหน้าแดงไปจนถึงเส้นโลหิตแตกและตายในที่สุด อย่างไรก็ตามการเปิดเผยธรรมชาติของสังคมไทย ทำให้ผลจากความสำนึกของสุลักษณ์ที่ได้รับเหมือนกับ *คาสซานดร้า** มากกว่าโมนิก้า ชนชั้นปกครองไทยนั้นขาด "ยางอาย" อย่างน่าอัศจรรย์ใจ ดังนั้นการวิพากษ์วิจารณ์ของสุลักษณ์ก็ไม่ต่างอะไรกับน้ำท่วมหลังเปิด

หนังสือเล่มล่าสุดของเขา (พิมพ์เดือนมีนาคม) เป็นหนังสือรวมบทสัมภาษณ์และบทความชื่อว่า **"Global Healing"** ชื่อรองของหนังสือชื่อว่า "บทความและบทสัมภาษณ์ว่าด้วย ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง, การพัฒนาสังคม และการเปลี่ยนแปลงของจิตวิญญาณ" สุลักษณ์ไม่ได้มองแคในสยามเพียงอย่างเดียว หากมองไปถึงความรุนแรง, การพัฒนาและจิตวิญญาณในระดับโลก สิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดเล่มนี้ก็คือ เขาแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่าง "ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง" กับ "การพัฒนา" ได้อย่างไร เรามักจะเคยชินกับการคิดว่าความรุนแรงเป็นการกระทำหน้าที่รุนแรงของปัจเจกบุคคล เช่นว่า เมื่อใครสักคนตี หรือข่มขืน กระทั่งยังใครอีกคนหนึ่ง เรามักจะได้อธิบายผลให้เกิดอย่างระมัดระวังที่จะมองความรุนแรงทางโครงสร้าง อย่างเช่น ยอมรับแรงกดดันจากสังคมที่พรากรอบครัวของชาวบ้านไปจากวิถีชีวิตที่พวกเขาดำเนินอยู่ และส่งลูกสาวของเขาไปเป็นโสเภณี โดยที่ไม่ต้องมีการแสดงออกถึงความรุนแรงที่มองเห็นได้แต่อย่างใด

*คาสซานดร้า-เจ้าหญิงแห่งกรุงทรอย ในเทพปกรณัมกรีก ผู้ยังรู้เหตุการณ์ในอนาคต แต่ถูกสาปจากเทพพอลโลสไม่ให้คนเชื่อคำทำนาย แม้จะรู้อะไรที่สุดท้ายแห่งชีวิตตนก็หลีกเลี่ยงไม่ได้

ที่จริงแล้วความรุนแรงถูกซ่อนไว้อย่างมิดชิดภายในโครงสร้าง ดังเช่นสังคมพึงใจที่จะกล่าวหาชนวนว่าอ่อนแอเกินไป และประณามลูกสาวที่แสนจะอัปยศของพวกเขาว่าเป็นพวกชานไรรายอายุ การประณามผู้หญิงหากินว่าเป็น "หญิงคนชั่ว" เป็นเรื่องลากลอยยิ่ง และทัศนคติเช่นนี้เป็นเรื่องยอดนิยมอย่างยิ่งในสิ่งที่ประเทศไทย และที่คือพื้นที่ของความโลภของสังคมที่พร้อมอย่างไม่รู้จบในกรณีปัญหาโสเภณี ดูเหมือนว่าไม่มีทางจะเป็นไปได้ในตำนานที่รู้จักดีของปัญหาโสเภณี ว่าตัวโสเภณีเองไกลจากคำว่าปัญหา หากเป็นเพียงผลอย่างหนึ่งของ การปล้นแบบทั้งระบบที่กระทำต่อชาวบ้านในชนบทที่บูชายังในระเบียบแบบแผนของสังคมไทย

สุลักษณ์นำเอาการถกเถียงนี้ไปไกลยิ่งกว่าโดยเสนอว่า "การพัฒนาทางเศรษฐกิจ" หรือ ("การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยศัพท์ที่ทรูทราว) ในโลกที่ ๓ ไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่าการทำผิดพลาดและการสร้างความชอบธรรมให้กับ การปล้นความเป็นมนุษย์ไปจากประชาชนเพื่อที่จะนำมาสู่ "ความเจริญทางเศรษฐกิจ" อันสร้างขึ้นจากสถิติที่เป็นนามธรรม โดยความภูมิใจในศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคลไม่ได้ถูกนับรวมเข้าไปด้วย

สุลักษณ์ไม่ได้พูดเรื่องต่อไปนี่ แต่ว่า ลัทธิทุนนิยมสมัยใหม่ดูจะคล้ายกันมากกับตัวแบบความเจริญของไซเวียตที่บูชัญญ ความเป็นมนุษย์ให้กับการผลิตแล้วมันจะเป็นอย่างไรในเมื่ออีกด้านหนึ่งลัทธิทุนนิยมแบบอเมริกัน ก็ได้ยั้งหย่อนไปกว่าระบบสตาลิน ไม่ใช่เด็ก ๆ ในอังกฤษช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรมหรือ ที่ทั้งผู้ขายและผู้หญิงกลายเป็นเครื่องสังเวยให้แก่เครื่องจักร

บางคนที่มีจิตวิญญาณของทุนนิยมอันแสนอ่อนไหว คงอดสงสัยไม่ได้ว่าสุลักษณ์เป็นพวกซ้ายใหม่ (Neo-Maxist) หรือเป็นพวกซ้ายเสียจริตที่มีแผนจะทำลายระบบเศรษฐกิจอันสมบูรณ์แบบของโลกตะวันตก ผมเองก็เกรงว่าเขาจะเป็นอย่างไร

หนึ่งในสองพวกนี้ นับแต่เขาให้คำตอบว่า การแก้ปัญหาความรุนแรงเชิงโครงสร้าง มิใช่ใช้การปฏิวัติด้วยความรุนแรง หากเป็นการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะเป้าหมายทางจิตวิญญาณของพุทธศาสนา

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่สุลักษณ์และผมเห็นร่วมกันและคงต้องให้ แกนมีต พุดแทน "สุลักษณ์คงพูดเล่น" แกนมีต พุด "เขาคิดจริงหรือเปล่าที่ว่าคุณค่าแบบพุทธจะสามารถช้ความชั่วร้ายของโลกสมัยใหม่" แกนมีต มักชอบสงสัยการที่สุลักษณ์ชอบส่งเสริม "ประเพณีนิยมและภูมิปัญญาชาวบ้าน" และรู้สึกเป็นหนี้เทพปรกรณ์มากกว่าประวัติศาสตร์ แกนมีตพุดว่า "สุลักษณ์เหมือนขงจื้อมาก นักปรัชญาที่มีคุณธรรมสูงส่งที่มีชีวิตอยู่ในยุคเหล็ก เผ่ากวีลหายุคทองที่สูญหายไปนานแสนนาน จนบางทีอาจจะไม่เคยมีอยู่" สังคมเอเชียเคยมีความสุขและยุติธรรมมากกว่าในยุคของกษัตริย์ที่ถือคติพุทธ หรือ บางทีอาจเคยเด่นถึงจนถึงบัดนี้ เมื่อครั้งก่อนสมัยใหม่ ทหารซอซังมักจะถูกขัดขวางโดยข้อจำกัดทางเทคโนโลยี" ในสมัยเจ้าขุนนาง จำนวนประชากรยังน้อยอยู่รัฐต้องปล่อยให้ชาวบ้านทำมหากินตามวิถีชีวิตของพวกเขาเอง เพื่อที่จะเก็บไว้สำหรับการเกณฑ์แรงงาน ในทุกวันนี้เทคโนโลยีและประชากรที่ล้นเหลือทำให้ลัทธิทุนนิยมปลดปล่อยจากข้อจำกัดที่ว่ามก และรัฐบาล (หรือใครก็ตามที่เป็นเจ้าของรัฐบาล) ก็มีอิสระที่จะปล้นประชาชนของพวกเขาตามแต่เขาจะปรารถนา จัดการจนเขาต้องไปเป็นขอทานและโสเภณี และทั้งหมดนี้บรรลุผลได้โดยปราศจากความละอายใจแม้เพียงครั้งเดียว

"อะไรคือโอกาสสำหรับการพึ่งตัวเองและลัทธิคาระห์แบบคานธี คานธีเป็นต่อเพราะรู้ว่าท่านกำลังลุกขึ้นสู้กับอำนาจที่อ่อนแอลงทุกทีของอาณาจักรที่เด็กนักเรียนเล่นคริกเก็ต หากลัทธิทุนนิยมไม่ใช่พลังที่อ่อนแอและไม่ได้เล่นคริกเก็ต ดังนั้นจะให้ผมวางเดิมพันด้วยหนวดของผมถึงความหวังต่อของอุดมคติแบบคานธีที่จะปะทะกับพลังอันมหาศาลของตลาด ผมก็

คงไม่เอาด้วย"

สำหรับงานชุดล่าสุดของสุลักษณ์ "Global Healing" มีกำหนดวางจำหน่ายในวันที่ ๒๗ มีนาคมนี้ เป็นเรื่องดีถ้าคุณได้อ่าน แต่ก็เลือกอ่านหน่อยเพราะมีทั้งส่วนดีและไม่ดี บางส่วนก็ดีมาก บางบทก็น่าเบื่อเหมือนคำประกาศของ UN บทอื่นเช่น "พระเจ้าในมุมมองของพุทธศาสนา" เป็นเรื่องที่ดีได้อย่างลึกซึ้งและยาวให้คิดดี.

ไมเคิล ไรท์ เขียนแนะนำ*
นพนาถ อุนพวงษ์พัฒน แปล

*จาก นสพ. THE NATION ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๒

สาวิกา

นิตยสารรายเดือนเพื่อชีวิตที่งดงามและเป็นอิสระ

ฉบับพิเศษมงคลวาร ๖๐ ปีพระธรรมปิฎก อานนทความพิเศษเรื่อง **เราจะกู้แผ่นดินได้อย่างไร** โดยพระธรรมปิฎก บทสัมภาษณ์และความทรงจำของบุคคลหลากหลายต่อพระธรรมปิฎก ตลอดจนย้อนรอยเส้นทางชีวิตของพระคุณท่านตั้งแต่เยาว์วัยจนถึงปัจจุบัน อย่างเต็มอิมตลอดเล่ม
ติดต่อ : เลขาธิการธรรมสถาน ๕๐๙-๐๐๘๕๕, ๕๑๐-๘๗๕๖

ปาจารย์สาร

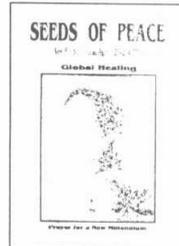
โยงหัวใจและความคิดเพื่อชีวิตแสวงหาที่หายับโรคนิยม

ฉบับเดือนมีนาคม-มิถุนายน ๒๕๔๒
ในฉบับ พบกับความคิดทางเลือกที่แปลกใหม่และท้าทายความเข้าใจเดิม ๆ เช่น
- ปฏิรูปการศึกษา คืนอำนาจการจัดการศึกษาแก่ประชาชน / *ประเวศ วะสี*

- อาการกลืนไม่เข้าคายไม่ออกของสื่อไทย / *ประวิตร โรจนพฤกษ์*
- การปั้นแต่งมติมหาชน นอม ชอมสกีกับสื่อมวลชน / *ภักดี วีระภาสพงษ์* และ กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพกับการเมืองไทย
- พร้อมกับนักเขียนคุณภาพ อาทิ นพพร สุวรรณพานิช, สุพจน์ ด้านตระกูล ฯลฯ
- สมัครสมาชิก ปีละ ๓๐๐ บาท (๔ ฉบับ) ติดต่อ : สำนักงานปาจารย์สาร ๖๐/๒ ติวานนท์ ๓๔ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐ โทร. ๙๕๖-๖๖๐๑-๔

Seeds Of Peace

นิตยสารภาษาอังกฤษรายสี่เดือน นำเสนอความคิดที่แปลกใหม่โดยนักเขียนนามกระเดื่องอย่าง Aikin Roshi, David Loy ฯลฯ พร้อมรายงานสถานการณ์ข่าวพุทธจากทั่วโลกในเครือข่ายพุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคม (INEB) ฉบับล่าสุด May-Aug(1999) พบคอลัมน์ **Country report** จาก Burma, Africa, Tibet and Thailand **Spirit in Education Movement** -Buddhadasa : biocentrism and the Dhamma โดย Donald K. Swearer -Phra Dhammapitaka and Socially Engaged Buddhism โดย Ted Mayer อัตราค่าสมาชิก ๕๕๐ บาท/ปี (US\$ 15.-), ต่างประเทศ ๖๐๐ บาท/ปี (US\$ 20.-) ติดต่อ : คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา

หนังสือพิมพ์พุทธศาสนานายตรีมาส(สามเดือน)ของคณะธรรมทาน
ค่าบำรุงปีละ ๑๐๐ บาท ส่ง เช็คของขวัญตัวแลกเงินไปรษณีย์ หรือ ธนาณัติ ส่งจ่ายในนาม คณะธรรมทานปณ.ไชยา ไปที่ คณะธรรมทาน ต.เลม็ดอ.ไชยาจ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐

รายงานการสัมมนา

“พระธรรมปิฎกกับสังคมไทย”

เมื่อวันที่ ๓๐-๓๑ มกราคม ๒๕๕๒ ที่ผ่านมา มูลนิธิโกลมคิมทอง ร่วมกับ คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา(ศพพ.) มูลนิธิพุทธธรรม มูลนิธิสุภาพไทย ฯลฯ จัดงานสัมมนา “พระธรรมปิฎกกับสังคมไทย” ขึ้นณ ห้อง LT๑ คณะนิติศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์ เนื่องในมงคลกาลที่พระธรรมปิฎกมีอายุครบ ๖๐ ปี ไปแต่เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๒ โดยเชิญพุทธศาสนิกชนในสถานะต่าง ๆ มาร่วมกันวิเคราะห์ความคิดของพระคุณท่าน อย่างนำมาอภิปรายขยายความและทำให้เป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลในสังคมวงกว้าง

การสัมมนานี้ แบ่งออกเป็นการแสดงปาฐกถาและเสวนาใน ๔ หัวข้อ เริ่มเช้าวันแรกด้วยปาฐกถาเรื่อง “พระธรรมปิฎกกับพัฒนาการของพุทธศาสนาในประเทศไทย” โดยพระไพศาล วิสาโล ต่อตอนบ่ายด้วย “อริยวินัยกับศาสตร์ร่วมสมัย” โดย ดร.วิระ สมบูรณ์ซึ่งนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ จนนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ กล่าวชมเชย และเกิดความคิดที่จะจัดการสัมมนาเรื่องดังกล่าวต่อไปในระดับนานาชาติ (คาดว่า คงจะจัดขึ้นได้ภายในปี ๒๕๕๓ นี้) ปิดท้ายการสัมมนาในวันที่ ๓๑ ด้วยปาฐกถา “การฟื้นฟูคณะสงฆ์ไทย : ภารกิจของชาวพุทธร่วมสมัย” ของนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์

อนึ่ง หลังการแสดงปาฐกถาในทุกๆ หัวข้อที่กล่าวมา จะมี การเสวนาต่อเนื่องในแต่ละประเด็นอย่างเจาะลึกอีกด้วย

สำหรับหัวข้อ “พุทธธรรมกับอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ ๒๑” นั้น ศ. น.พ.ประเวศ วะสี

ได้แสดงปาฐกถาเป็นการต่างหากขึ้นในวันที่ ๔ มีนาคม ณ ชั้น ๔ อาคารเอนกประสงค์ ม.ธรรมศาสตร์ (ปาฐกถาดังกล่าว **เสียบัณฑิต** ได้นำบางส่วนมาเสนอในฉบับนี้ด้วยแล้ว) เนื่องจากไม่สามารถมาแสดงปาฐกถาดังกล่าวในช่วง ๓๐-๓๑ มกราคมได้

(ขณะนี้ มูลนิธิโกลมคิมทอง กำลังจัดพิมพ์ปาฐกถาทั้ง ๔ หัวข้อ คาดว่าจะแล้วเสร็จกลางปี ๒๕๕๒ นี้)

หนังสือกรณีธรรมกายภาคล่าสุด

โดย พระธรรมปิฎก

กรณีธรรมกาย :
“บทเรียนเพื่อพระพุทธศาสนา
และสร้างสรรค์สังคมไทย”

๔๐๔ หน้า ราคา ๘๐ บาท

ติดต่อ : กองทุนพุทธธรรม ๑๐/๔๓ หมู่บ้านบุรีรังสรรค์ ต.สวนใหญ่

อ.เมืองนนทบุรี ๑๑๐๐๐ โทร. ๕๒๖-๕๐๐๘

หรือ บริษัทเคสทีไทย โทร. ๒๒๕-๙๕๓๖-๓๙ ค่าส่งฟรี

ลานคนเมือง... สู่ศตวรรษปรีดี พนมยงค์

๒๔-๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๒

ณ บริเวณท้องสนามหลวง

สอบถามรายละเอียดได้ที่ คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

โทร. ๕๓๗-๙๔๔๕, โทรสาร ๕๓๗-๙๔๕๐.

คณะพุทธศาสตร์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตวัดสวนดอก
อ.เมือง จ.เชียงใหม่

วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

เรื่อง ขอให้พิจารณาถอดถอนปริญญาคุณุฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ของพระธัมมชโย
กราบนมัสการ พระคุณเจ้าผู้อำนวยการวิทยาเขตที่เคารพ

ตามที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการเสนอชื่อจากวิทยาเขตวัดสวนดอกได้อนุมัติให้มีการ
ประสาทปริญญาพุทธศาสตรคุณุฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากคณะพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราช-
วิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก อ.เมือง เชียงใหม่ รุ่นที่ ๓๙ ให้แก่พระธัมมชโย เจ้าสำนักวัด
พระธรรมกาย ปทุมธานี และได้มีพิธีฉลอง ณ พระวิหารหลวงวัดสวนดอก ในวันเสาร์ที่ ๑๕ มกราคม
พ.ศ. ๒๕๓๗ อันนับได้ว่าเป็นเพียงมหาวิทยาลัยเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย ที่ได้มอบปริญญา
คุณุฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ให้พระธัมมชโย ตามที่ได้ทราบกันโดยทั่วไปแล้วนั้น

ข้าพเจ้า นายพรศิลป์ รัตนชูเดช อาจารย์ระดับ ๔ ประจำคณะพุทธศาสตร์ ในฐานะอาจารย์
รุ่นแรกที่ร่วมก่อตั้งวิทยาเขตวัดสวนดอก ขอยืนยันว่าการประสาทปริญญาบัตรให้แก่พระธัมมชโย
ครั้งนั้น มิได้รับการยินยอมเห็นชอบจากกรรมการคณะพุทธศาสตร์โดยผ่านการลงมติในที่ประชุม
แต่อย่างใด เกิดจากการดำเนินการของบุคคลกลุ่มน้อยที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และคณาจารย์หลายท่าน
ก็ไม่มีควมไว้วางใจในพฤติกรรมของพระธัมมชโยว่าจะตั้งมั่นอยู่ในสุจริตธรรมอย่างแท้จริง

บัดนี้ได้เป็นที่ปรากฏชัดแก่สังคมแล้วว่า พระธัมมชโยได้มีความประพฤติเสียหายเป็นภัยร้าย
แรงทั้งทางโลกและทางธรรม ก่อให้เกิดความแตกแยกสามัคคีในประเทศ บ่อนทำลายทางเศรษฐกิจ
คุกคามประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สินของพุทธบริษัทผู้ออกมาปกป้องรักษาพระธรรมคำสอนของ
พุทธศาสนาที่ถูกต้อง พฤติกรรมที่ถือว่ามีคามผิดถึงขั้นที่ขาดจากสมณเพศก็คืออวดอุตริมนุสสรธรรม
และสร้างลัทธิลัทธิธรรมปฏิรูปปลอมปนเข้ามาลบล้างพระไตรปิฎกภาษาบาลีของพระพุทธศาสนาฝ่าย
เถรวาทที่ชาวไทยส่วนมากนับถือกันอยู่ เช่น เผยแพร่คำสอนที่กล่าวว่าพระนิพพานเป็นอัตตา เป็นต้น
ซึ่งความผิดเพียงข้อนี้ข้อเดียวก็เพียงพอแล้วที่จะต้องให้สึกพันไปเสียจากความเป็นพระภิกษุใน
พระบวรพุทธศาสนา

ข้าพเจ้าจึงมีจดหมายกราบนมัสการมาถึงพระคุณเจ้าในครั้งนี้ เพื่อให้ทางวิทยาเขตเรียกประชุม
คณาจารย์ผู้เป็นกรรมการประจำคณะเพื่อลงมติพิจารณาถอดถอนปริญญาพุทธศาสตรคุณุฎีบัณฑิต
กิตติมศักดิ์ของพระธัมมชโยเสีย เพื่อรักษาศักดิ์ศรีของปริญญาบัตรและความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบัน
ที่พระบาทสมเด็จพระปิยมหาราชเจ้าได้ทรงสถาปนาก่อตั้งขึ้นมาเพื่อจรรโลงการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย
มิให้เสื่อมเสียตกต่ำสืบไป

กราบนมัสการมาด้วยความเคารพ

พรศิลป์ รัตนชูเดช
(นายพรศิลป์ รัตนชูเดช)

คริสต์ศักราชใหม่ด้วยอาหารทางปัญญา...ในวาระครบรอบ ๖๐ ปีพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺ

SOCIALLY ENGAGED

BUDDHISM

FOR THE NEW MILLENNIUM

Essays in honor of
The Ven. Phra Dhammapitaaka
(Bhikkhu P.A. Payutto)
On his 60th birthday anniversary

“พุทธศาสนานานต่างแดน...รุ่งเรืองจริงหรือ?” ภาพ : อุโบสถ วัดอมราวดี ประเทศอังกฤษ

apina

บริษัท เอพินา อุตสาหกรรม จำกัด นิคมอุตสาหกรรม อ.แก่ง จ.ระยอง ร่วมสนับสนุน

ISSN 0125-88
0 100000 258